

**ANALIZA
PRISTUPAČNOSTI,
KVALITETE,
KAPACITETA I
FINANCIRANJA
SUSTAVA RANOGA I
PREDŠKOLSKOG
ODGOJA I
OBRAZOVANJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

**Ivana Dobrotić, Teo Matković,
Valentina Menger**

Ivana Dobrotić, docentica na Katedri za socijalnu politiku pri Studijskom centru socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Znanstvena je suradnica pri Centru za istraživanje skrbi, tržišta rada i nejednakosti Sveučilišta u Sheffieldu (CIRCLE) te članica međunarodnih znanstveno-istraživačkih mreža *International Network on Leave Policies and Research* i *FEWS – The Future of European Welfare Systems*. U svojstvu eksperta surađuje s ministarstvima, Europskom komisijom, Europskim institutom za rodnu ravnopravnost (EIGE), UNDP-om i UNICEF-om. Autorica je više radova i studija koje tematiziraju različita pitanja iz područja komparativne socijalne politike, uključivši i područje ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, objavljenih u domaćim i inozemnim časopisima i knjigama.

Teo Matković, docent na Katedri za socijalnu politiku pri Studijskom centru socijalnog rada na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Član je stalne skupine Europske komisije za pokazatelje i mjerila (SGIB) u obrazovanju te međunarodne znanstveno-istraživačke mreže *Transitions in Youth*. Sudjelovao je u pripremi i praćenju Zajedničkog memoranduma o socijalnom uključivanju (JIM), operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali te Strategije znanosti obrazovanja i tehnologije. Autor je više radova, studija i evaluacija koje tematiziraju javne politike i stanje u područjima pristupa obrazovanju i tržištu rada, objavljenih u inozemnim časopisima i zbornicima te publikacijama međunarodnih organizacija.

Valentina Menger, diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, Studijskom centru socijalnog rada, smjer socijalne politike. Tijekom studija radila je kao demonstratorica na Katedri za socijalnu politiku. U sklopu volonterskog angažmana u udruzi ZORA educirala se na području ljudski prava i aktivnog građanstva te na području dječjeg razvoja i odgoja u udruzi Hrabri telefon. Trenutno je na stručnom osposobljavanju u Centru za socijalnu skrb na odjelu za odrasle osobe.

**ANALIZA
PRISTUPAČNOSTI,
KVALITETE,
KAPACITETA I
FINANCIRANJA
SUSTAVA RANOGA I
PREDŠKOLSKOG
ODGOJA I
OBRAZOVANJA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

**Ivana Dobrotić, Teo Matković,
Valentina Menger**

**Ministarstvo za demografiju, obitelj,
mlade i socijalnu politiku
Zagreb, 2018**

SADRŽAJ

SAŽETAK	9
UVOD	14
I. ANALIZA POKAZATELJA DOSTUPNOSTI I KVALITETE TE JAVNIH IZDATAKA ZA USLUGE RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	16
1. BROJNOST I OSNIVAČI DJEČJIH VRTIĆA	16
2. DOSTUPNOST USLUGA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	20
2.1. OBILJEŽJA MREŽE DJEČJIH VRTIĆA I PROSTORNA DOSTUPNOST DJEČJIH VRTIĆA	20
2.2. OBUHVAĆENOST DJECE PROGRAMIMA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	27
2.3. DJECA POLAZNICI DJEČJIH VRTIĆA S OBZIROM NA TRAJANJE PROGRAMA	37
2.4. BROJ NEUPISANE DJECE	40
2.5. DJECA UPISANA U PREDŠKOLSKE PROGRAME S OBZIROM NA RADNI I SOCIJALNI STATUS RODITELJA	43
3. KRETANJE POKAZATELJA KVALITETE PREDŠKOLSKIH PROGRAMA	46
3.1. VELIČINA JASLIČKIH I VRTIČKIH SKUPINA TE PROSJEČAN BROJ DJECE NA JEDNOG ODGOJITELJA I STRUČNOG SURADNIKA	47
3.2. POHAĐANJE DODATNIH KRAĆIH PROGRAMA	53
4. PROCJENA BROJA ODGOJITELJA POTREBNIH ZA POSTIZANJE PEDAGOŠKOG STANDARDA I BARCELONSKIH CILJEVA	56
5. TRŽIŠTE RADA ZA ODGOJITELJE: DOBNA STRUKTURA ZAPOSLENIH ODGOJITELJA, UMIROVLJENJA, NEZAPOSLENOST, OBRAZOVANJE	60
5.1. DOBNA STRUKTURA ZAPOSLENIH ODGOJITELJA	61
5.2. UMIROVLJENJA ODGOJITELJA – STANJE I PROJEKCIJE	66
5.3. NEZAPOSLENOST ODGOJITELJA	67
5.4. OBRAZOVANJE ZA ODGOJITELJE	70
6. IZDACI ZA PROGRAME RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	73
6.1. SIMULACIJA UČINKA POVEĆANIH IZDVAJANJA ZA FUNKCIJU RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	77
II. ANKETNO ISTRAŽIVANJE NA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE	82
7. ODAZIV JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	82
8. KRITERIJI UPISA U DJEČJE VRTIĆE	83
9. RAZLIKE U CIJENI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA I SUBVENCIJAMA JLS-ova	88
9.1. EKONOMSKA CIJENA, VISINA OSNOVNIH SUBVENCIJA I SUDJELOVANJA RODITELJA U CIJENI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA U DJEČJIM VRTIĆIMA KOJIMA SU OSNIVAČI JLS-ovi	88

9.2. UVEĆANE SUBVENCIJE I OSLOBAĐANJE RODITELJA OD SUDJELOVANJA U CIJENI DJEČJIH VRTIĆA	92
9.3. EKONOMSKA CIJENA, VISINA SUBVENCIJA I SUDJELOVANJE RODITELJA U CIJENI JASLIČKIH PROGRAMA KOJIMA SU OSNIVAČI JLS-ovi	97
10. FINANCIRANJE JAVNIH I PRIVATNIH DJEČJIH VRTIĆA.....	98
11. SUFINANCIRANJE POHAĐANJA DJEČJIH VRTIĆA NA PODRUČJU OBLIŽNJEG JLS-a	100
12. RADNO VRIJEME DJEČJIH VRTIĆA.....	102
13. ORGANIZACIJA PROGRAMA PREDŠKOLE	104
III. PREGLED RECENTNIH REFORMI U IZABRANIM ZEMLJAMA EU-a S RASTUĆIM OBUHVATOM DJECE PREDŠKOLSKIM PROGRAMIMA	106
14. ULAGANJE SREDIŠNJE DRŽAVE U ŠIRENJE I DJELOVANJE NOVIH PREDŠKOLSKIH PROGRAMA	106
15. REFORME USMJERENE NA UNAPRJEĐENJE DOSTUPNOSTI I PRIUŠTIVOSTI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA	110
16. ŠIRENJE MREŽE PREDŠKOLSKIH PROGRAMA KORIŠTENJEM FONDOVA EU-a	112
IV. PREPORUKE ZA DALJNI RAZVOJ SUSTAVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	114
LITERATURA	126
PRILOZI	132

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj dječjih vrtića s obzirom na strukturu vlasništva i udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti	18
Tablica 2. Broj dječjih vrtića s obzirom na strukturu vlasništva i udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	19
Tablica 3. Ustroj dječjih vrtića u RH 2004. - 2016.	21
Tablica 4. Gustoća mreže dječjih vrtića 2005. i 2016. te broj osnovnih škola 2015. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	23
Tablica 5. Gustoća mreže dječjih vrtića 2005. i 2016. te broj osnovnih škola 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	24
Tablica 6. Obuhvaćenost djece predškolskim programima 2005. i 2016. te promjena broja predškolske djece - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	30
Tablica 7. Obuhvaćenost djece predškolskim programima 2005. i 2016. te promjena broja predškolske djece - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	31
Tablica 8. Ustanove, JLS-ovi i populacija djece predškolske dobi u RH kojoj su dostupni samo poludnevni programi 2004. - 2015.....	37
Tablica 9. Udio djece koja polaze dječje vrtiće koji organiziraju samo poludnevne programe 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	38
Tablica 10. Udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	39
Tablica 11. Broj neupisane djece u RH 2013. - 2016. godine - sveukupno i udio (upisane) populacije trogodišnjaka	41
Tablica 12. Neupisani kao udio generacije 2013. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti	42
Tablica 13. Neupisani kao udio generacije 2013. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	43
Tablica 14. Polaznici dječjih vrtića u RH s obzirom na radni status roditelja 2004. - 2016.	44
Tablica 15. Udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	45
Tablica 16. Udio djece polaznika dječjih vrtića oba zaposlena roditelja 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-ova.....	46
Tablica 17. Prosječna veličina jasličkih i vrtićkih odgojno-obrazovnih skupina u RH te prosječan broj djece po odgojitelju i stručnom radniku 2004. - 2016. - prema osnivaču dječjih vrtića	49

Tablica 18. Prosječna veličina jasličke i vrtičke odgojno-obrazovne skupine te broj djece po odgojitelju 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	52
Tablica 19. Prosječna veličina jasličke i vrtičke skupine te broj djece po odgojitelju 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	53
Tablica 20. Prosječan broj kraćih programa koje djeca u RH pohađaju uz redovni program dječjeg vrtića, 2004. - 2016.	54
Tablica 21. Udio djece uključene u kraće programe (uz redovan program) 2005. i 2016. godine - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	55
Tablica 22. Udio djece uključene u kraće programe (uz redovan program) 2005. i 2016. godine - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	56
Tablica 23. Broj odgojitelja u pedagoškoj godini 2016./2017. i procjena potrebnog broja odgojitelja za ostvarivanje barcelonskih ciljeva i pedagoškog standarda do 2030. godine - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	59
Tablica 24. Broj odgojitelja u pedagoškoj godini 2016./2017. i procjena potrebnog broja odgojitelja za ostvarivanje tzv. barcelonskih ciljeva i pedagoškog standarda do 2030. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	60
Tablica 25. Udio odgojitelja starijih od 50 godina 2005. - 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti	65
Tablica 26. Udio odgojitelja starijih od 50 godina - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	66
Tablica 27. Procjena izlaska odgojitelja s tržišta rada u RH po dobnim skupinama.....	67
Tablica 28. Tokovi nezaposlenosti za zanimanje odgojitelja predškolske djece u RH 2004. - 2016.....	69
Tablica 29. Broj nezaposlenih odgojitelja, upisne kvote za odgojitelje i prijavljene potrebe HZZ-a za odgojiteljima - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	71
Tablica 30. Broj i tip upisnih mjesta, kandidata kojima je studij prvi izbor, školski uspjeh upisanih u studijske programe predškolskog odgoja te broj diplomiranih u godini.....	72
Tablica 31. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH 2005. - 2015.....	74
Tablica 32. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja 2005. - 2015. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	76
Tablica 33. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja 2005. -2015. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	76
Tablica 34. Simulacija iznosa i izvora povećanih izdvajanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.....	80

Tablica 35. Procjena učinka povećanja izdvajanja na broj polaznika programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja	81
Tablica 36. Odaziv JLS-ova na anketno istraživanje - prema tematskim cjelinama	83
Tablica 37. Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće - postotak JLS-ova	84
Tablica 38. JLS-ovi koji primjenjuju zakonski definirane prioritete pri upisu u dječje vrtiće i najmanje jedan dodatni prioritet - postotak JLS-ova i populacije djece predškolske dobi	87
Tablica 39. Prosječan broj prioriteta pri upisu u dječje vrtiće - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	87
Tablica 40. Prosječna mjesečna ekonomska cijena programa po djetetu, prosječni mjesečni iznos osnovne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni programa te prosječan broj kriterija za utvrđivanje prava na uvećanu subvenciju - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	91
Tablica 41. Priuštivost predškolskih programa prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti.....	92
Tablica 42. Kriteriji za ostvarivanje prava na uvećanu subvenciju - postotak JLS-ova i djece predškolske dobi u RH	93
Tablica 43. Prosječni najviši ostvarivi iznos uvećane subvencije prema pojedinim kriterijima izražen kao udio u osnovnoj cijeni dječjih vrtića koju plaćaju roditelji (100% = potpuno oslobođenje od sudjelovanja roditelja u cijeni dječjih vrtića).....	96
Tablica 44. Prosječna mjesečna ekonomska cijena po djetetu, prosječni mjesečni iznos osnovne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni jaslica i vrtića.....	97
Tablica 45. Razlikovanje cijena jasličkih i vrtićkih programa JLS-ova - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	98
Tablica 46. Prosječna mjesečna ekonomska cijena i visina prosječnih mjesečnih subvencija po djetetu koje JLS-ovi isplaćuju javnim i privatnim dječjim vrtićima - s obzirom na modalitet financiranja.....	99
Tablica 47. Prosječna mjesečna ekonomska cijena i subvencija JLS-ova privatnim dječjim vrtićima s obzirom na postojanje javnih vrtića, indeks razvijenosti i status JLS-a	100
Tablica 48. Sufinanciranje pohađanja dječjih vrtića na području obližnjeg JLS-a.....	101
Tablica 49. Oblik “dežurstva” i dostupnost usluge “dežurstva” dječjih vrtića - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	102
Tablica 50. Trajanje programa predškole u odnosu na stupanj razvijenosti i status JLS-a	104

POPIS SLIKA

Slika 1. Osnivači dječjih vrtića u RH 2004. - 2016. - broj ustanova i djece polaznika redovnih programa.....	17
Slika 2. Gustoća mreže dječjih vrtića prema JLS-ovima - prosjek 2014. - 2016.	25
Slika 3. Gustoća mreže osnovnih škola prema JLS-ovima - 2016.....	26
Slika 4. Obuhvaćenost djece ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem u RH, 1998. - 2016....	27
Slika 5. Kretanje broja polaznika redovnih programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH, 1998. - 2016.	28
Slika 6. Obuhvaćenost djece jasličkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - prosjek 2013. - 2015.....	33
Slika 7. Promjene u obuhvaćenosti djece jasličkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - 2005. - 2016. (trogodišnji prosjeci).....	34
Slika 8. Obuhvaćenost djece vrtićkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - prosjek 2014. - 2016.	35
Slika 9. Promjene u obuhvaćenosti djece vrtićkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - 2005. - 2016. (trogodišnji prosjeci).....	36
Slika 10. Struktura polaznika dječjih vrtića u RH s obzirom na trajanje programa i vrijeme boravka, 2004. - 2016.	40
Slika 11. Distribucija polaznika jasličkih i vrtićkih programa u RH s obzirom na prosječne veličine odgojno-obrazovnih skupina i broj djece po odgojitelju – pedagoška godina 2016./2017...	50
Slika 12. Dobna struktura zaposlenih odgojitelja u RH 2004. - 2016.....	61
Slika 13. Dobna struktura zaposlenih odgojitelja u RH prema osnivačima dječjih vrtića 2004. - 2015.....	63
Slika 14. Prosječna dob zaposlenih odgojitelja u RH prema osnivačima dječjih vrtića 2004. - 2016.....	64
Slika 15. Kretanje broja nezaposlenih odgojitelja u RH po mjesecima 2004. - 2017.	68
Slika 16. Prosječna mjesečna ekonomska cijena programa po djetetu, prosječan mjesečni iznos osnovne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni programa - postotak JLS-ova i populacije djece predškolske dobi	90

POPIS PRILOGA

Prilog 1. Sintetski pregled pokazatelja dostupnosti, kvalitete i izdataka sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, prema županijama, 2016.	132
Prilog 2. Sintetski pregled kadrovskih potreba i simulacije učinka povećanih izdavanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, prema županijama.....	134
Prilog 3. Sintetski pregled pokazatelja dostupnosti, kvalitete i izdataka sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a, 2016.	136
Prilog 4. Sintetski pregled kadrovskih potreba i simulacije učinka povećanih izdavanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a	138
Prilog 5. Sintetski pregled broja upisnih prioriteta i kriterija potpore, cijena i subvencija te fleksibilnih organizacijskih aranžmana, prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a.....	140
Prilog 6. Pregled sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja prema županijama, uključujući ključne pokazatelje dostupnosti i kvalitete predškolskih programa te izdataka po JLS-ovima.....	141

SAŽETAK

ANALIZA POKAZATELJA DOSTUPNOSTI I KVALITETE TE JAVNIH IZDATAKA ZA USLUGE RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

U prvom dijelu studije analiziraju se pokazatelji dostupnosti i kvalitete te javni izdaci za usluge ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja kao i tržište rada za odgojitelje.

Dostupnost. Porast je broja dječjih vrtića, odnosno širenje mreže dječjih vrtića, važan aspekt pristupa uslugama ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. U razdoblju od 2004. do 2016. broj je djece koja pohađaju redovne vrtićke ili jasličke programe u Hrvatskoj porastao za 37,2%, dok je broj dječjih vrtića (ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja) porastao za 34,7%. U kontekstu smanjivanja veličine generacija djece predškolske dobi u RH, to je rezultiralo znatnim rastom obuhvaćenosti djece redovnim predškolskim programima u istom razdoblju - s 13,4% na 21,4% u djece jasličke dobi te s 41,2% na 59,2% u djece vrtićke dobi, pri čemu je rast bio sporiji u godinama krize (2010. - 2015.). Postignuta je razina i nadalje znatno ispod barcelonskih ciljeva, koje je postavila Europska unija (33% djece jasličke i 90% djece vrtićke dobi obuhvaćeno ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem), odnosno cilja EU2020 (95% djece između četvrte godine života i polaska u osnovnu školu obuhvaćeno predškolskim programima).

Unutar Hrvatske postoje izrazite i sustavne *regionalne razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima*. Tako se u 2016. godini raspon obuhvaćenosti djece jasličkim programima u županijama kretao od 5,6% do 40,4%, a vrtićkim programima od 24,4% do 82,8%. Štoviše, u razdoblju 2014. - 2016. 146 općina u kojima živi 7,2% populacije djece vrtićke dobi u RH nije imalo vrtićke programe, a 311 JLS-ova u kojima živi 17,4% populacije djece jasličke dobi u RH nije imalo organizirane jasličke programe na svom području. Obuhvaćenost djece predškolskim programima najviša je u najrazvijenijim županijama (promatrano prema indeksu razvijenosti) i obrnuto. Također, obuhvaćenost djece predškolskim programima slabija je u općinama negoli u gradovima. Porast u razdoblju između 2004. i 2016. godine nije bio ujednačen jer su slabije razvijene županije i JLS-ovi sporije širili nove predškolske kapacitete. Stoga je umjesto ujednačavanja došlo do povećavanja razlika između županija i JLS-ova.

Kada je riječ o *prostornoj dostupnosti* dječjih vrtića, Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja propisuje udaljenost dječjeg vrtića od mjesta stanovanja do jednoga kilometra. No, samo u 17 urbanih centara jedan dječji vrtić pokriva manje od 5 km², dok je u 182 JLS-a područje koje prosječno pokriva jedan dječji vrtić veće od 50 km². Prostorna je dostupnost najlošija u najslabije razvijenim županijama i JLS-ovima, posebno u općinama, što je objektivna prepreka povećavanju obuhvaćenosti djece predškolskim programima. Redovni vrtićki programi mogu biti organizirani i pri osnovnim školama, čija je mreža, uzmemo li u obzir i područne škole, znatno raširenija i prostorno ujednačenija negoli ona dječjih vrtića, no proteklih se godina takve prakse prorjeđuju i u 2016. godini vrtićki programi postoje u samo 22 osnovne škole.

Broj neupisane djece koja su podnijela zahtjev za upis nerijetko se uzima kao temeljni pokazatelj nedostupnosti predškolskih programa. U razdoblju 2013. - 2016. ovaj se broj kreće između 4 i 5 tisuća djece u RH, odnosno 10,8 - 13,2% generacije trogodišnjaka. Međutim, to nije u potpunosti vjerodostojan pokazatelj jer određeni broj roditelja neće uopće podnijeti prijavu za upis djeteta u predškolski

program ako on ne postoji u njihovoj sredini, dječji vrtić je udaljen, cijena je previsoka ili je broj mjesta u postojećem dječjem vrtiću nedostatan. Stoga nije iznenađujuće da je u manje razvijenim županijama i JLS-ovima udio neupisane djece u generaciji za koju su roditelji podnijeli zahtjev zapravo niži. Problem je i izostanak cjelodnevnih programa, što utječe na mogućnost usklađivanja obiteljskih obveza i plaćenog rada roditelja. Iako se stanje popravlja, još su se 2016. godine u 11,3% JLS-ova u kojima živi 3,1% populacije djece predškolske dobi u RH organizirali samo poludnevni programi. Ova je pojava češća u manje razvijenim JLS-ovima i dalmatinskim županijama.

Vrtiće dominantno pohađaju *djeca zaposlenih roditelja*, čiji se udio povećao sa 76,0% u 2005. na 82,7% u 2016. godini, što upućuje na ograničen pristup djeci kojoj jedan ili oba roditelja nisu zaposlena, a koja čine gotovo polovinu populacije djece u RH.

Osnivači dječjih vrtića najčešće su sami gradovi ili općine, međutim u proteklih deset godina nastavljen je rast broja i udjela dječjih vrtića privatnih osnivača - u 2016. godini oni čine 22,8% svih ustanova u kojima redovne predškolske programe pohađa 15,9% djece. Broj dječjih vrtića čiji su osnivači vjerske zajednice i broj djece u njima stabilan je na oko 3%. Na razini županija postoje primjetne regionalne razlike s obzirom na osnivača, pri čemu su privatni dječji vrtići posebno zastupljeni u Međimurskoj i Varaždinskoj županiji. Porast je dječjih vrtića privatnih osnivača manje izražen u najrazvijenijim JLS-ovima. S obzirom na ustrojstveni oblik i veličinu dječjih vrtića u proteklom je desetljeću slika stabilna i u okviru pedagoškog standarda.

Kvaliteta. Samo visokokvalitetni predškolski programi vode pozitivnim ishodima u djece. Obrazovanje odgojitelja te broj djece po odgojitelju i veličina odgojno-obrazovne skupine smatraju se ključnim strukturnim pokazateljima kvalitete. Nakon uvođenja novoga državnoga pedagoškog standarda 2008. godine, između 2007. i 2016. godine dolazi do smanjivanja prosječnog broja djece i u jasličkim (sa 17,7 na 16,3) i u vrtičkim (s 23,9 na 22,6) skupinama te poboljšanja omjera broja odgojitelja i djece (s 10,4 na 8,6 djece po odgojitelju u jaslicama i s 12,4 na 11,0 u vrtićima). Ipak, još postoji velika neujednačenost među ustanovama kod ovih pokazatelja. Samo je za 23,1% djece u jaslicama i 70,3% djece u vrtićima zadovoljen najblaži kriterij državnoga pedagoškog standarda u smislu veličine skupina. U strukturnim pokazateljima kvalitete nisu vidljive velike sustavne razlike s obzirom na razinu razvijenosti JLS-a, a napredak je malo vidljiviji u dječjim vrtićima privatnih osnivača. Broj stručnih suradnika po djetetu u proteklom je desetljeću bitno poboljšan: s 200 djece po suradniku u 2006. godini na 122 u 2016. godini, i to izrazitije u dječjim vrtićima privatnih osnivača. U proteklom desetljeću nije došlo do pomaka u broju djece koja pohađaju dodatne kraće programe. Zastupljenost je tih programa viša u dječjim vrtićima privatnih osnivača i vjerskih zajednica, ali nije uočljiva sustavna razlika s obzirom na razinu razvijenosti JLS-a.

Izrađenom simulacijom utvrđeno je da je u sustavu do 2030. godine potrebno osigurati još 9.148 odgojitelja kako bi se zadovoljili barcelonski ciljevi i Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, pri čemu je najveći rast potreban u županijama i JLS-ovima nižih (I. - III.) skupina razvijenosti koje trenutno obilježava niska obuhvaćenost djece predškolskim programima.

Tržište rada za odgojitelje. Između 2004. i 2016. godine broj odgojitelja zaposlenih u redovnim predškolskim programima povećao se za 65%: sa 7.146 na 11.822. Rast je prosječno iznosio 390 osoba godišnje uz usporavanje u godinama krize. Istodobno s povećavanjem broja odgojitelja došlo je i do starenja populacije, tako da se između 2005. i 2016. godine udio odgojitelja starijih od 50 godina gotovo udvostručio, sa 16,1% na 29,4%. Starenje je najviše izraženo u javnim dječjim vrtićima (34,1% u 2016. godini). S obzirom na trendove starenja zaposlenika, umirovljenja odgojitelja intenzivirat će se, što će uvelike otežati potreban rast sustava: uz postojeće obrasce umirovljenja i dobnu strukturu zaposlenih broj umirovljenih odgojitelja porast će s 97 godišnje identificiranih u razdoblju

2006. - 2011. i 124 godišnje u razdoblju 2011. - 2016. na 229 godišnje u razdoblju 2016. - 2021. te 303 godišnje u razdoblju 2021. - 2026.

Podaci iz evidencije HZZ-a upućuju na to da je u proteklih deset godina došlo do povećanja fluktuacije i sve većih sezonskih oscilacija u broju nezaposlenih odgojitelja. Od 2013. godine po 1.600 - 1.700 odgojitelja godišnje iz zaposlenosti uđe u evidenciju HZZ-a, a između lipnja i kolovoza broj se nezaposlenih odgojitelja u evidenciji poveća za 500 - 700. Broj nezaposlenih odgojitelja u mjesecu najmanje ponude (svibnju) smanjivao se od 2005. do 2008. godine s 1.041 na 604 odgojitelja, potom je do 2013. godine porastao na 988, a u svibnju 2017. iznosio je najmanje dotad, 510 odgojitelja. U pojedinim je županijama manjak odgojitelja postao akutan. Prijavljene potrebe za odgojiteljima u 2016. godini eskalirale su na 4.217 osoba.

Kvalifikacija odgojitelja stječe se na sveučilišnom ili stručnom studiju koji se provodi u devet županija. U tim je županijama (uz izuzetak Grada Zagreba) manjak odgojitelja malo manje naglašen. Međutim, ukupna upisna kvota u akademskoj godini 2017./2018. iznosila je 639 studenata (od čega 282 izvanredna mjesta) te se u proteklom desetljeću nije bitno promijenila (smanjen je broj upisa u Zagrebu, a povećan u Slavoniji). Prema podacima DZS-a posljednjih godina prosječno predškolski odgoj i obrazovanje diplomira oko 500 osoba, što će u kontekstu skorašnjeg vala umirovljenja i nepostojanja "rezerve" nezaposlenih odgojitelja ograničiti povećanje sustava na najviše 200 zaposlenih godišnje. Stoga je za širenje predškolskih programa potrebno znatno povećati kapacitete studija ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja - za što postoji upisni interes.

Financiranje. Financiranje sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja gotovo je isključivo u nadležnosti JLS-ova, koji snose više od 99% javnih izdataka za financiranje. Apsolutni iznos javnih izdataka za predškolski odgoj i obrazovanje porastao je s 1.218 milijuna kuna u 2005. godini na 2.007 milijuna kuna u 2015. godini, što je porast s 0,46% na 0,61% BDP-a, odnosno s 8,1% na 10,6% ukupnog proračuna JLS-ova. Time je u 2015. godini prosječni godišnji javni izdatak po djetetu iznosio 16.634 kune. Decentralizirano financiranje ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja omogućilo je nastanak velikih regionalnih razlika u javnim izdancima. Tako udio predškolskih izdataka u proračunu županija u 2015. godini varira od 5,7% do 14,1% te čini bitno manju stavku u općinskim proračunima (6,9%) i proračunima JLS-ova niže skupine razvijenosti. Također, izdvajanja po polazniku viša su u JLS-ovima IV. te posebno V. skupine razvijenosti. Važno je istaknuti kako su međusobne razlike JLS-ova u fiskalnom kapacitetu velike i stoga ustanovljene razlike u udjelu izdataka lokalnih proračuna za predškolske programe nisu dostatne da se objasne velike međuzupanijske razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima.

Po uzoru na recentne reforme u drugim zemljama priredena je simulacija učinka povećanja izdataka JLS-ova na razinu od 10% proračuna (za općine i gradove koji trenutno izdvajaju manje) uz dodatne transfere iz državnog proračuna zasnovane na broju nedavno rođene djece i stupnju razvijenosti. Ovakva bi reforma usmjerila još 273 milijuna kuna u funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja iz lokalnih proračuna te 299 milijuna kuna iz središnjeg proračuna, čime bi se ostvarilo povećanje pohađanja redovnih predškolskih programa do 42 tisuće djece, odnosno povećanje obuhvaćenosti djece do 14,7% te veliko smanjenje razlika među županijama i JLS-ovima s obzirom na razinu razvijenosti.

ANKETNO ISTRAŽIVANJE NA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

U drugom dijelu studije analizirani su rezultati anketnog istraživanja provedenog u JLS-ovima u 2015. godini, a kojemu se odazvalo 61,9% JLS-ova, na čijem području živi 79,0% populacije djece predškolske dobi u RH i unutar kojeg su prikupljene vrijedne informacije o kriterijima i praksama upisa i financiranja koje se ne prikupljaju u službenoj statistici.

Kriteriji upisa. Kriteriji upisa u dječje vrtiće izrazito su raznorodni. JLS-ovi su naveli više od šezdeset kriterija. Najčešće se primjenjuju kriteriji propisani zakonskim okvirom, prema kojima prednost imaju djeca zaposlenih roditelja, samohranih roditelja, žrtava i invalida Domovinskog rata, djeca iz obitelji s troje i više djece, djeca s teškoćama u razvoju, djeca iz udomiteljskih obitelji i obitelji korisnika dječjeg doplatka. Samo manji broj JLS-ova primjenjuje sve kriterije propisane zakonskim okvirom, a najčešće se primjenjuje kriterij o djeci zaposlenih roditelja. Manji broj JLS-ova ima jasne kriterije bodovanja. Također, gradovi i JLS-ovi više skupine razvijenosti prosječno prioritziraju veći broj upisnih skupina djece.

Cijena predškolskih programa. Kada je u pitanju cijena dječjih vrtića, iskazana ekonomska cijena prosječno je iznosila 1.751 kunu mjesečno po djetetu. Cijene su više u razvijenijim sredinama, ali su u njima više i subvencije JLS-ova, tako da je naposljetku iznos sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa sveden na sličan iznos diljem zemlje. Tako 80% djece živi u JLS-ovima u kojima roditelji sudjeluju u cijeni predškolskog programa s 500 do 700 kuna mjesečno po djetetu. Međutim, s obzirom na regionalne razlike u plaćama i standardu života, to čini programe malo manje prihvatljivima roditeljima u manje razvijenim sredinama. U županijama I. i II. skupine razvijenosti riječ je o prosječnom udjelu u neto plaći od 12,0 odnosno 11,4%, dok je u županijama III. i IV. skupine razvijenosti taj udio 9,8 odnosno 10,0%. Unatoč manjoj veličini odgojno-obrazovnih skupina zadanoj pedagoškim standardom, anketno je istraživanje pokazalo kako 71% JLS-ova ne računa zasebnu ekonomsku cijenu za jasličke programe. U JLS-ovima koji čine razliku mjesečna je ekonomska cijena jaslica prosječno za 210 kuna veća od cijene vrtića, ali je viša i subvencija JLS-a, pa je prosječan iznos sudjelovanja roditelja u cijeni jaslica viši za pedesetak kuna u odnosu na vrtiće.

Kada su na području JLS-a prisutni samo javni ili samo privatni dječji vrtići, prosječna ekonomska cijena, ali i prosječna visina subvencija koje JLS mjesečno isplaćuje javnim i privatnim dječjim vrtićima niža je negoli kada JLS sufinancira i javne i privatne dječje vrtiće. Ekonomska cijena i subvencija najniže su u JLS-ovima gdje ne postoje javni dječji vrtići. U JLS-ovima koji financiraju i javne i privatne dječje vrtiće sufinanciranje je privatnih dječjih vrtića često manje izdašno, prosječno za 239 kuna mjesečno po djetetu.

Ukupno je 37% JLS-ova iskazalo kako za djecu sa svog područja sufinancira i pohađanje dječjih vrtića u obližnjim JLS-ovima. Među njima je i 13% manjih JLS-ova s 2,7% populacije djece predškolske dobi, odnosno okvirno polovina JLS-ova koji nemaju organizirane dječje vrtiće na svom području. Međutim, sufinanciranje dječjih vrtića na područjima drugih JLS-ova prosječno je za 145 kuna mjesečno po djetetu manje izdašno negoli za dječje vrtiće na vlastitom području.

Kako izdatak za dječji vrtić može biti velik teret na kućni budžet, JLS-ovi za pojedine skupine djece subvencioniraju cijenu dječjih vrtića u većem iznosu. S obzirom na to da je pitanje subvencioniranja dječjih vrtića prepušteno osnivačima, nalazimo velike razlike među JLS-ovima. Navedeno je ukupno 49 kriterija na osnovi kojih roditelji mogu ostvariti pravo na uvećanu subvenciju JLS-a. Uvjerljivo je najzastupljenija praksa da pravo na uvećanu subvenciju imaju roditelji s više djece koja istodobno pohađaju dječji vrtić, a većina populacije djece predškolske dobi živi u JLS-ovima gdje je moguće ostvariti smanjenje roditeljskog sudjelovanja u cijeni programa na osnovi prima-

nja socijalnih pomoći, invaliditeta ili odrastanja u jednoroditeljskoj obitelji. Gradovi te općine više skupine razvijenosti u pravilu definiraju veći broj kriterija na temelju kojih roditelji mogu ostvariti pravo na uvećanu subvenciju, a u skladu s većim fiskalnim i administrativnim kapacitetom tih JLS-ova.

Radno vrijeme dječjih vrtića i organizacija predškole. Kada je u pitanju radno vrijeme dječjih vrtića, ispitivala se dostupnost usluga dječjih vrtića prije ili poslije redovnoga radnog vremena (7 - 17 sati), odnosno dostupnost "dežurstva". U samo 29% JLS-ova koji su odgovorili dostupno je "dežurstvo", a u pravilu je riječ o gradovima u kojima je organizirano jutarnje "dežurstvo". Anketnim istraživanjem ispitivala se i organizacija programa predškole za djecu koja nisu pohađala dječji vrtić. Iako je zakonskim okvirom predviđeno redovno trajanje programa od 250 sati (iznimno 150 sati) i većina se JLS-ova pridržava tog okvira, manji broj JLS-ova ne poštuje niti zakonski minimum.

PREGLED RECENTNIH REFORMI U IZABRANIM EUROPSKIM ZEMLJAMA

Treći, posljednji dio studije, donosi prikaz reformi u izabranim europskim zemljama koje su u novije vrijeme znatnije širile predškolske kapacitete i koje mogu poslužiti kao izvor javnopolitičkog učenja u RH, uz uvažavanje specifičnosti konteksta i postojećeg sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Ono što se pokazalo uspješnim u većem broju europskih zemalja jest **ulaganje sredstava od strane središnje države** u razvoj novih programa. Ovaj pristup pokazao se vrlo učinkovitim i u zemljama s visokim stupnjem decentralizacije (Austrija i Njemačka), gdje je osnivanjem novčanih fondova namijenjenih širenju i budućem funkcioniranju predškolskih programa omogućeno pritjecanje dodatnih sredstava u savezne države, a čime se rješavao velik problem manjka ponajprije jasličkih kapaciteta. Međutim, iako je broj djece obuhvaćene jasličkim programima vidno povećan (npr. sa 17,6% godine 2008. na 32,7% godine 2016. u Njemačkoj), mehanizam redistribucije sredstava s državne razine nije dovoljno uvažio različitu razinu razvijenosti pojedinih sredina te su regionalne razlike između pojedinih dijelova zemlje ostale i nadalje naglašene. U Njemačkoj ostaju i problemi povezani s kvalitetom predškolskih programa, nedovoljno kvalificiranim osobljem te radnim vremenom programa. Austrija, osim mjera usmjerenih na širenje obuhvaćenosti djece predškolskim programima, uvodi i mjere prilagodbe radnog vremena potrebama zaposlenih roditelja te podizanja kvalitete programa.

Sve veći broj europskih zemalja **jamči svakom djetetu pravo** na mjesto u predškolskom programu, dok se kao odgovor na velike cijene predškolskih programa u nekim zemljama uvode i **dodatne subvencije s državne razine** te se razmatra mogućnost financiranja plaća odgojitelja iz državnog proračuna. Dio zemalja koristi se i **sredstvima iz europskih fondova** za gradnju novih ili širenje postojećih dječjih vrtića, što se pozitivno odrazilo na njihov porast i promjene prioriteta u lokalnim sredinama. Primjerice, u Poljskoj je dostupnost fondova EU-a imala važnu ulogu u porastu i ujednačavanju regionalnih razlika u obuhvaćenosti djece predškolskim programima. No, važno je naglasiti kako su se nakon završetka financiranja iz fondova EU-a određene lokalne sredine našle pred izazovom održivosti programa te je u pojedinim slučajevima naposljetku intervenirala država financijskom potporom, kako bi se programi zadržali, dok su neki predškolski programi prestali djelovati (iako naposljetku samo manji broj).

UVOD

Dostupni i priuštivi, pristupačni te kvalitetni programi ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja danas imaju višestruku funkciju. Ponajprije je riječ o ključnom segmentu obrazovnog sustava te o ključnom instrumentu obiteljske politike koji roditeljima omogućuje usklađivanje obiteljskih obveza i plaćenog rada. Štoviše, riječ je o iznimno vrijednom socijalnom ulaganju u borbi protiv siromaštva i društvenih nejednakosti te ulaganju u socijalnu koheziju. To je prepoznalo i Europsko vijeće, koje je 2002. godine u Barceloni utvrdilo ciljeve na području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (tzv. barcelonske ciljeve) - u zemljama članicama Europske unije (EU) programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja trebalo bi biti obuhvaćeno najmanje 33% djece mlađe od tri godine i 90% djece u dobi između tri godine i polaska u osnovnu školu (European Council, 2002.). Ovi su ciljevi bili sastavnim dijelom Lisabonske strategije, a kasnije su obnovljeni sa strategijom Europa 2020. Također, u okviru aktualne strategije Europa 2020 dodaje se i dodatni cilj povezan s područjem prevencije ranog ispadanja iz obrazovanja - 95% djece u dobi između četiri godine i polaska u osnovnu školu treba biti obuhvaćeno vrtičkim programima (European Commission, 2011.).

U usporedbi sa zemljama članicama EU-a, Republika Hrvatska (RH) nalazi se na samom začelju po obuhvaćenosti djece programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Prema standardiziranom pokazatelju koji se zasniva na Anketi o dohotku stanovništva (Eurostat, 2017.a), u razdoblju 2013. - 2015.¹ obuhvaćenost je djece mlađe od tri godine predškolskim programima u RH iznosila 13,3% (EU-28 28,6%, samo pet tranzicijskih zemalja stoji lošije od RH), a u dobi od tri do šest godina 46,7% (EU-28 82,8%, samo Poljska stoji lošije od RH). Prema administrativnim podacima koje također objavljuje Eurostat (serija od 2013. godine; Eurostat, 2017.b), u 2015. godini obuhvaćenost je iznosila 10,8% za djecu u dobi između jedne i dvije godine, 36,6% za djecu u dobi od dvije godine, 55,7% za trogodišnjake, 59,6% za četverogodišnjake, a 64% za djecu u dobi od pet godina (vrijednosti uključuju i kraće programe i programe predškole, što podiže razinu obuhvaćenosti djece).

Najveći dio analiza u ovoj studiji zasniva se upravo na podacima istraživanja službene statistike, koje godišnje prikuplja Državni zavod za statistiku (DZS) pomoću obrasca *Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja, početak pedagoške godine (DV-PO)* i koji ispunjavaju sve predškolske ustanove. Ovi podaci analiziraju se u *prvom dijelu* ove studije i daju uvid u obuhvaćenost djece predškolskim programima, dostupnost i strukturu predškolskih programa u RH te osnovne pokazatelje kvalitete predškolskih programa. U odnosu na Eurostatove prikaze, ovdje iznesene analize upućuju na razvoj sustava tijekom duljeg razdoblja (od 1998. godine) te uspoređuju trendove na razini županija i jedinica lokalne samouprave (JLS) među kojima postoje izrazite razlike. *Drugi, manji dio studije, zasniva se na podacima prikupljenima upitnikom Istraživanje mjera koje doprinose postizanju ravnoteže obiteljskog i poslovnog života u Hrvatskoj: uloga gradova i općina*, upućenim JLS-ovima u okviru projekta EU-a "Žene na tržištu rada - procjena utjecaja roda", a koji je provodio Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s udrugama B.a.B.e., VIMIO i Legalina te Gradom Zagrebom. Ti podaci daju detaljniji uvid u kriterije upisa u predškolske programe, ekonomsku cijenu i visine subvencija te sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa, kao i organizaciju radnog vremena dječjih vrtića i programa predškole. U posljednjem, *trećem dijelu*, daje se kratak uvid u iskustva europskih zemalja

¹ S obzirom na to da se odnose na relativno mali dio uzorka anketnog istraživanja, podaci za pojedine godine variraju zbog pogreške mjerenja. Stoga je prikazan trogodišnji prosjek, a razlikama između pojedinih godina ne treba davati veliku važnost ako ne upućuju na trend.

koje su u novije vrijeme znatnije širile predškolske kapacitete. *Zaključno* se identificiraju ključni izazovi sadašnjeg sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH te se iznose preporuke za njegovo unaprjeđenje.

Kratka napomena o terminologiji i pokazateljima

O ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju najčešće se raspravlja u terminima dostupnosti (engl. *availability*), priuštivosti (engl. *affordability*) i kvalitete. Dostupnost i priuštivost ubrajaju se među glavne strukturne uvjete koji određuju pristup uslugama (engl. *accessibility*) (Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). U komparativnim se studijama **dostupnost** najčešće mjeri u terminima raspoloživih mjesta u predškolskim programima, odnosno gleda se stvarna obuhvaćenost djece predškolske dobi programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Također, pod dostupnošću se razmatra i pitanje ravnopravnosti i pravednosti pristupa uslugama, npr. jamstvo mjesta u programima, kriteriji upisa, udaljenost od mjesta stanovanja i sl. (European Commission, 2013.; OECD, 2016.). **Priuštivost** se najčešće promatra iz roditeljske perspektive – koliki dio (obiteljskih) primanja odlazi na usluge ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja – a kako bi se procijenilo otežava li roditeljsko sudjelovanje u cijeni programa pristup uslugama različitim skupina u društvu i čini li to rad isplativim. **Kvaliteta** je iznimno složen koncept i najčešće se razmatra samo u terminima minimalne potrebne obrazovne razine odgojitelja, veličine odgojno-obrazovnih skupina te omjera broja djece i odgojitelja i drugog stručnog osoblja (Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.; OECD, 2016.), iako postoje naponi razvoja komparativnih instrumenata poput *International Early Childhood Education Study*. Uz ove pokazatelje prate se i **javni izdaci** sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja izraženi kao udio u BDP-u te kao apsolutni izdaci po uključenom djetetu (OECD, 2016.).

Redovni programi ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja dijele se na **jaslice** (programi namijenjeni djeci do treće godine starosti) i **vrtiće** (programi namijenjeni djeci od treće godine starosti do polaska u osnovnu školu). Ovom se terminologijom koristi i u ovoj studiji, dok se terminom **predškolski programi** koristi zbirno za oba programa – jaslice i vrtiće. **Program predškole** odnosi se na programe koji se organiziraju za djecu godinu dana prije polaska u osnovnu školu, neovisno o tome je li riječ o zasebno organiziranim programima ili programima integriranim u postojeće dječje vrtiće. **Kraći programi** odnose se na programe u trajanju do tri sata dnevno, koji se mogu organizirati pri knjižnicama, zdravstvenim, socijalnim, kulturnim i sportskim ustanovama, udrugama, drugim pravnim osobama i fizičkim osobama-obrtnicima. **Dodatni kraći programi** odnose se na kraće programe (npr. sport, strani jezik i sl.) koje dodatno pohađaju djeca koja su već uključena u dječje vrtiće. Termin **dječji vrtić** rabi se kada se govori o ustanovama koje obavljaju djelatnost ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Osnovne subvencije odnose se na iznos subvencija koji se plaća za prvo dijete u predškolskom programu, bez primjene bilo kakvih dodatnih kriterija po kojima bi roditelj tog djeteta mogao ostvariti pravo na nižu cijenu programa, dok se **uvećane subvencije** odnose na dodatne iznose subvencija na koje imaju pravo pojedini roditelji jer ispunjavaju neki od dodatnih kriterija (npr. više djece u obitelji, primanja obitelji i sl.).

Javni dječji vrtići (ili dječji vrtići javnih osnivača) su dječji vrtići čiji je osnivač RH, grad ili općina. U analizama se u pravilu, ako nije drugačije naznačeno, rabi zbirni izraz **privatni dječji vrtići** za dječje vrtiće čiji su osnivači pravne ili fizičke osobe (privatni osnivači) te vjerske zajednice.

I. ANALIZA POKAZATELJA DOSTUPNOSTI I KVALITETE TE JAVNIH IZDATAKA ZA USLUGE RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

U ovom se dijelu na osnovi administrativnih podataka DZS-a prikupljenima od strane dječjih vrtića iznose osnovna obilježja mreže dječjih vrtića u RH te se analiziraju kretanja u pokazateljima dostupnosti i kvalitete predškolskih programa tijekom posljednjeg desetljeća. Posebice se analiziraju izazovi povezani sa širenjem predškolskih kapaciteta, koji se odnose na regionalne razlike u razvijenosti različitih dijelova RH te broj stručnih radnika u sustavu potreban za postizanje barcelonskih ciljeva. Na kraju se analiziraju i podaci Ministarstva financija o izdacima države i JLS-ova za predškolske programe te simuliraju ulaganja kojima bi se povećala dostupnost predškolskih programa te smanjile trenutno izražene regionalne razlike.

1. BROJNOST I OSNIVAČI DJEČJIH VRTIĆA

U RH je pedagoške godine 2016./2017. djelovalo 1.514 dječjih vrtića, koji su provodili redovne programe sa sveukupno 123.120 polaznika.² Osnivači dječjih vrtića mogu biti JLS, država³, vjerska zajednica te privatna pravna ili fizička osoba. Mogućnost osnivanja privatnih dječjih vrtića postoji od 1990. godine (Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta, NN, br. 20/1990.), dok vjerske zajednice mogu osnivati dječje vrtiće od 1993. godine (Zakon o društvenoj brizi za djecu predškolske dobi, NN, br. 27/1993.). Pedagoške godine 1993./1994. privatne je dječje vrtiće pohađalo 515 djece, a dječje vrtiće vjerskih zajednica 1.158 djece. U razdoblju do pedagoške godine 2003./2004. broj djece u dječjim vrtićima javnih osnivača stagnira na razini postignutoj pred sam početak tranzicije (88 - 89 tisuća), dok je broj djece u redovnim programima privatnih dječjih vrtića porastao na 5.238 (5,9% ukupnog broja djece u redovnim predškolskim programima), a vjerskih zajednica na 3.009 (3,4% ukupnog broja djece u redovnim predškolskim programima) (usp. Matković, 2007).

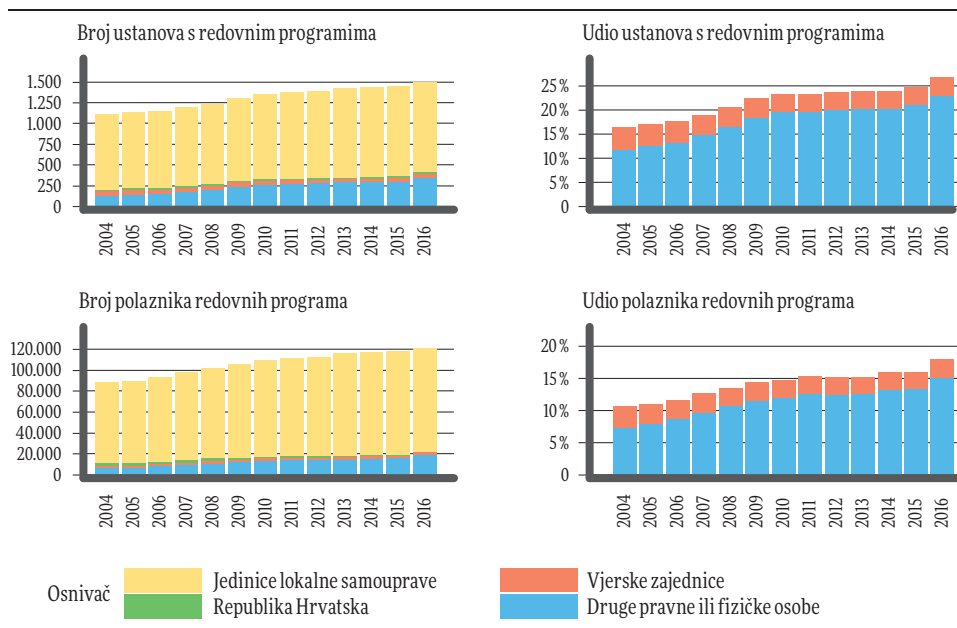
U dvanaestogodišnjem razdoblju koje se detaljnije promatra u ovoj studiji, između 2004. i 2016. godine, došlo je do daljnjeg porasta broja dječjih vrtića i polaznika. Ukupan broj dječjih vrtića porastao je s 1.124 na 1.541, odnosno za 34,7%, dok se broj djece u redovnim programima povećao s 89.743 na 123.120, odnosno za 37,2%. Broj se dječjih vrtića *javnih osnivača*, koji i nadalje dominiraju u strukturi vlasništva (Slika 1.), povećao s 938 na 1.111 (povećanje za 18% odnosno 173 ustanove), dok je broj djece polaznika redovnih programa u njima porastao za 20.887 (26%). Kada su u pitanju dječji vrtići *privatnih osnivača*, njihov je porast bio izraženiji - broj je dječjih vrtića porastao s 132 na 345 (za 161%), a broj djece polaznika za 11.975 (182%). Slično kao i kod javnih dječjih vrtića, porast

² Ovaj broj ne uključuje 213 ustanova u kojima se provode samo kraći programi odnosno programi predškole, kao ni 12.965 polaznika predškole (od čega 10.475 pri dječjim vrtićima) te 7.802 djece koja u ustanovi pohađaju isključivo kraće programe (od čega 1.069 pri dječjim vrtićima).

³ RH može osnovati dječji vrtić na temelju uredbe Vlade RH ili rješenjem ministarstva nadležnog za područje ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. O ovim se dječjim vrtićima izvještava od 2004. godine, ali njihov broj je malen te se smanjuje (s 26 godina 2004. na 22 godine 2016.). Prema iskazima vrtića u obrascu DV-PO u 84% slučajeva ti su dječji vrtići locirani u Gradu Zagrebu (po 5% u Osijeku i Splitu). Stoga ćemo ih u analizama razmatrati kao javne dječje vrtiće, zajedno s dječjim vrtićima čiji su osnivači gradovi ili općine.

je bio znatno izraženiji u razdoblju 2004. - 2010., tijekom kojeg se broj privatnih dječjih vrtića i djece polaznika privatnih dječjih vrtića udvostručio. Taj porast postaje vidljivo manjeg intenziteta između 2010. i 2015. godine (porast broja ustanova za 14% i djece polaznika za 20%), uz snažan porast broja u 2016. godini.⁴ Kod dječjih vrtića čiji su osnivači vjerske zajednice vidljiva je stagnacija u broju dječjih vrtića te polaznika, koja je nastupila već oko 2000. godine, kada je dosegnuta razina od 2.700 djece polaznika. Između 2004. i 2016. godine broj se djece u dječjim vrtićima čiji su osnivači vjerske zajednice kreće između 2.784 i 3.523 (u 50 - 58 ustanova). Broj je djece u tim dječjim vrtićima 2016. godine veći za 17% u odnosu na 2004. godinu (Slika 1.).

Slika 1. Osnivači dječjih vrtića u RH 2004. - 2016. - broj ustanova i djece polaznika redovnih programa

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Od 2004. do 2016. povećanju kapaciteta redovnih programa u najvećoj su mjeri pridonijeli dječji vrtići javnih osnivača, tako da i u 2016. godini 82,1% djece pohađa javne dječje vrtiće. Međutim, došlo je i do znatnoga širenja dječjih vrtića privatnih osnivača te je u proteklih 12 godina udio djece polaznika privatnih dječjih vrtića u sveukupnom broju polaznika predškolskih programa udvostručen - sa 7,3 na 15,1%. Udio se djece polaznika dječjih vrtića čiji su osnivači vjerske zajednice u istom razdoblju smanjio s 3,4% na 2,9%. Struktura je osnivača dječjih vrtića gotovo identična kada su u pitanju jaslički i vrtićki programi, s vrlo sličnom zastupljenošću djece i ustanova.

⁴ U 2016. godini došlo je do svojevrsnog prekida serije u prikupljenim podacima zbog usklađivanja populacije ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja kojima DZS upućuje upitnik DV-PO i Zajedničkoga elektroničkog upisnika ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. To se očitalo u većem broju ustanova koje ne pružaju redovne programe, ali potencijalno i u povećanju broja obuhvaćenih privatnih dječjih vrtića.

Dok je na razini RH 2016. godine svaki četvrti dječji vrtić osnovan od strane privatnog osnivača ili vjerske zajednice i polazi ga 17,9% djece, prakse su glede vlasništva dječjih vrtića **gledano po županijama** vrlo različite. Ističu se Varaždinska i Međimurska županija s više od 50% privatnih dječjih vrtića te s najvišim udjelom djece koja ih pohađaju (54,0% odnosno 38,7%). Privatni dječji vrtići malo su prisutniji i u nekoliko razvijenijih županija (trećina dječjih vrtića u Zagrebačkoj, Zadarskoj i Šibensko-kninskoj županiji), dok su u većini županija niskog stupnja razvijenosti privatni dječji vrtići slabo prisutni (iznimka su Međimurska i Bjelovarsko-bilogorska županija).

Tablica 1. Broj dječjih vrtića s obzirom na strukturu vlasništva i udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Ukupan broj ustanova			Udio privatnih ili vjerskih ustanova			Udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima		
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	218	314	44,0%	16,5%	27,7%	11,2	7,0%	12,4%	5,4
Istarska	118	142	20,3%	17,8%	26,1%	8,3	11,9%	19,3%	7,5
Primorsko-goranska	102	121	18,6%	16,7%	21,5%	4,8	11,4%	13,8%	2,5
Zagrebačka	53	94	77,4%	15,1%	31,9%	16,8	8,0%	19,8%	11,9
Dubrovačko-neretvanska	42	51	21,4%	9,5%	15,7%	6,2	4,0%	7,7%	3,8
Zadarska	45	84	86,7%	15,6%	34,5%	19,0	8,8%	29,0%	20,3
Splitsko-dalmatinska	194	235	21,1%	18,0%	23,4%	5,4	16,7%	22,6%	5,9
Varaždinska	30	49	63,3%	46,7%	59,2%	12,5	36,3%	54,0%	17,7
Šibensko-kninska	41	51	24,4%	26,8%	29,4%	2,6	20,1%	27,8%	7,7
Krapinsko-zagorska	19	23	21,1%	5,3%	13,0%	7,8	5,4%	7,9%	2,5
Međimurska	45	53	17,8%	42,2%	49,1%	6,8	30,6%	38,7%	8,1
Ličko-senjska	10	11	10,0%	0,0%	0,0%	0,0	0,0%	0,0%	0,0
Koprivničko-križevačka	27	35	29,6%	14,8%	17,1%	2,3	14,5%	26,8%	12,3
Karlovačka	16	21	31,3%	6,3%	19,0%	12,8	2,5%	7,9%	5,4
Osječko-baranjska	65	79	21,5%	7,7%	26,6%	18,9	5,8%	14,7%	9,0
Sisačko-moslavačka	27	33	22,2%	7,4%	0,0%	-7,4	4,5%	0,0%	-4,5
Požeško-slavonska	14	18	28,6%	14,3%	16,7%	2,4	21,6%	24,0%	2,5
Bjelovarsko-bilogorska	20	28	40,0%	10,0%	32,1%	22,1	15,4%	29,9%	14,4
Vukovarsko-srijemska	29	42	44,8%	13,8%	26,2%	12,4	13,3%	24,4%	11,1
Brodsko-posavska	18	20	11,1%	11,1%	15,0%	3,9	6,7%	12,9%	6,2
Virovitičko-podravska	8	10	25,0%	0,0%	10,0%	10,0	0,0%	2,4%	2,4
Ukupno RH	1.141	1.514	32,7%	17,1%	26,6%	9,5	11,0%	17,9%	6,9

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. povećanje broja ustanova od 2005. do 2016. veće od 39,2%), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

U razdoblju od 2005. do 2016. broj dječjih vrtića porastao je u svim županijama (Tablica 1.). Porast je bio najznačajniji u Zagrebačkoj, Zadarskoj i Varaždinskoj županiji (između 63 i 87%), dok je u apsolutnom broju najviše novih dječjih vrtića otvoreno u Gradu Zagrebu (96). Pritom valja istaknuti da je upravo u županijama s najvećim porastom dječjih vrtića vidljiv vrlo intenzivan rast privatnih dječjih vrtića, pa tako i udjela djece u njima.

Broj se dječjih vrtića u razdoblju od 2005. do 2016. povećao malo brže u općinama (za 33,1%) negoli u gradovima (za 28,7%),⁵ iako se i u 2016. godini samo četvrtina vrtića nalazi u općinama. Važno je ponoviti kako je porast bio izrazitiji u sektoru privatnih dječjih vrtića, čiji je udio i u općinama i u gradovima dosegno četvrtinu sveukupnog broja ustanova (Tablica 2.). Primjetno je porastao i udio djece u privatnim dječjim vrtićima - s 12,5 na 19,8% u gradovima te s 14,4 na 22,5% u općinama. Iako je u gradovima malo više privatnih dječjih vrtića, u općinama privatne dječje vrtiće pohađa veći udio djece. Gledano u relativnim brojkama, udio djece koja pohađaju privatne dječje vrtiće i trend rasta najmanje je izražen u najrazvijenijim JLS-ovima (V. skupine razvijenosti).

Tablica 2. Broj dječjih vrtića s obzirom na strukturu vlasništva i udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Ukupan broj ustanova			Udio privatnih ili vjerskih ustanova			Udio djece u privatnim i vjerskim dječjim vrtićima		
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a									
- Grad	642	826	28,7%	18,8%	24,6%	5,7	12,5%	19,8%	7,3
- Općina	281	374	33,1%	13,5%	24,1%	10,5	14,4%	22,5%	8,2
- Grad Zagreb	218	314	44,0%	16,5%	20,4%	3,9	7,0%	12,4%	5,4
Indeks razvijenosti JLS-a									
- I. skupina	7	14	100,0%	0,0%	28,6%	28,6	0,0%	36,4%	36,4
- II. skupina	142	185	30,3%	11,3%	20,0%	8,7	8,3%	14,8%	6,5
- III. skupina	256	342	33,6%	16,0%	27,5%	11,5	12,7%	22,7%	10,0
- IV. skupina	451	580	28,6%	20,8%	29,5%	8,6	14,9%	22,0%	7,1
- V. skupina	285	393	37,9%	15,4%	24,7%	9,2	6,9%	11,8%	4,9
Ukupno RH	1.141	1.514	32,7%	17,1%	26,6%	9,5	11,0%	17,9%	6,9

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. povećanje broja ustanova od 2005. do 2016. veće od 39,2%), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

⁵ U prikazima pokazatelja s obzirom na status JLS-a usporedba gradova s općinama neće uključivati Grad Zagreb s obzirom na njegovu veličinu i poseban administrativni status.

2. DOSTUPNOST USLUGA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Dostupnost usluga ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, jedan od glavnih pokazatelja pristupačnosti usluga, najčešće se mjeri u terminima raspoloživih mjesta unutar sustava i blizine dječjih vrtića. Stoga je bitno razmotriti i sama obilježja mreže dječjih vrtića i stvarnu *obuhvaćenost* djece predškolskim programima, uključivši i pokazatelje *ravnopravnosti* i *pravednosti pristupa uslugama* (npr. gustoća mreže odnosno udaljenost predškolskih programa od mjesta stanovanja djece, kriteriji upisa u programe i sl.; European Commission, 2013.; OECD, 2016.). Stoga se ovdje najprije i razmatraju obilježja mreže te prostorna dostupnost dječjih vrtića, a zatim obuhvaćenost djece predškolskim programima s obzirom na različita obilježja (prema stupnju razvijenosti županija i JLS-ova, vlasništvu dječjih vrtića i trajanju programa, statusu zaposlenosti roditelja i sl.) te napokon broj neupisane djece koji su iskazali sami dječji vrtići. Kriteriji upisa u programe raspravljaju se u sekciji II s obzirom na to da nije riječ o administrativnim podacima, već o podacima prikupljenima anketnim istraživanjem.

2.1. OBILJEŽJA MREŽE DJEČJIH VRTIĆA I PROSTORNA DOSTUPNOST DJEČJIH VRTIĆA

Gušća mreža (manjih) dječjih vrtića ili, pak, veći broj područnih objekata vezanih uz pojedine dječje vrtiće znače i veću blizinu dječjih vrtića mjestu stanovanja djeteta te se mogu smatrati pokazateljima bolje prostorne dostupnosti predškolskih programa. To je posebice bitno u JLS-ovima manje gustoće naseljenosti te u manjim naseljima.

Vrsta objekata. Objekti dječjih vrtića mogu djelovati kao samostalni dječji vrtići ili u sklopu jedinstveno upravljanoga dječjeg vrtića s više jedinica (matičnom i područnima). Zbog čestih izmjena zakonskog okvira i teritorijalnog ustroja (povećavanje broja gradova i općina) između 1990. i 1997. godine pri *javnim dječjim vrtićima* je u razdoblju između 1990. i 2000. godine došlo do organizacijske fragmentacije te se udio objekata koji funkcioniraju kao samostalni dječji vrtići povećao s 1,5% 1990. godine na 14,2% 2000. godine (Tablica 3.). Istodobno se prosječan broj područnih jedinica po matičnom objektu smanjio s 5,9 na 3,8. Valja napomenuti da u istom razdoblju nije došlo do povećanja broja djece u sustavu. Nakon 2000. godine, pa tako i u promatranom razdoblju 2004. - 2016. godine, udio je samostalnih objekata i prosječan broj područnih objekata ostao identičan, bez obzira na rast sustava. S druge strane, kod *privatnih dječjih vrtića* između 2004. i 2016. godine samostalni objekti prestaju biti dominantan oblik ustroja, a prosječan broj pridruženih područnih objekata raste.

Broj djece u objektima. Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 43.) definirano je kako je optimalan kapacitet zgrade dječjeg vrtića 200 djece. Tu veličinu u 2016. godini nadilazi 10% objekata *javnih dječjih vrtića*, ali u pravilu je broj polaznika mnogo manji. Tako se u razdoblju 2004. - 2016. u javnim dječjim vrtićima prosječan broj djece po objektu kretao između 83 i 101 djeteta za samostalne dječje vrtiće, između 158 i 176 djece za matične objekte dječjih vrtića s područnim odjelima te između 67 i 73 djece u područnim odjelima, pri čemu je u potonja dva oblika vidljiv trend povećavanja. Programe u objektima *privatnih dječjih vrtića* prosječno pohađa manji broj djece te se prosječan broj polaznika samostalnih, matičnih i područnih objekata samo blago razlikuje. Iako je ranije ustanovljeno povećanje broja privatnih dječjih vrtića s područnim objektima, nije vidljiv trend okrupnjavanja kapaciteta pojedinih objekata privatnih dječjih vrtića.

Veličina dječjeg vrtića (i pojedinih objekata) omogućuje učinkovitije funkcioniranje zbog ekonomije razmjera te veću fleksibilnost u organizaciji rada (npr. zamjene, spajanje grupa), kao i pedagoškim standardom dodatno normirane resurse: dječji vrtić s više od 340 djece treba imati tajnika, voditelja računovodstva i administrativno-računovodstvenog radnika, a s više od 400 djece najmanje tri stručna suradnika te radnika na poslovima pranja, glačanja, šivanja (1) i nabave, prijevoza hrane, grijanja i održavanja prostora (2). Stoga nije iznenađujuće da je prosječna veličina *javnih dječjih vrtića* s podružnicama malo više od 400 polaznika (Tablica 3.). Prosječna veličina *privatnog dječjeg vrtića* s podružnicama kreće se oko 160 djece, što je u okviru od preporučene 200 djece za koju pedagoški standard traži jednoga stručnog suradnika, jednoga KV kuhara te ne postavlja zahtjev za administrativnim osobljem. Međutim, broj i struktura zaposlenih stručnih i drugih radnika u privatnim dječjim vrtićima u cijelosti nisu bitno drugačiji u odnosu na javne dječje vrtiće. Tako je npr. u 2016. godini programe u privatnim dječjim vrtićima pohađalo 15,1% djece, a istodobno su zapošljavali 31,6% pedagoga, 21,4% psihologa, 21,2% medicinskih sestara te 17,7% administrativnog i 12,1% ostalog osoblja zaposlenog u sustavu.

Tablica 3. Ustroj dječjih vrtića u RH 2004. - 2016.

	Javni				Privatni				Redovni programi pri OŠ
	Ukupno objekata	Samostalni objekti	Područni objekti po matičnom	Prosječni broj djece - matični s podružnicama	Ukupno objekata	Samostalni objekti	Područni objekti po matičnom	Prosječni broj djece - matični s podružnicama	
2004.	938	13,9%	3,6	404	132	63,6%	1,4	116	31
2005.	946	13,8%	3,6	401	144	59,0%	1,5	129	31
2006.	959	14,0%	3,8	426	153	60,1%	1,7	147	28
2007.	973	13,8%	3,6	418	178	55,1%	2,1	178	27
2008.	993	13,7%	3,7	425	206	52,4%	2,0	166	32
2009.	1.026	12,9%	3,5	417	241	53,1%	1,9	155	37
2010.	1.050	12,3%	3,5	423	266	53,4%	2,1	149	36
2011.	1.062	12,4%	3,5	423	273	49,5%	2,3	164	35
2012.	1.071	12,6%	3,6	434	281	47,7%	2,0	155	33
2013.	1.095	13,1%	3,7	442	288	46,2%	2,3	164	37
2014.	1.102	12,5%	3,7	444	292	45,2%	2,1	159	30
2015.	1.094	13,0%	3,6	439	304	44,1%	2,1	158	26
2016.	1.111	13,2%	3,6	433	345	48,4%	2,0	153	22

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Osnovne škole kao mjesto organiziranja redovnih predškolskih programa. Dječji vrtići mogu se organizirati i pri osnovnim školama, čija je mreža u RH bitno raširenija i prostorno ujednačenija negoli mreža dječjih vrtića, posebice u slabije razvijenim županijama i manjim sredinama

(tablice 4. i 5.; usp. slike 2. i 3.). Naime, uključujući i područne dječje vrtiće i škole, u županijama najviše skupine razvijenosti (i u Splitsko-dalmatinskoj županiji) broj je dječjih vrtića veći nego li broj osnovnih škola, dok je u osam od dvanaest županija najniže (I.) skupine razvijenosti broj osnovnih škola više nego dvostruko veći od broja dječjih vrtića (u Virovitičko-podravskoj županiji čak sedam puta veći). Također, u odnosu na mrežu dječjih vrtića, osnovnoškolska mreža znatno je raširenija u općinama: broj osnovnih škola je 2,8 puta veći od broja dječjih vrtića.

Pravilnikom o posebnim uvjetima i mjerilima ostvarivanja programa predškolskog odgoja (NN, br. 133/1997.), ako su osigurana financijska sredstva za provedbu programa i dobivena je suglasnost ministarstva, za djecu od treće godine starosti postoji mogućnost otvaranja predškolskih programa pri osnovnim školama, i to ako nema mogućnosti osnivanja dječjeg vrtića te ne postoji mogućnost prihvata djece u najbližem dječjem vrtiću.⁶ Podaci DZS-a upućuju na to da su u razdoblju 1993. - 1996. u okviru 94 osnovne škole djelovali područni odjeli dječjih vrtića. Međutim, nakon zakonskih izmjena 1997. godine (NN, br. 10/1997.) broj je osnovnih škola u kojima se provode predškolski programi smanjen na 38 u 1999. godini i do 2013. godine oscilira oko tog broja, a u proteklim se godinama smanjio sve do 22 škole 2016. s ukupno 522 polaznika (24 djece po školi, odnosno prosječno jedna vrtićka skupina). Riječ je o samo 0,4% svih polaznika redovnih programa koji pohađaju vrtićke programe u osnovnim školama.

Prostorna dostupnost dječjih vrtića. Kada se govori o mreži dječjih vrtića te prostornoj dostupnosti predškolskih programa, važno je osvrnuti se na odredbu Državnoga pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja koja govori kako bi udaljenost dječjeg vrtića od mjesta stanovanja trebala iznositi najviše 1.000 metara (NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 43.), što bi uz monotonu raspodjelu populacije značilo jedan dječji vrtić na 3,14 kvadratnih kilometara površine. Prostorna dostupnost izražena kao broj kvadratnih kilometara teritorija po dječjem vrtiću izrazito se razlikuje među županijama, a osobito je problematična u ruralnim krajevima te manjim i slabije razvijenim JLS-ovima. Samo u Gradu Zagrebu jedan dječji vrtić pokriva područje od 2,0 km², dok u većini ostalih županija I. - IV. kategorije razvijenosti jedan dječji vrtić pokriva područje od 20,4 do 59,2 km² teritorija županije (Tablica 4.). U pet županija najniže I. skupine razvijenosti jedan dječji vrtić pokriva područje veće od 100 km² (kružnicu radijusa 5,6 km), dok u Ličko-senjskoj županiji jedan dječji vrtić pokriva čak 487,5 km² (kružnicu radijusa 12,5 km). Zbog povećanja broja ustanova broj se kvadratnih kilometara teritorija po dječjem vrtiću u odnosu na 2005. godinu smanjio u svim županijama. Najviše se smanjio u Gradu Zagrebu te Zagrebačkoj, Zadarskoj i Varaždinskoj županiji (30 - 47%). No, valja uzeti u obzir da je ovo provizoran pokazatelj koji ne uzima u obzir postojanje nenaseljenih područja te prometnu infrastrukturu, što mreže dječjih vrtića trebaju uzeti u obzir.

Kada je u pitanju prostorna dostupnost, razlike su očite i prema statusu JLS-a i prema indeksu razvijenosti (Tablica 5.). Gleda li se status JLS-a, u rjeđe naseljenim, ruralnim i prometno izoliranim krajevima dostupnost je predškolskih programa otežana i stoga što je fizička udaljenost dječjih vrtića velika, a broj ustanova manji. Tako u općinama jedan dječji vrtić pokriva do 92,7 km² (kružnicu radijusa od 5,4 km), dok u gradovima jedan dječji vrtić pokriva 25,0 km² (kružnicu radijusa od

⁶ Isti pravilnik predviđa i mogućnost provođenja predškolskih programa pri ustanovama koje provode osnovnoškolski odgoj i obrazovanje djece s posebnim potrebama - teškoćama u razvoju. Broj ovih ustanova je stabilan kao i broj djece koja pohađaju njihove programe. U 2015. godini u pitanju je bilo sedam ustanova s ukupno 339 djece. Ovdje je važno istaknuti kako se u skladu s postojećim zakonodavnim okvirom na području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja **djecom s posebnim potrebama** smatraju djeca s teškoćama u razvoju i darovita djeca. Dijete s teškoćama u razvoju je dijete s utvrđenim stupnjem i vrstom teškoće po propisima iz socijalne skrbi, dok se darovitim djetetom smatra dijete s utvrđenim iznadprosječnim sposobnostima u jednom ili više područja (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 2.).

2,8 km). Pokrivenost dječjim vrtićima kreće se od 5,4 km² teritorija po dječjem vrtiću u JLS-ovima V. skupine razvijenosti (kružnica radijusa od 1,3 km) do čak 427,5 km² u JLS-ovima I. skupine razvijenosti (kružnica radijusa od 11,7 km), što može činiti veliku prepreku pohađanju dječjih vrtića u slabije razvijenim JLS-ovima. Broj kvadratnih kilometara teritorija po dječjem vrtiću posljednjih se godina ipak smanjio u JLS-ovima svih skupina razvijenosti (Tablica 5.).

Tablica 4. Gustoća mreže dječjih vrtića 2005. i 2016. te broj osnovnih škola 2015. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Površina županija	Broj km ² teritorija po dječjem vrtiću			Broj osnovnih škola 2016.
		2005.	2016.	Δ	
Grad Zagreb	641	2,9	2,0	-30,6%	131
Istarska	2.892	24,5	20,4	-16,9%	103
Primorsko-goranska	3.533	34,6	29,2	-15,7%	113
Zagrebačka	3.316	62,6	35,3	-43,6%	125
Dubrovačko-neretvanska	1.553	37,0	30,5	-17,6%	68
Zadarska	3.560	79,1	42,4	-46,4%	114
Splitsko-dalmatinska	4.451	22,9	18,9	-17,4%	196
Varaždinska	1.239	41,3	25,3	-38,8%	71
Šibensko-kninska	2.787	68,0	54,6	-19,6%	53
Krapinsko-zagorska	1.250	65,8	54,3	-17,4%	86
Međimurska	719	16,0	13,6	-15,1%	58
Ličko-senjska	5.363	536,3	487,5	-9,1%	46
Koprivničko-križevačka	1.746	64,7	49,9	-22,9%	89
Karlovačka	3.643	227,7	173,5	-23,8%	76
Osječko-baranjska	4.237	65,2	53,6	-17,7%	178
Sisačko-moslavačka	4.147	153,6	125,7	-18,2%	89
Požeško-slavonska	1.915	136,8	106,4	-22,2%	60
Bjelovarsko-bilogorska	2.676	133,8	95,6	-28,6%	103
Vukovarsko-srijemska	2.488	85,8	59,2	-31,0%	90
Brodsko-posavska	1.924	106,9	96,2	-10,0%	113
Virovitičko-podravska	1.909	238,6	190,9	-20,0%	77
Ukupno RH	55.988	49,1	37,0	-24,6%	2.039

Napomena: Broj dječjih vrtića i osnovnih škola uključuje samostalne, matične i područne dječje vrtiće odnosno osnovne škole. *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su u danoj godini najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka (npr. broj kvadratnih kilometara teritorija po vrtiću manji od 39,3 km²), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV.), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 5. Gustoća mreže dječjih vrtića 2005. i 2016. te broj osnovnih škola 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Površina (km ²)	Broj km ² teritorija po dječjem vrtiću			Broj osnovnih škola 2016.
		2005.	2016.	Δ	
Status JLS-a					
- Gradovi	20.673	32,2	25,0	-22,3%	862
- Općine	34.675	123,4	92,7	-24,9%	1.046
- Grad Zagreb	641	2,9	2,0	-30,6%	131
Indeks razvijenosti JLS-a					
- I. skupina	5.985	855,0	427,5	-50,0%	133
- II. skupina	23.511	165,6	127,1	-23,2%	713
- III. skupina	16.501	64,5	48,2	-25,1%	597
- IV. skupina	7.880	17,5	13,6	-22,2%	404
- V. skupina	2.111	7,4	5,4	-27,5%	192
Ukupno RH	55.988	49,1	37,0	-24,6%	2.039

Napomena: Broj dječjih vrtića i osnovnih škola uključuje samostalne, matične i područne dječje vrtiće odnosno osnovne škole. *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su u danoj godini najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka (npr. broj kvadratnih kilometara teritorija po vrtiću manji od 39,3 km²), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Slika 2. dodatno upućuje na neujednačenu razvijenost mreže dječjih vrtića u RH te velike regionalne razlike. Čak 145 JLS-ova na svom području nema redovni predškolski program, mahom manji JLS-ovi na području Slavonije (pretežito u Požeško-slavonskoj i Brodsko-posavskoj županiji). To je velika prepreka pristupu dječjim vrtićima, pa čak i ako dio djece iz ovih JLS-ova ima mogućnost pohađanja predškolskih programa u susjednim JLS-ovima. Problem je tim veći povežemo li ove podatke s onima o postojećim praksama subvencioniranja pohađanja dječjih vrtića u susjednim JLS-ovima u RH, koje nisu raširene, a i u pravilu je riječ o nižim subvencijama u odnosu na one za dječje vrtiće na vlastitom području (vidi Poglavlje 11.).⁷

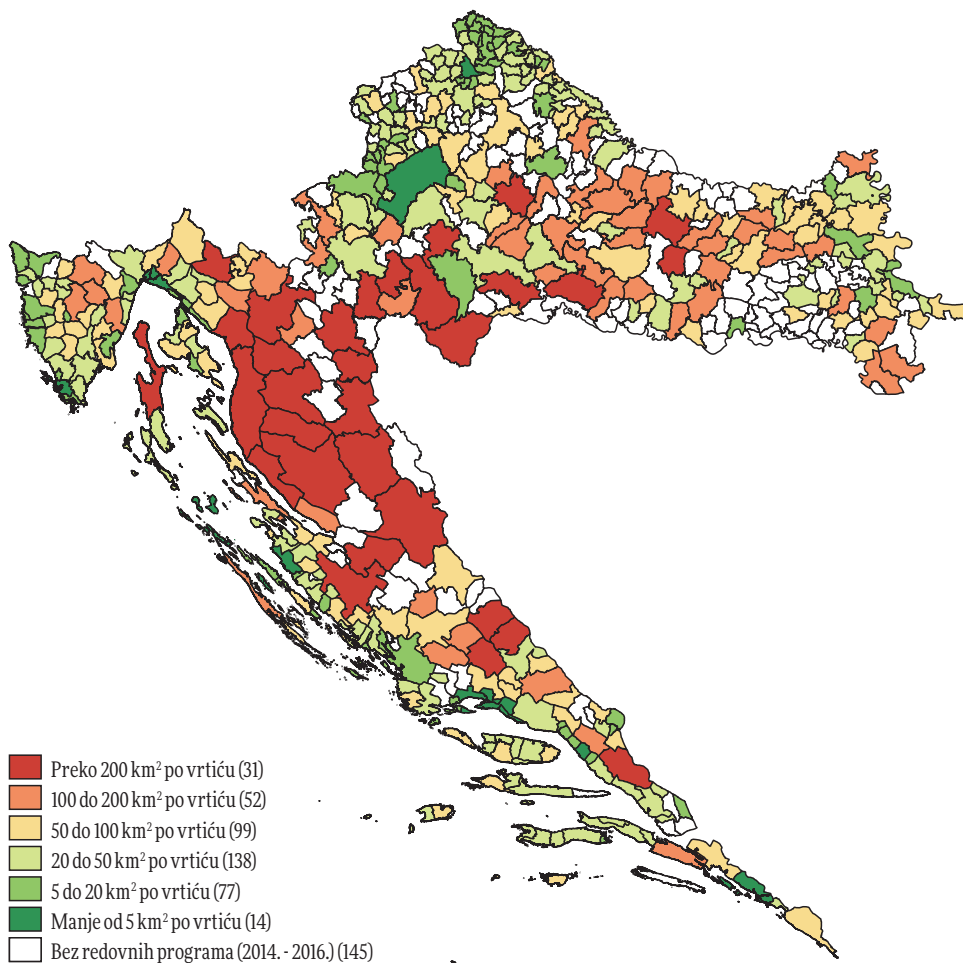
U čak 31 JLS-u, uglavnom u Zadarskoj, Ličko-senjskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji, jedan dječji vrtić pokriva teritorij veći od 200 km², pri čemu je posebice zabrinjavajuće što je nerijetko riječ o JLS-ovima sa statusom grada. U Međimurskoj, Varaždinskoj i Zagrebačkoj županiji prevladavaju JLS-ovi u kojima jedan dječji vrtić prosječno pokriva teritorij od 5 do 20 km². Kada je u pitanju Istarska županija, primjećuju se velike razlike unutar same županije - dok zapadna obala ima relativno dobru raširenost mreže dječjih vrtića, u unutrašnjosti Istre ona je malo slabija.

U usporedbi s gustoćom mreže dječjih vrtića, kod mreže osnovnih škola regionalne su razlike manje te je pokrivenost osnovnim školama znatno bolja (usp. slike 2. i 3.). U većini JLS-ova jedna osnovna škola prosječno pokriva teritorij od 5 do 20 km² (196 JLS-ova) ili od 20 do 50 km² (217 JLS-ova). Međutim, kao i kod pregleda gustoće mreže dječjih vrtića ponovo je problematično rijetko naselje-

⁷ Plan mreže dječjih vrtića može se oslanjati i na ustanove na teritorijima susjednih općina i gradova (što katkad može biti djelotvorno rješenje) te jedan dio JLS-ova ima takvu praksu i subvencionira pohađanje predškolskih programa u susjednim gradovima ili općinama.

no područje Ličko-senjske, Zadarske i Sisačko-moslavačke županije, gdje prevladavaju JLS-ovi koji imaju prosječno jednu osnovnu školu na području većem od 200 km² teritorija. Osobit potencijal postoji u području Slavonije, gdje JLS-ove obilježava znatno bolja pokrivenost osnovnim školama negoli dječjim vrtićima.

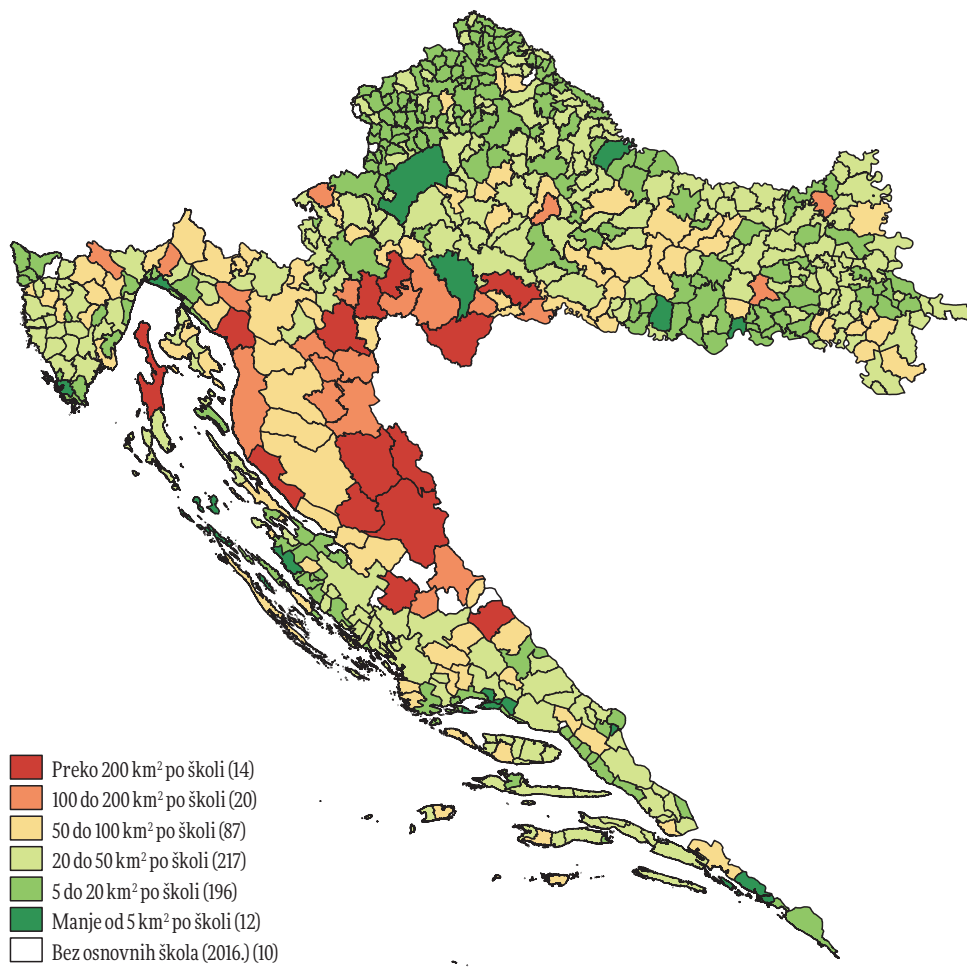
Slika 2. Gustoća mreže dječjih vrtića prema JLS-ovima - prosjek 2014. - 2016.

Napomena: Npr. 5 km² znači da je čak i u slučaju optimalnog položaja i oblika JLS-a 1,3 km zračne linije do najbližega dječjeg vrtića, kod 100 km² riječ je o 5,6 km zračne linije do najbližega dječjeg vrtića, a kod 200 km² o 8 km zračne linije.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Slika 3. Gustoća mreže osnovnih škola prema JLS-ovima - 2016.

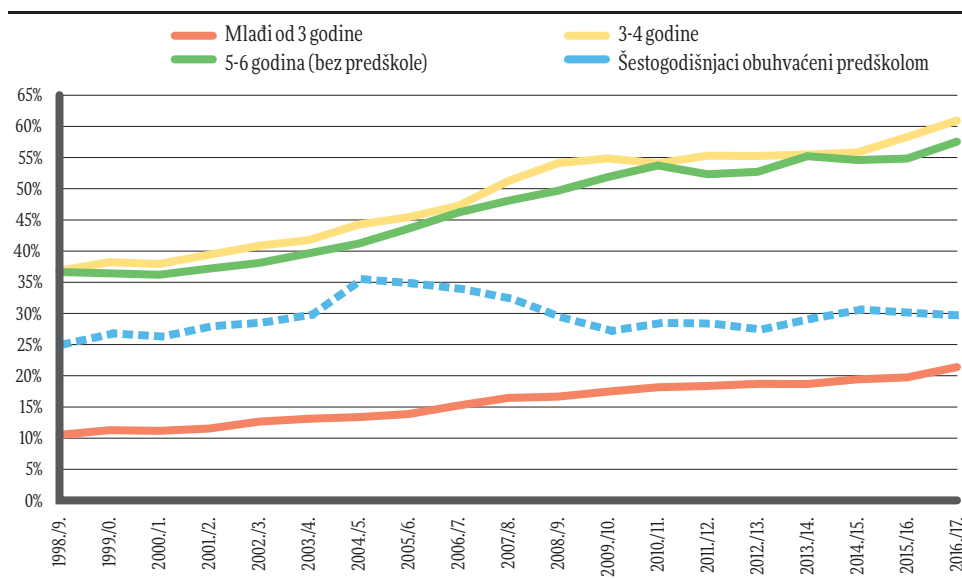
Napomena: Broj osnovnih škola uključuje samostalne, matične i područne osnovne škole. Npr. 5 km² znači da je čak i u slučaju optimalnog položaja i oblika JLS-a 1,3 km zračne linije do najbliže osnovne škole, kod 100 km² riječ je o 5,6 km zračne linije do najbliže osnovne škole, a kod 200 km² o 8 km zračne linije.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

2.2. OBUHVAĆENOST DJECE PROGRAMIMA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Kretanje broja polaznika i obuhvaćenosti djece u RH. Od 1998. do 2016. godine obuhvaćenost djece jasličke dobi (0 - 2) predškolskim programima porasla je s 10,5 na 20,8%, a obuhvaćenost djece programima vrtića (3 - 6) s 36,7 na 59,2%,⁸ pri čemu je obuhvaćenost u mlađim (3 - 4) i starijim (5 - 6) vrtićkim skupinama podjednaka. Do najvećeg porasta obuhvaćenosti djece predškolskim programima došlo je u razdoblju 2001. - 2009.: za oko jedan postotni bod godišnje za jaslice (s 11,5 na 17,5%) i dva postotna boda godišnje za vrtiće (s 38,3 na 53,4%). Obuhvaćenost se djece predškolskim programima u kriznim godinama nije smanjivala (Slika 4), ali je između pedagoških godina 2009./2010. i 2014./2015. porast obuhvaćenosti djece predškolskim programima bio bitno sporiji (sa 17,5 na 19,4% za jasličku odnosno s 53,4 na 55,2% za vrtićku djecu). Vidljiviji rast obuhvaćenosti djece predškolskim programima ponovo je prisutan tek od 2015. godine.

Slika 4. Obuhvaćenost djece ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem u RH, 1998. - 2016.

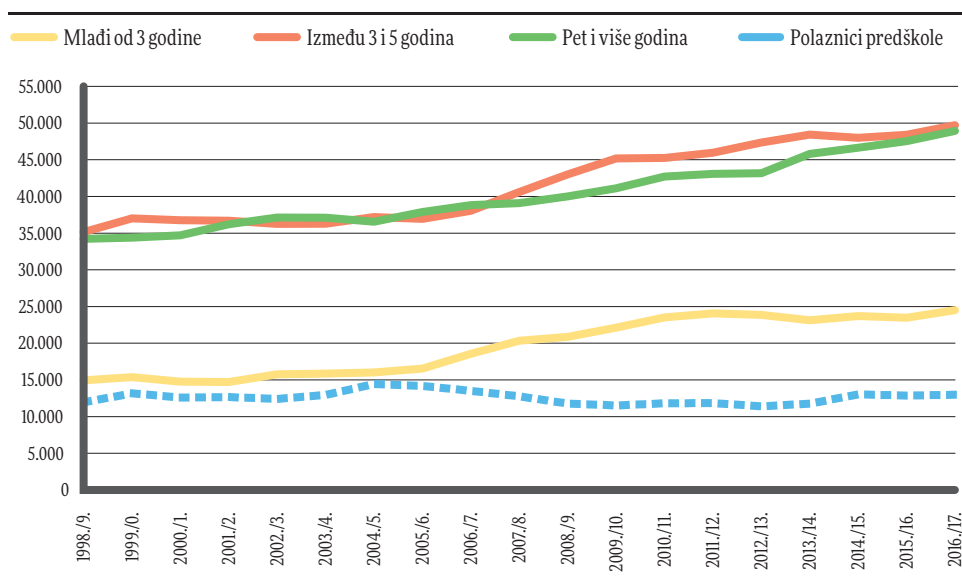
Napomena: Od pedagoške godine 2012./2013. podaci o populaciji zasnivaju se na priopćenju Procjene stanovništva RH u 2016., a prije toga na podacima o broju rođenih. Podaci ne uključuju polaznike kraćih programa (vidi fus. 8.)

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO) (od 2004./2005.), Statističko izvješće „Dječji vrtići“ (do 2003./2004.), priopćenje „Prirodno kretanje stanovništva RH“ (do 2011./2012.) i priopćenje „Procjene stanovništva RH“ (od 2012./2013.)

⁸ Pridruže li se programi predškole, obuhvaćenost djece u dobnoj skupini 3 - 6 godina u 2016. godini iznosi 67,0%. Pridruže li se i kraći programi čiji polaznici mogu pohađati redovne programe u drugoj instituciji, što otvara mogućnost dvostrukog prebrojavanja i tako precjenjuje obuhvaćenost, obuhvaćenost djece u dobnoj skupini 3 - 6 godina iznosi 71,5%. Važno je naglasiti kako su obje vrste programa uključene u Eurostatov pokazatelj obuhvaćenosti djece ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem.

Promjene u obuhvaćenosti djece predškolskim programima velikim su dijelom *pod utjecajem veličine populacije djece predškolske dobi u RH*. Naime, populacija djece predškolske dobi se u razdoblju od 1998. do 2007. bitno smanjivala (s 330 na 284 tisuće djece), što je samo po sebi pridonijelo povećanju obuhvaćenosti djece predškolskim programima. Međutim, od 2008. do 2012. godine brojnost se populacije djece predškolske dobi povećavala do 297 tisuća djece, što je učinilo povećanje obuhvaćenosti djece predškolskim programima težim. Nakon toga, veličina se populacije djece predškolske dobi ponovo smanjila na 281 tisuću djece do 2016. godine te je izgledno kako će se ovo smanjivanje nastaviti i u sljedećem desetljeću.

Slika 5. Kretanje broja polaznika redovnih programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH, 1998. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO) (od 2004./2005.), Statističko izvješće „Dječji vrtići“ (do 2003./2004.)

Za analizu kapaciteta sustava korisno je promatrati i apsolutan broj mjesta, odnosno polaznika predškolskih programa (Slika 5.). Broj se polaznika redovnih programa u vrtićima povećao sa 69.324 u 1998. godini na 98.624 u 2016. godini (rast za 29.300 polaznika odnosno 42%), a u jaslicama s 14.936 na 24.496 (rast za 9.560 polaznika odnosno 64%). Međutim, porast broja djece polaznika bio je vrlo slab do 2004. godine. Najupečatljivije širenje broja djece polaznika redovnih predškolskih programa vidljivo je između 2005. i 2010. godine (sa 74.810 na 87.931 u vrtićima i sa 16.525 na 23.511 u jaslicama). Nakon toga, sve do 2015. godine, broj djece u vrtićkim programima raste bitno sporije (doseže 95.912 u 2015.), dok u jaslicama stagnira (23.453 u 2015.). Naznake bržeg povećavanja broja djece u predškolskim programima vidljive su u 2016. godini.

Županijske razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima. Tablica 6. upućuje na velike međuzupanijske razlike u obuhvaćenosti djece programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, poznate i iz ranijih analiza (Dobrotić i sur., 2010.; Matković i Dobrotić, 2013.). Tako

je u pet županija vrtičkim programima obuhvaćeno manje od trećine djece, a samo u pet županija njih više od dvije trećine (uključujući i Grad Zagreb). Kada su jaslički programi u pitanju, u većini je županija u jaslice uključeno manje od petine djece, a samo u njih četiri više od četvrtine djece. Obuhvaćenost djece predškolskim programima najviša je u najrazvijenijim županijama te iznimno niska u županijama koje pripadaju najnižoj (I.) skupini razvijenosti (mahom slavonske županije te slabije razvijene županije središnje Hrvatske). Posebice je zabrinjavajuće što u proteklom desetljeću nije došlo do konvergencije u tom smislu, pa i unatoč činjenici da se broj djece predškolske dobi u prikazanom razdoblju povećao u razvijenijim županijama (0,5 - 13,6% u III. i IV. skupini razvijenosti), dok je padao u onima manje razvijenima (4,6 - 18,5% u I. i II. skupini razvijenosti). Stoga su unatoč demografskim kretanjima, koja sama po sebi vode porastu obuhvaćenosti djece predškolskim programima u manje razvijenim županijama u kojima se populacija djece smanjuje, regionalne nejednakosti u obuhvaćenosti djece predškolskim programima u prikazanom razdoblju povećane. Štoviše, sve županije I. skupine razvijenosti (osim Sisačko-moslavačke kod jasličkih programa i Međimurske kod oba programa) i u 2016. godini imaju bitno nižu obuhvaćenost djece predškolskim programima od prosjeka RH. Ovoj se skupini pridružuju i Zadarska, Splitsko-dalmatinska i Varaždinska županija, dok samo Primorsko-goranska (kod vrtičkih programa) i Istarska županija te Grad Zagreb (kod oba programa) imaju bitno višu obuhvaćenost djece predškolskim programima od prosjeka RH. Najveći porast u obuhvaćenosti djece vrtičkim programima u razdoblju od 2005. do 2016. godine zabilježen je u Dubrovačko-neretvanskoj županiji (za 20 postotnih bodova), a slijede ju Karlovačka i Varaždinska županija. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji, uz Sisačko-moslavačku županiju, najviše je rasla i obuhvaćenost djece jasličkim programima (za 13 postotnih bodova).

Razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima s obzirom na status i razinu razvijenosti JLS-a. Prema statusu JLS-a, čak i kada se izdvoji Grad Zagreb, gradovi u pravilu imaju znatno višu obuhvaćenost djece predškolskim programima negoli općine (Tablica 7). Razlika je osobito vidljiva kod jasličkih programa, pri čemu u općinama niti desetina djece ne pohada jasličke programe. U razdoblju od 2005. do 2016. općine bilježe i malo sporiji rast obuhvaćenosti djece vrtičkim programima (13,9, naspram 15,5 postotnih bodova u gradovima) te posebno jasličkim programima (5,6 naspram 7,3 postotna boda u gradovima), čime su se razlike u obuhvaćenosti povećale.

S obzirom na razinu razvijenosti, obuhvaćenost djece jasličkim programima kreće se od 0,5% u JLS-ovima I. skupine razvijenosti do 38,8% u JLS-ovima V. skupine razvijenosti, dok se obuhvaćenost djece vrtičkim programima kreće od 7,5% do 82,2%. JLS-ovi niže skupine razvijenosti (I. - III.) imaju bitno nižu, a JLS-ovi više skupine razvijenosti (IV. - V.) bitno višu obuhvaćenost djece predškolskim programima od prosjeka RH. Rast obuhvaćenosti djece predškolskim programima u razdoblju od 2005. do 2016. godine bio je izraženiji u JLS-ovima višeg stupnja razvoja (Tablica 7.), čime su razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima s obzirom na razinu razvijenosti JLS-a povećane.

Unatoč porastu obuhvaćenosti djece predškolskim programima u posljednjem desetljeću, obuhvaćenost je djece na razini RH i nadalje niska, znatno niža od postavljenih barcelonskih ciljeva (sudjelovanje 33% djece jasličke i 90% djece vrtičke dobi u predškolskim programima) te praksi u većini europskih zemalja (usp. Uvod), a još su veći problem vrlo izražene i rastuće regionalne razlike.

Tablica 6. Obuhvaćenost djece predškolskim programima 2005. i 2016. te promjena broja predškolske djece - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice)**			Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići)			Promjena broja predškolske djece 2005. - 2016.
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	
Grad Zagreb	30,5%	40,4%	9,9	71,1%	82,8%	11,7	13,6%
Istarska	17,7%	29,5%	11,8	67,2%	76,9%	9,7	13,0%
Primorsko-goranska	14,8%	20,8%	6,0	57,1%	70,8%	13,7	4,6%
Zagrebačka	13,2%	24,5%	11,3	39,4%	55,5%	16,1	4,7%
Dubrovačko-neretvanska	11,6%	26,4%	14,8	46,8%	66,8%	20,0	0,5%
Zadarska	4,9%	12,5%	7,6	39,5%	57,6%	18,1	4,6%
Splitsko-dalmatinska	6,7%	11,7%	5,0	55,0%	68,9%	13,9	-8,6%
Varaždinska	12,0%	17,0%	5,0	29,0%	47,6%	18,6	-11,2%
Šibensko-kninska	11,8%	18,2%	6,4	48,5%	64,5%	16,0	-9,3%
Krapinsko-zagorska	7,6%	15,3%	7,7	19,3%	32,1%	12,8	-10,5%
Međimurska	6,0%	13,4%	7,4	37,8%	54,0%	16,2	-3,4%
Ličko-senjska	9,1%	13,8%	4,7	25,2%	40,5%	15,3	-12,4%
Koprivničko-križevačka	12,7%	14,0%	1,3	28,8%	43,6%	14,8	-7,6%
Karlovačka	7,7%	13,2%	5,5	25,1%	44,3%	19,2	-4,6%
Osječko-baranjska	5,3%	8,0%	2,7	30,0%	41,4%	11,4	-9,9%
Sisačko-moslavačka	12,3%	25,3%	13,0	25,9%	43,4%	17,5	-11,7%
Požeško-slavonska	5,0%	12,0%	7,0	20,3%	29,5%	9,2	-18,5%
Bjelovarsko-bilogorska	11,8%	15,1%	3,3	24,8%	34,7%	9,9	-9,7%
Vukovarsko-srijemska	6,1%	10,0%	3,9	17,2%	29,0%	11,8	-18,3%
Brodsko-posavska	3,1%	5,6%	2,5	14,0%	24,4%	10,4	-17,6%
Virovitičko-podravska	7,1%	8,4%	1,3	21,3%	29,7%	8,4	-14,1%
Ukupno RH*	13,0%	21,2%	8,2	42,6%	58,0%	15,4	-2,8%

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti županija u kojima je obuhvaćenost za najmanje 20% viša od nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu obuhvaćenost djece jasličkim programima viša od 15,6%), dok su *crvenom* bojom označene županije u kojima je obuhvaćenost djece za najmanje 20% niža od nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV.), a pri dnu najniže (I.) skupine.

* Stope za RH u 2016. godini razlikuju se od broja prikazanog u prethodnoj glavi jer na razini JLS-ova ne postoje procjene broja stanovnika po godinama starosti, tako da su za procjenu populacije djece predškolske dobi korištene vitalne statistike koje ne uključuju migracije.

** Obuhvaćenost djece u dobnoj skupini 0 - 2 godine odnosi se na jasličke programe (u kojima mogu biti i djeca koja su navršila tri godine), a ne na djecu jasličke dobi.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

Tablica 7. Obuhvaćenost djece predškolskim programima 2005. i 2016. te promjena broja predškolske djece – prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice)			Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići)			Promjena broja predškolske djece 2005. - 2016.
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	
Status JLS-a							
- Grad	13,1%	20,4%	7,3	47,0%	62,5%	15,5	-5,3%
- Općina	2,6%	8,2%	5,6	18,6%	32,5%	13,9	-8,0%
- Grad Zagreb	30,5%	40,4%	9,9	71,1%	82,8%	11,7	13,6%
Indeks razvijenosti JLS-a							
- I. skupina	0%	0,5%	0,5	3,4%	7,5%	4,1	-17,8%
- II. skupina	3,4%	6,2%	2,8	15,7%	25,4%	9,7	-17,1%
- III. skupina	8,5%	16,0%	7,5	31,8%	49,3%	17,5	-7,7%
- IV. skupina	14,9%	22,2%	7,3	60,2%	73,0%	12,8	2,7%
- V. skupina	28,7%	38,8%	10,1	70,7%	82,2%	11,5	14,5%
Ukupno RH	13,0%	21,2%	8,2	42,6%	58,0%	15,4	-2,8%

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti u kojima je obuhvaćenost za najmanje 20% viša od nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu obuhvaćenost djece jasličkim programima viša od 15,6%), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti u kojima je obuhvaćenost za najmanje 20% niža od nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

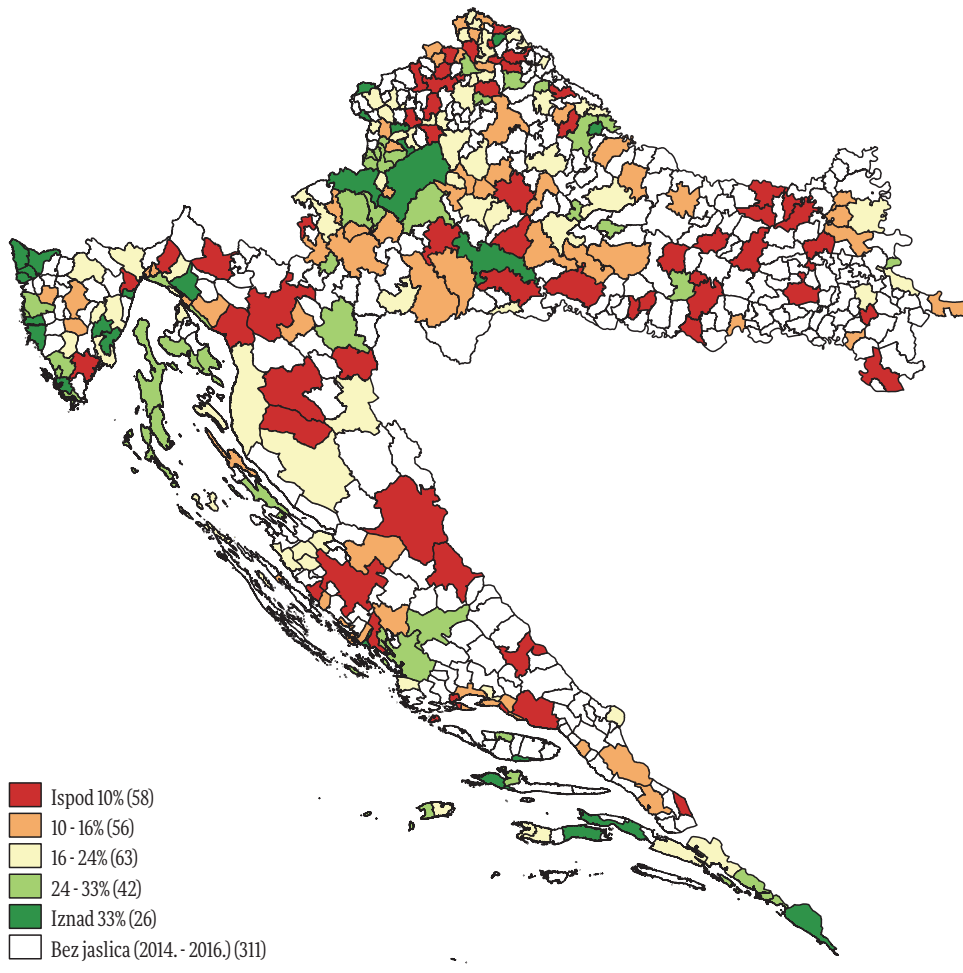
Razina i promjene u obuhvaćenosti djece predškolskim programima u pojedinačnim JLS-ovima. Slika 6. dodatno upućuje na vrlo nisku obuhvaćenost djece jasličkim programima na području cijele Hrvatske. U razdoblju 2014. - 2016. čak 56% JLS-ova (njih 311) na čijem području živi 17,4% populacije djece jasličke dobi u RH uopće nema organizirane jaslice na svom području. Nadalje, njih 10% (56) ima obuhvaćenost djece jasličkim programima nižu od 10%. Najslabija je obuhvaćenost djece jasličkim programima na području Slavonije, Like i Dalmatinske zagore, gdje prevladavaju JLS-ovi bez polaznika jasličkih programa te JLS-ovi s obuhvaćenošću djece jasličkim programima nižom od 10%. Viša obuhvaćenost djece jasličkim programima primjetna je u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji te u jednom dijelu Istarske i Primorsko-goranske županije (od 24 do 33% te više od 33%).

Gledamo li promjene u obuhvaćenosti djece jasličkim programima u promatranom desetljeću (Slika 7), iznadprosječan je porast zabilježen na području okolice Grada Zagreba i u mnogim obalnim općinama (uz izuzetak širega splitskog područja). Jaslice su uspostavljene u 71 JLS-u, a najviše novih kapaciteta uspostavljeno je na području središnje (Zagrebačke županije) i sjeverozapadne (Varaždinske i Međimurske županije) Hrvatske te Istre i Primorja i u okolici Siska, Požege i Osijeka. Primjećuje se kako je kod pojedinih JLS-ova kod kojih je zabilježen nagli pad u obuhvaćenosti djece jasličkim programima u susjednom JLS-u došlo do uspostavljanja novih kapaciteta ili do rasta obuhvaćenosti djece jasličkim programima (npr. u Sisačko-moslavačkoj, Primorsko-goranskoj i Brodsko-posavskoj županiji). Stoga se može pretpostaviti da u tim sredinama nije došlo do stvarnog pada obuhvaćenosti djece jasličkim programima, već da dio djece sada pohađa jaslice u drugom JLS-u.

Promatraju li se razlike u *obuhvaćenosti djece vrtičkim programima*, 146 JLS-ova u kojima živi 7,2% populacije djece vrtičke dobi u RH u razdoblju 2014. - 2016. godine nije imalo vrtičke programe na svom području. Nadalje, 192 JLS-a imala su obuhvaćenost djece vrtičkim programima nižu od 45%. Obuhvaćenost je djece vrtičkim programima posebno niska na području Slavonije, gdje nerijetko iznosi i manje od 15%. Područje Dalmatinske zagore, gorske Hrvatske i Zagorja ima ponešto bolju obuhvaćenost djece vrtičkim programima od Slavonije, no prevladava obuhvaćenost djece vrtičkim programima od 15 do 45% (Slika 8.). Visok stupanj obuhvaćenosti djece vrtičkim programima vidljiv je duž cijele obale, u Istri i pojedinim općinama Međimurske i Varaždinske županije te u četiri velika grada (Zagreb, Split, Osijek, Rijeka) i pojedinim njima okolnim općinama.

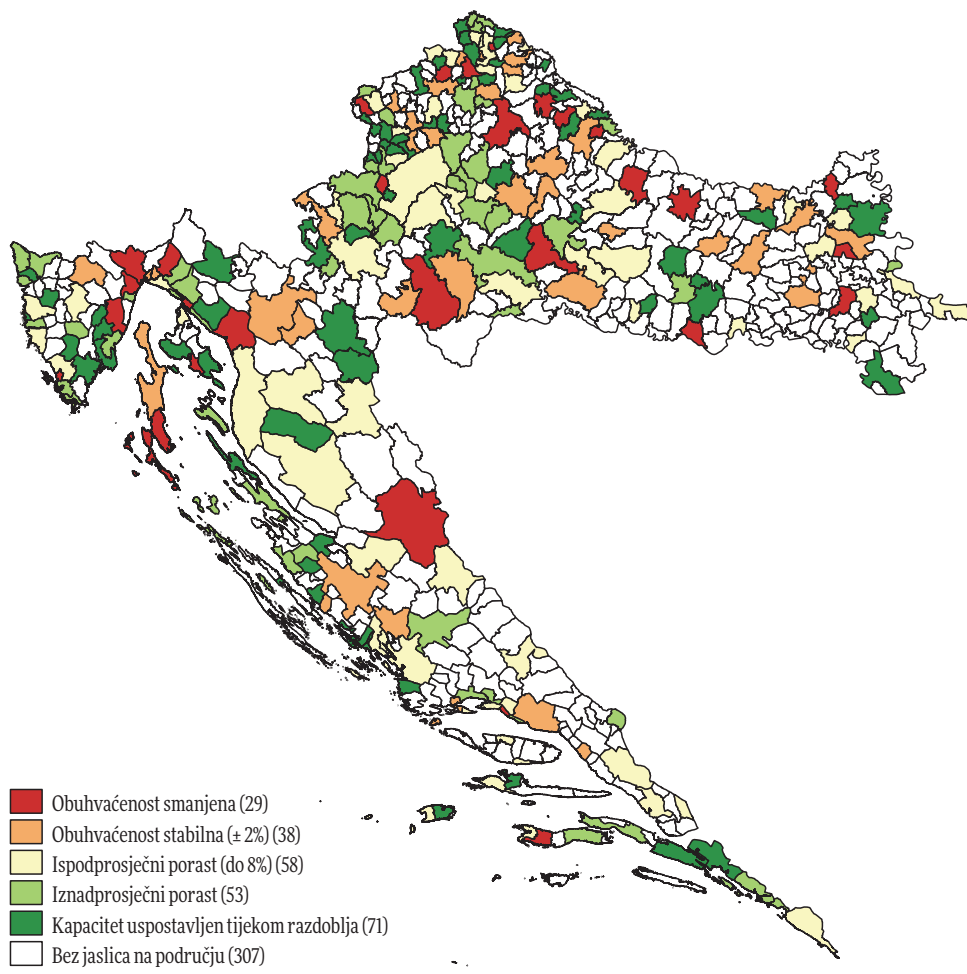
Gledaju li se promjene u obuhvaćenosti djece vrtičkim programima (Slika 9.), za razliku od jaslica, ovdje je u većini JLS-ova ipak ostvaren napredak. Ističu se gradovi i općine Varaždinske, Međimurske, Karlovačke i Zadarske županije. Do smanjivanja obuhvaćenosti djece vrtičkim programima došlo je uglavnom u nekoliko manjih JLS-ova visoke razine obuhvaćenosti u Istarskoj, Primorsko-goranskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji te u nekoliko većih JLS-ova u Zadarskoj, Sisačko-moslavačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Novi kapaciteti uspostavili su se većinom na području središnje (Karlovačke i Zagrebačke županije) i sjeverozapadne Hrvatske (Varaždinske i Međimurske županije), istočne Slavonije (Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije) te u dalmatinskom zaleđu (Splitsko-dalmatinskoj županiji).

Slika 6. Obuhvaćenost djece jasličkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - prosjek 2013. - 2015.

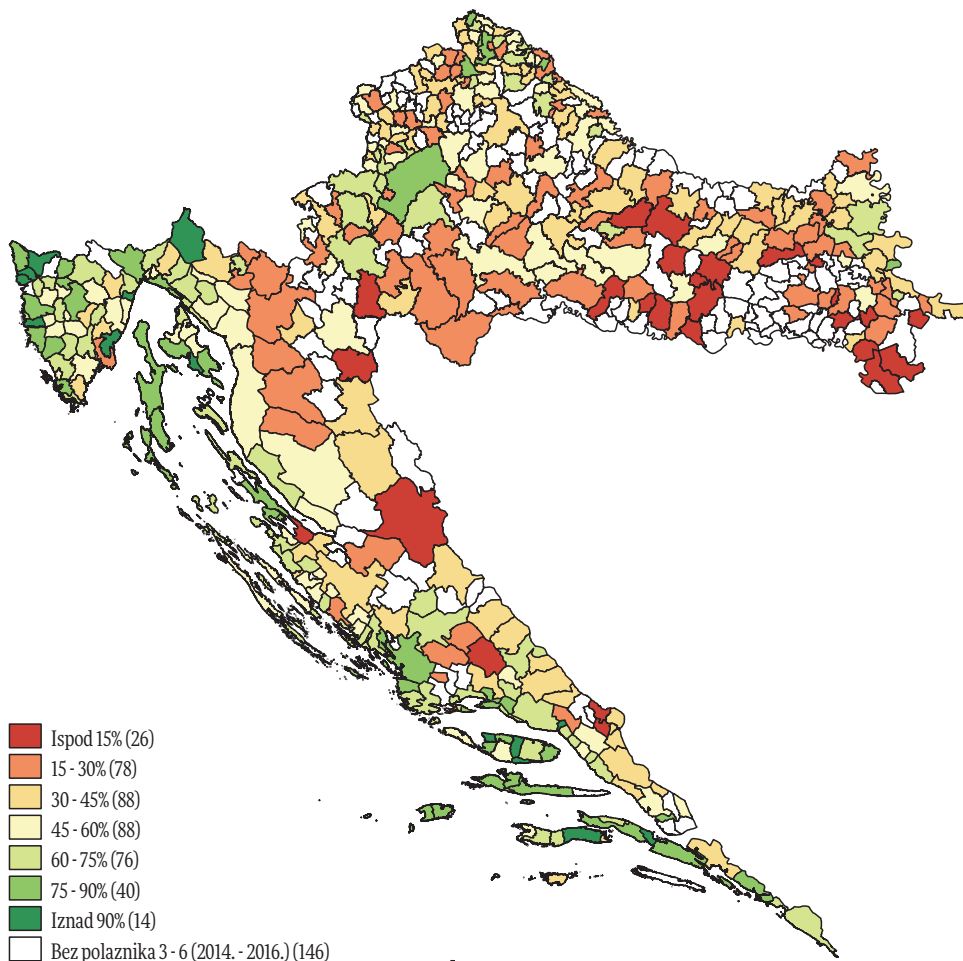
Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

Slika 7. Promjene u obuhvaćenosti djece jasličkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - 2005. - 2016. (trogodišnji prosjeci)

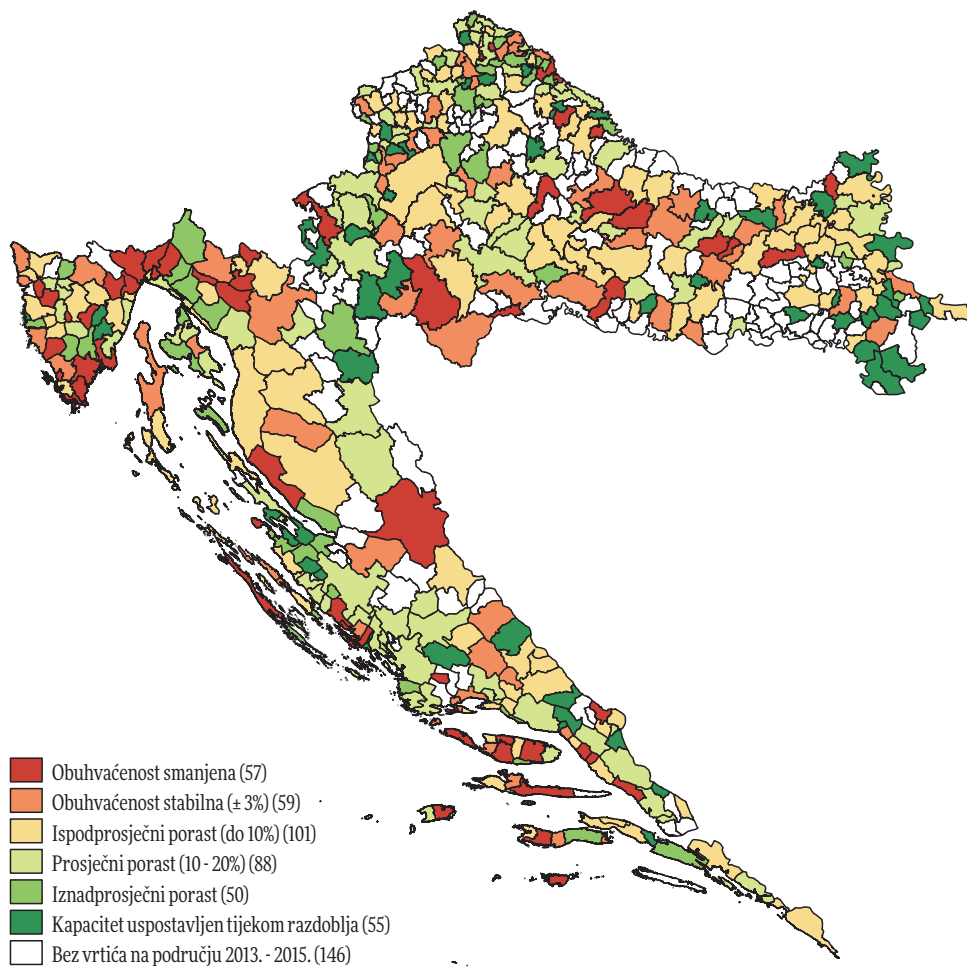
Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

Slika 8. Obuhvaćenost djece vrtićkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - prosjek 2014. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

Slika 9. Promjene u obuhvaćenosti djece vrtičkim programima u pojedinačnim gradovima i općinama - 2005. - 2016. (trogodišnji prosjeci)

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO), Priopćenja "Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske"

2.3. DJECA POLAZNICI DJEČJIH VRTIČA S OBZIROM NA TRAJANJE PROGRAMA

Kapaciteti za pružanje usluga ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja očituju se i u trajanju programa postojećih dječjih vrtića. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 3.) definira trajanje cjelodnevnog programa u rasponu od 7 do 10 sati, a poludnevnog od 4 do 6 sati dnevno. Cjelodnevni programi omogućuju roditeljima zaposlenost u punom radnom vremenu (što je dominantan oblik zaposlenosti u RH),⁹ ujedno osiguravajući djeci stabilnost i kvalitetu skrbi u odsutnosti roditelja. No, pojedini dječji vrtići pružaju samo poludnevne programe, što zaposlenim roditeljima bitno otežava usklađivanje obiteljskih obveza i plaćenog rada te su primorani počivati ponajprije na pomoći članova obitelji.¹⁰

Tablica 8. Ustanove, JLS-ovi i populacija djece predškolske dobi u RH kojoj su dostupni samo poludnevni programi 2004. - 2015.

	Ustanova nudi samo poludnevne programe	Javnih	Privatnih	Vjerskih	JLS nudi samo poludnevne programe	Populacije djece
2004.	16,6%	18,2%	7,6%	9,3%	13,8%	-
2005.	17,0%	19,3%	4,9%	7,8%	14,4%	4,9%
2006.	16,6%	19,1%	3,9%	7,7%	12,9%	4,1%
2007.	15,8%	18,2%	5,1%	7,7%	12,8%	4,1%
2008.	15,5%	18,1%	5,3%	4,0%	12,8%	3,8%
2009.	14,3%	16,8%	5,4%	7,1%	11,9%	3,5%
2010.	13,4%	15,8%	5,3%	5,7%	12,2%	3,6%
2011.	13,0%	15,5%	5,1%	3,8%	11,9%	3,3%
2012.	12,5%	15,0%	4,3%	5,8%	12,1%	3,3%
2013.	12,9%	15,1%	5,6%	9,1%	13,1%	3,6%
2014.	12,6%	14,8%	5,1%	9,3%	12,2%	3,5%
2015.	11,7%	13,7%	4,9%	9,4%	11,0%	2,8%
2016.	12,1%	14,8%	4,1%	6,9%	11,3%	3,1%

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

U razdoblju 2004. - 2016. godine primjetan je određeni napredak u tom smislu te se udio dječjih vrtića koji nude samo poludnevne programe smanjio sa 16,6 na 12,1%. To su najčešće dječji vrtići javnih osnivača, dok dječji vrtići čiji su osnivači vjerske zajednice te posebno privatni dječji vrtići rjeđe organiziraju isključivo poludnevne programe. Problem dostupnosti još je prisutniji kada niti jedan dječji vrtić u JLS-u ne nudi cjelodnevne programe. Takvih je JLS-ova u 2005. godini bilo 14,4%

⁹ RH je jedna od europskih zemalja s najnižim udjelom zaposlenih u nepunom radnom vremenu - samo 6,1%; 4,4% muškaraca i 7,1% žena (Eurostat, 2017.c).

¹⁰ Primjerice, kod djece jasličke dobi u trećini su slučajeva jedini izvor brige za djecu zaposlenih roditelja bake/djedovi. Iako se to smanjuje kod djece vrtičke dobi, i tu velik broj roditelja kombinira usluge dječjih vrtića s drugim izvorima skrbi, najčešće bakama (od četvrtine do polovine roditelja ovisno o dobi djeteta). Također, velik broj majki preuzima primarnu funkciju skrbi za djecu (16,4% majki djece u dobi od tri godine i 10,2% majki djece u dobi od šest godina) (Dobrotić, 2013.).

te su obuhvaćali ukupno 4,9% populacije djece predškolske dobi u RH, a u 2015. godini njihova se zastupljenost smanjila na 11,3% JLS-ova (s 3,1% populacije djece predškolske dobi u RH) koji u svom gradu ili općini imaju isključivo pristup poludnevnim programima (Tablica 8).

Tablica 9. Udio djece koja polaze dječje vrtiće koji organiziraju samo poludnevne programe 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	1,5%	0,1%	-1,4
Istarska	2,1%	1,0%	-1,1
Primorsko-goranska	4,4%	2,7%	-1,7
Zagrebačka	0,0%	0,7%	0,7
Dubrovačko-neretvanska	11,5%	7,8%	-3,7
Zadarska	18,3%	13,9%	-4,4
Splitsko-dalmatinska	21,0%	19,1%	-1,9
Varaždinska	2,4%	0,0%	-2,4
Šibensko-kninska	24,5%	15,9%	-8,6
Krapinsko-zagorska	2,0%	0,6%	-1,4
Međimurska	1,4%	3,1%	1,7
Ličko-senjska	13,3%	0,0%	-13,3
Koprivničko-križevačka	0,9%	0,0%	-0,9
Karlovačka	0,0%	0,0%	0,0
Osječko-baranjska	7,6%	4,7%	-2,9
Sisačko-moslavačka	2,3%	1,6%	-0,7
Požeško-slavonska	10,0%	1,2%	-8,8
Bjelovarsko-bilogorska	2,9%	1,3%	-1,6
Vukovarsko-srijemska	6,8%	7,4%	0,6
Brodsko-posavska	0,0%	0,0%	0,0
Virovitičko-podravsko	0,0%	1,4%	1,4
Ukupno RH	6,4%	4,4%	-2,0

Napomena: Crvenom bojom označene su vrijednosti županija u kojima je udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom za najmanje 20% viši od nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu za udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom veći od 7,7%), dok su zelenom bojom označene županije u kojima je vrijednost za najmanje 20% niža od nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Gledano na razini RH, udio se djece u dječjim vrtićima koji organiziraju samo poludnevne programe smanjio sa 6,4% 2005. godine na 4,4% 2016. godine. Gledamo li **po županijama** (Tablica 9.), Zagrebačka, Vukovarsko-srijemska i Virovitičko-podravsko županija, suprotno ovom trendu, bilježe porast udjela djece koja polaze dječje vrtiće koji nude isključivo poludnevne programe - za 0,7 - 1,4 postotna boda. Također, postoje velike razlike među županijama. Dok 2016. godine u pet županija

sve ustanove nude i cjelodnevne programe, a u deset županija manje od 3,1% djece pohađa vrtiće koji nude samo poludnevne programe; u pet županija više od 7% djece pohađa dječje vrtiće koji nude samo poludnevne programe. Ovaj je obrazac posebno prisutan u četiri dalmatinske županije (Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska, Zadarska te Dubrovačko-neretvanska županija).

Veći udio djece koja pohađaju dječje vrtiće sa samo poludnevnim programom nalazimo u općinama (Tablica 10.). Iako se do 2016. godine smanjila razlika između gradova i općina, i nadalje je riječ o gotovo četiri puta većem broju djece koja u općinama pohađaju dječje vrtiće sa samo poludnevnim programom (14,9% u odnosu na 3,9%). Razlike među JLS-ovima različitih skupina razvijenosti također su uočljive, uz veću zastupljenost poludnevnih programa u JLS-ovima niže skupine razvijenosti. Ipak, od 2005. do 2016. godine ta se razlika smanjila. Također, do 2016. godine u JLS-ovima najviše skupine razvijenosti više gotovo da nije bilo dječjih vrtića koji su nudili samo poludnevne programe.

Tablica 10. Udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

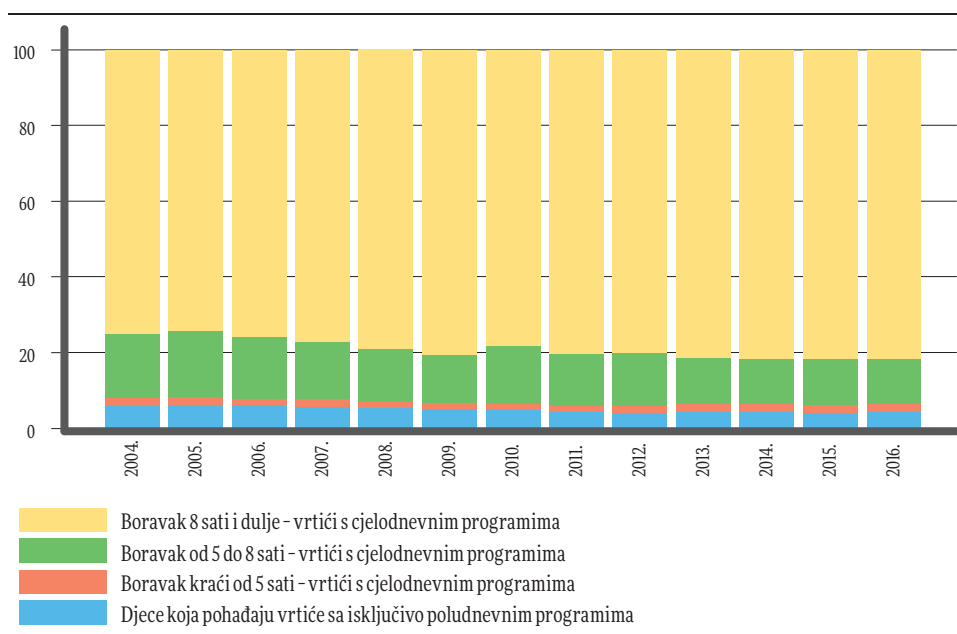
	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a			
- Grad	5,2%	3,9%	-1,3
- Općina	24,2%	14,9%	-9,3
- Grad Zagreb	15,3%	0,1%	-15,2
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	35,3%	16,8%	-18,5
- II. skupina	17,8%	14,3%	-3,5
- III. skupina	9,6%	7,7%	-1,9
- IV. skupina	6,3%	4,2%	-2,1
- V. skupina	1,9%	0,2%	-1,7
Ukupno RH	6,4%	4,4%	-2,0

Napomena: *Crvenom* bojom označene su vrijednosti u kojima je udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom za najmanje 20% viša od nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu za udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom veći od 7,7%), dok su *zelenom* bojom označene vrijednosti u kojima je udio djece u dječjim vrtićima sa samo poludnevnim programom za najmanje 20% niži od nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

U dječjim vrtićima koji nude cjelodnevne programe manjina djece boravi kraće od osam sati dnevno, a njihov se udio u razdoblju 2004. - 2016. godine dodatno smanjio - s 18,9 na 14,4% (Slika 10.), pri čemu samo oko 2% polaznika pohađa takve dječje vrtiće manje od pet sati dnevno. Kada se ovome pridruži i smanjivanje udjela djece koja pohađaju dječje vrtiće koji nude samo poludnevne programe, ne iznenađuje porast udjela djece koja pohađaju programe u trajanju dužem od 8 sati - sa 75,1% u 2004. godini na 81,5% u 2016. godini.

Slika 10. Struktura polaznika dječjih vrtića u RH s obzirom na trajanje programa i vrijeme boravka, 2004. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

2.4. BROJ NEUPISANE DJECE

Broj neupisane djece često se rabi kao temeljni pokazatelj dostupnosti predškolskih programa. Međutim, podatak o kojemu dječji vrtići izvještavaju DZS govori samo o broju neupisane djece za koju je podnesen zahtjev za upis u program i ostala su bez mjesta zbog potpunjenih kapaciteta. Takav podatak podcjenjuje stvarne potrebe jer o njima izvještavaju sami dječji vrtići te time stvarne potrebe u JLS-ovima ili naseljima bez dječjih vrtića u pravilu ostaju neevidentirane. Također, dio roditelja neće niti podnijeti prijavu za svoje dijete, npr. u slučajevima kada je cijena predškolskih programa roditeljima previsoka ili kada ne postoje dostatni kapaciteti, a roditelji ne pripadaju nekoj od skupina koja ima prioritet upisa (vidi npr. Dobrotić, 2013.). Stoga ovdje prikazani pokazatelji neupisane djece samo djelomice upućuju na nezadovoljene potrebe za predškolskim programima, pri čemu, s obzirom na ograničenja ovog pokazatelja, ne iznenađuje podatak o većem broju neupisane djece u gradovima te JLS-ovima više skupine razvijenosti (Tablica 13.). Nadalje, podaci koji se trenutno prikupljaju ne pružaju informaciju o dobi djece koja nisu upisana, tako da nije moguće zaključiti na koje se skupine odnose nezadovoljene potrebe.¹¹

¹¹ Primjerice, ako se potrebe iskazuju za dvogodišnjake koji se inače upišu s četiri godine, bilo bi potrebno za taj broj povećati kapacitete u skupinama dvogodišnjaka i trogodišnjaka. Ako se potrebe iskazuju za djecu koja ulaze u vrtićku dob, a koju se nakon neuspjelog upisa ne pokušava upisati ponovo, trebalo bi povećati sve vrtićke skupine.

Podatke o broju neupisane djece DZS je objavljivao do pedagoške godine 1998./1999., kada dolazi do prekida u seriji, a prikupljanje je nastavljeno od 2013. godine. U drugoj polovini 1990-ih godišnje je bilo prijavljeno 6.400 - 7.600 neupisane djece zbog popunjenosti kapaciteta postojećih dječjih vrtića. U novoj seriji podataka 2013. godine evidentirano je 5.246 neupisane djece unutar postojećih dječjih vrtića i taj se broj smanjio na 4.109 do 2015. godine. Izraženo u relativnim brojevima, riječ je o desetini jedne generacije djece u RH, odnosno petini trenutnog broja djece polaznika dječjih vrtića u dobi od tri godine, pri čemu nije očit trend smanjivanja (Tablica 11.).

Tablica 11. Broj neupisane djece u RH 2013. - 2016. godine - sveukupno i udio (upisane) populacije trogodišnjaka

	Broj neupisane djece	Broj upisanih trogodišnjaka	Populacija trogodišnjaka u JLS-ovima s redovnim programima	Neupisani kao udio upisanih trogodišnjaka	Neupisani kao udio trogodišnjaka
2013.	5.246	23.022	39.642	22,8%	13,2%
2014.	4.605	22.573	37.722	20,4%	12,2%
2015.	4.109	23.083	38.146	17,8%	10,8%
2016.	4.466	23.493	36.612	18,9%	12,1%

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Više neupisane djece nalazimo u **županijama** te JLS-ovima više skupine razvijenosti, kao i u gradovima (tablice 12. i 13.), dakle na područjima koja imaju razvijenije mreže dječjih vrtića te je izglednije da će roditelji predati prijavu za upis djeteta u predškolski program i ona će kao takva biti i evidentirana. Udio neupisane djece promatran kao udio jedne generacije djece u županijama IV. skupine razvijenosti nadilazi prosjek RH i kreće se od desetine do trećine jedne generacije. S druge strane, devet od dvanaest županija I. skupine razvijenosti ima udio neupisane generacije bitno manji od prosjeka RH, što je očekivano s obzirom na već naznačenu prirodu ovog pokazatelja te slabije razvijenu mrežu dječjih vrtića. U razdoblju 2013. - 2016. udio se neupisane generacije najviše smanjivao upravo u razvijenijim sredinama, dok je u onima manje razvijenima evidentirana malo veća potražnja unutar postojeće mreže dječjih vrtića. No, ovi su podaci samo indikativni i bez detaljnijeg uvida u dob i obrasce upisa te iskazan interes roditelja nije moguće pružiti detaljnije smjernice o povećanju kapaciteta.

Tablica 12. Neupisani kao udio generacije 2013. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	2013.	2016.	Δ
Grad Zagreb	20,4%	12,0%	-8,4
Istarska	19,8%	11,0%	-8,8
Primorsko-goranska	37,5%	34,2%	-3,3
Zagrebačka	18,2%	12,2%	-6,0
Dubrovačko-neretvanska	3,6%	9,4%	5,8
Zadarska	7,4%	17,9%	10,5
Splitsko-dalmatinska	6,0%	8,3%	2,3
Varaždinska	9,4%	20,2%	10,8
Šibensko-kninska	11,1%	19,9%	8,8
Krapinsko-zagorska	6,3%	24,4%	18,1
Međimurska	8,4%	14,9%	6,5
Ličko-senjska	2,4%	7,2%	4,8
Koprivničko-križevačka	4,4%	6,7%	2,3
Karlovačka	13,0%	15,8%	2,8
Osječko-baranjska	2,5%	3,8%	1,3
Sisačko-moslavačka	10,7%	5,2%	-5,5
Požeško-slavonska	2,8%	2,2%	-0,6
Bjelovarsko-bilogorska	18,3%	2,7%	-15,6
Vukovarsko-srijemska	1,6%	2,4%	0,8
Brodsko-posavska	9,3%	5,3%	-4,0
Virovitičko-podravska	7,2%	6,0%	-1,2
Ukupno RH	13,3%	12,1%	-1,1

Napomena: U prvom i drugom stupcu *zelenom* bojom označene su vrijednosti županija u kojima je udio neupisane generacije najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2013. godinu za udio neupisane generacije veći od 16%), dok su *crvenom* bojom označene županije u kojima je udio neupisane generacije najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka. U trećem stupcu (promjena udjela neupisane generacije) *zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka, a *crvenom* bojom vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 13. Neupisani kao udio generacije 2013. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	2013.	2016.	Δ
Status JLS-a			
- Gradovi	12,4%	13,1%	0,7
- Općine	8,7%	10,0%	1,3
- Grad Zagreb	20,4%	12,0%	-8,4
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	0,4%	2,1%	1,7
- II. skupina	3,0%	7,3%	4,3
- III. skupina	10,3%	11,2%	0,9
- IV. skupina	16,3%	15,7%	-0,6
- V. skupina	19,9%	12,3%	-7,6
Ukupno RH	13,3%	12,2%	-1,1

Napomena: U prvom i drugom stupcu *zelenom* bojom označene su vrijednosti udjela koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2013. godinu za neupisani udio generacije veći od 16,0%), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka. U trećem stupcu (promjena udjela neupisane generacije) *crvenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka, a *zelenom* bojom vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

2.5. DJECA UPISANA U PREDŠKOLSKE PROGRAME S OBZIROM NA RADNI I SOCIJALNI STATUS RODITELJA

Kao što je već isticano ranije (npr. Dobrotić i sur., 2010.), hrvatski sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja zbog nerazvijenih predškolskih kapaciteta prioritet upisa ponajprije daje djeci zaposlenih roditelja.¹² Time se djeca nezaposlenih roditelja stavljaju u nezavidnu situaciju, a koja je dodatno pojačana potrebom sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskog programa. U posebice su nezavidnoj poziciji roditelji tražitelji zaposlenja, koji imaju poteškoće s pronalaskom adekvatne brige za djecu pri odlasku na razgovor za posao i sl. Također, problem je i uredenost sustava u pojedinim sredinama u RH, u skladu s kojim se zahtjev za upis djeteta u predškolski program može predati tek u jednoj vremenskoj točki te ponajprije nezaposleni roditelji ostaju bez mogućnosti predaje zahtjeva u predškolski program ako zaposlenje pronađu za vrijeme trajanja pedagoške godine.

Izvještajem DV-PO dječji vrtići unose agregiranu informaciju o radnom statusu roditelja polaznika programa krajem listopada izvještajne godine. U godinama širenja sustava, prije krize, *udio se polaznika redovnih programa s oba zaposlena roditelja povećao sa 75,3% u 2004. godini na 81,7% u 2008. godini*. Unatoč smanjivanju zaposlenosti u godinama krize, zastupljenost je djece s oba zaposlena

¹² Ovdje je važno istaknuti kako podaci kojima ovdje raspoložemo ne govore o preprekama pristupa, a niti o pristupačnosti predškolskih programa drugim skupinama djece koja odrastaju u otežanim okolnostima poput djece s teškoćama u razvoju ili etničkih manjina. Ranija su istraživanja (npr. UNICEF-ovo iz 2012. godine) pokazala kako velikom broju roditelja problem predstavlja upravo nepriuštvost predškolskih programa, dio njih jednostavno počiva na neformalnim izvorima brige o djetetu koji su im dostupni (češće roditelji nižega socioekonomskog statusa), dok primjerice djeca s teškoćama u razvoju imaju podjednak pristup sustavu, ali im nedostaje podrške u njemu (Dobrotić, 2013.; Ljubešić, 2013.).

roditelja ostala identična i u godinama poslije toga.¹³ Drugim riječima, posljednjih godina samo svaki peti polaznik dječjeg vrtića u RH nema zaposlena oba roditelja, dok je udio polaznika s oba nezaposlena roditelja vrlo nizak - samo 2% upisane djece (Tablica 14.). S obzirom na to da djeca iz kućanstava srednjega i niskoga radnog intenziteta (u kojima barem jedan roditelj nije zaposlen) čine gotovo polovinu sve djece u RH (Eurostat 2017.d), njihovo uključivanje bit će nužno za postizanje barcelonskih ciljeva, ali i otvaranje pristupa ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju svojoj djeci.

Tablica 14. Polaznici dječjih vrtića u RH s obzirom na radni status roditelja 2004. - 2016.

	Oba roditelja zaposlena	Jedan roditelj zaposlen	Oba roditelja nezaposlena
2004.	75,3%	21,9%	2,7%
2005.	76,0%	21,3%	2,8%
2006.	78,0%	19,4%	2,5%
2007.	79,9%	18,0%	2,1%
2008.	81,7%	16,6%	1,7%
2009.	81,2%	16,9%	1,9%
2010.	81,2%	16,8%	2,1%
2011.	81,1%	16,9%	2,0%
2012.	81,3%	16,4%	2,3%
2013.	80,5%	17,1%	2,4%
2014.	81,0%	16,8%	2,3%
2015.	81,7%	16,3%	2,0%
2016.	82,7%	15,4%	1,9%

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Gledano po **županijama**, udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja kreće se od 70,1% u Splitsko-dalmatinskoj do 93,1% u Krapinsko-zagorskoj županiji (Tablica 15.). U promatranom je desetljeću većina županija ostvarila pomak u smjeru veće zastupljenosti djece zaposlenih roditelja. Iznimka su Sisačko-moslavačka i Požeško-slavonska županija, u kojima je zabilježen pad od 2,1 odnosno 1,8 postotnih bodova.

Promatramo li isti pokazatelj s obzirom na razinu razvijenosti JLS-a, možemo uočiti velike razlike u udjelu djece polaznika predškolskih programa koja imaju oba zaposlena roditelja - on je bitno niži u JLS-ovima nižeg stupnja razvijenosti (43,1% upisane djece) te doseže 86,8% djece oba zaposlena roditelja u JLS-ovima V. skupine razvijenosti (Tablica 16.). Isto tako, malo su rjeđe zaposlena oba roditelja djece polaznika dječjih vrtića u općinama. Znatan dio ove razlike proizlazi iz razlika u stopama zaposlenosti s obzirom na razinu razvijenosti JLS-a.

Svugdje prisutno smanjenje udjela polaznika kojima najmanje jedan roditelj nije zaposlen između 2005. i 2016. godine (koje karakterizira slična razina stopa zaposlenosti) upućuje na to kako je

¹³ S obzirom na to da se informacija o radnom statusu roditelja rabi samo pri upisu i statističkom izvještavanju, a dječji vrtići nemaju aplikativni uvid u radni status roditelja, moguće je da pruženi podatak nije ažuran, odnosno da se zasniva na izjavi ili procjeni te je nepouzdan zbog nepostojanja standardne metodologije prikupljanja. Stoga ga valja uzeti u obzir kao procjenu često vezanu uz točku upisa dječjeg vrtića.

ekspanzija bila primarno u funkciji širenja usluga za djecu zaposlenih roditelja, a moguće i na slabu priuštivost predškolskih programa za nezaposlene roditelje.

Tablica 15. Udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	82,5%	86,6%	4,0
Istarska	78,0%	87,7%	9,7
Primorsko-goranska	68,8%	81,0%	12,2
Zagrebačka	89,8%	92,6%	2,8
Dubrovačko-neretvanska	69,6%	82,5%	12,9
Zadarska	73,6%	76,1%	2,5
Splitsko-dalmatinska	59,7%	70,1%	10,4
Varaždinska	87,3%	89,7%	2,4
Šibensko-kninska	68,7%	80,2%	11,5
Krapinsko-zagorska	86,7%	93,1%	6,4
Međimurska	77,6%	80,3%	2,7
Ličko-senjska	75,4%	90,0%	14,6
Koprivničko-križevačka	80,9%	82,7%	1,8
Karlovačka	80,1%	88,0%	7,9
Osječko-baranjska	69,2%	76,8%	7,6
Sisačko-moslavačka	81,9%	79,8%	-2,1
Požeško-slavonska	79,4%	77,6%	-1,8
Bjelovarsko-bilogorska	67,3%	79,6%	12,3
Vukovarsko-srijemska	67,1%	71,8%	4,7
Brodsko-posavska	72,7%	75,7%	3,0
Virovitičko-podravska	69,9%	76,5%	6,6
Ukupno RH	76,0%	82,7%	6,7

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti u kojima je udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja najmanje 20% viši od nacionalnog prosjeka u danoj godini, dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti u kojima je udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja najmanje 20% niži od nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 16. Udio djece polaznika dječjih vrtića oba zaposlena roditelja 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-ova

	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a			
- Grad	74,7%	82,2%	7,5
- Općina	64,8%	76,2%	11,4
- Grad Zagreb	82,5%	86,6%	4,1
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	31,4%	43,1%	11,7
- II. skupina	65,0%	70,1%	5,1
- III. skupina	70,7%	79,1%	8,4
- IV. skupina	75,7%	83,9%	8,2
- V. skupina	81,8%	86,8%	5,0
Ukupno RH	76,0%	82,7%	6,7

Napomene: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti u kojima je udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja najmanje 20% viši od nacionalnog prosjeka u danoj godini, dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti u kojima je udio djece polaznika dječjih vrtića s oba zaposlena roditelja najmanje 20% niži od nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

3. KRETANJE POKAZATELJA KVALITETE PREDŠKOLSKIH PROGRAMA

Kvaliteta ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja iznimno je složen koncept. Iako nema međunarodno definirana koncepta kvalitete, smatra se kako praćenje kvalitete predškolskih programa treba uključivati: 1) *pokazatelje strukturne kvalitete*, kojima se promatraju pokazatelji koji govore o dizajnu i organizaciji samih predškolskih sustava (npr. pravila oko akreditacije i izdavanja odobrenja za rad, zahtjevi vezani uz broj, strukturu i obrazovanje zaposlenih, kurikulum, financiranje, omjer broja djece i stručnih radnika, prostorni uvjeti...), 2) *pokazatelje procesne kvalitete*, koji promatraju prakse unutar dječjih vrtića (npr. uloga igre unutar kurikuluma, odnos pružatelja usluga i roditelja, odnos osoblja i djece, uključenost roditelja u svakodnevni rad dječjih vrtića, svakodnevne pedagoške prakse...), 3) *pokazatelje ishoda*, kojima se prati dobit predškolskih programa za djecu, roditelje, zajednicu i društvo općenito (npr. emocionalni i psihički razvoj djeteta, socijalne vještine djece, priprema za formalno obrazovanje i odraslu dob, spremnost za školu, zdravlje djece...) (Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.; OECD, 2016.). U odsustvu adekvatnih komparativnih pokazatelja kvaliteta se najčešće razmatra u terminima minimalne potrebne obrazovne razine odgojitelja te omjera broja djece i odgojitelja i drugoga stručnog osoblja (OECD, 2016.).¹⁴

Adekvatni prostorni, materijalni i kadrovski uvjeti u RH formalno su zadani Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010.). Podaci prikupljeni obrascem PV-DO omogućuju praćenje pojedinih, samo temeljnih pokazatelja kvalitete na razini

¹⁴ Postoje i naponi oko razvoja komparativnih instrumenata poput *International Early Childhood Education Study*.

dječjih vrtića. Također, zbog nepostojanja jedinstvenog identifikatora ustanove nije moguće pratiti promjene (napredak) na razini pojedinačnih dječjih vrtića ili objekta. Izdvojeni podaci stoga omogućuju uvid samo u prosječnu veličinu jasličke i vrtićke odgojno-obrazovne skupine, broj djece po odgojitelju u jasličkim i vrtićkim skupinama, broj djece po stručnom suradniku (pedagogu, psihologu ili stručnjaku edukacijsko-rehabilitacijskog profila) te prosječan broj kraćih programa koje djeca uključena u dječje vrtiće pohađaju uz redovne programe (bez obzira na to plaćaju li ih roditelji dodatno ili su organizirani kao dio redovnog programa).

3.1. VELIČINA JASLIČKIH I VRTIČKIH SKUPINA TE PROSJEČAN BROJ DJECE NA JEDNOG ODGOJITELJA I STRUČNOG SURADNIKA

Istraživanja jasno upućuju na to da samo pohađanje visokokvalitetnih predškolskih programa vodi pozitivnim ishodima u djece (za pregled vidi Baran, 2013.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.), pri čemu je jedan od ključnih strukturnih pokazatelja kvalitete programa upravo povoljan broj djece na odgojitelja u odgojno-obrazovnoj skupini. Preporuke o optimalnom omjeru broja djece i odgojitelja dobno su specifične te pod utjecajem drugih činitelja poput obrazovne razine odgojitelja, veličine odgojno-obrazovnih skupina, plaće osoblja i općenito organizacijskih obilježja samog sustava (Institute of Education, 2003.).

U RH Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010.) ne propisuje izravan maksimalni dozvoljeni broj djece po odgojitelju, što je česta praksa europskih zemalja,¹⁵ već veličinu odgojno-obrazovne skupine (ovisno o dobi i potrebama djeteta) i broj odgojitelja u toj skupini (ovisno o trajanju programa). Veličina se odgojno-obrazovne skupine povećava s dobi djeteta (od osmero djece u dobi od 12 do 18 mjeseci do 25 djece u sedmoj godini života),¹⁶ dok broj odgojitelja raste s trajanjem programa (od jednog odgojitelja u nepunom radnom vremenu po skupini za programe kraće od tri sata dnevno do dvoje odgojitelja u punom radnom vremenu po skupini za programe u trajanju od sedam do deset sati dnevno; NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 28.). Primjerice, u mješovitu odgojno-obrazovnu skupinu djece u dobi od jedne do dvije godine može se uključiti najviše desetero djece uz prisutnost dvoje odgojitelja s punim radnim vremenom ako je riječ o cjelodnevnom programu (sedam do deset sati dnevno), pri čemu svaki odgojitelj u neposrednom odgojno-obrazovnom radu s djetetom i skupinom provodi 27,5 sati tjedno, odnosno 5,5 sati dnevno – tako se oni preklapaju samo u manjem dijelu radnog vremena. To znači da pod pretpostavkom poštovanja državnoga pedagoškog standarda na jednog odgojitelja većinu dana dolazi desetero djece mlađe od dvije godine.

Podaci DZS-a pokazuju kako je **prosječna veličina jasličke skupine** u RH između 2004. i 2007. godine porasla sa 16,6 na 17,7 djece, a nakon uvođenja novoga Državnoga pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja 2008. godine (NN, br. 63/2008., 90/2010.) došlo je do njezina po-

¹⁵ Većina europskih zemalja propisuje i maksimalni dozvoljeni broj djece po odgojitelju i maksimalnu veličinu skupine (Francuska, Portugal, Njemačka, Austrija, Poljska, Mađarska, Slovenija, Slovačka, Rumunjska itd.). Belgija, Irska, Cipar, Finska, Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska) i Norveška propisuju samo maksimalni broj djece po odgojitelju, dok je određivanje veličine skupine prepušteno osnivačima. S druge strane, Bugarska, Češka i Španjolska propisuju veličinu skupine, dok vrlo mali broj zemalja ne određuje niti broj odgojitelja po djeci niti veličinu skupine, a među njima su Island, Švedska, Danska i Latvija (Eurydice i Eurostat, 2014).

¹⁶ U skladu s pedagoškim standardom dopušteni se broj djece po odgojno-obrazovnoj skupini smanjuje za dvoje djece ako se u odgojno-obrazovnu skupinu uključuje jedno dijete s lakšim teškoćama u razvoju, odnosno za četvero djece ako se uključuje dijete s većim ili kombiniranim teškoćama.

stupnog smanjivanja na 16,3 djece u 2016. godini (Tablica 17).¹⁷ Stavimo li ovaj pokazatelj u međudodnos s veličinom jasličkih odgojno-obrazovnih skupina propisanih državnim pedagoškim standardom, možemo vidjeti kako on još nadilazi sve zadane okvire: osmero djece u dobi od 13 do 18 mjeseci, desetero djece u dobi od jedne do dvije godine, 12 djece u dobi od 19 do 24 mjeseca odnosno u dobi od jedne do tri godine te 14 djece u dobi od dvije do tri godine (NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 22.). Promjene su u *broju djece po odgojitelju u jasličkim skupinama* malo povoljnije - u promatranom razdoblju on pada s 11,4 na 8,7 djece po zaposlenom odgojitelju, čime se približava vrijednostima zadanima pedagoškim standardom od dva odgojitelja po skupini za cjelodnevne programe.

Prosječna veličina vrtičke skupine u RH do 2008. godine iznosila je 23,9 djece, potom između 2009. i 2013. godine 23,5 djece, a u razdoblju do 2016. godine došlo je do poboljšanja na 22,6 djece. Državnim pedagoškim standardom predviđena je veličina vrtičkih odgojno-obrazovnih skupina kako slijedi: 18 djece za skupinu trogodišnjaka, 20 djece za skupinu četverogodišnjaka, 23 djece za skupinu petogodišnjaka, 25 djece za skupinu šestogodišnjaka, 20 djece za mješovitu skupinu od treće godine i 22 djece za mješovitu skupinu od četvrte godine pa do polaska u osnovnu školu (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 22.). Možemo vidjeti kako je 2016. godine prosječna veličina vrtičke skupine u RH i nadalje veća od dozvoljene veličine mješovite vrtičke skupine (tri do šest godina: 20 djece). Promjene u *broju djece po odgojitelju u vrtičkom programu* također su povoljne, iako vidno sporije nego u jasličkim programima te se omjer broja djece naspram broja odgojitelja u promatranom razdoblju smanjio s 12,8 na 11,5 (Tablica 17.).

Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010.) propisuje jednog do tri *stručna suradnika* po dječjem vrtiću (ne objektu), ovisno o veličini dječjeg vrtića. Njihov je broj između 2006. i 2016. godine porastao s 476 na 1.008, uz privremena veća povećanja 2012. godine (1.123) i 2014. godine (1.099), za koja je vjerojatno odgovorna mjera stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa. I uz isključivanje 2012. i 2014. godine vidljivo je bitno unaprjeđenje sa 195 na 122 djece po stručnom suradniku (Tablica 17.).

¹⁷ Novi kriteriji propisani pedagoškim standardom 2008. godine povezani sa smanjenjem veličine odgojno-obrazovnih skupina, odnosno povećanjem broja odgojitelja po skupini, trebali su postati obvezujući krajem 2011. godine. No, promjenama pedagoškog standarda u 2010. taj je rok odgođen do 31. prosinca 2013.

Tablica 17. Prosječna veličina jasličkih i vrtičkih odgojno-obrazovnih skupina u RH te prosječan broj djece po odgojitelju i stručnom radniku 2004. - 2016. - prema osnivaču dječjih vrtića

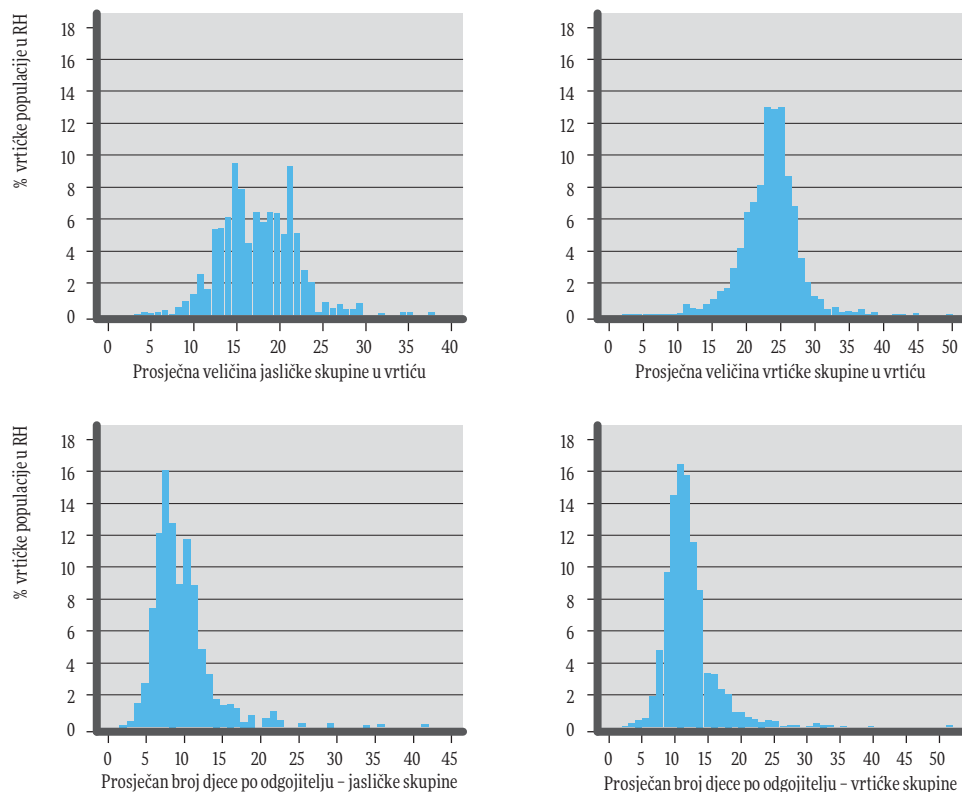
	Prosječna veličina		Prosječan broj djece po			Prosječna veličina		Prosječan broj djece po			Prosječna veličina		Prosječan broj djece po			Prosječna veličina		Prosječan broj djece po		
	JS	VS	OJ	OV	SS	JS	VS	OJ	OV	SS	JS	VS	OJ	OV	SS	JS	VS	OJ	OV	SS
	Ukupno					Javni osnivači					Privatni osnivači					Osnivači vjerske zajednice				
2004.	16,6	23,9	11,4	12,8	195	16,6	23,9	11,7	12,7	212	16,4	24,2	8,9	13,5	101	18,6	24,8	10,5	13,9	167
2005.	16,8	23,5	11,4	12,5	197	16,8	23,5	11,7	12,4	211	16,7	24,3	8,6	13,3	130	19,5	24,4	13,5	12,8	127
2006.	17,3	23,9	10,6	12,7	200	17,3	23,9	10,7	12,6	211	16,9	24,6	9,2	13,1	154	19,9	24,4	11,0	13,3	126
2007.	17,7	23,9	10,4	12,4	194	17,8	23,9	10,7	12,3	210	16,1	23,9	8,4	13,3	127	19,7	25,4	11,2	13,0	130
2008.	17,6	23,9	10,2	12,3	168	17,8	23,8	10,5	12,3	183	16,0	24,3	8,3	12,8	109	18,6	23,3	11,2	12,3	109
2009.	17,2	23,5	10,2	12,1	156	17,5	23,5	10,7	12,0	178	15,2	23,4	8,3	12,1	86	17,2	24,2	9,0	13,2	104
2010.	17,3	23,5	10,3	11,9	151	17,7	23,6	10,8	11,9	172	14,8	23,0	7,8	12,0	83	17,4	24,1	10,5	12,0	113
2011.	17,3	23,6	9,9	11,8	141	17,5	23,8	10,2	11,8	158	15,9	22,6	8,3	11,8	86	19,6	22,8	9,3	12,0	111
2012.	17,3	23,5	9,5	11,8	102	17,6	23,6	9,8	11,9	107	15,8	22,7	8,0	11,5	76	17,3	24,2	9,8	11,9	94
2013.	17,1	23,5	9,7	11,7	135	17,5	23,7	10,0	11,8	147	14,6	22,1	7,8	11,6	97	18,2	23,4	9,7	12,0	82
2014.	16,8	23,1	9,0	11,7	108	17,2	23,3	9,3	11,7	119	15,0	22,3	7,6	11,5	73	16,5	24,2	8,7	12,1	72
2015.	16,4	22,8	8,7	11,5	139	16,8	23,0	9,0	11,5	155	14,4	21,5	7,1	11,6	98	16,6	24,2	8,2	12,0	68
2016.	16,3	22,6	8,5	11,0	122	16,7	22,5	8,8	11,1	144	14,2	23,0	7,2	10,8	71	17,3	24,3	9,0	11,5	80

Napomena: JS - jaslička skupina; VS - vrtička skupina; OJ - odgojitelj u jaslicama; OV - odgojitelj u vrtiću; SS - stručni suradnik

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Sami prosjek veličine odgojno-obrazovnih skupina i broja djece po odgojitelju ne pruža nam informaciju kolika je varijacija u kvaliteti, odnosno koliko često i koliko puno dječji vrtići odstupaju od zadanih normi. Stoga su na Slici 11. prikazane distribucije djece polaznika jasličkih i vrtičkih programa s obzirom na veličinu odgojno-obrazovnih skupina koju pohađaju i broja djece po odgojitelju. Prikazani histogrami za 2016. godinu upućuju na to da u jasličkim programima postoji bitno veća heterogenost u pokazateljima, odnosno varijacije u primjeni standarda negoli u vrtičkim programima (koeficijent varijacije iznosi 0,25 za veličinu jasličke skupine, a 0,17 za veličinu vrtičke skupine; 0,41 za omjer broja djece i odgojitelja u jaslicama, a 0,30 u vrtićima). Vidljiva je i učestalost prekoračenja državnoga pedagoškog standarda. Tako je u 2016. godini samo 10,7% djece pohađalo **jasličke programe** u kojima su odgojno-obrazovne skupine bile manje od 12 djece, a 23,1% djece jaslice u kojima su skupine bile manje od 14 djece – što ulazi u okvire definiranog standarda za starije mješovite jasličke skupine. S druge strane, 28,4% djece pohađalo je jaslice u kojima je veličina odgojno-obrazovnih skupina bila veća od 20 djece. Također, 6,5% djece pohađalo je jaslice u kojima na jednog odgojitelja dolazi 15 ili više djece jasličke dobi. Kada su u pitanju **vrtički programi**, standard za mlađe mješovite skupine (do 20 djece) zadovoljen je za 17,0% polaznika, za petogodišnjake (do 23 djece) za 42,6% djece, a najblaži standard (prikladan samo za šestogodišnjake – do 25 djece) zadovoljen je za 70,3% polaznika. Također, 13,4% djece pohađalo je vrtičke programe u kojima na jednog odgojitelja dolazi 15 ili više djece, dok je za 3,1% polaznika broj djece po odgojitelju premašivao 20.

Slika 11. Distribucija polaznika jasličkih i vrtičkih programa u RH s obzirom na prosječne veličine odgojno-obrazovnih skupina i broj djece po odgojitelju – pedagoška godina 2016./2017.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Razlike u pokazateljima kvalitete s obzirom na osnivača dječjih vrtića. S obzirom na sve veću zastupljenost dječjih vrtića čiji osnivači nisu JLS-ovi, vrijedi usporediti kretanje prikazanih pokazatelja kvalitete u dječjim vrtićima privatnih osnivača te u dječjim vrtićima čiji su osnivači vjerske zajednice naspram dječjih vrtića javnih osnivača (Tablica 17).

U odnosu na dječje vrtiće javnih osnivača, dječji vrtići **privatnih osnivača** imali su 2004. godine prosječno jednako velike odgojno-obrazovne skupine, malo povoljniji omjer broja djece i odgojitelja u jaslicama (no manje povoljan u vrtićima) te povoljniji broj stručnih suradnika. U dječjim vrtićima privatnih osnivača prosječna veličina *jasličkih skupina* počela se smanjivati još prije donošenja novoga Državnoga pedagoškog standarda predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010.), a 2016. godine spustila se na 14,2 djece, što je za 2,5 djeteta manje negoli u javnim dječjim vrtićima. Omjer broja djece i odgojitelja u jaslicama privatnih osnivača također se unaprijedio u promatranom razdoblju s 8,9 na 7,2 djece po odgojitelju, ali se prednost pred javnim dječjim vrtićima smanjila s 2,8 na 1,6 djece po odgojitelju. Prosječna veličina *vrtičkih skupina* u dječjim vrtićima

privatnih osnivača do donošenja pedagoškog standarda 2008. godine bila je viša negoli u javnim dječjim vrtićima, ali se od 2009. godine bitno smanjuje te doseže 21,5 djece u 2015. godini. Međutim, u 2016. godini prosječan se broj djece u skupini u privatnim dječjim vrtićima pogoršao na 23,0, što je nepovoljnije nego u javnim dječjim vrtićima. Također, omjer broja djece i odgojitelja u dječjim vrtićima privatnih osnivača sustigao je razinu koja je prisutna u dječjim vrtićima javnih osnivača. Početna prednost privatnih dječjih vrtića od oko jedne trećine u broju djece na stručnog suradnika povećana je tijekom razdoblja te u 2016. godini u javnim dječjim vrtićima na jednoga stručnog suradnika dolazi dvostruko više djece.

Dječje vrtiće čiji su **osnivači vjerske zajednice** obilježava veća prosječna veličina odgojno-obrazovnih skupina u odnosu na dječje vrtiće javnih osnivača, a koja se do kraja promatranog razdoblja izjednačila u jaslicama, ali ne i u vrtićima (Tablica 17). Dječji vrtići čiji su osnivači vjerske zajednice imaju i malo povoljniji omjer broja djece i odgojitelja u jasličkim programima (no nepovoljniji u vrtićkim) u odnosu na javne dječje vrtiće, što je zadržano u cijelome promatranom razdoblju. Broj stručnih suradnika usporediv je s dječjim vrtićima privatnih osnivača.

Regionalne razlike u pokazateljima kvalitete. Prosječna je veličina jasličke odgojno-obrazovne skupine u RH 2016. godine bila 16,3 djece, a vrtićke 22,6 djece, ali uz velike regionalne razlike (Tablica 18.). Tako se, gledano *po županijama*, prosječna veličina jasličkih skupina kretala od 12,2 (Međimurska županija) do 19,3 djece po skupini (Dubrovačko-neretvanska županija), a vrtićkih skupina od 20,4 (Zadarska županija) do 24,8 djece po skupini (Virovitičko-podravska županija). Suprotno trendu smanjivanja na razini RH, tri županije bilježe porast u veličini vrtićkih skupina za 0,1 do 1,9 djece: Šibensko-kninska, Međimurska i Brodsko-posavska županija. Slično je i kod jasličkih programa, gdje je u čak deset županija (od toga njih devet u najnižoj skupini razvijenosti) tijekom proteklog desetljeća zabilježeno povećanje prosječne veličine jasličke skupine, a posebice u Dubrovačko-neretvanskoj, Krapinsko-zagorskoj, Međimurskoj, Karlovačkoj i Brodsko-posavskoj županiji (porast za 1,9 do 3,9 djece). Za razliku od veličine skupina, sve županije bilježe smanjenje broja djece po odgojitelju, pri čemu je poboljšanje najizraženije u županijama II. i III. skupine razvijenosti, koje su početkom razdoblja imale najnepovoljniji omjer. Međutim, većina županija I. skupine razvijenosti imala je bitno manje izraženo poboljšanje omjera broja odgojitelja i djece od prosjeka RH, što upućuje na rizik njihova zaostajanja.

Izuzme li se Grad Zagreb s daleko najvećim jasličkim odgojno-obrazovnim skupinama te malo većim vrtićkim skupinama, veličina je odgojno-obrazovnih skupina malo veća u gradovima u odnosu na općine (Tablica 19.). U promatranom je desetljeću došlo do smanjenja razlika između gradova i općina u prosječnoj veličini skupina, dok se broj djece po odgojitelju izjednačio. Gledano s obzirom na *indeks razvijenosti JLS-ova*, primjetne su znatne razlike između JLS-ova niže (I. - III.) i više (IV. - V.) skupine razvijenosti. Jasličke skupine kreću se od 13,4 djece po skupini u JLS-ovima II. skupine razvijenosti do 17,8 djece po skupini u najrazvijenijim JLS-ovima, s time da se razlika u veličini skupina smanjila u odnosu na 2005. godinu. Razlike u veličini vrtićkih skupina za JLS-ove II. - V. skupine razvijenosti gotovo da ne postoje (od 22,3 do 23,1) i nisu se povećale u odnosu na 2005. godinu. Broj djece po odgojitelju povoljniji je u razvijenijim JLS-ovima, ali se razlike ne povećavaju.

Tablica 18. Prosječna veličina jasličke i vrtičke odgojno-obrazovne skupine te broj djece po odgojitelju 2005. i 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Prosječna veličina jasličke skupine			Prosječna veličina vrtičke skupine			Broj djece po odgojitelju		
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	18,7	18,3	-0,4	23,2	23,2	0,0	11,3	9,9	-1,4
Istarska	15	13,1	-1,9	23,2	20,8	-2,4	10,5	8,8	-1,7
Primorsko-goranska	15,5	13,8	-1,7	22,1	20,6	-1,5	11,8	9,3	-2,5
Zagrebačka	19,5	18,2	-1,3	26,5	24,0	-2,5	12,5	10,4	-2,1
Dubrovačko-neretvanska	16,6	19,3	2,7	23	22,0	-1,0	14,2	11,5	-2,7
Zadarska	14,1	13,5	-0,6	21,9	20,4	-1,5	15,7	10,6	-5,1
Splitsko-dalmatinska	16,5	15,0	-1,5	23,7	22,2	-1,5	15,6	12,6	-3,0
Varaždinska	16,5	13,9	-2,6	24,8	23,0	-1,8	12,3	10,6	-1,7
Šibensko-kninska	16,4	13,2	-3,2	21,2	21,9	0,7	12,9	10,6	-2,3
Krapinsko-zagorska	14,9	17,0	2,1	24,1	24,0	-0,1	11	9,7	-1,3
Međimurska	10,3	12,2	1,9	23,8	23,9	0,1	12,1	10,8	-1,3
Ličko-senjska	12,6	13,3	0,7	21,3	20,7	-0,6	9,9	9,1	-0,8
Koprivničko-križevačka	18,5	15,2	-3,3	25,2	22,3	-2,9	13,3	10,3	-3,0
Karlovačka	13,3	17,1	3,8	24,9	23,9	-1,0	12,6	12,0	-0,6
Osječko-baranjska	15,1	15,9	0,8	23,9	23,4	-0,5	12,3	11,9	-0,4
Sisačko-moslavačka	16,1	17,1	1	24,5	24,4	-0,1	11,1	10,5	-0,6
Požeško-slavonska	13,4	12,7	-0,7	21,8	21,3	-0,5	11,2	9,2	-2,0
Bjelovarsko-bilogorska	14,9	15,1	0,2	26,9	24,1	-2,8	11,7	11,4	-0,3
Vukovarsko-srijemska	13,6	13,3	-0,3	25,2	23,2	-2,0	12,4	10,8	-1,6
Brodsko-posavska	14,2	18,1	3,9	22,0	23,9	1,9	14,1	13,0	-1,1
Virovitičko-podravska	13,8	14,3	0,5	26,6	24,8	-1,8	12,4	11,4	-1,0
Ukupno RH	16,8	16,3	-0,5	23,5	22,6	-0,9	12,3	10,4	-1,9

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti županija koje su najmanje 10% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu za veličinu vrtičke skupine manju od 15,1 djece po skupini), dok su *crvenom* označene županije u kojima je vrijednost najmanje 10% iznad nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 19. Prosječna veličina jasličke i vrtičke skupine te broj djece po odgojitelju 2005. i 2016. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Veličina prosječne jasličke skupine			Veličina prosječne vrtičke skupine			Broj djece po odgojitelju		
	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a									
- Grad	15,8	15,3	-0,5	24,1	22,5	-1,6	12,6	10,7	-1,9
- Općina	14,5	14,4	-0,1	21,9	21,8	-0,1	13,4	10,7	-2,7
- Grad Zagreb	18,7	18,3	-0,4	23,2	23,2	0,0	11,3	9,9	-1,4
Indeks razvijenosti JLS-a									
- I. skupina	-	*	-	22,7	20,1	-2,6	15,7	12,5	-3,2
- II. skupina	13,5	13,4	-0,1	23,0	22,3	-0,7	12,8	11,2	-1,6
- III. skupina	15,0	15,7	0,7	23,8	23,1	-0,7	13,0	11,4	-1,6
- IV. skupina	16,6	15,3	-1,3	23,9	22,2	-1,7	12,7	10,4	-2,3
- V. skupina	18,3	17,8	-0,5	23,2	22,9	-0,3	11,4	9,8	-1,6
Ukupno RH	16,8	16,3	-0,5	23,5	22,6	-0,9	12,3	10,4	-1,9

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 10% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu za veličinu vrtičke skupine manju od 15,1 djece po skupini), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 10% iznad nacionalnog prosjeka.

* Samo dvije jasličke skupine te nije moguć valjani izračun prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

3.2. POHAĐANJE DODATNIH KRAĆIH PROGRAMA

Dječji vrtići izvještavaju i o broju djece koja uz redovni program pohađaju i kraće programe. Riječ je o programima koji su dostupni u sklopu dječjih vrtića i trajanja su do tri sata dnevno, a uključuju programe učenja stranih jezika te glazbene, likovne, športske, plesne, vjerske i dr. programe (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, NN, br. 63/2008., 90/2010.). Kraće programe mogu financirati roditelji ili, pak, osnivač, a jedno dijete može pohađati više programa.¹⁸

Promatramo li prosječan broj programa koje djeca pohađaju uz redovni program dječjih vrtića, možemo vidjeti kako nije bilo snažne promjene u promatranom razdoblju: nakon porasta s 0,22 na 0,28 programa po djetetu između 2004. i 2010. godine, broj se smanjuje na 0,22 programa po djetetu do 2016. godine (Tablica 20.). Zanimljivo je istaknuti kako se dječji vrtići čiji su osnivači vjerske zajednice ističu vrlo visokim prosječnim brojem kraćih programa po djetetu – pretežito zbog pribrajanja vjerskog programa kao kraćeg programa.¹⁹ Također, sudjelovanje je djece u dodatnim kraćim programima bilo više nego dva puta zastupljenije u dječjim vrtićima privatnih osnivača.

¹⁸ Ovo uključuje isključivo programe koje djeca pohađaju unutar istog dječjeg vrtića – dakle, dio su ponude dječjeg vrtića koji dijete i inače pohađa. Znatan broj djece pohađa kraće programe u ustanovama koje pružaju samo kraće programe ili u drugim dječjim vrtićima, no ona se zasebno prate.

¹⁹ U razdoblju 2014. – 2016. došlo je do promjene u evidenciji izvještavanja dječjih vrtića vjerskih zajednica o kraćim programima, ali priroda ovog prekida serije nije poznata.

Tablica 20. Prosječan broj kraćih programa koje djeca u RH pohađaju uz redovni program dječjeg vrtića, 2004. - 2016.

	Ukupno	Javni osnivači	Privatni osnivači	Osnivači vjerske zajednice
2004.	0,22	0,17	0,41	1,16
2005.	0,26	0,20	0,48	1,37
2006.	0,25	0,19	0,44	1,30
2007.	0,26	0,21	0,43	1,35
2008.	0,28	0,22	0,45	1,42
2009.	0,28	0,22	0,48	1,37
2010.	0,29	0,23	0,44	1,39
2011.	0,27	0,21	0,44	1,30
2012.	0,27	0,21	0,48	1,33
2013.	0,26	0,21	0,39	1,31
2014.	0,25	0,20	0,49	0,55
2015.	0,25	0,18	0,50	1,07
2016.	0,22	0,18	0,41	0,43

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Promatrano kao udio djece vrtićke populacije, u 2014. godini 36% vrtićke djece pohađalo je redovne programe u dječjim vrtićima koji ne nude nikakve kraće programe, a još 27% djece u dječjim vrtićima u kojima programi postoje, ali je pohađanje ispodprosječno (manje od 0,22 programa po djetetu). Ukupno 11,4% djece pohađalo je dječje vrtiće u kojima djeca prosječno pohađaju više od 0,5 kraća programa, a od toga 3,2% dječje vrtiće gdje prosječno pohađanje kraćih programa po djetetu nadilazi jedan program.

Regionalne razlike u pohađanju dodatnih kraćih programa. Inicijalno, 2005. godine, razlike među županijama u broju djece koja su uz redovni program pohađala i kraći program bile su jako izražene te se udio djece u kraćim programima kretao od 7,1% u Istarskoj županiji do 70,6% u Ličko-senjskoj županiji (Tablica 21). No, te su se razlike smanjile u promatranom desetljeću. Tako se 2016. godine udio djece koja uz redovan pohađaju i kraći program kreće od 7,7% do 33,9%, s time da se ne primjećuje povezanost s razvijenošću županije. Međutim, treba istaknuti bitno smanjenje provođenja dodatnih kraćih programa u prvom redu u Ličko-senjskoj županiji (za 57,2 postotna boda), a potom u Koprivničko-križevačkoj, Karlovačkoj, Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj županiji (za 20,7 - 31,2 postotna boda). Malo je niža polaznost kraćih programa u općinama (Tablica 22.), no izuzmemo li Grad Zagreb, riječ je o manjim razlikama. Razlike se mogu uočiti s obzirom na skupinu razvijenosti samih JLS-ova, ali one nisu velike niti postoji jasan smjer povezanosti.

Tablica 21. Udio djece uključene u kraće programe (uz redovan program) 2005. i 2016. godine - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	26,1%	25,1%	-1,0
Istarska	7,1%	10,6%	3,5
Primorsko-goranska	31,3%	22,2%	-9,1
Zagrebačka	15,9%	19,3%	3,4
Dubrovačko-neretvanska	15,4%	7,7%	-7,7
Zadarska	10,1%	12,5%	2,4
Splitsko-dalmatinska	32,7%	24,9%	-7,8
Varaždinska	16,9%	25,3%	8,4
Šibensko-kninska	19,0%	18,2%	-0,8
Krapinsko-zagorska	15,0%	33,1%	18,1
Međimurska	14,3%	17,9%	3,6
Ličko-senjska	70,6%	13,4%	-57,2
Koprivničko-križevačka	47,8%	27,1%	-20,7
Karlovačka	40,3%	13,5%	-26,8
Osječko-baranjska	36,3%	23,9%	-12,4
Sisačko-moslavačka	18,8%	27,3%	8,5
Požeško-slavonska	40,8%	28,5%	-12,3
Bjelovarsko-bilogorska	29,7%	33,9%	4,2
Vukovarsko-srijemska	36,7%	15,1%	-21,6
Brodsko-posavska	41,0%	9,8%	-31,2
Virovitičko-podravska	22,8%	31,4%	8,6
Ukupno RH	25,7%	21,8%	-3,9

Napomena: *Crvenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 10% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu udio djece uključene u redovne i kraće programe niži od 23,1%), dok su *zelenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 10% iznad nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 22. Udio djece uključene u kraće programe (uz redovan program) 2005. i 2016. godine - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a			
- Grad	25,6%	20,9%	-4,7
- Općina	24,8%	18,2%	-6,6
- Grad Zagreb	26,1%	25,1%	-1,0
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	34,8%	8,8%	-26,0
- II. skupina	14,9%	15,5%	0,6
- III. skupina	37,0%	26,3%	-10,7
- IV. skupina	21,6%	18,2%	-3,4
- V. skupina	26,0%	24,0%	-2,0
Ukupno RH	25,7%	21,8%	-3,9

Napomena: *Crvenom* bojom označene su vrijednosti koje su za najmanje 10% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu udio djece uključene u redovne i kraće programe niži od 23,1%), dok su *zelenom* bojom označene vrijednosti koje su za najmanje 10% iznad nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Možemo stoga vidjeti kako nedostatne predškolske kapacitete u RH prate i nepovoljni pokazatelji kvalitete, odnosno prevelike odgojno-obrazovne skupine i nepovoljan omjer broja djece i odgojitelja – pokazatelji koji su ispod onih zadanih postojećim pedagoškim standardom. Stoga se u sljedećem poglavlju iznose procjene broja odgojitelja koje bi bilo potrebno dodatno zaposliti u predškolskom sustavu, a kako bi se udovoljilo postojećem pedagoškom standardu te kako bi se predškolski kapaciteti proširili na razinu onih koji su zacrtani barcelonskim ciljevima.

4. PROCJENA BROJA ODGOJITELJA POTREBNIH ZA POSTIZANJE PEDAGOŠKOG STANDARDA I BARCELONSKIH CILJEVA

Porast broja djece uključene u predškolske programe uz zadržavanje postojeće kvalitete nužno traži i kadrovske preduvjete – ponajprije visokoobrazovane odgojitelje. U sljedećim odlomcima analizirat će se potrebe za dodatno zapošljavanje odgojitelja prema tri scenarija: (1) postizanje barcelonskih ciljeva uz zadržavanje zatečenog standarda kvalitete, (2) postizanje državnoga pedagoškog standarda uz konstantan (zatečeni) broj djece u predškolskim programima te (3) postizanje barcelonskih ciljeva uz istodobno poštovanje državnoga pedagoškog standarda (Tablica 23.).

Povećanje obuhvaćenosti djece predškolskim programima do ispunjavanja barcelonskih ciljeva uz zatečeni standard kvalitete. Povećanje razine obuhvaćenosti djece predškolskim programima bez porasta broja odgojitelja vodilo bi povećanju veličine odgojno-obrazovnih skupina, odnosno smanjenju kvalitete predškolskih programa. To ponajprije nije prihvatljivo iz perspektive dobiti djeteta jer istraživanja jasno upućuju na to kako samo visokokvalitetni predškolski

programi vode pozitivnim obrazovnim, socijalnim i kognitivnim ishodima u djece (vidi npr. Penn, 2009.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). Stoga je minimalni preduvjet širenja dostupnosti predškolskih programa zadržavanje zatečene razine omjera broja odgojitelja i djece. Uz poznate podatke o postojećem broju polaznika, odgojitelja i broja djece predškolske dobi u JLS-ovima moguće je procijeniti broj odgojitelja potreban za postizanje barcelonskih ciljeva pri veličini populacije djece predškolske dobi u 2030. godini. Na taj je način za postizanje barcelonskih ciljeva uz zadržavanje sadašnjeg standarda kvalitete identificiran nedostatak od 3.997 odgojitelja u RH, odnosno nedostatak odgojitelja u 19 županija (između 58 i 538 odgojitelja po županiji).²⁰ Također, većina je potreba za povećanje identificirana u manje razvijenim županijama I. skupine razvijenosti te JLS-ovima II. i III. skupine razvijenosti, gdje je trenutna obuhvaćenost djece predškolskim programima najniža. Postizanje ovog cilja do 2030. godine tražilo bi zapošljavanje dodatnih 307 odgojitelja godišnje u sustavu, pretežito u manje razvijenim krajevima.

Postizanje pedagoškog standarda uz zatečeni broj djece u predškolskim programima. S obzirom na to da je Državnim pedagoškim standardom predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010.) jasno propisana dozvoljena veličina odgojno-obrazovnih skupina ovisno o dobi polaznika, kao i broj odgojitelja po skupini, moguće je koristeći se poznatim brojem djece trenutno uključene u predškolske programe u pojedinim JLS-ovima procijeniti broj odgojitelja potreban za provođenje pedagoškog standarda s trenutnim brojem djece u sustavu. Tako je tri godine nakon isteka roka za početak primjene novoga pedagoškog standarda u smislu broja djece u odgojno-obrazovnim skupinama (31. 12. 2013.), a prema kriterijima definiranim u okviru pedagoškog standarda, u predškolskom sustavu pedagoške godine 2016./2017. nedostajalo najmanje 3.303 odgojitelja. S obzirom na to da je prema istom izračunu u 2013. godini nedostajalo 3.687 odgojitelja, u 2011. godini (kada je pedagoški standard izvorno trebao stupiti na snagu) 3.353 odgojitelja, a u 2008. godini – godini donošenja pedagoškog standarda – 3.526 odgojitelja, može se konstatirati da unatoč bitnom povećanju broja zaposlenih odgojitelja u razdoblju 2008. – 2016. godine nije došlo do veće konvergenije prema pedagoškom standardu. Postizanje bi pedagoškog standarda do 2030. godine, čak kada bi posve stao porast broja djece upisane u dječje vrtiće, tražilo dodatno zapošljavanje od 254 odgojitelja godišnje. Gledano po županijama, samo je u Istarskoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj i Požeško-slavonskoj županiji u 2016. godini manjak zaposlenih odgojitelja bio manji od 11% (u odnosu na pedagoški standard), dok se u ostalim županijama manjak kretao između 20 i 45%. U četrnaest županija za postizanje pedagoškog standarda uz trenutni broj polaznika nedostaje manje od stotinu odgojitelja, a samo u Gradu Zagrebu i Splitsko-dalmatinskoj županiji sveukupno njih 1.789. Ovakav pristup razvoju sustava identificira manjak zaposlenih, odnosno potrebu za zapošljavanje ponajprije u JLS-ovima gdje već postoji visoka obuhvaćenost djece predškolskim programima – u županijama III. i IV. skupine razvijenosti (uz izuzetak Istarske i Primorsko-goranske županije) te općinama i (pretežito) gradovima III. – V. skupine razvijenosti. Izražene procjene pretpostavljaju optimalnu raspodjelu unutar JLS-ova, ali ne uzimaju u obzir mogućnosti optimizacije na razini županija (npr. ustroj ustanova koje rabi više manjih općina), čemu su i namijenjeni planovi mreže dječjih vrtića, čije donošenje prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013.) jest zakonska obveza svih JLS-ova, i to upravo sa svrhom udovoljavanja zahtjevima dostupnosti i racionalnog ustroja dječjih vrtića.

²⁰ Izuzetak su Grad Zagreb i Istarska županija, koji bi, s obzirom na to da su već na pragu ostvarivanja barcelonskih ciljeva, zbog smanjivanja veličine generacije do 2030. godine za pružanje istog standarda usluge i za takvu obuhvaćenost djece trebali 551 odnosno 10 odgojitelja manje. No, s obzirom na činjenicu da su, primjerice, trenutačni jaslički kapaciteti u Gradu Zagrebu (iako iznad barcelonskih ciljeva) još nedostadni, a i s obzirom na nepovoljnu zatečenu veličinu odgojno-obrazovnih skupina u Gradu Zagrebu, smanjivanje broja odgojitelja nije rješenje, već je to usmjeravanje napora u postizanje pedagoškog standarda te osiguravanje dostatnih kapaciteta.

Postizanje pedagoškog standarda uz postizanje barcelonskih ciljeva. Treći razmotreni scenarij objedinjuje prethodna dva. On predviđa kapacitete potrebne za ostvarivanje barcelonskih ciljeva uz istodobno postizanje državnoga pedagoškog standarda, a uz pretpostavku veličine populacije djece predškolske dobi kakva će biti 2030. godine.²¹ Za ispunjavanje tog cilja nedostaje 9.148 odgojitelja, odnosno trenutni kapaciteti čine malo više od polovine ukupno potrebnih odgojitelja. Slijedom toga u sljedećih trinaest godina (do 2030.) svake godine trebalo bi zaposliti 703 nova odgojitelja – što je godišnje povećanje koje je u proteklih četvrt stoljeća ostvareno samo u 2016. godini.

Prostorna distribucija potreba za dodatnim kapacitetima utemeljena na ovoj procjeni, koja uzima u obzir i potrebe za povećanjem obuhvaćenosti djece kvalitetnim predškolskim programima i potrebe za postizanjem barcelonskih ciljeva, a u kontekstu smanjivanja populacije, upućuje na to da će dodatni odgojitelji biti pretežito potrebni u županijama I. - III. skupine razvijenosti, odnosno manje razvijenim JLS-ovima I. - III. skupine razvijenosti, na koje se odnosi 7.125 od 9.148 modelom predviđenih potreba. I ova simulacija pretpostavlja optimizaciju mreže dječjih vrtića unutar JLS-ova, a prepreke u ostvarivanju ovih ciljeva ponajprije se mogu manifestirati u nedostatnom broju odgojitelja na tržištu rada te nedostatnim kapacitetima za financiranje razvijenijeg sustava, o čemu će biti riječi u sljedećim poglavljima.

²¹ Potrebe racionalnog planiranja sustava trebaju biti utemeljene na populaciji djece na koju će sustav biti primijenjen, a ne na trenutnu populaciju. Stoga su za planiranje ciljanog broja polaznika korištene posljednje Eurostatove projekcije veličine populacije djece predškolske dobi.

Tablica 23. Broj odgojitelja u pedagoškoj godini 2016./2017. i procjena potrebnog broja odgojitelja za ostvarivanje barcelonskih ciljeva i pedagoškog standarda do 2030. godine - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Broj odgojitelja 2016./ 2017.	Procjena potrebnog broja odgojitelja za			Potreban dodatni broj odgojitelja za		
		Pedagoški standard	Barcelonske ciljeve u 2030.	Barcelonske ciljeve u 2030. i pedagoški standard	Pedagoški standard	Barcelonske ciljeve u 2030.	Barcelonske ciljeve u 2030. i pedagoški standard
Grad Zagreb	3.884	5.173	3.333	4.064	1.289	-551	180
Istarska	831	873	821	968	42	-10	137
Primorsko-goranska	923	1.008	1.072	1.270	85	149	347
Zagrebačka	918	1.165	1.213	1.594	247	295	676
Dubrovačko-neretvanska	400	552	458	676	152	58	276
Zadarska	437	545	673	900	108	236	463
Splitsko-dalmatinska	1.174	1.674	1.563	2.328	500	389	1.154
Varaždinska	382	457	626	826	75	244	444
Šibensko-kninska	271	337	349	486	66	78	215
Krapinsko-zagorska	208	258	480	630	50	272	422
Međimurska	301	365	489	644	64	188	343
Ličko-senjska	88	93	174	210	5	86	122
Koprivničko-križevačka	234	280	431	584	46	197	350
Karlovačka	193	264	376	546	71	183	353
Osječko-baranjska	464	603	1.002	1.442	139	538	978
Sisačko-moslavačka	333	449	537	746	116	204	413
Požeško-slavonska	123	136	314	374	13	191	251
Bjelovarsko-bilogorska	175	254	389	580	79	214	405
Vukovarsko-srijemska	239	296	653	886	57	414	647
Brodsko-posavska	145	208	569	802	63	424	657
Virovitičko-podravska	99	136	297	414	37	198	315
Ukupno RH	11.822	15.125	15.819	20.970	3.303	3.997	9.148

Napomene: Procjene potrebnog broja odgojitelja zasnivaju se na izračunima na razini općina i gradova unutar županije uz veličinu populacije djece vrtičke i jasličke dobi 2030. godine procijenjene na osnovi stanja u 2016. godini, prilagođene omjerom Eurostatovih populacijskih projekcija veličine dotičnih dobnih skupina u 2016. i 2030. godini u RH (0,88 za jasličku i 0,83 za vrtičku populaciju). Projekcija populacije djece za JLS-ove i županije ne uključuje procjenu regionalne diferencijacije nataliteta niti unutarnje migracije, zbog čega će stvarna promjena broja stanovnika biti diferencirana, po svemu sudeći, u smjeru izrazitijeg pada populacije djece predškolske dobi u manje razvijenim JLS-ovima (usp. Tablica 6.). Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: Izračun autora na temelju podataka DZS-a i Eurostata

Tablica 24. Broj odgojitelja u pedagoškoj godini 2016./2017. i procjena potrebnog broja odgojitelja za ostvarivanje tzv. barcelonskih ciljeva i pedagoškog standarda do 2030. – prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Broj odgojitelja 2016./ 2017.	Procjena potrebnog broja odgojitelja za			Potreban dodatni broj odgojitelja za		
		Pedagoški standard	Barcelonske ciljeve u 2030.	Barcelonske ciljeve u 2030. i pedagoški standard	Pedagoški standard	Barcelonske ciljeve u 2030.	Barcelonske ciljeve u 2030. i pedagoški standard
Status JLS-a							
- Grad	6.191	7.826	7.774	10.384	1.635	1.583	4.193
- Općina	1.747	2.125	4.713	6.522	378	2.966	4.775
- Grad Zagreb	3.884	5.173	3.333	4.064	1.289	-551	180
Indeks razvijenosti JLS-a							
- I. skupina	30	38	453	604	8	423	574
- II. skupina	876	1.095	3.076	4.250	219	2.200	3.374
- III. skupina	2.325	3.130	3.873	5.512	805	1.548	3.187
- IV. skupina	4.063	4.958	4.466	5.780	895	403	1.717
- V. skupina	4.528	5.903	3.952	4.824	1.375	-576	296
Ukupno RH	11.822	15.125	15.819	20.970	3.303	3.997	9.148

Izvor: Izračun autora na temelju podataka DZS-a i Eurostata

5. TRŽIŠTE RADA ZA ODGOJITELJE: DOBNA STRUKTURA ZAPOSLENIH ODGOJITELJA, UMIROVLJENJA, NEZAPOSLENOST, OBRAZOVANJE

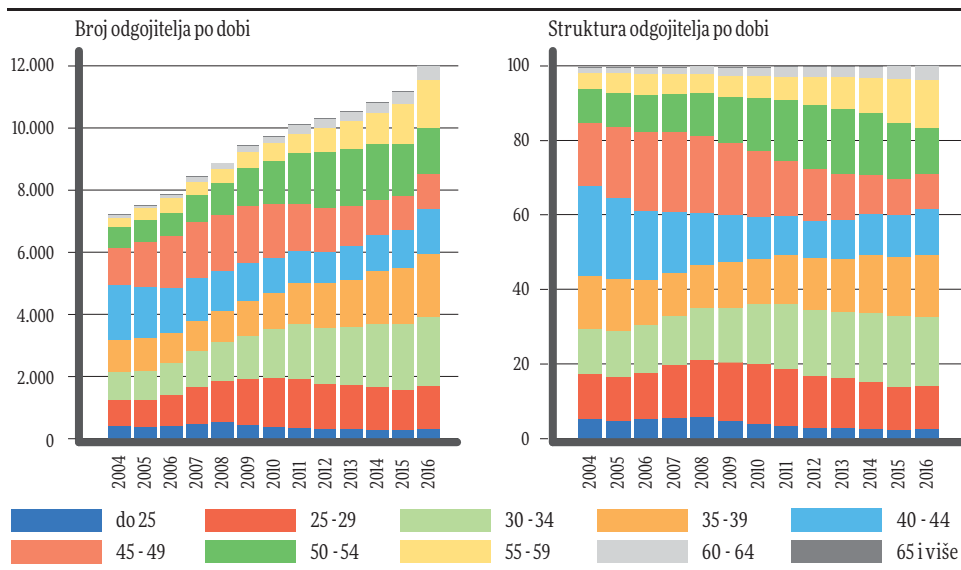
U ovom se dijelu analizira tržište rada za odgojitelje, reguliranu profesiju specijaliziranu za rad u predškolskom sustavu. Iako su ostali djelatnici i stručni suradnici jednako važni za konačnu dobrobit djeteta, odgojitelji čine najveći udio zaposlenih u sustavu te snose najveći dio odgovornosti za kvalitetu pružene usluge jer najviše vremena provode u neposrednom radu s djecom te su osposobljeni za osmišljavanje i provođenje odgojno-obrazovnog rada s djecom predškolske dobi. Između 2004. i 2016. godine broj se odgojitelja u ustanovama koje provode redovne predškolske programe povećao za 65%: sa 7.146 na 11.822, što prosječno iznosi 390 odgojitelja godišnje.²² Međutim, povećanje je pratio trend starenja zaposlenika i promjene u obrascima tržišta rada i obrazovanja za odgojitelje predškolske djece, što postavlja nove izazove za daljnji razvoj sustava.

²² U 2004. godini u sustavu je bilo 29 muškaraca (0,4%), a 2016. godine njih 105 (0,9%).

5.1. DOBNA STRUKTURA ZAPOSLENIH ODGOJITELJA

Obrascem DV-PO prikupljaju se informacije o dobnoj strukturi odgojitelja. Dobnu strukturu i zastupljenost starijih radnika ovdje promatramo kao činitelj relevantan s obzirom na učestalost bolovanja (i potrebe za zamjenama), cijenu rada (dodaci na staž i napredovanje) i potrebe planiranja zamjena za zaposlenike koji odlaze u mirovinu te očuvanje institucionalnog znanja.

Slika 12. Dobna struktura zaposlenih odgojitelja u RH 2004. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

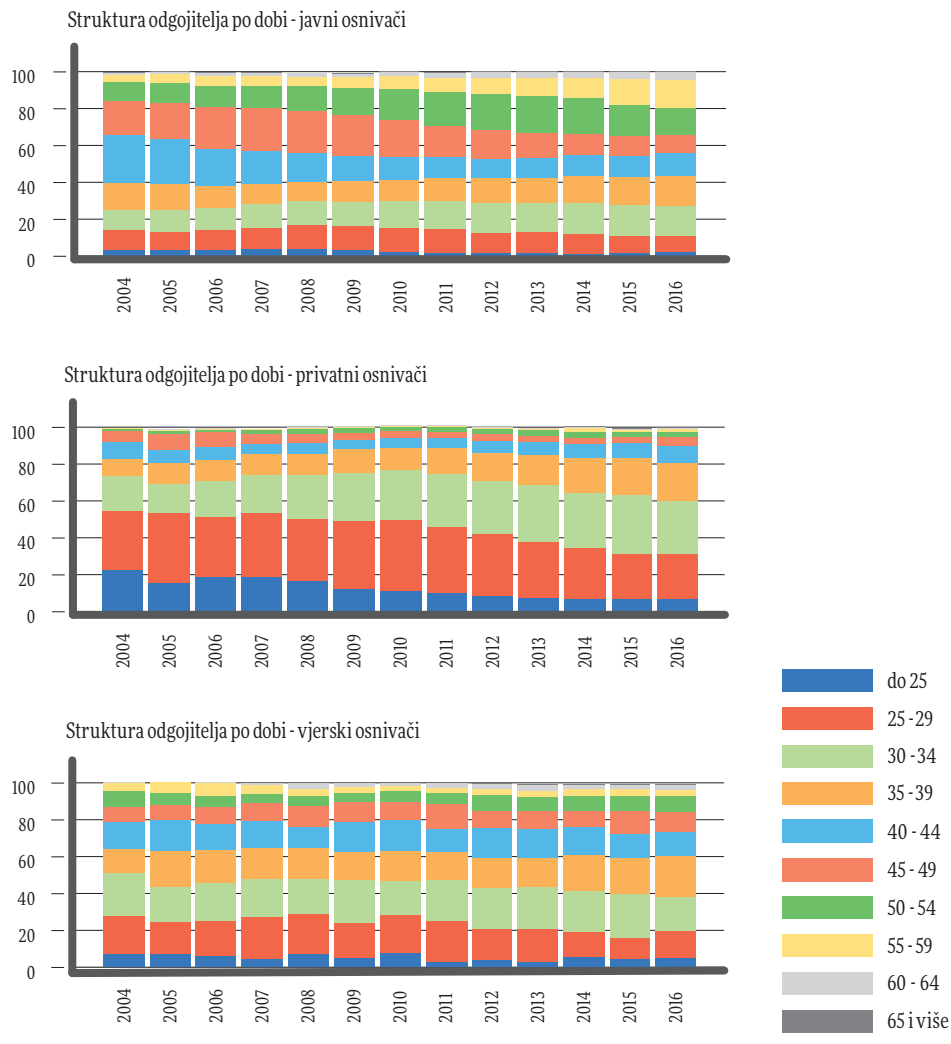
Odgojitelji u RH još se od 1968. godine školuju u okviru visokog obrazovanja, tako da u 2016. godini samo 4,9% odgojitelja nema visoko obrazovanje, a i ti će malobrojni odgojitelji uskoro otići u mirovinu. Osim povećanih kompetencija, jedna je od posljedica visokog obrazovanja odgojitelja i vrlo mali broj odgojitelja mlađih od 25 godina, posebno nakon 2008. godine, kada na tržište rada izlaze generacije kojima je efektivno povećano trajanje stručnog studija u okviru bolonjske reforme. Kasnijem ulasku u svijet rada kod dijela odgojitelja pridonosi i recentni prelazak u režim sveučilišnog studija koji je otvorio mogućnost diplomskog studija. Ulazak je mlađih odgojitelja u sustav najizraženiji u godinama ekspanzije sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, dok je u razdobljima stagnacije broja djece u sustavu u njega ulazilo manje mlađih odgojitelja (Slika 12.).²³

²³ Širenje sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja počelo je sredinom 1960-ih godina, dva desetljeća nakon početka velike ekspanzije osnovnog obrazovanja. Prema podacima DZS-a broj je zaposlenih odgojitelja u sustavu prije 40 godina, pedagoške godine 1976./77., bio 2.519, a usred vala ekspanzije od 300 do 400 osoba godišnje, koji je trajao do 1981. godine, doseže 3.862 zaposlena. Rast broja zaposlenih je usporen na oko dvije stotine godišnje tijekom 1980-ih godina te doseže 5.613 do 1991. godine. Zbog ratnih zbivanja broj odgojitelja u jednoj godini smanjuje se s 5.619 na 4.759 te i dalje raste za oko dvije stotine godišnje do 1998. godine. Između 1998. i 2003. godine broj odgojitelja u dječjim vrtićima raste izrazito sporo povećavajući se neznatno sa 6.201 na 6.783 odgojitelja. Recentno širenje prikazano je u ovom tekstu.

S obzirom na stabilnost jednom uspostavljene potrebe za predškolskim programima u zajednici, usku specijalizaciju rada te činjenicu da je većina dječjih vrtića u javnom vlasništvu, jednom zaposleni djelatnici u pravilu nastavljaju raditi u zanimanju odgojitelja unutar sustava do umirovljenja. Stoga i dobna struktura odgojitelja odražava povijest širenja samog sustava. Tako su početkom praćenog razdoblja (2004. - 2005.) bili uvjerljivo najbrojniji odgojitelji u dobnoj skupini 40 - 44 godine (rođeni 1960. - 1964.), koji su zapošljavani u posljednjim godinama socijalizma, dok je manji broj zaposlenih u dobnoj skupini 25 - 39 godina odražavao izostanak ekspanzije sustava u 1990-ima. S druge strane, odgojitelji stariji od 55 godina tada su bili malobrojni i zbog činjenice da je u sustavu prije 1968. radilo manje od 1.000 odgojitelja, i zbog ranije dobi umirovljenja - žene su do 1998. godine imale pravo odlaska u mirovinu s 55 godina (50 ako je bila riječ o prijevremenoj mirovini). Početkom praćenog razdoblja, u 2004. godini, dob umirovljenja za žene bila je 58 godina (53 za prijevremeno umirovljenje), a do 2016. godine dob se popela na 62 godine (57 za prijevremeno umirovljenje), što također utječe na danas veću zastupljenost starijih radnica u strukturi zaposlenih. U razdoblju velikog širenja sustava, između 2005. i 2010. godine, broj zaposlenika mlađih od 30 godina uvelike raste te se u sljedećim godinama prenosi na broj zaposlenih u dobi od 30 do 34 godine. Istodobno najbrojnija generacija odgojitelja (rođeni u razdoblju 1960. - 1964.) ulazi u dobnu skupinu 40 - 49 i potom 50 - 54 te trenutno prelazi u dobnu skupinu 55 - 59, koja je između 2009. i 2016. godine narasla s 533 na 1.531 zaposlenog odgojitelja. Manji je intenzitet zapošljavanja u godinama krize vidljiv iz smanjivanja broja odgojitelja mlađih od 29 godina u razdoblju od 2011. do 2015. godine. Posljedično, ovim je procesima došlo do „sijedenja“ zaposlenih u sustavu te se prosječna dob odgojitelja između 2004. i 2016. godine povećala s 40,3 na 42,0 godine smanjujući se samo u godinama najveće ekspanzije sustava (2006. - 2008. i 2016.) (Slika 14.).

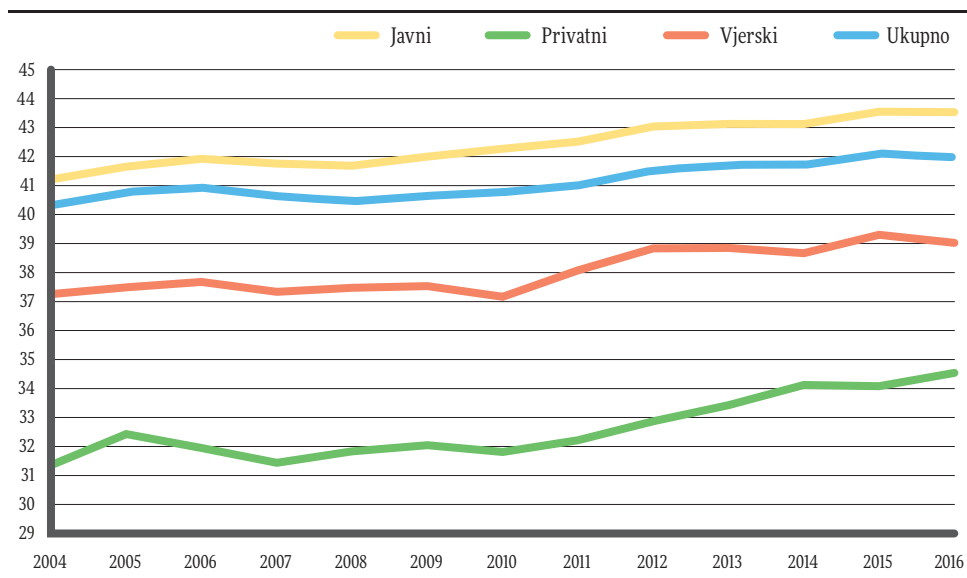
Pojava starenja zaposlenika malo je izraženija u ranije uspostavljenom, javnom segmentu sustava, gdje je prosječna dob odgojitelja u promatranom desetogodišnjem razdoblju porasla s 41,2 na 43,5 godine (Slika 14.), a udio se radnika starijih od 50 godina udvostručio s 15,7% na 34,1% (Slika 13.). Dječje vrtiće privatnih osnivača, koji su malobrojniji i kasnije uspostavljeni, u širenju je karakterizirala mlađa dobna struktura odgojitelja - u 2004. godini njih 54,9% bilo je mlađe od 30 godina. U sljedećem desetljeću dolazi do određenog starenja, posebno u razdoblju krize (Slika 13.), tako da se prosječna dob odgojitelja u privatnim dječjim vrtićima do 2016. godine povećala s 31,3 na 34,5 godine (Slika 14.). Međutim, i 2016. godine još je gotovo trećina odgojitelja u privatnim dječjim vrtićima bila mlađa od 30 godina, a samo 5,6% odgojitelja starije od 50 godina. Ovo može upućivati i na tendenciju odlaska starijih odgojitelja iz privatnih dječjih vrtića prema sigurnijim radnim mjestima. Dobna se struktura odgojitelja u dječjim vrtićima čiji su osnivači vjerske zajednice nalazi negdje između javnih i privatnih, uz relativno umjereno starenje (porast prosječne dobi s 37,3 na 39,0 godina) te uravnoteženu dobnu strukturu.

Slika 13. Dobna struktura zaposlenih odgojitelja u RH prema osnivačima dječjih vrtića 2004. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Slika 14. Prosječna dob zaposlenih odgojitelja u RH prema osnivačima dječjih vrtića 2004. - 2016.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Udio je odgojitelja starijih od 50 godina posebno visok u Ličko-senjskoj i Osječko-baranjskoj županiji, gdje je gotovo polovina svih odgojitelja starija od 50 godina, a slijede Brodsko-posavska i Virovitičko-podravaska županija s udjelom iznad 35%. Upravo županije najniže (I.) skupine razvijenosti imaju najveći udio odgojitelja starijih od 50 godina (21,6 - 46,6%), a osim toga i najveći porast udjela odgojitelja starijih od 50 godina u proteklom desetljeću (za 12,4 - 37,1 postotni bod). Najmanji udio odgojitelja starijih od 50 godina imaju županije III. skupine razvijenosti, a Zadarska županija je u proteklom desetljeću jedina zabilježila pad odgojitelja starijih od 50 godina (s 23,5% na 15,3%). Županije IV. skupine razvijenosti kreću se oko prosjeka RH (udio se odgojitelja starijih od 50 godina kreće u rasponu od 28,0 do 30,9%), s time da je u Istarskoj županiji zabilježen iznadprosječan rast udjela odgojitelja starijih od 50 godina u razdoblju 2005. - 2016. (17,2 postotna boda) (Tablica 25.).

Tablica 25. Udio odgojitelja starijih od 50 godina 2005. - 2016. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	2005.	2016.	Δ
Grad Zagreb	16,4%	28,8%	12,4
Istarska	13,7%	30,9%	17,2
Primorsko-goranska	18,7%	28,0%	9,3
Zagrebačka	13,1%	25,2%	12,1
Dubrovačko-neretvanska	18,3%	24,5%	6,2
Zadarska	23,5%	15,3%	-8,2
Splitsko-dalmatinska	17,6%	33,4%	15,8
Varaždinska	10,0%	24,6%	14,6
Šibensko-kninska	17,3%	31,4%	14,1
Krapinsko-zagorska	8,2%	31,7%	23,5
Međimurska	3,1%	21,6%	18,5
Ličko-senjska	9,5%	46,6%	37,1
Koprivničko-križevačka	6,9%	25,6%	18,7
Karlovačka	16,1%	32,1%	16,0
Osječko-baranjska	23,7%	45,9%	22,2
Sisačko-moslavačka	16,3%	33,0%	16,7
Požeško-slavonska	13,0%	27,6%	14,6
Bjelovarsko-bilogorska	10,7%	28,0%	17,3
Vukovarsko-srijemska	21,9%	34,3%	12,4
Brodsko-posavska	21,7%	39,3%	17,6
Virovitičko-podravska	18,2%	35,4%	17,2
RH	16,1%	29,4%	13,3

Napomena: *Zelenom* su bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu županije u kojima je udio odgojitelja starijih od 50 godina bio ispod 12,9%), dok su *crvenom* bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Udio je odgojitelja starijih od 50 godina primjetno porastao bez obzira na status JLS-a. No, kako se u gradovima sustav razvijao ranije, udio je odgojitelja starijih od 50 godina već 2005. godine bio veći negoli u općinama, a trenutno je gotovo trećina svih odgojitelja u gradovima starija od 50 godina naspram petine odgojitelja u općinama (Tablica 26.). S obzirom na razinu razvijenosti, starenje je prisutnije kod JLS-ova niže (I. i II.) skupine razvijenosti. Međutim, JLS-ovi II. - V. skupine razvijenosti inicijalno su imali veći udio odgojitelja starijih od 50 godina te stoga trenutne razlike u udjelu odgojitelja starijih od 50 godina po skupinama razvijenosti JLS-ova nisu izraženije (30,8 - 28,5%).

Tablica 26. Udio odgojitelja starijih od 50 godina - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-ova

	2005.	2016.	Δ
Status JLS-a			
- Grad	17,6%	32,5%	14,9
- Općina	7,3%	19,8%	12,5
- Grad Zagreb	16,4%	28,8%	12,4
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	0,0%	20,0%	20,0
- II. skupina	11,9%	30,8%	18,9
- III. skupina	14,8%	28,9%	14,1
- IV. skupina	17,6%	30,4%	12,8
- V. skupina	16,2%	28,5%	12,3
Ukupno RH	16,1%	29,4%	13,3

Napomena: Zelenom su bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka u danoj godini (npr. za 2005. godinu županije u kojima je udio odgojitelja starijih od 50 godina bio ispod 12,9%), dok su crvenom bojom označene vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka.

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

5.2. UMIROVLJENJA ODGOJITELJA – STANJE I PROJEKCIJE

Seriya podataka o dobnoj strukturi odgojitelja omogućila je da se aproksimiraju obrasci odlaska u mirovinu, što omogućuje izrade projekcije intenziteta i dinamike budućeg umirovljenja (Tablica 27.). Procjena izlaska iz tržišta rada učinjena je tehnikom tzv. "sintetskih kohorti", odnosno na osnovi usporedbe broja zaposlenih u sustavu u jednoj dobnoj skupini s brojem zaposlenih u višoj dobnoj skupini pet godina kasnije. Radi promjene obrazaca umirovljenja za projekcije su za svaku dobnu skupinu primijenjena najnovija dostupna opažanja, ali je u svrhu stabilnosti procjene vjerojatnosti tranzicije pojedine dobne skupine u umirovljenje projekcija izrađena na temelju podataka posljednje tri kohorte (dakle analize ishoda za generacije koje su u dobnim skupinama 45 - 49, 50 - 54 i 55 - 59 bile 2009., 2010. i 2011. godine). Tako je unutar pet godina iz generacije zaposlenih starih 45 - 49 izašlo 2,3% osoba, a iz generacije zaposlenih 50 - 54 njih 9,8%. Odgojitelji u dobi od 55 - 59 godina imali su 35,4% vjerojatnosti umirovljenja unutar pet godina, a oni u dobi od 60 - 64 godina su se, po sili zakona, svi umirovili unutar pet godina.

Podaci o kretanju broja zaposlenih po dobnim skupinama indiciraju kako (neto) odlasci u mirovinu u razdoblju 2006. - 2011. godine nisu bili posebno učestali (97 osoba godišnje), a u razdoblju od 2011. - 2016. došlo je do određenog povećanja (124 osobe godišnje). Međutim, s dolaskom velikog broja odgojitelja u dobnu skupinu 50 - 54 i posebno 55 - 59 godina u proteklih nekoliko godina, neminovno je izrazito povećanje broja odlazaka u mirovinu u sljedećih deset godina. Koristeći se trenutnim brojem zaposlenih i obrascima tranzicije u mirovinu, ovdje prikazana projekcija upućuje na to da će već između 2016. i 2021. godine u mirovinu prosječno odlaziti 229 osoba godišnje, a u razdoblju 2021. - 2026. izlasci će eskalirati na po 300 osoba godišnje - tri puta više negoli u prošlom desetljeću

te će se nakon toga samo blago smanjiti.²⁴ To znači da će se broj zapošljavanja potrebnih za održavanje broja trenutnog odgojitelja u sustavu unutar sljedećih deset godina povećati sa 100 na 300 odgojitelja godišnje. Analize ostvarenih obrazaca umirovljenja mogle bi se učiniti na pouzdaniji način koristeći se mikropodacima Registra zaposlenih u javnom sektoru, iako ni taj pristup ne bi prevladao središnje ograničenje procjene koja se zasniva na ekstrapolaciji postojećih obrazaca – a to je nemogućnost predviđanja promjena u obrascima umirovljenja u budućnosti.

Tablica 27. Procjena izlaska odgojitelja s tržišta rada u RH po dobnim skupinama

	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60 - 64	Ukupno unutar pet godina	Prosječno godišnje
Tranzicija u neaktivnost unutar pet godina (na osnovi kohorti 2009., 2010. i 2011.)	2,3%	9,8%	35,4%	100%	-	-
Izlasci iz aktivnosti po dobnim skupinama (utvrđeno)						
2006. - 2011. (utvrđeno)	39	119	205	124	487	97
2011. - 2016. (utvrđeno)	28	114	223	255	620	124
Izlasci iz aktivnosti po dobnim skupinama (projekcija)						
2016. - 2021. (projekcija)	25	147	541	433	1.147	229
2021. - 2026. (projekcija)	33	106	478	990	1.608	303
2026. - 2031. (projekcija)	47	140	345	874	1.406	281

Izvor: DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

5.3. NEZAPOSLENOST ODGOJITELJA

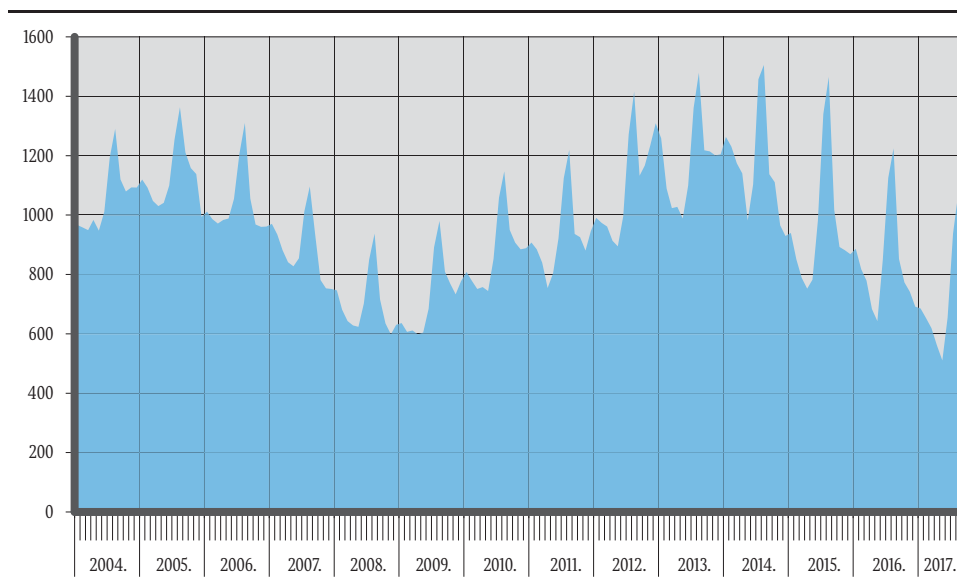
Za informacije o raspoloživim odgojiteljima na tržištu rada evidencija HZZ-a, unatoč određenim nedostacima,²⁵ temeljni je relevantan izvor za ovu analizu. Iako je ukupna ponuda rada odgojitelja izgledno malo veća od one evidentirane pri HZZ-u, prikazani brojevi i trendovi valjana su i najkvalitetnija dostupna informacija o ovoj temi. Kretanje broja nezaposlenih odgojitelja predškolske djece (iskazanog kao prioritnog zanimanja) upućuje na dvije specifičnosti nezaposlenosti u zanimanju (Slika 15.). Prvo, broj nezaposlenih odgojitelja viši je u godinama negativnih ekonomskih kretanja te stagnacije predškolskog sustava, a smanjuje se kada sustav i gospodarstvo rastu. Tako je od svibnja 2005. do svibnja 2008. godine broj nezaposlenih odgojitelja smanjen s 1.041 na 604, a s nastupanjem krize rastao je do 988 u svibnju 2013. godine. U sljedeće se četiri godine smanjio

²⁴ Ove procjene počivaju na pretpostavci da do 2030. godine neće doći do povećanja dobi umirovljenja iznad 65 godina te da će obrasci umirovljenja ostati isti. Potonje izgledno neće biti slučaj jer će se u tom razdoblju dob umirovljenja za žene, koje čine većinu zaposlenih u sustavu, podići sa 62 (57) na 65 (60), što će donekle odgoditi prikazani ishod.

²⁵ Serija objavljenih podataka o nezaposlenim osobama svrstanim u zanimanje odgojitelj predškolske djece izgledno ne obuhvaća cijeli skup nezaposlenih odgojitelja. Naime, objavljeni podaci odnose se samo na prioritno od svih traženih zanimanja te se ne koriste informacijom o završenom obrazovnom programu – primjena tih kriterija mogla bi dovesti do neznatno većih brojeva. Također, određen broj *de facto* nezaposlenih odgojitelja nije prijavljen pri HZZ-u (npr. jer već imaju na umu nekog poslodavca).

do vrlo niskih 510 nezaposlenih odgojitelja u svibnju 2017. godine.²⁶ Nastavkom tekućih trendova, tijekom četiri godine (do 2021.) posve bi se iscrpila ova “zaliha” ponude rada, iako već danas u znatnom broju županija poslodavci imaju problema sa zapošljavanjem odgojitelja (Tablica 29).²⁷ Druga odlika ponude rada jesu *snažne sezonske oscilacije* koje se očituju kao velik rast broja nezaposlenih odgojitelja tijekom ljetnih mjeseci. Ova se pojava intenzivirala u proteklih nekoliko godina. Tako se između lipnja i kolovoza broj nezaposlenih odgojitelja povećava za 500 – 700 te se potom ponovo smanjuje početkom pedagoške godine (malo sporije zbog priljeva diplomiranih studenata u rujnu i listopadu). Drugim riječima, za oko 6% zaposlenih odgojitelja u sustavu ljetni mjeseci znače kraj ugovora na određeno vrijeme i prestanak primanja.

Slika 15. Kretanje broja nezaposlenih odgojitelja u RH po mjesecima 2004. - 2017.

Izvor: HZZ, statistika on-line

Povećana potražnja za odgojiteljima vidljiva je i u naglom povećanju oglasa za radna mjesta odgojitelja. Iako se velik broj oglasa pri HZZ-u odnosi na stručno osposobljavanje, između 2011. i 2016. godine utrostručio se broj oglašanih radnih mjesta odgojitelja – često zbog ponavljanja oglasa za neispunjeno radno mjesto (Tablica 28.). I zapošljavanje nezaposlenih odgojitelja na temelju radnog odnosa je u 2013. godini premašilo 1.700 osoba te je bilo više od najvišeg broja zabilježenog u pret-

²⁶ Iako znatno, ovo smanjivanje broja nezaposlenih nije izrazito veće od općeg smanjivanja nezaposlenosti. Tako se u istom četverogodišnjem razdoblju ukupan broj nezaposlenih smanjio za 46%, a odgojitelja za neznatno više, 48%.

²⁷ Također, postoji manji dio nezaposlenih odgojitelja koji se nalaze u nezaposlenosti dulje od tri godine (njih 51 od 510 u svibnju 2017. godine), što upućuje na to da se manjina odgojitelja suočava s trajnim preprekama u zapošljavanju, čak i u uvjetima velike potražnje.

kriznom razdoblju.²⁸ Na neočekivano visoku i rastuću fluktuaciju odgojitelja upućuju i podaci o prijavama odgojitelja u evidenciju HZZ-a, gdje se broj prijavi odgojitelja iz radnog odnosa od 2013. godine kreće između 1.600 i 1.700 osoba, odnosno oko 16% od ukupnog broja zaposlenih u sustavu, dok se u godinama prije krize ovaj broj kretao između 900 i 1.000. Detaljniji se uvid može dobiti na osnovi mikropodataka HZZ-a, no izgledno je da je u pitanju određen broj osoba koje cirkuliraju kroz zamjene i ugovore na određeno vrijeme dok ne nađu stalno zaposlenje. Ovom broju valja pribrojiti i povratak iz stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa, što čini većinu ulazaka i izlazaka zbog „drugih poslovnih aktivnosti“.²⁹ Smanjivanje učestalosti ovakvih praksi, učinkovitije upravljanje ljudskim resursima i razvoj sustava industrijskih odnosa u sustavu ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja bit će stoga neminovni za privlačenje i zadržavanje radnika u kontekstu izrazite potražnje.

Tablica 28. Tokovi nezaposlenosti za zanimanje odgojitelja predškolske djece u RH 2004. - 2016.

	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Zaposleni na temelju radnog odnosa	1.112	1.138	1.351	1.303	1.212	1.122	1.289	1.352	1.586	1.726	1.969	1.843	1.756
Zaposleni na temelju drugih poslovnih aktivnosti	52	64	53	56	42	82	106	485	282	655	741	621	487
Broj traženih odgojitelja (oglasi pri HZZ-u)	791	682	824	925	1.237	997	975	1.364	1.491	2.431	3.345	3.926	4.217
Ukupno ulasci u evidenciju	1.373	1.424	1.470	1.304	1.248	1.486	1.723	2.131	2.333	2.375	2.664	2.612	2.352
Status prije ulaska u evidenciju													
Radni odnos	917	990	1.047	945	983	1.170	1.232	1.364	1.494	1.597	1.716	1.704	1.636
Druge poslovne aktivnosti (uključuje stručno osposobljavanje)	35	45	63	72	51	68	91	189	279	170	371	363	248
Redovno školovanje	209	193	188	145	98	117	171	263	246	315	295	268	214
Neaktivnost (uključuje prijave više od tri mjeseca nakon školovanja)	212	196	172	142	116	131	229	315	314	293	282	277	254

Izvor: HZZ, statistika on-line

Regionalne razlike. Akutni nedostatak odgojitelja već je vidljiv u pojedinim županijama. Naime, u svibnju 2017. godine u devet je županija bilo na raspolaganju manje od deset odgojitelja, a znatniji je broj bio nezaposlen samo u Zadarskoj i Splitsko-dalmatinskoj županiji (Tablica 29.). Ovdje bi usklađivanju regionalne ponude i potražnje pomogle prakse koje potiču mobilnost nezaposlenih odgojitelja (npr. stipendije, mogućnost korištenja stana...).

²⁸ Naravno, moguće je da se dio njih nije zaposlio u zanimanju odgojitelja predškolske djece, što je znatan gubitak kapaciteta i ulaganja. Također, zabrinjava i od 210 do 250 godišnjih brisanja ili odjava s HZZ-a u razdoblju 2011. - 2016., čime se ove osobe udaljuju s tržišta rada.

²⁹ Pretpostavimo li da se gotovo cijelo zapošljavanje i povratak odgojitelja na temelju „drugih poslovnih aktivnosti“ odnosi na stručno osposobljavanje, možemo aproksimirati učestalost povratka sa stručnog osposobljavanja na HZZ: tako se od 655 izlazaka u druge poslovne aktivnosti u 2013. godini u 2014. godini vratilo njih 371 (57%), za uključene u 2014. godini povratak u evidenciju bi iznosio 49%, a za uključene u 2015. godini 40%. Ostali su zadržani u zaposlenosti, u skladu sa sve većom potražnjom.

Zaključno, ponuda se rada odgojitelja proteklih godina smanjuje zbog povećane potražnje te će uskoro predstavljati ozbiljnu prepreku daljnjem širenju sustava, posebno imajući na umu nadozadući val umirovljenja. Uz stabilnija radna mjesta vjerojatno je moguće privući na tržište rada i neke ekonomski neaktivne odgojitelje (npr. od 2011. do 2016. godine svake godine između 115 i 158 nezaposlenih odgojitelja izlazi iz radne snage, većinom zbog roditeljstva, a određeni dio ih se ne vrati). Također, certifikacija svjedodžbi iz susjednih država otvara određen, iako ne izuzetno velik prostor nalaženju radne snage. Stoga dugoročno osiguravanje adekvatnosti i održivosti predškolskog sustava ovisi o sustavu obrazovanja za odgojitelje.

5.4. OBRAZOVANJE ZA ODGOJITELJE

Kao što je već naglašeno, povećanje razine obuhvaćenosti djece predškolskim programima te unaprijeđenje standarda kvalitete podrazumijeva i postojanje dostatnog broja odgojitelja na tržištu rada. Ranije smo procijenili kako bi za ostvarivanje navedenih ciljeva povezanih sa širenjem kapaciteta te poštovanjem državnoga pedagoškog standarda bilo potrebno više od devet tisuća dodatnih odgojitelja, odnosno udvostručivanje njihova trenutnog broja. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja (NN, br. 63/2008., 90/2010., čl. 2.) odgojitelja definira kao "stručno osposobljenu osobu za odgojno-obrazovni rad s djecom u dječjem vrtiću ili drugoj pravnoj osobi koja obavlja djelatnost predškolskog odgoja i obrazovanja", a u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013., čl. 24.) "poslove odgojitelja djece (...) može obavljati osoba koja je završila preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij odgovarajuće vrste, odnosno studij odgovarajuće vrste kojim je stečena viša stručna sprema u skladu s ranijim propisima, kao i osoba koja je završila sveučilišni diplomski studij ili specijalistički studij odgovarajuće vrste", pri čemu "odgovarajuću vrstu obrazovanja odgojno-obrazovnih radnika te razinu i vrstu obrazovanja ostalih radnika u dječjem vrtiću pravilnikom propisuje ministar nadležan za obrazovanje".

Prema podacima o diplomiranim studentima koje prikuplja DZS, u razdoblju 2007. - 2016. prosječno je na studiju predškolskog odgoja i obrazovanja - na stručnom studiju ili kao sveučilišni prvostupnik/prvostupnica - diplomiralo 579 studenata godišnje, pri čemu razdoblje 2014. - 2016. obilježava najmanji broj diplomiranih studenata: 400 - 514 (Tablica 30).³⁰ S obzirom na to da pojedini studiji u pojedinim godinama nisu izvještavali o broju diplomiranih, primijenili smo i drugi način aproksimacije kretanja ulaska odgojitelja na tržište rada kroz pokazatelje tokova zaposlenosti i nezaposlenosti: u razdoblju 2006. - 2016. broj je zaposlenih odgojitelja povećan za 4.013. Dodamo li ovom broju ranije utvrđenu procjenu umirovljenja od 1.107 odgojitelja u tom desetogodišnjem razdoblju te oduzmemo li pad broja nezaposlenih za 270 u istom razdoblju, broj se odgojitelja koji je iz obrazovnog sustava ušao na tržište rada ovom metodom može aproksimirati na 487 godišnje (od čega se na HZZ-u u proteklih pet godina izravno iz školovanja prijavljivalo njih 214 do 315 godišnje).

³⁰ Istodobno na tržište rada izlaze prve generacije koje su završile diplomski studij - njih 176 u 2016. godini. Međutim, ove se diplome ne mogu pribrojiti navedenom broju, jer su to isti studenti koji su ranije završili preddiplomski studij te time stekli pravo rada kao odgojitelji predškolske djece.

Tablica 29. Broj nezaposlenih odgojitelja, upisne kvote za odgojitelje i prijavljene potrebe HZZ-a za odgojiteljima - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Broj nezaposlenih odgojitelja (HZZ)				Upisne kvote		Prijavljene potrebe HZZ-a 2016.
	Svibanj 2004.	Svibanj 2008.	Svibanj 2012.	Svibanj 2017.	Broj diploma 2016.	Upisna kvota 2017./2018.	
Grad Zagreb	203	129	136	43	130	80	1.414
Istarska	27	16	35	36	31*	110	222
Primorsko-goranska	47	29	63	20	49	40	363
Zagrebačka	58	16	35	9	-	-	323
Dubrovačko-neretvanska	34	21	30	14	-	-	102
Zadarska	60	49	52	74	92	64	166
Splitsko-dalmatinska	140	137	156	135	49**	40	388
Varaždinska	43	13	33	7	-	-	159
Šibensko-kninska	31	15	13	9	-	-	96
Krapinsko-zagorska	14	9	18	7	-	-	97
Međimurska	27	8	34	14	47	80	147
Ličko-senjska	7	2	14	2	-	-	23
Koprivničko-križevačka	20	10	19	13	-	-	93
Karlovačka	14	19	20	7	-	-	68
Osječko-baranjska	72	42	88	47	41	90	140
Sisačko-moslavačka	53	35	65	22	83	80	102
Požeško-slavonska	4	3	10	2	-	-	45
Bjelovarsko-bilogorska	24	25	16	8	-	-	57
Vukovarsko-srijemska	25	26	19	22	-	-	78
Brodsko-posavska	22	13	16	14	9	55	109
Virovitičko-podravska	22	6	22	5	-	-	25
Ukupno RH	947	623	894	510	531	639	4.217

Napomena: *Zelenom* bojom označene su županije u kojima postoji obrazovanje za odgojitelje predškolske djece. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV), a pri dnu najniže (I) skupine.

* 2013. godina

** 2015. godina (posljednje dostupne godine s cjelovitim izvještavanjem)

Izvori: HZZ, statistika on-line, AZVO, DZS, Statistički list za studente koji su diplomirali/završili stručni ili sveučilišni studij (obrazac ŠV-50)

Uz tako procijenjen broj od oko 500 odgojitelja koji godišnje završavaju studij te povećanje broja godišnjih umirovljenja odgojitelja sa 100 na 300 u sljedećih pet godina i uz zadržavanje istih kapaciteta za obrazovanje odgojitelja, potencijal širenja predškolskog sustava čak i uz nultu migraciju smanjit će se sa 400 na 200 godišnje. To znači da bi s postojećim upisnim kvotama dosezanje trenutnoga državnoga pedagoškog standarda i barcelonskih ciljeva trajalo do 2060. godine. Postoji stoga

ozbiljan rizik da nedostatak odgojitelja bude ključan činitelj koji će u budućnosti ograničavati povećanje obuhvaćenosti djece ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem (izazov s kojim se nose i razvijenije europske zemlje poput Islanda, Austrije i dr.; vidi Poglavlje III).

Obrazovanje za zvanje odgojitelj djece predškolske dobi u RH stječe se trogodišnjim stručnim studijem predškolskog odgoja (Pula), odnosno prvim stupnjem ostvarenim na sveučilišnom studiju rani i predškolski odgoj i obrazovanje (Zagreb, Rijeka, Split, Osijek, Zadar, uz izdvojene studije u Slavonskom Brodu, Čakovcu i Petrinji) uvedenom u razdoblju 2009. - 2013.. Ukupna upisna kvota svih ovih preddiplomskih studija u akademskoj godini 2017./2018. iznosila je 357 redovnih i 282 izvanredna upisna mjesta (Tablica 29.) te se na agregiranoj razini nije bitno mijenjala od akademske godine 2009./2010. (Tablica 30.), iako je širenje studija u Osijeku i osnivanje studija u Slavonskom Brodu akademske godine 2015./2016. pridonijelo sa stotinjak upisnih mjesta. To znači da u sljedeće dvije godine ne treba očekivati veći broj diplomiranih odgojitelja, a nakon toga određeno povećanje u Slavoniji.

Tablica 30. Broj i tip upisnih mjesta, kandidata kojima je studij prvi izbor, školski uspjeh upisanih u studijske programe predškolskog odgoja te broj diplomiranih u godini

	Upisna mjesta	Redovni	Izvanredni	Kandidati (prvi izbor)	Pros. uspjeh upisanih	Diplomirali*
2009./2010.	578	360	218	984	3,60	591 ^a
2010./2011.	625	350	275	1.113	3,63	599 ^b
2011./2012.	547	342	205	869	-	593 ^c
2012./2013.	545	340	205	1.216	-	755
2013./2014.	508	323	185	1.104	-	672 ^b
2014./2015.	513	338	175	1.174	3,86	514 ^b
2015./2016.	626	351	275	1.234	3,75	400 ^b
2016./2017.	631	351	280	1.273	3,77	459 ^{b, d}
2017./2018.	639	357	282	1.267	-	-

* Uključuje stručni i sveučilišni studij, polagali razliku ili se prebacili s drugih studija, najčešće učiteljskih

^a bez podataka o stručnom studiju u Rijeci

^b bez podataka o stručnom studiju u Puli

^c bez podataka o stručnom studiju u Osijeku

^d bez podataka o sveučilišnim prvostupnicima u Splitu

Izvori: AZVO, DZS, Statistički list za studente koji su diplomirali/završili stručni ili sveučilišni studij (obrazac ŠV-50)

Zadržavanje razine rasta sustava iz proteklog desetljeća podrazumijevalo bi povećanje upisnih kvota za predškolski odgoj i obrazovanje za 50%,³¹ a samo bi udvostručenje broja upisanih na studij omogućilo kontinuirani godišnji porast sustava za oko 600 odgojitelja. Iz perspektive postojećeg interesa studenata postoji potencijal za ekspanziju. S uvođenjem sveučilišnog studija broj studenata kojima je predškolski odgoj i obrazovanje prvi izbor porastao je na više od 1.200 godišnje (od toga oko 900 kao prvi izbor bira redovni studij), a malo je porastao i prosječan školski uspjeh upisanih studenata. Ipak, prosječan je školski uspjeh i nadalje prilično nizak, čemu ponajprije pri-

³¹ Navedena procjena povećanja pretpostavlja stopu nezavršavanja studija od oko 30%.

donose izvanredni studiji – tako je prosječan srednjoškolski uspjeh upisanih na redovni studij u 2016./2017. iznosio 3,92, ali onih upisanih na izvanredni studij 3,60. Dostupnost i atraktivnost studija i mogućih načina studiranja, kao i instrumenata poticaja (stipendija) mogu pridonijeti još višem interesu za studij,³² selekciji kandidata s boljim školskim uspjehom, a time i većoj završenosti studija te kompetentnijim odgojiteljima. Međutim, bilo kakva promjena broja upisnih mjesta imat će učinak na tržište rada tek za četiri do pet godina, dok bi s obzirom na potrebu osiguranja kvalitete studijskih programa bilo kakav porast upisnih mjesta morao biti postupan te praćen odgovarajućim kadrovskim osnaživanjem nositelja studija.

Regionalne razlike. Na razini lokalnih tržišta rada (Tablica 29.) vidljivo je kako je u devet županija gdje postoji obrazovanje za odgojitelje ponuda rada malo povoljnija, iako je u svim županijama broj nezaposlenih odgojitelja bitno smanjen u proteklih pet godina. Pritom Grad Zagreb i Zagrebačka županija s oko pet tisuća zaposlenih odgojitelja i samo pedesetak nezaposlenih iskazuju najveći manjak, dok je smanjenje broja nezaposlenih odgojitelja skromno ili izostaje u Splitu i Zadru. Ovdje se otvara i izazov „unutarnje migracije“ odgojitelja u gradove i (rjeđe) općine gdje su ponudene plaće više (čemu pridonosi i “lokalno“ kolektivno pregovaranje).

Kratkoročno, treba razmisliti i o omogućavanju uključivanja nastavnika razredne nastave u odgojni proces (uz dodatno usavršavanje). U pitanju je vrlo blizak profil, koji trenutno zakonski ima mogućnost vođenja programa predškole,³³ sa 616 redovnih upisnih mjesta godišnje u deset županija, 482 nezaposlena pri HZZ-u u svibnju 2017. godine, ali bitno slabijom potražnjom od odgojitelja (1.484 objavljena radna mjesta u 2016. godini).³⁴

6. IZDACI ZA PROGRAME RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Financiranje sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja zakonski je decentralizirano. Ono je gotovo isključivo u nadležnosti JLS-ova - od kapitalnih ulaganja u infrastrukturu do financiranja tekućih troškova održavanja, režija, opreme i zaposlenika. Izdaci JLS-ova za predškolske programe rasli su s 1,21 milijarde kuna u 2005. godini na 2,13 milijardi kuna u 2014. godini, a smanjenje je ustanovljeno samo u 2010. godini (za 45 milijuna kuna) te u 2015. godini (za 118 milijuna kuna, na razinu iz 2013. godine). Izraženo kao udio u proračunima JLS-ova, u razdoblju rasta proračuna 2005. - 2008. godine izdaci za rani i predškolski odgoj i obrazovanje činili su 8,0 - 8,4% lokalnih proračuna, a postignuta je razina ulaganja u pravilu zaštićena i u godinama krize te manjih proračuna. Tako su u kriznom razdoblju 2011. - 2015. godine izdaci iznosili 10,4 - 10,8% proračuna JLS-ova. Usporedno, izdaci središnje države (županije nemaju nadležnosti) kretali su se između samo 8 i 23 milijuna kuna godišnje, što znači da više od 99% javnih izdataka za financiranje sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja snose JLS-ovi. Sveukupni izdaci porasli su s 0,46% BDP-a 2005. godine na 0,59% BDP-a 2009. godine, što je ujedno i razina koja je zadržana do 2015. godine

³² Tako su npr. kandidati koji su upisali redovni studij u Rijeci i Zagrebu imali prosječan srednjoškolski uspjeh 4,1.

³³ „Poslove odgojitelja koji ostvaruju program predškole pri osnovnim školama... mogu obavljati i osobe koje ispunjavaju uvjete za obavljanje poslova učitelja razredne nastave u osnovnoj školi u skladu s posebnim propisom“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013., čl. 24.).

³⁴ S obzirom na potpuni obuhvat osnovnih škola i dugoročno smanjivanje kohorti, potražnja za učiteljima razredne nastave je ograničena. Međutim, slijedi izazov osiguravanja cjelodnevnne (jednosmjenske) nastave u razrednoj nastavi u osnovnim školama te produljenje trajanja osnovnoškolskog obrazovanja, što će također zahtijevati povećanje broja učitelja razredne nastave.

(0,57 - 0,61%, uz izuzetak 2014. godine) (Tablica 31.). Ova razina izdataka odgovara prosjeku zemalja EU-28 koji objavljuje Eurostat (0,6% u 2014. godini), ali je razina obuhvaćenosti djece koja se njima postiže skromnija.

Tablica 31. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH 2005. - 2015.

	Izdaci JLS-ova (mil. kn)	Izdaci kao postotak proračuna JLS-a	Izdaci proračun RH (mil. kn)	Javni izdaci kao postotak BDP-a	Javni izdaci po djetetu (u cijenama 2015.)
2005.	1.217,6	8,1%	21,2	0,46%	16.476
2006.	1.399,0	8,3%	15,9	0,48%	17.674
2007.	1.546,2	8,0%	19,0	0,49%	18.049
2008.	1.809,8	8,4%	22,1	0,53%	19.107
2009.	1.914,6	8,9%	22,9	0,59%	18.943
2010.	1.869,6	10,1%	8,1	0,57%	17.801
2011.	1.900,3	10,6%	13,9	0,58%	17.454
2012.	1.918,1	10,7%	15,2	0,59%	16.751
2013.	1.998,0	10,8%	13,9	0,61%	16.706
2014.	2.124,9	10,4%	16,0	0,65%	17.539
2015.	2.007,0	10,6%	18,0	0,61%	16.634

Napomena: Od 2016. godine prikaz rashoda JLS-ova prema funkcijskoj klasifikaciji ne uključuje sredstva prenesena proračunskim korisnicima iz nadležnog proračuna za financiranje redovne djelatnosti, što uključuje i dječje vrtiće. Stoga je 2015. godina posljednja u objavljenom nizu za koju je moguće utvrditi rashode JLS-ova za obrazovanje.

Izvor: Ministarstvo financija, Tablice "Prikaz prihoda i rashoda, primitaka i izdataka prema ekonomskoj klasifikaciji te prikaz rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji (Razina 22)".

Javni izdatak po djetetu uključenom u program jaslica ili vrtića³⁵ (izražen u cijenama 2015.) ostao je relativno stabilan tijekom cijeloga promatranog razdoblja – oko 17 tisuća kuna godišnje.³⁶ U razdoblju 2006. - 2009. iznos po djetetu iznosio je malo viših 18 - 19 tisuća kuna godišnje, ponajprije zbog povećane izgradnje novih objekata u tom razdoblju. Usporavanjem dinamike izgradnje novih objekata u razdoblju 2011. - 2015. izdatak se po uključenom djetetu smanjio na razinu iz 2005. godine – gdje se i zadržao do 2015. godine, dokad doseže serija usporedivih podataka (Tablica 31.).

Regionalne razlike. U promatranom su se razdoblju javni izdaci za predškolske programe povećali u svim županijama (Tablica 32.), iako uz različit intenzitet - od 31,9% u Virovitičko-podravskoj županiji do čak 237,8% u Zagrebačkoj županiji. U većini je županija najniže (I.) skupine razvijenosti povećanje izdataka tijekom desetljeća bilo bitno slabije od nacionalnog prosjeka, što upućuje na njihovo dodatno zaostajanje. Iako se u smislu manjega relativnog rasta izdataka izdvajaju i Grad Za-

³⁵ U financiranju rada predškolskih ustanova u većini gradova i općina sudjeluju i roditelji, prosječno u iznosu od oko 600 kuna mjesečno kod javnih osnivača (vidi Poglavlje 9).

³⁶ Važno je napomenuti da ovaj izdatak uključuje i kapitalne investicije, tako da se može bitno povećati u godinama veće izgradnje objekata, posebno na razini pojedinih JLS-ova.

greb i Istarska županija, riječ je o sredinama koje su gledano u apsolutnim iznosima ipak zabilježile primjetan rast izdataka za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

JLS-ovi posljednjih godina prosječno izdvajaju neznatno više od desetine svoga proračuna za potrebe ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. No, evidentne su razlike među županijama, a raspon varira od 5,7 do 14,1% udjela u proračunu u 2015. godini (Tablica 32.). Samo dvije županije izdvajaju više od 12% proračuna (predvodi Zagrebačka županija s 14,1%), a njih sedam manje od 8% (najmanje Brodsko-posavska i Virovitičko-podravska županija s 5,7%).

Izdaci za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u pravilu su viši u gradovima negoli u općinama, ponajprije zbog većeg broja djece obuhvaćene predškolskim programima, što zahtijeva i veća sredstva. Unatoč intenzivnijem porastu izdataka u promatranom desetljeću upravo u općinama, u lokalnim su proračunima 2015. godine gradovi još prosječno izdvajali vidljivo više sredstava - 10,5% proračuna naspram 6,9% proračuna općina (Tablica 33.). Sličan je obrazac vidljiv i s obzirom na razinu razvijenosti. Razina je izdataka za rani i predškolski odgoj i obrazovanje mnogo brže rasla u JLS-ovima niže razine razvijenosti - porast izdataka u JLS-ovima I. skupine razvijenosti iznosio je 148,6%, a V. skupine razvijenosti 49,5%. No, to nije bilo dovoljno da se smanje razlike u udjelu predškolskih izdataka u proračunima JLS-ova. Tako su u 2015. godini ti izdaci iznosili prosječno samo 2,0% ukupnog proračuna JLS-ova I. skupine razvijenosti te 6,2% proračuna JLS-ova II. skupine razvijenosti, dok su JLS-ovi IV. te V. skupine razvijenosti prosječno ulagali 11,0% odnosno 11,9% svoga godišnjeg proračuna u rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

I javni izdaci po djetetu uključenom u program također se razlikuju među županijama (Tablica 32.), zbog različite cijene rada zaposlenika,³⁷ hrane, prostora, režija i usluga u različitim dijelovima RH, disperziranosti mreže dječjih vrtića, obuhvaćenosti jaslčke populacije (koja traži manje grupe), ali i s obzirom na iznos roditeljskog sudjelovanja u troškovima programa (odnosno visine subvencija u pojedinoj sredini). Raspon javnih izdataka po uključenom djetetu kretao se od 8.917 kuna godišnje u Međimurskoj županiji do 21.551 kuna godišnje u Gradu Zagrebu. Izdaci po djetetu u pravilu su viši u najrazvijenijim županijama (17 - 22 tisuće kuna), dok u četiri županije I. i II. skupine razvijenosti (Varaždinska, Međimurska, Osječko-baranjska i Brodsko-posavska županija) iznose manje od 10 tisuća kuna godišnje po uključenom djetetu. Trenutno su prosječna godišnja izdvajanja po uključenom djetetu u općinama i gradovima (uz izuzetak Grada Zagreba) prilično slična, a s obzirom na razinu razvijenosti malo su veći troškovi vidljivi samo u JLS-ovima IV. te posebno V. skupine razvijenosti, dok u JLS-ovima I. - III. skupine razvijenosti oni iznose 12 - 13 tisuća kuna godišnje. Valja istražiti činitelje razlika u razini izdataka po uključenom djetetu među JLS-ovima, uz posebnu pozornost na dostupnosti, priuštivosti i kvaliteti usluga u JLS-ovima s niskim javnim izdacima po djetetu, odnosno na djelotvornosti ulaganja u županijama i JLS-ovima s najvišim izdacima.

³⁷ Za razliku od nastavnika u osnovnim i srednjim školama, čije plaće dolaze iz državnog proračuna, prava zaposlenika dječjih vrtića čiji su osnivači JLS-ovi (plaće i druga prava na temelju kolektivnih ugovora) regulirana su na lokalnoj razini i bitno se razlikuju (iako dosad o ovome još nije izrađen sustavan pregled).

Tablica 32. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja 2005. - 2015. - prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Sveukupna izdvajanja za predškolske programe (mil. kn)			Udio predškolskih izdataka u proračunu JLS-ova (%)			Izdaci po uključenom djetetu 2015. (kn)
	2005.	2015.	Δ	2005.	2015.	Δ	
Grad Zagreb	552,5	821,4	48,7%	10,0%	12,9%	2,9	21.551
Istarska	87,5	129,6	48,2%	8,0%	10,0%	2,0	17.456
Primorsko-goranska	92,8	145,3	56,6%	6,6%	8,5%	1,9	17.257
Zagrebačka	49,1	165,8	237,8%	6,0%	14,1%	8,1	17.579
Dubrovačko-neretvanska	25,1	54,6	118,0%	5,5%	7,9%	2,4	11.858
Zadarska	35,6	61,6	73,0%	5,9%	7,8%	1,9	14.404
Splitsko-dalmatinska	119,7	197,1	64,6%	8,8%	11,5%	2,7	13.511
Varaždinska	23,7	37	56,2%	7,1%	8,1%	1,0	9.552
Šibensko-kninska	22,4	46,8	109,1%	7,9%	10,4%	2,5	16.206
Krapinsko-zagorska	14,0	26,6	90,3%	5,9%	9,6%	3,7	11.474
Međimurska	13,3	28,3	113,3%	7,6%	11,0%	3,4	8.917
Ličko-senjska	8,7	16,8	93,3%	4,4%	6,9%	2,5	23.171
Koprivničko-križevačka	20,7	37,3	80,6%	7,2%	10,3%	3,1	17.388
Karlovačka	13,6	43,6	219,8%	4,4%	11,3%	6,9	19.131
Osječko-baranjska	38,5	51,5	33,6%	6,0%	6,3%	0,3	9.543
Sisačko-moslavačka	32,1	45,3	41,3%	7,8%	8,8%	1,0	16.162
Požeško-slavonska	8,5	15,1	78,8%	6,8%	8,2%	1,4	12.941
Bjelovarsko-bilogorska	19,0	25,5	34,3%	8,5%	8,7%	0,2	13.320
Vukovarsko-srijemska	18,6	27,2	46,4%	6,7%	5,9%	-0,8	10.474
Brodsko-posavska	12,3	17,2	40,1%	5,8%	5,7%	-0,1	9.969
Virovitičko-podravska	10,2	13,5	31,9%	7,1%	5,7%	-1,4	12.093
Ukupno RH	1.217,6	2.007,0	64,8%	8,1%	10,6%	2,5	16.634

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka (npr. promjena iznosa proračuna za predškolsko obrazovanje veća od 77,8%), a *crvenom* bojom vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka. Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV.), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvori: Ministarstvo financija, Tablice „Prikaz prihoda i rashoda, primitaka i izdataka prema ekonomskoj klasifikaciji te prikaz rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji (Razina 22)“; DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Tablica 33. Izdaci sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja 2005. -2015. - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Sveukupna izdvajanja za predškolske programe (mil. kn)			Udio predškolskih izdataka u proračunu JLS-a (%)			Izdatak po uključenom djetetu 2015. (kn)
	2005.	2015.	Δ	2005.	2015.	Δ	
Status JLS-a							
- Grad	552,2	920,8	66,7%	7,9%	10,5%	2,6	14.521
- Općina	112,8	264,9	134,8%	4,3%	6,9%	2,6	13.638
- Grad Zagreb	552,5	821,4	48,7%	10,0%	12,9%	2,9	21.551
Indeks razvijenosti JLS-a							
- I. skupina	2,1	5,2	148,6%	1,5%	2,0%	0,5	13.502
- II. skupina	70,2	126,7	80,4%	5,0%	6,2%	1,2	12.313
- III. skupina	175,3	326,7	86,2%	7,1%	10,0%	2,9	13.010
- IV. skupina	349,1	621,3	77,6%	7,8%	11,0%	3,2	15.124
- V. skupina	620,1	927,3	49,5%	9,4%	11,9%	2,5	21.002
Ukupno	1.217,6	2.007,0	64,8%	8,1%	10,6%	2,5	16.634

Napomena: *Zelenom* bojom označene su vrijednosti koje su najmanje 20% iznad nacionalnog prosjeka (npr. promjena iznosa proračuna za predškolsko obrazovanje veća od 77,8%), a *crvenom* bojom vrijednosti koje su najmanje 20% ispod nacionalnog prosjeka.

Izvori: Ministarstvo financija, Tablice „Prikaz prihoda i rashoda, primitaka i izdataka prema ekonomskoj klasifikaciji te prikaz rashoda prema funkcijskoj klasifikaciji (Razina 22)“; DZS, Godišnji izvještaj za dječje vrtiće i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja i obrazovanja (obrazac DV-PO)

Ovdje je važno istaknuti kako su međusobne razlike JLS-ova u fiskalnom kapacitetu velike i stoga prisutne razlike u udjelu izdataka lokalnih proračuna za predškolske programe nisu dostatne da se objasne velike međužupanijske razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima. S obzirom na to da se cijene predškolskih programa po djetetu razlikuju manje negoli što se razlikuju lokalni proračuni po glavi stanovnika, čak i povećanje predškolskih izdataka svih JLS-ova na najmanje 10% ukupnog proračuna ne bi bilo dostatno za potpuno prevladavanje razlike u kapacitetu usluga ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, što će biti dio simulacije u nastavku teksta.

6.1. SIMULACIJA UČINKA POVEĆANIH IZDVAJANJA ZA FUNKCIJU RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Ovdje simulirana reforma u smjeru osnaživanja sustava poduzeta na tragu onih učinjenih u Austriji i Njemačkoj (vidi Sekcija III.) počivala bi na zahtjevu adekvatnog napora JLS-ova u jačanju predškolskih kapaciteta (inzistiranje na ulaganju najmanje 10% proračuna u funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja) i na transferima s razine središnje države.

U prvom su koraku utvrđeni dodatni financijski resursi koji bi godišnje mogli ući u sustav kad bi došlo do izdvajanja udjela od 10% za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja od strane

onih JLS-ova koji trenutno izdvajaju manje od toga.³⁸ Koristeći se posljednjim podacima iz dostupne serije (iz 2015. godine) ovaj iznos procjenjujemo na 273 milijuna kuna u godini, odnosno 0,079% BDP-a. Drugi bi dio financijskih resursa proizašao iz prijenosa sredstava od strane središnje države prema lokalnim sredinama, zasnovan na broju djece predškolske dobi, za što je operativno valjan izvor broj rođenih unazad tri godine (kako visina transfera ne bi ovisila o godišnjim oscilacijama koje mogu biti znatne u malim JLS-ovima). Predviđena su dva modela prijenosa: A) izdvaja se 2.000 kuna godišnje po svakom djetetu rođenom unazad tri godine i B) resurse se intenzivnije usmjerava prema slabije razvijenim JLS-ovima (od 1.000 kuna godišnje po djetetu za JLS-ove V. skupine do 5.000 kuna godišnje po djetetu za JLS-ove I. skupine razvijenosti). Prvi bi model primijenjen na stanje u 2016. godini značio prijenos od sveukupno 242 milijuna kuna (0,070% BDP-a), a drugi od sveukupno 299 milijuna kuna (0,087% BDP-a), s time da bi s drugim modelom znatno veća razina sredstava bila usmjerena JLS-ovima koje trenutno obilježavaju bitno manji predškolski kapaciteti i slabije fiskalne mogućnosti (Tablica 34.).

Na osnovi predloženog iznosa dodatne alokacije sredstava za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, izradili smo procjenu učinka u obliku povećanja broja polaznika redovnih programa (Tablica 35.). Simulacija je učinjena na osnovi postojećih izdataka po djetetu polazniku redovnog programa u razdoblju 2011. - 2015.³⁹ Ishod je predloženoga dodatnog ulaganja kroz model B u iznosu od 0,17% BDP-a procijenjen na 42.206 dodatne djece u redovnim programima u odnosu na stanje bez ove intervencije, odnosno povećanje obuhvaćenosti djece dobi 0 - 6 za 14,7 postotnih bodova. Pritom bi porast obuhvaćenosti bio najsnažniji u manje razvijenim JLS-ovima (za 38,2 postotna boda u JLS-ovima I. skupine razvijenosti i 27,3 postotna boda u JLS-ovima II. skupine razvijenosti) te u općinama (za 26,7 postotnih bodova). Tako bi došlo do znatne teritorijalne konvergencije u dostupnosti programa predškolskog odgoja i obrazovanja u RH.⁴⁰

Ovu procjenu treba promatrati kao najveće potencijalno povećanje, no postoji pet činitelja koji će izvjesno voditi povećanju malo manjem od projiciranog. Prvo, cijena uključivanja dodatne djece nužno će rasti kako će se obuhvaćenost djece predškolskim programima približavati barcelonskim ciljevima: ustroj jaslica sa zahtjevima za manjim skupinama, veća organizacija usluga u manjim naseljima s malim brojem polaznika te omogućavanje sudjelovanja djeci roditelja koji si ne mogu priuštiti puno sudjelovanje u trenutno definiranim cijenama programa stajat će više negoli što je trenutni iznos ulaganja po djetetu.⁴¹ Što je viša uključenost, to će cijena uključivanja dodatne djece rasti, pa će povećanje broja biti malo manje negoli uz primijenjenu pretpostavku troška po djetetu fiksiranog na trenutačnu razinu. Drugo, postoji rizik supstitucije postojećih izdataka

³⁸ Procjena je valjana u toj mjeri u kojoj su iskazi o funkcionalnim izdavanjima valjani - npr. JLS-ovi koji imaju relativno visoku obuhvaćenost djece predškolskim programima, a izdvajanja manja od 3% proračuna, vjerojatno nisu adekvatno prijavili izdatke za ovu funkciju.

³⁹ U slučaju da je prosječni petogodišnji izdatak bio veći od 25 tisuća kuna ili manji od 5 tisuća kuna godišnje po polazniku ili da JLS nema redovnih programa, primijenjena je prosječna razina izdatka po djetetu za pripadajuću županiju. Maksimalno povećanje dostupnosti, odnosno "plafon" bez obzira na dodatna sredstva postavljen je na punu obuhvaćenost djece predškolske dobi, odnosno populaciju JLS-a u dobi od jedne do šest godina.

⁴⁰ Shema u kojoj bi JLS-ovima bili dodijeljeni jednaki iznosi po djetetu bez obzira na razinu razvijenosti (model A) dovela bi do malo manjeg povećanja broja polaznika programa - 36.530 te malo slabije konvergencije. Naime, prema ovom scenariju broj bi dodanih mjesta u JLS-ovima I. - III. skupine razvijenosti bio manji za 6.890 djece u odnosu na scenarij B, a u JLS-ovima V. skupine razvijenosti za 1.214 djece veći. Došlo bi do smanjenja regionalnih razlika, odnosno i ova bi shema u određenoj mjeri favorizirala JLS-ove niže razine razvijenosti.

⁴¹ Naime, iznos koji JLS treba uložiti da bi omogućio sudjelovanje u predškolskom programu djeteta vrtičke dobi iz urbanih te dobro prometno povezanih krajeva, čiji roditelji mogu sudjelovati u trenutno definiranim cijenama programa, bitno je niži. Međutim, te su skupine i krajevi već znatnim dijelom obuhvaćeni trenutnim uslugama.

JLS-ova državnim izdacima (što bi bilo potrebno pomno pratiti) te privlačnost ulaganja sada povećanih resursa u smjeru povećanja kvalitete (dodatni odgojitelji ili dodatne usluge za već uključenu djecu),⁴² plaća odgojitelja (gdje će postojati pritisak za rast zbog velike potražnje) i sl. Izvjesno je da u praksi 100% dodatnih resursa neće biti usmjereno za nova mjesta (niti bi to bilo poželjno radi problematičnih pokazatelja kvalitete), ali povećanje broja djece u sustavu trebao bi biti kriterij praćenja ulaganja. Treće, ova sredstva ne uključuju zahtjevne investicije u izgradnju mreže i adaptaciju kapaciteta koje bi tražilo posebne fondove (ili inicijalnu fazu u kojoj bi većina sredstava bila namijenjena upravo izgradnji), posebno u 146 JLS-ova koji nemaju organizirane dječje vrtiće na svojem području. Četvrto, postoji rizik neatraktivnosti ovih potpora ili neispunjavanja postavljenih očekivanja od strane JLS-ova koji nemaju tradiciju ulaganja u područje ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, imaju slabe administrativne kapacitete ili vrlo mali broj stanovnika odnosno proračun. Peto, sustav u jednoj godini ne bi mogao učinkovito apsorbirati sva dodatna sredstva, naglo realocirati izdvajanja iz lokalnih proračuna za operativne troškove, niti naći dovoljno novih odgojitelja. Stoga bi bilo poželjno postupno povećavati i „lokalni“ proračunski minimum za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (npr. po 1% godišnje), i državna sredstva (koja bi mogla biti uvjetovana zadovoljavanjem minimuma) počevši s 20% potrebnog iznosa (60 milijuna kuna) te ga povećavati za toliko svake godine. Tako bi se sustav potpore u cijelosti formirao tijekom pet godina te bi se mogli u hodu korigirati ustanovljeni problemi i adekvatno formulirati uvjeti.

⁴² Tu svakako treba ponovo naglasiti da i na tome treba raditi jer je ključni činitelj kvalitetnih programa upravo dovoljan broj visokoobrazovanih odgojitelja.

Tablica 34. Simulacija iznosa i izvora povećanih izdvajanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

	Dodatna ulaganja od minimalno 10% proračuna JLS-ova za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja	Model A: Nacionalno sufinanciranje: 2.000 kuna po djetetu rođenom u protekle tri godine	Model B: Nacionalno sufinanciranje: 2.000 kuna po djetetu rođenom u protekle tri godine, koeficijent: 0,5 za V. skupinu, 1 za IV. skupinu, 1,5 za III. skupinu, 2 za II. skupinu i 2,5 za I. skupinu (5.000/dijete)
Županija			
- Grad Zagreb	0	50.030.000	25.015.000
- Istarska	19.260.808	10.860.000	9.371.000
- Primorsko-goranska	37.201.608	14.530.000	13.966.000
- Zagrebačka	9.015.301	18.474.000	22.220.000
- Dubrovačko-neretvanska	18.106.087	7.696.000	8.266.000
- Zadarska	22.811.380	10.150.000	13.213.000
- Splitsko-dalmatinska	23.073.720	26.576.000	33.953.000
- Varaždinska	10.922.292	9.206.000	13.229.000
- Šibensko-kninska	9.755.552	5.420.000	7.712.000
- Krapinsko-zagorska	4.098.667	6.970.000	10.629.000
- Međimurska	1.694.935	7.114.000	10.969.000
- Ličko-senjska	9.445.835	2.334.000	3.706.000
- Koprivničko-križevačka	5.678.997	6.484.000	10.096.000
- Karlovačka	6.813.856	6.190.000	10.423.000
- Osječko-baranjska	30.731.579	16.690.000	26.595.000
- Sisačko-moslavačka	8.660.613	8.522.000	14.928.000
- Požeško-slavonska	4.783.036	4.246.000	7.815.000
- Bjelovarsko-bilogorska	7.664.932	6.498.000	12.206.000
- Vukovarsko-srijemska	19.796.252	9.990.000	19.033.000
- Brodsko-posavska	13.214.197	8.928.000	16.602.000
- Virovitičko-podravska	10.085.658	4.622.000	8.949.000
Status JLS-a			
- Grad (bez Zagreba)	113.373.188	122.954.000	156.815.000
- Općina	159.442.116	68.546.000	117.066.000
Indeks razvijenosti JLS-a			
- I. skupina	20.305.209	6.524.000	16.310.000
- II. skupina	90.719.059	45.898.000	91.796.000
- III. skupina	59.501.071	62.224.000	93.336.000
- IV. skupina	59.802.926	68.024.000	68.024.000
- V. skupina	42.487.038	58.860.000	29.430.000
Ukupno RH	272.815.304	241.530.000	298.896.000

Tablica 35. Procjena učinka povećanja izdvajanja na broj polaznika programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja

	Populacija 0 - 6 2016.	Trenutno u redovnim programima	Projekcija broja novouključenih uz transfere (model A)	Projekcija broja novouključenih uz transfere (model B)	Obuhvaćenost 2016. (0 - 6)	Obuhvaćenost poslije (0 - 6) (model B)	Povećanje obuhvaćenosti (model B)
Županija							
- Grad Zagreb	58.859	38.282	2.215	1.108	65,0%	66,9%	1,9
- Istarska	12.850	7.335	1.143	1.098	57,1%	65,6%	8,5
- Primorsko-goranska	17.246	8.539	2.828	2.812	49,5%	65,8%	16,3
- Zagrebačka	21.903	9.518	1.883	2.158	43,5%	53,3%	9,9
- Dubrovačko-neretvanska	9.192	4.593	1.758	1.917	50,0%	70,8%	20,9
- Zadarska	11.894	4.612	2.554	2.815	38,8%	62,4%	23,7
- Splitsko-dalmatinska	31.828	14.818	3.869	4.461	46,6%	60,6%	14,0
- Varaždinska	11.142	4.033	2.180	2.614	36,2%	59,7%	23,5
- Šibensko-kninska	6.415	2.861	1.172	1.364	44,6%	65,9%	21,3
- Krapinsko-zagorska	8.229	2.024	868	1.137	24,6%	38,4%	13,8
- Međimurska	8.603	3.245	954	1.417	37,7%	54,2%	16,5
- Ličko-senjska	2.745	797	598	674	29,0%	53,6%	24,6
- Koprivničko-križevačka	7.703	2.402	756	958	31,2%	43,6%	12,4
- Karlovačka	7.298	2.318	832	1.100	31,8%	46,8%	15,1
- Osječko-baranjska	19.649	5.541	4.686	5.625	28,2%	56,8%	28,6
- Sisačko-moslavačka	10.180	3.484	962	1.310	34,2%	47,1%	12,9
- Požeško-slavonska	5.056	1.136	516	727	22,5%	36,8%	14,4
- Bjelovarsko-bilogorska	7.735	1.988	1.117	1.582	25,7%	46,2%	20,5
- Vukovarsko-srijemska	11.863	2.578	2.834	3.639	21,7%	52,4%	30,7
- Brodsko-posavska	10.708	1.886	1.647	2.211	17,6%	38,3%	20,6
- Virovitičko-podravska	5.532	1.130	1.158	1.479	20,4%	47,2%	26,7
Status JLS-a							
- Grad (bez Zagreba)	145.878	66.182	16.488	19.250	45,4%	58,6%	13,2
- Općina	81.893	18.656	17.827	21.848	22,8%	49,5%	26,7
Indeks razvijenosti JLS-a							
- I. skupina	7.596	376	2.158	2.903	4,9%	43,2%	38,2
- II. skupina	54.861	9.831	11.301	15.004	17,9%	45,3%	27,3
- III. skupina	74.372	26.483	9.866	12.308	35,6%	52,2%	16,5
- IV. skupina	80.535	42.148	8.893	8.893	52,3%	63,4%	11,0
- V. skupina	69.266	44.282	4.312	3.098	63,9%	68,4%	4,5
Ukupno RH	286.630	123.120	36.530	42.206	43,0%	57,7%	14,7%

II. ANKETNO ISTRAŽIVANJE NA JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE

U nastavku će se analizirati kriteriji upisa u predškolske programe, ekonomska cijena i visina subvencija te sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa, kao i organizacija radnog vremena dječjih vrtića i programa predškole. Analiza u ovom dijelu zasnovana je na bazi podataka koja je nastala u okviru projekta EU-a *Žene na tržištu rada - procjena utjecaja roda*, a koji je od početka 2015. do kraja 2016. godine proveo Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s udrugama B.a.B.e., VIMIO i Legalina te Gradom Zagrebom. Baza sadržava podatke prikupljene na osnovi analize lokalnih glasnika i odluka JLS-ova dostupnih na njihovim internetskim stranicama (npr. odluke o (su)financiranju predškolskih programa, odluke o mreži razvoja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja) te upitnika *Istraživanje mjera koje doprinose postizanju ravnoteže obiteljskog i poslovnog života u Hrvatskoj: uloga gradova i općina*, upućenog svim JLS-ovima u RH, koji su jedinice popunjavale za sve dječje vrtiće na svom području nadležnosti. Upitnik, među ostalim, obuhvaća seriju pitanja koja daje uvid u način organiziranja i financiranja programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja na području pojedinog JLS-a. Anketno istraživanje na JLS-ovima provedeno je pedagoške godine 2015./2016.

7. ODAZIV JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Ukupan udio JLS-ova u RH koji su se odazivali te sudjelovali u anketnom istraživanju iznosi 61,9% i na njihovu području živi ukupno 79,0% populacije djece predškolske dobi u RH (Tablica 36.). Od toga je udio JLS-ova u RH koji su se osobno odazivali te popunili upitnik 52,7%, dok su za 7,7% JLS-ova podaci prikupljeni na osnovi informacija dostupnih na internetskim stranicama JLS-ova (unutar odluka o (su)financiranju predškolskih programa te odluka o mreži razvoja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja). S obzirom na status JLS-a, gradovi su imali malo veći sveukupni odaziv u odnosu na općine - 74,2% naspram 58,2%. Promatra li se ukupan odaziv JLS-ova prema indeksu razvijenosti, malo slabiji odaziv imali su JLS-ovi IV. skupine razvijenosti (51,6%), a potom JLS-ovi V. skupine razvijenosti (61,5%). Između JLS-ova I. - III. skupine razvijenosti razlike su minimalne, odazvalo se 64,2% JLS-ova III. skupine, 64,1% JLS-ova II. skupine i 63,8% JLS-ova I. skupine razvijenosti. Utvrđena je i umjerena pristranost odaziva s obzirom na samo postojanje predškolskih programa na području pojedinog JLS-a: tako ustanovu predškolskog odgoja i obrazovanja na svom području nema 21,7% JLS-ova koji se nisu odazivali istraživanju te 14,5% JLS-ova koji su sudjelovali u istraživanju.

Međutim, nisu svi JLS-ovi koji su sudjelovali u istraživanju dali informaciju na sva postavljena pitanja u upitniku i stoga udio JLS-ova koji su odgovorili na pojedine tematske cjeline varira (Tablica 36.), što djelomice može biti i rezultat nepostojanja pojedinih praksi u JLS-ovima (npr. neki JLS-ovi ne subvencioniraju privatne dječje vrtiće, a neki nemaju jaslice na svom području).

Tablica 36. Odaziv JLS-ova na anketno istraživanje - prema tematskim cjelinama

	Udio JLS-ova	Udio predškolske djece u RH
Ukupan odaziv JLS-ova	61,9%	79,0%
Kriteriji upisa u dječje vrtiće	37,6%	70,0%
Cijena dječjih vrtića	36,3%	70,2%
Uvećane subvencije i oslobađanje roditelja od sudjelovanja u cijeni predškolskih programa	38,3%	66,3%
Financiranje jasličkih programa	27,3%	65,9%
Financiranje privatnih dječjih vrtića	11,0%	46,1%
Subvencioniranje pohađanja dječjeg vrtića na području obližnjeg JLS-a	43,5%	66,3%
Radno vrijeme dječjih vrtića	38,0%	68,1%
Organizacija programa predškole	45,9%	70,8%

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

8. KRITERIJI UPISA U DJEČJE VRTIĆE

Većina zemalja EU-a svakom djetetu predškolske dobi jamči pravo na mjesto u vrtiću⁴³ ili, pak, svu djecu obvezuje na pohađanje vrtića u trajanju od jedne ili dvije godine (najčešće od četvrte ili pete djetetove godine). Takvu praksu nemaju jedino Hrvatska, Italija, Litva, Rumunjska i Slovačka. Iako RH krajem 2014. godine uvodi zakonsku obvezu organiziranja programa predškole za svako dijete, riječ je o minimalnim zahtjevima, odnosno o programu u trajanju od 150 do 250 sati u godini dana pred polazak djeteta u osnovnu školu (vidi Poglavlje 13.). Samo šest europskih zemalja (Danska, Estonija, Njemačka, Slovenija, Švedska i Norveška)⁴⁴ jamči mjesto i u jasličkim programima, dakle od djetetove najranije dobi.

Za razliku od vrtića, većina europskih zemalja ipak ima nedostatne jasličke kapacitete te se pri raspodjeli postojećih mjesta primjenjuju različiti kriteriji upisa u programe. U situacijama nedostatnih kapaciteta prednost upisa najčešće imaju djeca zaposlenih roditelja te djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi te djeca iz jednoroditeljskih obitelji ili obitelji s više djece. U nekim zemljama prednost upisa imaju i djeca roditelja koji aktivno traže zaposlenje ili se pak obrazuju (npr. Belgija, Njemačka, Španjolska, Malta) (Eurydice i Eurostat, 2014.).

Slična je situacija i u Hrvatskoj. Prema Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju (NN, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013.) prednost pri upisu u predškolske programe trebala bi imati djeca roditelja žrtava i invalida Domovinskog rata, djeca iz obitelji s troje ili više djece, djeca zaposlenih roditelja, djeca s teškoćama u razvoju, djeca samohranih roditelja, djeca u udomiteljskim obiteljima, djeca u godini prije polaska u osnovnu školu te djeca roditelja koji primaju doplatka za djecu. No,

⁴³ Pravo djeteta na mjesto u predškolskom programu odnosi se na zakonski propisanu obvezu da se svoj djeci predškolske dobi osigura pristup javno subvencioniranim uslugama u njihovoj lokalnoj sredini, i to neovisno o zaposlenosti roditelja, socioekonomskom ili obiteljskom statusu. To nužno ne podrazumijeva potpuno besplatnu uslugu, ali podrazumijeva javno subvencioniranu i priuštivu uslugu. Također, iako je tendencija prema tome, nije nužno riječ o programima u cjelodnevnom trajanju (usp. Eurydice i Eurostat, 2014.; International Network on Leave Policies & Research, 2017.).

⁴⁴ U Norveškoj je u tijeku rasprava o prijedlogu da se ukinu novčane naknade za skrb te uvedu besplatni predškolski programi za svu djecu predškolske dobi od njihove prve godine života (Brandth i Kvande, 2017.).

nema jasno razrađenog “reda prvenstva“, a i krajnja je nadležnost za definiranje načina ostvarivanja prednosti pri upisu djece u predškolske programe prepuštena samim osnivačima (čl. 20.). Stoga ne iznenađuje da rezultati anketnog istraživanja pokazuju kako dječji vrtići u praksi primjenjuju mnogo više prioriteta negoli što je to zakonski propisano, a i kako samo manji broj njih primjenjuje sve prioritete propisane unutar zakonodavnog okvira (usp. tablice 37. i 38.). Također, JLS-ovi se razlikuju i u načinu implementacije ove odredbe. Tako se od svih JLS-ova koji su iskazali da primjenjuju prioritete pri upisu u dječji vrtić, 54,3% njih pridržava davanja prednosti upisa pojedinim skupinama djece *bez unaprijed jasno razrađenih kriterija prvenstva*, a samo manji dio JLS-ova (37,7%) posjeduje i *jasno razrađen sustav bodovanja po pojedinom kriteriju*.

Na osnovi iskaza JLS-ova identificirana su sveukupno 63 različita prioriteta na osnovi kojih se može steći prednost pri upisu u dječji vrtić, a koji se mogu svrstati u 17 širih kategorija (Tablica 37.). Najčešće su to prioritete *propisani zakonom*. Zaposlenost roditelja jedan je od zakonski propisanih prioriteta koji se najčešće pojavljuje te se primjenjuje u 81% JLS-ova. Sljedeći prioritet po zastupljenosti odnosi se na djecu invalida iz Domovinskog rata (u 64% JLS-ova). Više od polovine analiziranih JLS-ova prioritet daje: djeci iz obitelji s više djece, djeci u godini pred polazak u školu, djeci iz jednoroditeljskih obitelji, djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi, djeci s posebnim potrebama⁴⁵ i djeci čiji su roditelji korisnici doplatka za djecu.

Tablica 37. Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće - postotak JLS-ova

Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće	Udio JLS-ova koji imaju kriterij
Djeca zaposlenih roditelja	81%
- Djeca zaposlenih roditelja	80%
- Djeca iz jednoroditeljskih obitelji sa zaposlenim roditeljem	9%
- Djeca samohranih zaposlenih roditelja	14%
- Djeca jednoga zaposlenog roditelja, a drugoga na školovanju	5%
- Djeca s teškoćama u razvoju i zaposlenim roditeljima	1%
- Djeca HRVI-ja, a drugog zaposlenog roditelja	1%
- Djeca iz udomiteljskih obitelji sa zaposlenim udomiteljem	1%
- Djeca roditelja koji rade u smjenama ili rade izvan mjesta prebivališta	1%
- Djeca roditelja vlasnika OPG-a	1%
- Djeca jednoga zaposlenog roditelja (dvoroditeljska obitelj)	9%
Djeca invalida iz Domovinskog rata	64%
- Djeca invalida iz Domovinskog rata	59%
- Djeca HRVI-ja	3%
- Djeca HRVI-ja, a drugoga zaposlenog roditelja	1%
Djeca iz obitelji s većim brojem djece	59%
- Obitelji s dvoje i više djece	3%
- Obitelji s troje i više djece	58%
- Obitelji s četvero i više djece	4%
Djeca u godini pred polazak u osnovnu školu	59%

⁴⁵ Ponovno napominjemo kako se u skladu s postojećim zakonodavnim okvirima na području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja djecom s posebnim potrebama smatraju djeca s teškoćama u razvoju i darovita djeca (vidi fus. 6).

Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće	Udio JLS-ova koji imaju kriterij
Djeca iz jednoroditeljskih obitelji	55%
- Djeca samohranih roditelja	53%
- Djeca samohranih roditelja (preminuo roditelj)	1%
- Djeca iz jednoroditeljskih obitelji	5%
- Djeca samohranih nezaposlenih roditelja	1%
Djeca bez (odgovarajuće) roditeljske skrbi	54%
- Djeca iz udomiteljskih obitelji	51%
- Djeca bez roditelja	13%
- Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi	11%
- Djeca iz udomiteljskih obitelji sa zaposlenim udomiteljem	1%
Djeca s posebnim potrebama	52%
- Djeca s teškoćama u razvoju	50%
- Djeca s teškoćama u razvoju i zaposlenim roditeljima	1%
- Djeca s posebnim potrebama	5%
Djeca korisnici doplatka za djecu	50%
Djeca iz obitelji čiji je član osoba sa zdravstvenim poteškoćama / invaliditetom	18%
- Djeca osoba s invaliditetom	11%
- Djeca roditelja s oštećenjem sluha	1%
- Djeca iz obitelji u kojima ima druge djece s teškoćama u razvoju	1%
- Djeca iz obitelji u kojima ima druge djece s posebnim potrebama	1%
- Djeca roditelja koji primaju osobnu invalidninu / doplatku za pomoć i njegu	1%
- Djeca bolesnih roditelja	6%
- Djeca iz obitelji s drugom teže bolesnom djecom	1%
- Djeca iz obitelji s teškim zdravstveno-socijalnim uvjetima	9%
Djeca s prebivalištem na području JLS-a u kojemu pohađaju dječji vrtić	13%
Ostalo	13%
- Djeca koja su prethodne godine ostala neupisana	4%
- Djeca koja su prethodno upisana u vrtić	3%
- Djeca s rješenjem CZSS-a	1%
- Djeca s preporukom liječnika	1%
- Djeca s preporukom povjerenstva	1%
- Djeca za koju je dobiveno mišljenje stručnjaka	1%
- Djeca starije dobi	1%
- Djeca zaposlenika dječjeg vrtića	1%
- Djeca roditelja kojima je nužan cjelodnevni program	1%
- Djeca roditelja na dopustu do 3. godine života djeteta	1%
- Djeca kojoj je odgođen polazak u školu	1%
- Djeca iz obitelji s poremećenim odnosima	1%
- Djeca iz obitelji koja je u podstanarstvu ili nužnom smještaju	1%
- Djeca umirovljenih roditelja	1%

Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće	Udio JLS-ova koji imaju kriterij
Djeca roditelja koji se školuju	12%
- Djeca roditelja koji se školuju	12%
- Djeca jednoga zaposlenog roditelja, a drugoga na školovanju	5%
- Djeca jednoga nezaposlenog roditelja, a drugoga na školovanju	1%
Djeca branitelja	11%
- Djeca branitelja iz Domovinskog rata	10%
- Djeca ranjenih branitelja iz Domovinskog rata	1%
Djeca iz obitelji korisnika socijalnih pomoći	9%
- Djeca koja se financiraju iz socijalnog programa	1%
- Djeca iz socijalno ugroženih obitelji	1%
- Djeca iz obitelji koja je korisnik zajamčene minimalne naknade	7%
- Djeca iz obitelji s teškim socijalnim uvjetima	1%
Djeca iz obitelji s većim brojem predškolske djece	7%
- Obitelji s troje predškolske djece	1%
- Djeca kojoj brat/sestra pohađa isti vrtić	5%
- Djeca koja su blizanci	1%
Djeca nezaposlenih roditelja	3%
- Djeca nezaposlenih roditelja	1%
- Djeca samohranih nezaposlenih roditelja	1%
- Djeca jednoga nezaposlenog roditelja, a drugoga na školovanju	1%
Neostvarivi prioriteti	36%
- Djeca umrlih branitelja iz Domovinskog rata	2%
- Djeca žrtava iz Domovinskog rata	35%

Napomena: Navedena 63 kriterija nižeg reda grupirana su u 17 temeljnih kriterija, pri čemu je u pravilu jedan kriterij nižeg reda svrstan u jedan temeljni kriterij. Međutim, neki od kriterija koji se pojavljuju u manjem broju JLS-ova, a kombinacija su dvaju uvjeta u jednom, grupirani su u dva temeljna kriterija. Temeljni kriterij vrijedi za područje JLS-a ako je najmanje jedan od kriterija nižeg reda koji su grupirani u taj temeljni kriterij bio zastupljen u JLS-u, a bez obzira na to jesu li ostali kriteriji nižeg reda zastupljeni u tom JLS-u.

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Među ostalim prioritetima *koji nisu zakonski propisani*, a na temelju kojih veći broj djece predškolske dobi ostvaruje prednost pri upisu u dječje vrtiće, ističu se: djeca iz obitelji čiji je član obitelji osoba sa zdravstvenim teškoćama / invaliditetom (18% JLS-ova), prebivalište na području JLS-a u kojem se dijete upisuje u dječji vrtić (13% JLS-) i djeca iz obitelji korisnika socijalnih pomoći (samo 9% JLS-ova, ali na području kojih živi 40% populacije djece predškolske dobi). Ovdje je zanimljivo istaknuti kako djeca nezaposlenih roditelja imaju prednost upisa u samo 3% JLS-ova (Tablica 37). Ovi rezultati dodatno idu u prilog tezi kako je djelovanje dječjih vrtića u Hrvatskoj zbog nedostatnih kapaciteta primarno usmjereno na zaposlene roditelje (usp. Dobrotić i sur., 2010.; Baran i sur., 2011.).

S obzirom na status JLS-a, broj prioriteta koji se primjenjuje pri upisu u dječje vrtiće prosječno je

veći u gradovima nego u općinama, 6,7 naspram 3,7. Broj prioriteta također je veći u JLS-ovima više razine razvijenosti. Tako JLS-ovi V. skupine razvijenosti imaju gotovo trostruko više prioriteta na osnovi kojih se može ostvariti prioritet pri upisu u dječje vrtiće u odnosu na JLS-ove I. skupine razvijenosti (Tablica 39).

Tablica 38. JLS-ovi koji primjenjuju zakonski definirane prioritete pri upisu u dječje vrtiće i najmanje jedan dodatni prioritet - postotak JLS-ova i populacije djece predškolske dobi

Prioriteti pri upisu u dječje vrtiće	Udio JLS-ova koji primjenjuju kriterij	Utežano za populaciju predškolske dobi*
Djeca zaposlenih roditelja	81%	94,2%
Djeca samohranih roditelja	66%	84,7%
Djeca žrtava i invalida Domovinskog rata	62%	81,6%
Djeca iz obitelji s troje i više djece	60%	49,5%
Djeca u godini pred polazak u školu	59%	49,5%
Djeca s posebnim potrebama	52%	73,7%
Djeca u udomiteljskim obiteljima	52%	44,5%
Djeca roditelja korisnika doplatka za djecu	50%	43,8%
JLS-ovi koji primjenjuju sve zakonske prioritete	17%	15,4%
JLS-ovi koji primjenjuju najmanje jedan dodatni prioritet koji nije propisan zakonom	50%	46,4%

Napomena: * S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Tablica 39. Prosjedan broj prioriteta pri upisu u dječje vrtiće - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

Ukupno	
- JLS ukupno	4,9
- Utežano za populaciju predškolske dobi	6,7
Status JLS-a	
- Grad	6,7
- Općina	3,7
Indeks razvijenosti	
- I. skupina	3,3
- II. skupina	3,9
- III. skupina	5,1
- IV. skupina	6,2
- V. skupina	8,5

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

9. RAZLIKE U CIJENI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA I SUBVENCIJAMA JLS-ova

Priuštvost jaslica i vrtića jedan je od važnijih činitelja koji određuje pristup predškolskim programima, posebice za djecu iz obitelji nižega socioekonomskog statusa. Priuštvost se najčešće promatra iz roditeljske perspektive – koliki dio (roditeljskih) primanja odlazi na usluge ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja – a kako bi se procijenilo otežava li roditeljsko sudjelovanje u cijeni programa pristup uslugama pojedinim društvenim skupinama i čini li sama cijena usluge rad isplativim (Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). Promatramo li zemlje članice EU-a, u većini njih roditelji sudjeluju u sufinanciranju jasličkih programa (iznimka su Latvija, Litva i Rumunjska). Učestalija je praksa da roditelji ne sudjeluju u cijeni vrtićkih programa, pa su tako vrtićki programi besplatni u većini zemalja (Eurydice i Eurostat, 2014.).⁴⁶ Hrvatska spada u skupinu zemalja u kojima roditelji sudjeluju u plaćanju i jasličkih i vrtićkih programa. Štoviše, osnivačima je prepušteno definiranje i ekonomske cijene programa i visine subvencija te konačno roditeljskog sudjelovanja u cijeni programa, što vodi regionalnim razlikama u priuštvosti predškolskih programa. Predškolski su programi posebice teško priuštvivi roditeljima nižega socioekonomskog statusa te ne iznenađuju istraživanja koja pokazuju kako upravo djeca iz tih obitelji najčešće ne pohađaju predškolske programe (Dobrotić, 2013.; OECD, 2017.).

Kako bi se dobio uvid u regionalne razlike u cijeni i priuštvosti programa, anketom su prikupljeni podaci o iznosu mjesečne ekonomske cijene predškolskih programa u vlasništvu JLS-ova kao i prosječnim mjesečnim iznosima osnovnih i uvećanih subvencija JLS-ova po djetetu te visini sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa. Važno je napomenuti kako ekonomska cijena u pravilu ne uključuje investicije i izgradnju (jednokratne, znatne troškove) te uvelike ovisi o broju djece i gustoći naseljenosti u pojedinom JLS-u, broju i cijeni rada zaposlenika, energenata, veličini, stanju i vlasništvu objekata dječjih vrtića u kojima se program provodi i sl. Prikupljeni su i podaci o razlikama u cijeni između jasličkih i vrtićkih programa, visini subvencija za javne i privatne programe, kao i postojanju mogućnosti da se subvencija isplaćuje i ako dijete pohađa program na području obližnjeg JLS. Zasebno se analiziraju **osnovne subvencije** odnosno iznos subvencija koji se plaća za prvo dijete u predškolskom programu, bez primjene bilo kakvih dodatnih kriterija po kojima bi roditelj tog djeteta mogao ostvariti pravo na nižu cijenu programa i **uvećane subvencije** odnosno dodatni iznosi subvencija na koje imaju pravo pojedini roditelji jer ispunjavaju neki od dodatnih kriterija (npr. više djece u obitelji, primanja obitelji i sl.).

9.1. EKONOMSKA CIJENA, VISINA OSNOVNIH SUBVENCIJA I SUDJELOVANJA RODITELJA U CIJENI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA U DJEČJIM VRTIĆIMA KOJIMA SU OSNIVAČI JLS-ovi

Ovdje se iznose podaci o cijenama i subvencijama predškolskih programa koji se provode u dječjim vrtićima čiji su osnivači JLS-ovi. Kako RH nema propisanu jedinstvenu metodologiju izračuna cijene predškolskih programa, a i s obzirom na već spomenute lokalne razlike u samim elementima koji čine cijenu programa, ne iznenađuju velike razlike među JLS-ovima u ekonomskim cijenama jaslica i vrtića. Ekonomske su cijene tako očekivano više u razvijenijim sredinama, ali tamo su više

⁴⁶ Sve zemlje EU-a osim Hrvatske, Danske, Njemačke, Estonije i Slovenije imaju besplatne vrtićke programe, pri čemu trajanje besplatnih programa varira (Eurydice i Eurostat, 2014.).

i subvencije JLS-ova te je u konačnici visina osnovnog sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa svedena na sličan iznos u većini JLS-ova. Ipak, s obzirom na regionalne razlike u plaćama i standardu života, to čini programe malo manje prihvatljivima roditeljima u manje razvijenim sredinama.

Ekonomska cijena predškolskih programa. Ekonomske cijene predškolskih programa iskazane od strane JLS-ova zahvaćenih anketnim istraživanjem kreću se u rasponu od 250⁴⁷ do 2.570 kuna mjesečno, pri čemu 80% JLS-ova (interdecilni raspon) određuje ekonomsku cijenu u rasponu od 1.050 do 2.050 kuna mjesečno, a 50% JLS-ova (interkvartilni raspon) u rasponu od 1.300 do 1.900 kuna mjesečno. Prikazano u kontekstu populacije djece predškolske dobi, 80% djece živi u JLS-ovima gdje ekonomska cijena predškolskih programa iznosi između 1.300 i 2.000 kuna mjesečno, a 50% u JLS-ovima gdje ekonomska cijena predškolskih programa iznosi između 1.650 i 1.900 kuna mjesečno (Slika 16.).

Prosječna ekonomska cijena dječjih vrtića čiji je osnivač JLS iznosi 1.578 kuna mjesečno. Ekonomska cijena raste sa skupinom razvijenosti kojoj JLS pripada - od 1.301 kune mjesečno za I. skupinu razvijenosti do 2.137 kuna mjesečno za najrazvijeniju (V.) skupinu razvijenosti, pri čemu ekonomska cijena posebno raste u IV. i V. skupini razvijenosti (Tablica 40.). Ekonomska cijena je prosječno malo manja u općinama negoli u gradovima, ali ovdje se obrasci razlikuju s obzirom na stupanj razvijenosti: u općinama IV. i V. skupine razvijenosti ekonomska cijena predškolskih programa je za 203 odnosno 89 kuna viša negoli u gradovima istog stupnja razvijenosti, dok je kod manje razvijenih općina (II. i III. skupine razvijenosti) ekonomska cijena niža za 190 odnosno 261 kunu u odnosu na usporedivo razvijene gradove.

Subvencije JLS-ova. JLS-ovi u pravilu sufinanciraju rad dječjih vrtića čiji su osnivači putem *mjesečnih subvencija po upisanom djetetu*. Samo je pet JLS-ova zahvaćenih anketnim istraživanjem iskazalo da ne subvencionira pohađanje predškolskih programa. Raspon subvencija kreće se od 147 do 1.939 kuna mjesečno. Razina subvencija pokazuje malo veću razinu disperzije od ekonomske cijene (Slika 16.), pa se tako iznos subvencije po djetetu u 80% JLS-ova (interdecilni raspon) kreće između 560 i 1.460 kuna mjesečno, a u 50% JLS-ova (interkvartilni raspon) između 800 i 1.300 kuna mjesečno. Prikazano kroz populaciju djece predškolske dobi, 80% djece živi na području JLS-ova u kojima mjesečni iznos subvencije po djetetu iznosi između 720 i 1.400 kuna, a 50% djece na području JLS-ova u kojima mjesečni iznos subvencije po djetetu iznosi između 1.020 i 1.300 kuna.

Prosječna mjesečna subvencija za dječje vrtiće čiji je osnivač JLS iznosi 1.030 kuna. JLS-ovi niže tri skupine razvijenosti (I. - III.) prosječno isplaćuju slične mjesečne subvencije, dok je razina subvencija po djetetu viša za JLS-ove u IV. i posebno V. skupini razvijenosti (Tablica 40.). Gradovi prosječno sufinanciraju dječje vrtiće malo izdašnije od općina, ali je obrazac ponovo različit unutar JLS-ova IV. i V. skupine razvijenosti (općine prosječno svako dijete subvencioniraju 196 odnosno 198 kuna mjesečno više od gradova) te unutar manje razvijenih općina (II. i III. skupine) koje isplaćuju manje subvencije od gradova (za 80 odnosno 196 kuna).

Sudjelovanje roditelja u financiranju predškolskih programa. Osnovni iznos s kojim roditelji sudjeluju u financiranju predškolskih programa⁴⁸ razlikuje se među JLS-ovima mnogo manje

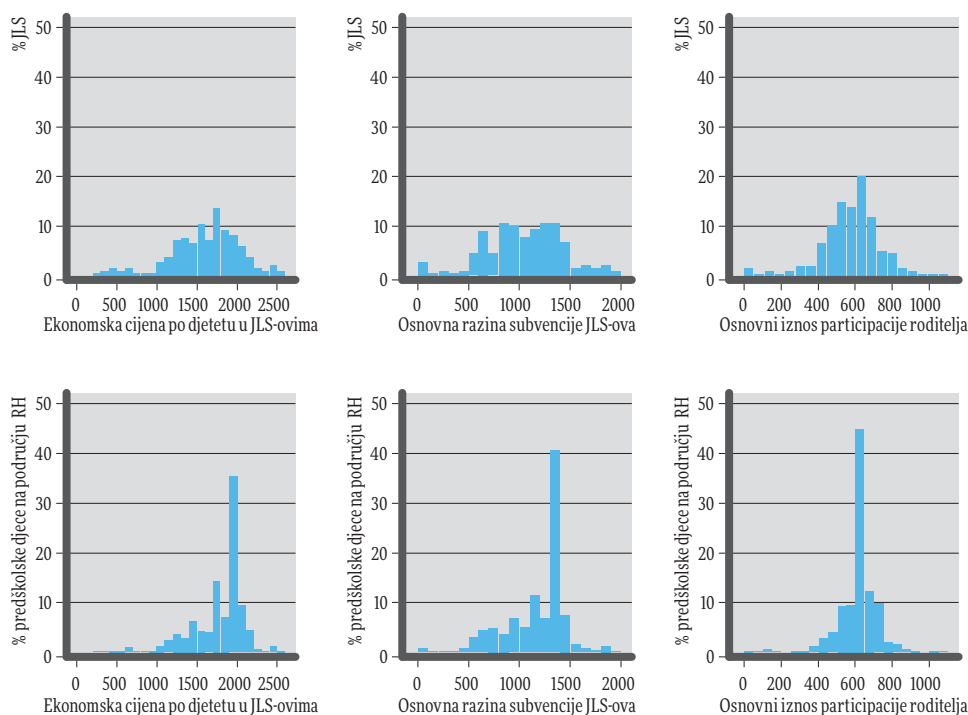
⁴⁷ Sveukupno deset JLS-ova iskazalo je mjesečnu ekonomsku cijenu od 600 kuna ili nižu, moguće miješajući ovu vrijednost s razinom roditeljskog sudjelovanja u cijeni predškolskog programa ili subvencijom koju izdvaja JLS, ali pri analizi nismo provodili arbitrarna isključivanja iskazanih vrijednosti, posebice stoga što u RH ne postoji standardizirana metodologija za izračun ekonomske cijene predškolskih programa.

⁴⁸ Ovdje se iznose podaci samo za osnovne programe, odnosno ne iznose se podaci o cijenama kraćih programa (npr. sport, strani jezik i sl.) te posebnih programa (npr. Montessori) koje roditelji dodatno plaćaju.

nego što se razlikuju ekonomske cijene ili iznosi subvencija. Iako u tri anketirana JLS-a roditelji uopće ne sudjeluju u cijeni jaslica i vrtića, a najviši iznos roditeljskog sudjelovanja iznosi 1.100 kuna mjesečno po djetetu, u 80% JLS-ova (interdecilni raspon) osnovno sudjelovanje roditelja u cijeni programa iznosi između 400 i 720 kuna mjesečno po djetetu, a u 50% JLS-ova (interkvartilni raspon) između 495 i 650 kuna mjesečno po djetetu. Prikazano kroz populaciju djece predškolske dobi raspon je još uži: 80% djece živi u JLS-ovima u kojima roditelji sudjeluju u cijeni predškolskog programa s 500 do 700 kuna mjesečno po djetetu, a 50% djece živi u JLS-ovima u kojima roditelji sudjeluju u cijeni predškolskog programa s 570 do 650 kuna mjesečno po djetetu (Slika 16.).

Prosječan osnovni mjesečni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni programa dječjih vrtića čiji je osnivač JLS iznosi 556 kuna po djetetu. Malo je niži (za oko 150 odnosno 70 kuna mjesečno po djetetu) u JLS-ovima I. i II. skupine razvijenosti, koje ujedno karakterizira i vrlo mala obuhvaćenost djece predškolskim programima. U JLS-ovima prosječnoga i iznadprosječnog stupnja razvijenosti (III. - V.) prosječan se mjesečni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni programa ne razlikuje (Tablica 40.). Također, osnovni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni programa u gradovima prosječno je malo viši negoli u općinama (i to u svakoj skupini razvijenosti).

Slika 16. Prosječna mjesečna ekonomska cijena programa po djetetu, prosječan mjesečni iznos osnovne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni programa - postotak JLS-ova i populacije djece predškolske dobi

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Tablica 40. Prosječna mjesečna ekonomska cijena programa po djetetu, prosječni mjesečni iznos osnovne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni programa te prosječan broj kriterija za utvrđivanje prava na uvećanu subvenciju – prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna osnovna subvencija	Prosječan osnovni iznos sudjelovanja roditelja	Prosječan broj kriterija za uvećanu subvenciju
Ukupno				
- JLS ukupno ⁴⁹	1.578	1.030	556	2,0
Status JLS-a				
- Grad	1.667	1.075	580	3,8
- Općina	1.501	990	536	1,5
Indeks razvijenosti				
- I. skupina	1.301	1.007	439	0,9
- II. skupina	1.434	957	511	1,5
- III. skupina	1.520	934	581	2,5
- IV. skupina	1.809	1.198	588	2,4
- V. skupina	2.137	1.528	587	3,7

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Iako su razlike u apsolutnim iznosima s kojima roditelji sudjeluju u sufinanciraju rada dječjih vrtića male, treba uzeti u obzir da razlike u razini plaća i zaposlenosti između JLS-ova nižega i višeg stupnja razvijenosti nisu zanemarive te ista apsolutna cijena može biti znatno manje priuštiva roditeljima koji žive u manje razvijenim sredinama. Stoga je pri razmatranju cijene dječjih vrtića koju plaćaju roditelji važno sagledati ju u odnosu na prosječnu plaću sredine u kojoj roditelj živi.⁵⁰ U većini županija osnovni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni dječjih vrtića prosječno čini udio od 9 do 12% prosječne mjesečne neto plaće (Tablica 41.). Predškolski su programi najmanje priuštivi roditeljima u Krapinsko-zagorskoj županiji, koji za njih izdvajaju čak 15,6% prosječne mjesečne neto plaće. S druge strane nalazimo Koprivničko-križevačku županiju, gdje roditelji izdvajaju 7,9% prosječne mjesečne neto plaće. Sudjelovanje roditelja u cijeni dječjih vrtića prosječno zauzima malo veći udio u prosječnoj neto plaći u županijama I. i II. skupine razvijenosti negoli u županijama III. i IV. skupine razvijenosti. U županijama I. i II. skupine razvijenosti riječ je o prosječnom udjelu u neto plaći od 12,0 odnosno 11,4%, dok je u županijama III. i IV. skupine razvijenosti taj udio 9,8 odnosno 10,0%.

⁴⁹ Prosječna vrijednost ne uzima u obzir razliku u veličini populacije djece predškolske dobi. Ako bi se primijenilo utežanje s obzirom na broj djece predškolske dobi, prosječna ekonomska cijena programa u RH iznosila bi 1.751 kunu mjesečno po djetetu, osnovna subvencija 1.153 kune mjesečno po djetetu, a osnovni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni programa točno 600 kuna mjesečno po djetetu.

⁵⁰ Mnogo precizniji pokazatelj priuštivosti predškolskih programa bio bi udio roditeljskih izdataka za predškolske programe u cjelokupnom prihodu kućanstva, no takvim podacima u RH ne raspolažemo. Također, ovdje prikazane podatke o priuštivosti predškolskih programa na županijskoj razini treba uzeti informativno s obzirom na to da DZS iskazuje iznose prosječnih plaća samo na županijskoj razini, i to samo za pravne osobe.

Tablica 41. Priuštivost predškolskih programa prema županijama poredanima s obzirom na razinu indeksa razvijenosti

	Prosječna neto plaća u županiji 2015. godine (pravne osobe)	Prosječno osnovno sudjelovanje roditelja u cijeni programa	Udio sudjelovanja roditelja u prosječnoj neto plaći
Grad Zagreb	6.626	600	9,1%
Istarska	5.608	624	11,1%
Primorsko-goranska	5.620	555	9,9%
Dubrovačko-neretvanska	5.628	551	9,8%
Zadarska	5.330	479	9,0%
Zagrebačka	5.492	581	10,6%
Šibensko-kninska	5.198	563	10,8%
Splitsko-dalmatinska	5.270	511	9,7%
Varaždinska	4.545	621	13,7%
Međimurska	4.652	517	11,1%
Koprivničko-križevačka	5.190	408	7,9%
Osječko-baranjska	5.166	517	10,0%
Ličko-senjska	5.114	599	11,7%
Karlovačka	5.244	688	13,1%
Sisačko-moslavačka	5.173	551	10,6%
Bjelovarsko-bilogorska	4.720	563	11,9%
Krapinsko-zagorska	4.887	760	15,6%
Vukovarsko-srijemska	4.908	567	11,5%
Požeško-slavonska	4.875	500	10,2%
Brodsko-posavska	4.964	530	10,7%
Virovitičko-podravska	4.667	468	10,0%
Ukupno RH	5.650	556	9,8%

Napomena: Županije različite skupine razvijenosti odvojene su debljim linijama, pri čemu se na vrhu tablice nalaze županije najviše (IV.), a pri dnu najniže (I.) skupine.

Izvor: DZS (2017); Kekez Koštro i sur. (2016.)

9.2. UVEĆANE SUBVENCije I OSLOBAĐANJE RODITELJA OD SUDJELOVANJA U CIJENI Dječjih VRTIĆA

Kao što smo vidjeli, prosječna ekonomska cijena dječjih vrtića u RH iznosi 1.578 kuna mjesečno po djetetu, dok roditelji u toj cijeni prosječno sudjeluju s iznosom od 556 kuna mjesečno po djetetu (9,8% prosječne neto plaće). Kako izdatak za dječji vrtić može biti velik teret za kućni budžet te stoga i prepreka uključivanju djeteta u dječji vrtić, JLS-ovi za pojedine skupine djece subvencioniraju cijenu dječjih vrtića u većem iznosu, nerijetko sve do pune ekonomske cijene. Kriteriji koje korisnici moraju ispuniti kako bi ostvarili pravo na uvećanu subvenciju JLS-a pretežno su socioekonomskog karaktera, a uvažava se i sama struktura obitelji. Naime, ponajprije je riječ o djeci iz obitelji s nižim primanjima, iz obitelji u kojima je jedan od članova obitelji osoba s težim zdravstvenim stanjem kao i o djeci koja dolaze iz jednoroditeljskih obitelji ili iz obitelji s više djece (Tablica 42.).

Tablica 42. Kriteriji za ostvarivanje prava na uvećanu subvenciju - postotak JLS-ova i djece predškolske dobi u RH

Kriteriji za ostvarivanje prava na uvećanu subvenciju	Udio JLS-ova koji imaju kriterij	Utežano za populaciju predškolske dobi*
Roditelji s više djece koja pohađaju dječji vrtić	77%	83,9%
- Roditelji s dvoje djece u vrtiću	73%	80,9%
- Roditelji s troje djece u vrtiću	71%	80,3%
- Roditelji s četvero djece u vrtiću	38%	57,8%
Jednoroditeljske obitelji	48%	62,5%
- Samohrani roditelji	47%	62,2%
- Jednoroditeljske obitelji	5%	8,5%
Roditelji korisnici socijalnih pomoći	30%	53,0%
- Korisnici zajamčene minimalne naknade	17%	46,6%
- Korisnici prava socijalne skrbi	6%	2,1%
- Djeca financirana iz socijalnog programa	2%	1,6%
- Socijalno ugrožene obitelji	7%	4,8%
Roditelji djece iz obitelji čiji je član osoba s invaliditetom	29%	56,2%
- Djeca roditelja s invaliditetom	7%	37,1%
- Djeca roditelja sa 100%-tnim invaliditetom	4%	3,9%
- Djeca civilnih invalida iz Domovinskog rata	15%	13,3%
- Djeca 100%-tnih civilnih invalida iz Domovinskog rata	20%	14,7%
- Djeca iz obitelji u kojoj ima djece s teškoćama u razvoju	3%	2,6%
- Roditelji korisnici osobne invalidnine / doplatka za njegu i pomoć	< 1%	0,6%
- Roditelji sa statusom njegovatelja	1%	0,7%
- Obitelj u teškim zdravstveno-socijalnim uvjetima	1%	0,2%
Roditelji djece s posebnim potrebama	25%	26,5%
- Djeca s teškoćama u razvoju	19%	20,8%
- Djeca s posebnim potrebama	6%	2,8%
- Djeca s invaliditetom	3%	4,3%
- Djeca korisnici osobne invalidnine	3%	5,0%
- Djeca korisnici doplatka za pomoć i njegu	1%	4,1%
- Djeca s teškoćama u posebnoj programu	< 1%	0,0%
Roditelji djece HRVI-ja	25%	20,9%
- Djeca 100%-tnog HRVI-ja	25%	20,9%
- Djeca HRVI-ja	20%	19,1%
-Djeca zaposlenog HRVI-ja	1%	0,7%

Kriteriji za ostvarivanje prava na uvećanu subvenciju	Udio JLS-ova koji imaju kriterij	Utežano za populaciju predškolske dobi*
Ostali kriteriji	14%	7,0%
- Djeca roditelja na školovanju	3%	4,0%
- Djeca romske nacionalne manjine	2%	0,5%
- Djeca branitelja iz Domovinskog rata	2%	0,7%
- Djeca iz obitelji u kojima su poremećeni odnosi	1%	0,5%
- Djeca zaposlenika dječjeg vrtića	1%	0,1%
- Žrtve obiteljskog nasilja	< 1%	0,2%
- Roditelji s dvoje djece koja pohađaju vrtić u drugom JLS-u	1%	0,0%
- Djeca s posebnim mjestom stanovanja	< 1%	0,1%
Skrbnici djece bez (adekvatne) roditeljske skrbi	13%	16,7%
- Djeca iz udomiteljskih obitelji	7%	9,7%
- Djeca bez oba roditelj	7%	9,1%
- Djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi	2%	3,8%
Roditelji s više djece	9%	4,8%
- Roditelji s troje i više djece	3%	1,3%
- Roditelji s četvero i više djece	4%	2,0%
- Roditelji s petero i više djece	2%	1,6%
Obitelji s nižim primanjima	8%	41,7%
- Primanja roditelja	8%	41,5%
- Djeca poginulih branitelja iz Domovinskog rata uz uvjet prihoda	< 1%	0,2%
Nezaposleni roditelji	4%	4,6%
- Djeca nezaposlenih roditelja	3%	3,9%
- Djeca jednoga nezaposlenog roditelja	1%	0,2%
- Djeca nezaposlenih branitelja iz Domovinskog rata	1%	0,7%
Roditelji djece korisnika dječjeg doplatka	2%	6,8%
- Korisnici doplatka za djecu	2%	6,8%
- Korisnici uvećanog doplatka za djecu	1%	2,1%
Neostvarivi kriteriji	2%	4,2%
- Djeca poginulih branitelja iz Domovinskog rata	2%	4,0%
- Djeca poginulih civilnih žrtava iz Domovinskog rata	1%	0,4%
- Djeca poginulih branitelja iz Domovinskog rata uz uvjet prihoda	< 1%	0,2%

Napomena: Navedenih 49 kriterija nižeg reda grupirano je u 13 temeljnih kriterija, pri čemu je u pravilu jedan kriterij nižeg reda svrstan u jedan temeljni kriterij. Međutim, neki od kriterija koji su se pojavili u manjem broju JLS-ova, a kombinacija su dva uvjeta u jednom, grupirani su u dva temeljna kriterija. Temeljni kriterij

vrijedi za područje JLS-a ako je najmanje jedan od kriterija nižeg reda, a koji su grupirani u temeljni kriterij, bio zastupljen u JLS-u bez obzira na to što ostali kriteriji nižeg reda nisu zastupljeni u tom JLS-u.

* S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Od sveukupnog broja JLS-ova koji su iskazali podatke o subvencioniranju dječjih vrtića čiji su osnivači, njih 81% ima zadan najmanje jedan *kriterij za uvećanu subvenciju*. Ukupno je identificirano 49 kriterija (koji su u daljnjoj analizi svedeni na 13 temeljnih kriterija) na osnovi kojih roditelji mogu ostvariti pravo na uvećanu subvenciju JLS-a (Tablica 42.). Daleko je najzastupljenija praksa da pravo na uvećanu subvenciju imaju roditelji s više djece koja istodobno pohađaju dječji vrtić (77% JLS-ova), pri čemu roditelji za treće dijete najčešće ne plaćaju nikakvu ili samo simboličnu cijenu programa. Kriterij sveukupno većeg broja djece u obitelji primjenjuje se mnogo rjeđe - u 9% pretežito maloljudnijih JLS-ova. Gotovo polovina JLS-ova iskazala je i pravo na uvećanu subvenciju za djecu iz jednoroditeljskih obitelji. Također, 13% JLS-ova omogućuje povoljnije ili besplatno pohađanje dječjeg vrtića djeci bez (odgovarajuće) roditeljske skrbi, što uključuje djecu u udomiteljskim obiteljima te djecu bez roditelja ili odgovarajuće roditeljske skrbi.

Kada je u pitanju kriterij prihoda roditelja/obitelji, 30% JLS-ova navelo je kako roditelji korisnici socijalnih pomoći (najčešće zajamčena minimalna naknada) imaju pravo na uvećanu subvenciju, dok blaži kriterij korištenja doplatka za djecu kao mjere socioekonomskog statusa, a koji bi većem broju roditelja omogućio povoljniju cijenu predškolskog programa, primjenjuje samo 2% JLS-ova. Roditelji korisnici zajamčene minimalne naknade u većini su JLS-ova koji primjenjuju taj kriterij u potpunosti oslobođeni sudjelovanja u cijeni predškolskog programa. S druge strane, roditelji koji primaju doplatku za djecu u pravilu nisu u potpunosti oslobođeni sudjelovanja u cijeni programa, osim u slučajevima kada primaju uvećani dječji doplatku. Dohodovnu skalu, odnosno skaliranje visine subvencija s obzirom na prihode roditelja/obitelji primjenjuje 8% JLS-ova, ali s obzirom da su to u pravilu veći i razvijeniji gradovi, taj kriterij zahvaća 41,7% populacije djece predškolske dobi. U slučajevima kada se primjenjuje kriterij prihoda, roditelji u pravilu imaju pravo na uvećanu subvenciju, no oni najnižih primanja nisu u potpunosti oslobođeni plaćanja predškolskog programa, osim u pojedinim JLS-ovima IV. i V. skupine razvijenosti.

Invaliditet člana obitelji jedini je preostali temeljni kriterij koji se odnosi na više od polovine populacije djece predškolske dobi (29% JLS-ova i 58,2% populacije). Ovaj kriterij najčešće se odnosi na djecu roditelja s invaliditetom (civilni ili vojni). Ako je riječ o roditeljima sa 100%-tnim invaliditetom, oni su u većini JLS-ova koje primjenjuju taj kriterij u potpunosti oslobođeni sudjelovanja u cijeni predškolskog programa. Roditelji djece s posebnim potrebama (u pravilu je zapravo riječ o djeci s teškoćama u razvoju) ostvaruju pravo na uvećanu subvenciju u 25% JLS-ova, no te subvencije često nisu izdašne i JLS-ovi koji u potpunosti subvencioniraju cijenu dječjeg vrtića za djecu s teškoćama u razvoju samo su iznimke.

Iako je nepostojanje ili pak otežan pristup programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja velika prepreka aktivaciji na tržištu rada (European Commission, 2014.), nezaposleni roditelji plaćaju nižu cijenu predškolskog programa u malom broju JLS-ova - samo u njih 4%. Međutim, u slučaju znatnijega gubitka prihoda na njih se mogu primjenjivati i spomenuti kriteriji prihoda te primanja doplatka za djecu ili, pak, socijalnih pomoći.

Izdašnost uvećanih subvencija uvelike se razlikuje ovisno o kriteriju, a maksimalan iznos uvećane subvencije koju prema određenom kriteriju pruža pojedini JLS prosječno se kreće od 43,6%

do 85,8% visine osnovnog sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskog programa (Tablica 43.). Subvencije su najizdašnije kada je riječ o djeci bez (adekvatne) roditeljske skrbi i o djeci iz obitelji korisnika socijalnih pomoći – roditelji/skrbnici te djece mogu ostvariti pravo na cijenu predškolskog programa umanjenu prosječno za više od 80% u odnosu na osnovnu cijenu programa koju plaćaju roditelji djece na koju se taj kriterij ne primjenjuje. Slično je i u obiteljima s više djece, gdje se visina osnovnog sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskog programa umanjuje za malo više od 70%, dok su s druge strane uvećane subvencije najmanje izdašne kada je riječ o djeci iz jednoroditeljskih obitelji – ti roditelji prosječno plaćaju za oko 44% manju cijenu programa dječjih vrtića od uobičajene. Sama prosječna izdašnost uvećanih subvencija prema pojedinim kriterijima ne razlikuje se bitno među JLS-ovima različitog stupnja razvoja, a niti među gradovima i općinama.

Tablica 43. Prosječni najviši ostvarivi iznos uvećane subvencije prema pojedinim kriterijima izražen kao udio u osnovnoj cijeni dječjih vrtića koju plaćaju roditelji (100% = potpuno oslobođenje od sudjelovanja roditelja u cijeni dječjih vrtića)

Kriteriji za ostvarivanje prava na uvećanu subvenciju	Uvećana subvencija kao postotak osnovnog sudjelovanja roditelja u cijeni	Udio JLS-ova koji imaju kriterij
Skrbnici djece bez (adekvatne) roditeljske skrbi	85,8%	13%
Roditelji korisnici socijalnih pomoći	82,1%	30%
Roditelji s više djece	72,2%	8%
Roditelji s više djece koja pohađaju dječji vrtić	72,0%	77%
Obitelj s niskim primanjima	70,9%	8%
Roditelji djece HRVI-ja	69,5%	25%
Roditelji djece iz obitelji čiji je član osoba s invaliditetom	67,0%	29%
Nezaposleni roditelji	65,0%	4%
Roditelji djece s posebnim potrebama	54,7%	25%
Jedoroditeljske obitelji	43,6%	48%

Napomena: Temeljni kriteriji korisnici dječjeg doplatka, neostvarivi kriteriji i ostali kriteriji nisu prikazani u tablici s obzirom na mali broj slučajeva u kojima se oni pojavljuju te raznorodnost situacija na koje se odnose.

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Kriteriji na osnovi kojih roditelji mogu ostvariti pravo na uvećanu subvenciju te time bitno smanjenu cijenu predškolskog programa nisu jednako brojni u svim JLS-ovima. S obzirom na to da njihovo uvođenje traži veće izdatke JLS-ova za predškolske programe te opsežnije administriranje, njihov broj i razrađenost u pravilu raste s fiskalnim i administrativnim kapacitetom JLS-ova (Tablica 40.). Tako prosječan broj primijenjenih kriterija raste u svakoj skupini razvijenosti, od 0,9 za JLS-ove u najnižoj (I.) skupini razvijenosti pa sve do 3,7 za najrazvijenije JLS-ove. Također, prosječan je broj kriterija na osnovi kojih roditelji mogu ostvariti pravo na uvećanu subvenciju mnogo veći u gradovima negoli u općinama. Gradovi prosječno imaju 3,8 kriterija naspram prosječno 1,5 kriterija u općinama. Gradovi imaju u pravilu dvostruko više kriterija od općina u istoj skupini razvijenosti.

Naposljetku, usporedimo li kriterije za ostvarivanje prednosti pri upisu u dječji vrtić s kriterijima za određivanje visine subvencija, odnosno visine sudjelovanja roditelja u cijeni dječjih vrtića, možemo vidjeti kako se oni u velikoj mjeri preklapaju (usp. Poglavlje 8.). Naime, u oba slučaja primje-

njuju se kriteriji kao što su: djeca roditelja s većim brojem djece, djeca iz jednoroditeljskih obitelji, djeca bez (odgovarajuće) roditeljske skrbi, djeca s posebnim potrebama, djeca iz obitelji čiji je član osoba s invaliditetom, djeca roditelja korisnika doplatka za djecu, djeca iz obitelji korisnika socijalnih pomoći, djeca nezaposlenih roditelja i sl. Međutim, dok su upisni prioriteti u određenoj mjeri zakonski regulirani, kriterije za ostvarivanje prava na subvencije i same visine subvencija uređuju isključivo JLS-ovi, što vodi i njihovim velikim razlikama u različitim dijelovima RH.

9.3. EKONOMSKA CIJENA, VISINA SUBVENCIJA I SUDJELOVANJE RODITELJA U CIJENI JASLIČKIH PROGRAMA KOJIMA SU OSNIVAČI JLS-ovi

Jaslički programi bitno su manje rašireni od vrtičkih programa. S obzirom na manju veličinu odgojno-obrazovnih skupina zadanu državnim pedagoškim standardom (Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja, NN, br. 63/2008., NN, br. 90/2010., čl. 22.), razlozi za slabiju raširenost jasličkih programa mogu djelomično proizlaziti i iz objektivno veće ekonomske cijene ove usluge. Anketno je istraživanje pokazalo kako neovisno o tome 71% JLS-ova koji imaju jaslice na svom području u pravilu ne čine razliku u cijeni jasličkih i vrtičkih programa te određuju istu ekonomsku cijenu i visinu subvencija za oba programa. U JLS-ovima koji ipak iskazuju određenu razliku u cijeni između tih dvaju programa, razlike se u ekonomskoj cijeni jaslica i vrtića kreću od 9 pa do čak 1.061 kune mjesečno po djetetu. Prosječno je mjesečna ekonomska cijena jaslica za 210 kuna veća od mjesečne ekonomske cijene vrtića (Tablica 44.).

U dijelu JLS-ova koji razlikuju iznose subvencija za jasličke i vrtičke programe, njih 64% jaslice subvencionira u većem iznosu negoli vrtiće, pri čemu je razina subvencioniranja jaslica prosječno viša za 173 kune mjesečno po djetetu. Gledano iz roditeljske perspektive, samo u dva JLS-a cijena jaslica koju plaćaju roditelji manja je od cijene vrtića te u JLS-ovima koji razlikuju cijenu jaslica i vrtića roditelji jaslice plaćaju prosječno 54 kune mjesečno više negoli vrtiće. S obzirom na status JLS-a i indeks razvijenosti, prosječna mjesečna cijena jasličkih programa slijedi obrazac cijene vrtičkih programa - prosječne mjesečne ekonomske cijene jaslica i iznosi subvencija veći su u gradovima te rastu s indeksom razvijenosti JLS-a.

Tablica 44. Prosječna mjesečna ekonomska cijena po djetetu, prosječni mjesečni iznos temeljne subvencije i sudjelovanja roditelja u cijeni jaslica i vrtića

	Vrtići			Jaslice		
	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna subvencija	Prosječan iznos sudjelovanja roditelja	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna subvencija	Prosječan iznos sudjelovanja roditelja
JLS ukupno	1.634	1.065	575	1.844	1.238	629
Utežano za populaciju predškolske dobi*	1.765	1.162	604	1.869	1.244	617

Napomena: Iznosi se odnose na JLS-ove koji razlikuju cijenu jasličkih i vrtičkih programa.

* S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Praksa razlikovanja cijene jasličkih i vrtičkih programa učestalija je u gradovima - 30% gradova naspram 23% općina uvodi razliku u cijeni između ta dva programa. Također, učestalost prakse razlikovanja cijene jaslica i vrtića raste s razinom razvijenosti JLS-a. U JLS-ovima II. skupine razvijenosti razlike u cijeni postoje u 22% JLS-ova, dok je to slučaj u 50% JLS-ova V. skupine razvijenosti (Tablica 45.).

Tablica 45. Razlikovanje cijena jasličkih i vrtičkih programa JLS-ova - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	Udio JLS-ova u kojima postoji razlika u cijeni jasličkih i vrtičkih programa
Ukupno - JLS	27%
Status JLS-a	
- Grad	30%
- Općina	23%
Indeks razvijenosti	
- I. skupina	-
- II. skupina	22%
- III. skupina	25%
- IV. skupina	31%
- V. skupina	50%

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

10. FINANCIRANJE JAVNIH I PRIVATNIH DJEČJIH VRTIĆA

Općenito gledano prosječne ekonomske cijene javnih i privatnih dječjih vrtića nisu znatno različite. U JLS-ovima zahvaćenima ovim anketnim istraživanjem ekonomska je cijena javnih dječjih vrtića prosječno za 115 kuna veća od ekonomske cijene privatnih dječjih vrtića (1.578 naspram 1.463 kune mjesečno po djetetu; tablice 46. i 47.). Međutim, velika je razlika između prosječnih subvencija koje JLS-ovi isplaćuju javnim i privatnim dječjim vrtićima. Tako JLS-ovi javne dječje vrtiće prosječno sufinanciraju s 1.030 kuna mjesečno po djetetu (65% ekonomske cijene), a privatne sa 779 kuna mjesečno po djetetu (53% ekonomske cijene). Stoga ne iznenađuje činjenica da su javno subvencionirani privatni dječji vrtići roditeljima skuplji i ti roditelji prosječno izdvajaju 128 kuna mjesečno više za predškolski program - visina sudjelovanja roditelja u cijeni programa koji se provode u javnim dječjim vrtićima prosječno iznosi 556 kuna mjesečno po djetetu, a u privatnim dječjim vrtićima 684 kune mjesečno po djetetu.

Pregledom administrativnih podataka (vidi Poglavlje 1.) može se identificirati različita struktura dječjih vrtića u JLS-ovima s obzirom na njihov osnivački status. Povežemo li to s podacima prikupljenima anketnim istraživanjem o modalitetima sufinanciranja predškolskih programa, možemo vidjeti kako su u nekim JLS-ovima sufinancirani isključivo dječji vrtići ili javnih ili privatnih osnivača, dok u nekim JLS-ovima postoji mješoviti sustav - sufinanciraju se i javni i privatni dječji vrtići. U JLS-ovima koji primjenjuju mješoviti sustav prosječna mjesečna ekonomska cijena javnih dječjih vrtića veća je za 47 kuna mjesečno po djetetu, a javno je sufinanciranje privatnih dječjih vrtića u pravilu manje izdašno (Tablica 46.). Naime, iako 18% ovih JLS-ova sufinancira privatne

dječje vrtiće u većim iznosima u odnosu na javne, a 15% njih pruža identične subvencije i jednima i drugima, prosječno je sufinanciranje privatnih dječjih vrtića u JLS-ovima koji primjenjuju mješoviti sustav manje za 239 kuna mjesečno po djetetu. Tako je i cijena za roditelja prosječno viša za 192 kune mjesečno po djetetu ako dijete pohađa privatni dječji vrtić na području JLS-a koji je ujedno osnivač javnih dječjih vrtića.

Usporede li se ekonomske cijene i subvencije predškolskih programa u lokalnim sredinama koje *subvencioniraju isključivo privatne ili javne dječje vrtiće* (Tablica 46.), primjetno je kako je prosječna mjesečna ekonomska cijena u JLS-ovima koji sufinanciraju samo privatne dječje vrtiće za 318 kuna po djetetu niža u odnosu na cijenu u JLS-ovima koji sufinanciraju samo javne dječje vrtiće (1.237 naspram 1.555 kuna mjesečno po djetetu). Također, u JLS-ovima koji sufinanciraju samo privatne dječje vrtiće niže su i mjesečne subvencije, i to za 339 kuna (676 naspram 1.015 kuna mjesečno po djetetu). To naposljetku vodi tome da je prosječan iznos po djetetu s kojim roditelji sudjeluju u cijeni predškolskih programa u tim JLS-ovima relativno sličan (540 kuna mjesečno po djetetu u JLS-ovima koji subvencioniraju isključivo javne dječje vrtiće naspram 561 kunu mjesečno po djetetu u JLS-ovima koji subvencioniraju isključivo privatne dječje vrtiće).

Kada su na području JLS-a *zastupljeni samo javni ili samo privatni dječji vrtići*, prosječna ekonomska cijena, ali i prosječna visina subvencija koje JLS mjesečno isplaćuje javnim ili privatnim dječjim vrtićima, niža je negoli u slučajevima kada JLS sufinancira i jednu i drugu vrstu vrtića. Ekonomska cijena privatnih dječjih vrtića te visina subvencija viša je za svaku skupinu razvijenosti u JLS-ovima u kojima postoje javni dječji vrtići, a u odnosu na JLS-ove koji nemaju javnih dječjih vrtića, moguće i zbog potrebe da se pruži sličan standard usluge, što naposljetku podiže cijenu usluge (Tablica 47).

Tablica 46. Prosječna mjesečna ekonomska cijena i visina prosječnih mjesečnih subvencija po djetetu koje JLS-ovi isplaćuju javnim i privatnim dječjim vrtićima – s obzirom na modalitet financiranja

	Javni dječji vrtići		Privatni dječji vrtići	
	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna subvencija	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna subvencija
Svi JLS-ovi s javnim ili privatnim vrtićima	1.578	1.030	1.463	779
JLS-ovi koji sufinanciraju privatne i javne dječje vrtiće	1.671	1.090	1.624	851
JLS-ovi koji sufinanciraju samo javne dječje vrtiće	1.555	1.015	-	-
JLS-ovi koji sufinanciraju samo privatne dječje vrtiće	-	-	1.237	676

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Tablica 47. Prosječna mjesečna ekonomska cijena i subvencija JLS-ova privatnim dječjim vrtićima s obzirom na postojanje javnih vrtića, indeks razvijenosti i status JLS-a

	Na području JLS-a postoje javni dječji vrtići		Na području JLS-a ne postoje javni dječji vrtići	
	Prosječna ekonomska cijena privatnih dječjih vrtića	Prosječna subvencija privatnim dječjim vrtićima	Prosječna ekonomska cijena privatnih dječjih vrtića	Prosječna subvencija privatnim dječjim vrtićima
Ukupno				
JLS ukupno	1.624	851	1.237	676
Utežano za populaciju predškolske dobi*	1.646	1.150	1.232	704
Status JLS				
- Grad	1.621	826	-	-
- Općina	1.645	1.038	1.255	676
Indeks razvijenosti				
- I. skupina	-	-	1.000	600
- II. skupina	1.527	420	1.190	698
- III. skupina	1.490	761	1.341	675
- IV. skupina	1.738	916	1.075	600
- V. skupina	2.248	1.106	-	-

Napomena: * S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

11. SUFINANCIRANJE POHAĐANJA DJEČJIH VRTIĆA NA PODRUČJU OBLIŽNJEG JLS-a

Većina JLS-ova sudjeluje u sufinanciranju ekonomske cijene dječjih vrtića koji se nalaze na njihovu području. No, praksa je sufinanciranja cijene dječjih vrtića u situacijama kada dijete pohađa dječji vrtić na području drugoga, najčešće susjednog JLS-a, manje raširena. Od ukupnog broja JLS-ova za koje su nam poznati podaci, njih 37,2% ima takvu praksu te sufinancira pohađanje dječjih vrtića na području drugih JLS-ova.

Pohađanje dječjih vrtića na područjima drugih JLS-ova većinom sufinanciraju gradovi i općine koji već imaju dječje vrtiće na svom području (24,0% JLS-ova u kojima živi 55,2% populacije djece predškolske dobi), čime se povećava dostupnost predškolskih programa u situacijama kada su lokalni kapaciteti opterećeni ili su, pak, dječji vrtići u susjednim JLS-ovima roditeljima bliži. Sufinanciranje pohađanja dječjih vrtića u susjednim JLS-ovima, kao dodatna mogućnost, češće je u razvijenijim gradovima i općinama (JLS-ovi III. - V. skupine razvijenosti). S druge strane, 13,2% JLS-ova nema dječji vrtić na svom području i isključivo sufinancira pohađanje dječjih vrtića u obližnjim JLS-ovima. Ovdje je riječ o pretežito manjim općinama niže (I. ili II.) skupine razvijenosti, u kojima živi ukupno 2,7% populacije djece predškolske dobi. Naposljetku, preostaje i 14% JLS-ova

(općina, pretežito niže skupine razvijenosti) koji niti imaju vlastite vrtiće niti sufinanciraju pohađanje dječjih vrtića na području susjednih JLS-ova, a na čijem području živi 2,8% populacije djece predškolske dobi (Tablica 48).

Tablica 48. Sufinanciranje pohađanja dječjih vrtića na području obližnjeg JLS-a

	Sufinanciraju boravak na području obližnjeg JLS-a		Ne sufinanciraju boravak na području obližnjeg JLS-a	
	Imaju dječji vrtić na svom području	Nemaju dječji vrtić na svom području	Imaju dječji vrtić na svom području	Nemaju dječji vrtić na svom području
Ukupno				
JLS ukupno	24%	13%	49%	14%
Utežano za populaciju predškolske dobi*	55,2%	2,7%	39,3%	2,8%
Status JLS-a				
- Općina	20%	18%	42%	19%
- Grad	33%	0%	67%	0%
Indeks razvijenosti				
- I. skupina	0%	21%	29%	50%
- II. skupina	13%	19%	46%	21%
- III. skupina	30%	9%	61%	0%
- IV. skupina	50%	0%	47%	3%
- V. skupina	63%	13%	25%	0%

Napomena: * S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Kada JLS-ovi sufinanciraju i dječje vrtiće na svom području i dječje vrtiće u obližnjim JLS-ovima, *prosječan je mjesečni iznos subvencija po djetetu* kojim sufinanciraju pohađanje dječjih vrtića izvan vlastitog područja za 145 kuna niži. Tako sufinanciranje dječjih vrtića na vlastitom području prosječno iznosi 1.103 kune mjesečno po djetetu, a na područjima drugih JLS-ova 947 kuna mjesečno po djetetu. Ipak, važno je istaknuti kako u malo više od trećine slučajeva (35,7%) nema razlike u sufinanciranju dječjih vrtića na vlastitom području ili na području drugih JLS-ova. Samo u 10,7% općina iznos u kojem se sufinancira pohađanje dječjeg vrtića u drugom JLS-u veći je negoli iznos subvencioniranja pohađanja dječjeg vrtića unutar JLS-a. Također, općine koje nemaju dječjih vrtića na svom području manje izdašno sufinanciraju pohađanje dječjih vrtića u obližnjim JLS-ovima (prosječno s 532 kune mjesečno po djetetu), nego što to čine (u pravilu razvijene) općine koje imaju dječje vrtiće na svom području (prosječno s 892 kune mjesečno po djetetu). Naposljetku, nekoliko predstavnika JLS-ova odgovorilo je i da se pohađanje dječjeg vrtića na području drugih JLS-ova sufinancira ako su od strane djece i roditelja ispunjeni određeni uvjeti. Prvi je navedeni uvjet koji se primjenjuje u pet općina i jednom gradu nedostatak mjesta u lokalnom dječjem vrtiću. Drugi je uvjet zaposlenost roditelja u bliskom JLS-u i on vrijedi za dva grada.

12. RADNO VRIJEME DJEČJIH VRTIĆA

U analizi se polazilo od pretpostavke kako je redovno radno vrijeme dječjih vrtića svakim radnim danom od 7 do 17 sati, dok se dostupnost usluga dječjih vrtića prije ili poslije toga radnog vremena te rad vikendom (subotom) smatraju „dežurstvom“. Ovdje se polazilo od informacije Ministarstva znanosti i obrazovanja o organizaciji rada u dječjim vrtićima,⁵¹ no valja imati na umu kako je ovo anketno istraživanje pokazalo da u nekim dječjim vrtićima djeca provode vrijeme u „dežurstvu“ i u razdoblju od 7 do 8 sati ujutro te nakon 15.30, dok su neki dječji vrtići otvoreni do 16.30. Podaci pokazuju kako je usluga „dežurstva“ u dječjim vrtićima dostupna u 29% JLS-ova zahvaćenih anketnim istraživanjem. U pravilu je riječ o većim JLS-ovima koji obuhvaćaju ukupno 71,1% populacije djece predškolske dobi. Pri razmatranju pokrivenosti djece uslugom „dežurstva“ potrebno je uzeti u obzir i činjenicu kako dobivena informacija ne vrijedi za sve dječje vrtiće unutar JLS-ova, već samo da je u najmanje jednom dječjem vrtiću na području JLS-a takvo „dežurstvo“ dostupno. Primjerice, u Gradu Zagrebu koji obuhvaća petinu ukupnog broja predškolske djece u RH postoji gotovo tristo dječjih vrtića, no u anketi je dobivena samo općenita informacija za sve vrtiće na području Grada Zagreba. Ipak, prakse dječjih vrtića su različite i „dežurstvo“ organizira svaki dječji vrtić zasebno.

Tablica 49. Oblik „dežurstva“ i dostupnost usluge „dežurstva“ dječjih vrtića - prema statusu i indeksu razvijenosti JLS-a

	JLS-ovi koji organiziraju „dežurstvo“	„Dežurstvo“ ujutro	„Dežurstvo“ poslijepodne	Prema potrebi roditelja
Ukupno				
JLS - ukupno	29%	22%	7%	8%
Utežano za populaciju predškolske dobi*	71,1%	65,3%	51,7%	41,9%
Status JLS-a				
- Grad	47%	36%	16%	10%
- Općina	17%	14%	2%	6%
Indeks razvijenosti				
- I. skupina	0%	0%	0%	0%
- II. skupina	18%	15%	1%	4%
- III. skupina	38%	33%	9%	9%
- IV. skupina	39%	22%	16%	11%
- V. skupina	36%	13%	13%	27%

Napomena: * S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Kada gledamo dostupnost „dežurstva“ s obzirom na status JLS-a, „dežurstvo“ je organizirano u 47% gradova i samo 17% općina (Tablica 49.). S obzirom na indeks razvijenosti grada ili općine, primjetna je razlika između JLS-ova nižih (I. i II.) i viših (III. – V.) skupina razvijenosti u organiziranju „dežurstva“.

⁵¹ Vidi <https://mzo.hr/hr/dnevna-tjedna-organizacija-rada-u-vrticima?cat=251>.

Jutarnje “dežurstvo” dostupno je u 22% JLS-ova, a popodnevno samo u njih 7%. Jutarnje “dežurstvo” prosječno počinje sat i pol prije redovnoga radnog vremena, a poslijepodnevno traje do tri sata nakon završetka redovnoga radnog vremena. “Dežurstvo” subotom dostupno je samo u sedam JLS-ova, odnosno u četiri grada i tri općine. Prema rezultatima ankete, 8% JLS-ova organizira “dežurstvo” prema potrebama roditelja, no nepoznato je što to stvarno znači na implementacijskoj razini.

Ovdje je važno istaknuti kako su roditeljske potrebe vezane uz radno vrijeme slabo istražene i uglavnom nepoznate. Istraživanje UNICEF-a na populaciji roditelja djece predškolske dobi pokazalo je kako veliki broj roditelja kombinira usluge jaslica/vrtića s neformalnim izvorima brige o djeci (ponajprije bakama te zatim djedovima), što može upućivati na određenu neusklađenost radnog vremena dječjih vrtića s potrebama zaposlenih roditelja (Dobrotić, 2013.). No, to jednako tako može upućivati i na činjenicu da pojedini roditelji ne žele da dijete provodi previše sati dnevno u programima jaslica/vrtića ili pak izbjegava tzv. „dežurstva“. Isto tako, u tom istom istraživanju dio se roditelja žalio na radno vrijeme neusklađeno s potrebama zaposlenih roditelja, a i na problem spajanja odgojno-obrazovnih skupina te organizacije rada dječjih vrtića tijekom ljetnih mjeseci i često mijenjanje odgojitelja. U tom kontekstu valja napomenuti kako je zbog snažne sezonalnosti zaposlenosti u Hrvatskoj u ljetnim mjesecima zaposleno 60 - 80 tisuća osoba više negoli zimi, a mnogi od njih su roditelji male djece. Isto tako, Zakonom o radu (NN, br. 93/2014.) propisana su četiri tjedna godišnjeg odmora u cijeloj godini te čak ni kolektivni ugovori u javnom sektoru ne predviđaju više od šest tjedana godišnjeg odmora. No, dječji vrtići u tri ljetna mjeseca - oko 12 tjedana - bitno smanjuju kapacitete i otpuštaju velik broj privremeno zaposlenih odgojitelja (vidi Poglavlje 5.3.).

U ovom kontekstu bitno je osvrnuti se i na činjenicu kako znatan broj roditelja radi u uslužnim djelatnostima, a njihov radni raspored povremeno ili redovito uključuje rad u večernjim satima, subotom ili nedjeljom, odnosno u terminima izvan desetosatnoga radnog vremena vrtića. Za dio tih roditelja (npr. jednoroditeljske obitelji, oba partnera rade u atipičnim radnim satima) ne postoji mogućnost usklađivanja obiteljskih obveza i plaćenog rada, osim na nereguliranom tržištu brige za djecu ili potporu šire obitelji (ako živi u blizini). Pedagoški standard navodi: „ako je iskazana opravdana potreba za radom dječjeg vrtića s programom duljim od 10 sati dnevno, može se povećati broj odgojitelja prema potrebi programa uz suglasnost osnivača“, ali ovakvi su obrasci vrlo rijetki u praksi. Prema Anketi o radnoj snazi (Eurostat, 2017.e) među zaposlenim osobama u kohortama roditelja djece predškolske dobi (25 - 49 godina) u atipičnim radnim satima ustanovljeni su sljedeći obrasci: navečer je katkad radilo njih 41,5%, a uobičajeno 4,4%; subotom je katkad radilo njih 50,5%, a uobičajeno 16,8% (samo trećina nikad ne radi subotom); nedjeljom je katkad radilo njih 27,8%, a uobičajeno 6,8% (korišten prosjek 2014. - 2016. godine zbog stabilnosti procjena). Uzmemo li u obzir činjenicu kako 83% djece koja pohađaju jaslice/vrtić ima oba zaposlena roditelja (vidi Poglavlje 2.5.) i pretpostavimo li kako kućanstva u kojima roditelj radi u atipičnom radnom vremenu „katkad“ trebaju svaki četvrti dan uslugu u atipičnom terminu, a kućanstva u kojima roditelj radi u atipičnom radnom vremenu „uobičajeno“ svaki drugi dan, zadovoljavanje bi ovih potreba tražilo zadržavanje 10,4% „dnevni“ kapaciteta u večernjim satima, 17,4% subotom i 8,6% nedjeljom. Naravno, ovakav bi režim bio organizacijski izazovan za uspostavu te bi tražio brojne prilagodbe načina i oblika rada (od „dežurstava“ nadalje) kao i mehanizme osiguravanja dobrobiti djeteta (posebice brige oko toga da djeca ne borave u predškolskom programu dulje od sveukupno 9 - 10 sati dnevno). Također, osiguravanje ovakve usluge tražilo bi i dodatno zapošljavanje odgojitelja odnosno njihov povremeni angažman kasno popodne ili vikendom - pri optimalnoj alokaciji i uz navedene potrebe to bi značilo oko 10% dodatnih odgojitelja. No, valja ponovo naglasiti kako su roditeljske potrebe za takvim praksama neistražene i nepoznate.

13. ORGANIZACIJA PROGRAMA PREDŠKOLE

Iako programi predškole predviđeni u godini prije polaska u osnovnu školu za djecu koja nisu pohađala dječji vrtić djeluju od 1970-ih godina (Baran i sur., 2011.), oni su postali obveznima tek s pedagoškom godinom 2014./2015. Program predškole tako postaje odgojno-obrazovni program koji su obvezna pohađati sva djeca godinu dana prije polaska u osnovnu školu. Za djecu koja pohađaju vrtić program predškole integriran je u redovni program, dok djeca koja ne pohađaju vrtić upisuju zaseban program predškole, koji se održava u dječjem vrtiću ili osnovnoj školi, ovisno o mogućnostima pojedine lokalne sredine. JLS je dužan organizirati program predškole na području unutar 20 kilometara od stanovanja djeteta (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN, br. 94/2013., čl. 10.), što je mnogo više od preporučene udaljenosti dječjeg vrtića od jednoga kilometra od mjesta stanovanja djeteta definirane državnim pedagoškim standardom. To dodatno otežava pristup programu predškole djeci nižega socioekonomskog statusa te u izoliranijim naseljima. Prema Pravilniku o trajanju i sadržaju programa predškole (NN, br. 107/2014.) redovno trajanje programa je 250 sati, a iznimno 150 sati u slučaju malog broja djece, otežanih uvjeta dolaska ili boravka djece ili drugih objektivnih teškoća.

Tablica 50. Trajanje programa predškole u odnosu na stupanj razvijenosti i status JLS-a

	40 - 149 sati	150 - 249 sati	250 sati	251 - 350 sati	Više od 350 sati ili integrirani
Ukupno					
JLS ukupno	5%	22%	43%	10%	20%
Utežano za populaciju predškolske dobi*	1,1%	14,9%	71,7%	6,0%	6,3%
Status JLS-a					
- Grad	1%	18%	56%	10%	14%
- Općina	7%	25%	35%	9%	24%
Indeks razvijenosti					
- I. skupina	6%	47%	12%	0%	35%
- II. skupina	7%	26%	32%	12%	23%
- III. skupina	3%	19%	51%	13%	14%
- IV. skupina	4%	11%	68%	0%	18%
- V. skupina	0%	9%	55%	9%	27%

Napomena: * S obzirom na različitu veličinu JLS-ova, podaci su dodatno utežani za populaciju djece predškolske dobi na području JLS-ova zahvaćenih istraživanjem, odnosno JLS-ova koji su ušli u analizu kod pojedinog bloka pitanja (vidi Tablicu 36., koja iskazuje odaziv po pojedinoj tematskoj cjelini).

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

Možemo vidjeti kako među JLS-ovima za koje su nam poznati podaci najveći broj njih organizira zaseban program predškole u trajanju od zakonski propisanih 250 sati, dok manji broj JLS-ova organizira i duže programe. Ipak, postoji manji broj JLS-ova koji ne poštuju niti minimalan zakonski propisan standard o potrebnom trajanju programa predškole od 150 sati. U pravilu je riječ o manjim sredinama, na čijem području živi samo 1,1% populacije djece predškolske dobi te sredinama nižeg stupnja razvijenosti. U sredinama nižeg stupnja razvijenosti (I. i II.) programi predškole op-

ćenito traju kraće te tamo češće nalazimo programe u trajanju kraćem od 250 sati godišnje (Tablica 50.). Dio JLS-ova ima programe predškole isključivo integrirane u redovne vrtičke programe. Uglavnom je riječ o općinama s malim brojem djece predškolske dobi. Naposljetku, važno je napomenuti kako sveukupno gledano 71,7% populacije djece predškolske dobi živi u JLS-ovima u kojima programi predškole traju 250 sati godišnje.

Budući da je zakonom propisano da je program predškole besplatan za svu djecu (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN, br. 94/2013., čl. 17.), financiranje tog programa ni u bilo kojem obliku ne bi trebali snositi roditelji. Ipak, u 17,7% JLS-ova roditelji sudjeluju u plaćanju programa predškole i te se cijene kreću od 15 do 500 kuna mjesečno po djetetu, a prosječno plaćaju 221 kunu mjesečno po djetetu. U tri općine roditelji program predškole plaćaju jednokratno u iznosu od 150 do 350 kuna po djetetu. Takva je praksa vjerojatno djelomice rezultat i činjenice da je iznos koji nadležno ministarstvo osigurava za provođenje programa predškole propisan pravilnikom iz 1997. godine, koji od tada nije mijenjan. U skladu s odredbama tog pravilnika ministarstvo je za provođenje programa predškole dužno izdvajati 20 kuna mjesečno po djetetu u odgojno-obrazovnoj skupini (Pravilnik o načinu raspolaganja sredstvima državnog proračuna..., NN, br. 134/1997.). No, zanimljivo je kako sudjelovanje roditelja u cijeni programa predškole nije povezano sa stupnjem razvijenosti JLS-a. Kada je riječ o statusu JLS-a, razlike nisu velike, u 20,5% općina i 12,2% gradova roditelji sudjeluju u sufinanciranju programa predškole. Važno je naglasiti kako su ovdje izneseni podaci prikupljeni u razdoblju 2015. - 2016., kada je program predškole već bio definiran kao zakonska obveza.

III. PREGLED RECENTNIH REFORMI U IZABRANIM ZEMLJAMA EU-a S RASTUĆIM OBUHVATOM DJECE PREDŠKOLSKIM PROGRAMIMA

Većina se europskih zemalja suočava s manjkom predškolskih kapaciteta, posebice za djecu jasličke dobi (iznimka su skandinavske zemlje, za detaljan pregled vidi Eurydice i Eurostat, 2014.). Slično kao i u Hrvatskoj, jedna od ključnih poteškoća europskih predškolskih sustava su, uz nedostatne kapacitete, upravo velike regionalne razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima te u priuštivosti i kvaliteti programa. Slijedom toga, europske zemlje provode brojne reforme, a kako bi riješile te probleme i prije svega omogućile svoj djeci pravo na pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Općenito gledano, možemo izdvojiti tri glavna pristupa reformama: 1) ulaganje središnje države u širenje i djelovanje novih predškolskih programa (npr. uspostavom zasebnih novčanih fondova na državnoj razini putem kojih se federalnim/lokalnim sredinama stavljaju na raspolaganje dodatna sredstva iz državnog proračuna za širenje te operativno djelovanje postojećih ili novonastalih predškolskih programa); 2) manje prilagodbe unutar postojećih sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja kojima se osigurava veća dostupnost i priuštivost predškolskih programa (npr. dodatne subvencije, uvođenje prava djeteta na mjesto u predškolskom programu, promjene standarda kvalitete) i 3) širenje mreže predškolskih programa korištenjem fondova EU-a. U nastavku se iznose primjeri tih reformi u izabranim europskim zemljama koje su u posljednjem desetljeću znatnije proširile svoje predškolske kapacitete i koji mogu poslužiti kao izvor javnopolitičkog učenja u RH, naravno, uz pozorno sagledavanje pozitivnih i negativnih strana tih reformi te uvažavanje specifičnosti konteksta i već postojećeg sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH.

14. ULAGANJE SREDIŠNJE DRŽAVE U ŠIRENJE I DJELOVANJE NOVIH PREDŠKOLSKIH PROGRAMA

Jedan od učinkovitijih pristupa na koji su se unazad nekoliko godina odlučile mnoge članice EU-a, rukovodeći se ciljem širenja nedostatnih predškolskih kapaciteta i evidentnim regionalnim razlikama u dostupnosti predškolskih programa, jest ulaganje znatnih sredstava same središnje države u kreiranje novih programa, ali i njihovo operativno djelovanje (npr. Austrija, Njemačka, Portugal, Španjolska).⁵² Posebice je zanimljiv model širenja predškolskih programa koji su primijenile Austrija i Njemačka,⁵³ obje zemlje s visokodecentraliziranim sustavima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Također, riječ je o zemljama koje su se zbog duge tradicije obiteljske politike koja je počivala na novčanim naknadama suočile s kroničnim manjkom jasličkih programa, ali i s velikim regionalnim razlikama u njihovoj dostupnosti, priuštivosti te kvaliteti (npr. Seeleib-Kaiser, 2010.; Blum, 2015.). Slijedom toga obje, počevši od kasnih 2000-ih godina, provode reformu usmjerenu na

⁵² Praksa je prisutna i izvan EU-a, npr. i u Švicarskoj je kroz konfederacijski poticajni program (2003. - 2015.) u razdoblju 2005. - 2013. godine u programe ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja uloženo 146 milijuna PPS-a, čime je kreirano 42.695 novih predškolskih mjesta (Eurydice i Eurostat, 2014.).

⁵³ Među ostalim članicama EU-a čije se prakse ovdje detaljno ne iznose, Estonija također planira primijeniti model kojim se sa središnje razine lokalnim vlastima daje novčana potpora kako bi se širili predškolski programi, dok je u Španjolskoj ministarstvo nadležno za obrazovanje također investiralo 1.187 milijuna PPS-a u kreiranje jasličkih programa (Eurydice i Eurostat, 2014.).

rast obuhvaćenosti djece primarno jasličkim programima. U tu svrhu osnivaju zaseban novčani fond namijenjen širenju predškolskih programa, a putem kojeg se sa središnje državne razine saveznom državama te gradovima i općinama stavljaju na raspolaganje dodatna novčana sredstva potrebna i za širenje i za operativno djelovanje jaslica te vrtića. Na taj su se pristup odlučile s obzirom na to da je to bio način na koji su se unutar decentraliziranih sustava sredstva najlakše mogla preusmjeriti prema saveznom državama, odnosno zaobići kruta pravila povezana s podjelom nadležnosti između centralne i federalnih država te lokalnih sredina unutar samog sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. U nastavku se u kratkim crtama iznosi njihovo iskustvo.

Njemačka je početkom 2000-ih godina započela opsežniju reformu obiteljske politike, pri čemu je jedan od najvažnijih elementa te reforme bilo upravo širenje predškolskih kapaciteta, primarno za djecu jasličke dobi.⁵⁴ Naime, Njemačka je, povijesno gledano, razvila familistički sustav obiteljske politike koji je počivao na novčanim naknadama kojima se briga za djecu smještala u privatnu sferu, odnosno u obitelj, dok su jaslički programi bili slabo razvijeni i stoga teško dostupni. Suočena s niskim fertilitetom i manjkom radne snage, Njemačka se po uzoru na švedski model, a i motivirana europskim smjernicama poput barcelonskih ciljeva, počinje sve više okretati uslugama i obiteljskoj politici koja olakšava usklađivanje obiteljskih obveza i plaćenog rada (Seeleib-Kaiser, 2010.; Blum i Kuhlmann, 2016.).

Dok su vrtićki programi bili razvijeniji te se još 1992. godine uvodi i pravo djeteta na mjesto u vrtićkom programu, što dovodi do danas gotovo potpune obuhvaćenosti djece vrtićkim programima,⁵⁵ veća ulaganja u jasličke programe započinju 2000-ih godina. Naime, početkom 2000-ih godina širenje jasličkih programa postaje političkim prioritetom te počevši od 2004. godine savezne države (*Länder*) alociraju još 1,5 milijardi eura godišnje u širenje jasličkih programa. Cilj je bio obuhvatiti 20% djece jasličkim programima do 2010. godine (Seeleib-Kaiser, 2010.; obuhvaćenost djece jasličkim programima 2000. godine iznosila je oko 10%, Blum i Erler, 2011.). Nakon što se pokazalo da sredstva samo saveznih država nisu dovoljna kako bi se ostvarilo znatnije širenje kapaciteta, 2007. godine osniva se zaseban fond (*Sondervermögen*), putem kojeg se i središnja država aktivnije uključila u financiranje širenja jasličkih programa. Važno je istaknuti kako je osnivanje fonda te donošenje investicijskih programa bilo rezultat dogovora ministara nadležnih za obitelj i financije te predstavnika saveznih država. Sredstva iz tog fonda mogla su se iskoristiti i za investicijske i za operativne troškove. Naime, putem prvog programa "*Kinderbetreuungsförderung 2008-2013*" saveznom su se državama kroz zaseban fond alocirale 4 milijarde eura, od čega 2,14 milijardi eura za direktna ulaganja u izgradnju i širenje jasličkih kapaciteta, a preostalih 1,85 milijardi eura za financiranje operativnih troškova koji će nastati kao posljedica širenja programa. Štoviše, središnja se država obvezala i kako će nakon isteka programa, dakle od 2014. godine, na sebe preuzeti dio novonastalih operativnih troškova te stoga nastaviti pridonositi fondu sa 770 milijuna eura godišnje kako bi se pomoglo saveznom državama u pokrivanju operativnih troškova koji su nastali kao rezultat širenja kapaciteta. Savezne su države na sebe također preuzele obvezu dodatnog ulaganja u rane i predškolske programe, a kako bi se osigurala dugoročna održivost novonastalih kapaciteta (Bundesministerium für Familie..., 2007.). Istodobno s osnivanjem fonda usmjerenog na razvoj

⁵⁴ Reforma se odvijala istodobno s reformom roditeljskih dopusta, odnosno uvođenjem roditeljskih naknada za zaposlene roditelje, a koje su ovisne o njihovim prethodnim primanjima te ujedno i za njih povoljnije i izdašnije (prije su primali paušalnu naknadu u istoj visini kao i nezaposleni/neaktivni roditelji). Također, skraćeno je razdoblje u kojem nezaposleni/neaktivni roditelji mogu primati paušalnu roditeljsku naknadu s dvije na jednu godinu (više u Blum i sur., 2014.; 2015.; 2016.).

⁵⁵ Naime, udio je djece obuhvaćene vrtićkim programima porastao sa 70% 1990. godine (Seeleib-Kaiser i Toivonen, 2011.) na današnjih 97% (Blum i sur., 2017.), no činjenica jest da i dalje postoje problemi povezani s radnim vremenom dječjih vrtića te se neki programi odvijaju samo u jutarnjim satima, što nekim roditeljima (najčešće ženama) omogućuje jedino zaposlenost u nepunom radnom vremenu (Seeleib-Kaiser, 2010.).

jasličkih programa, 2008. godine donesen je i zakon (*Kinderförderungsgesetz*) kojim se jamči pravo svakog djeteta na mjesto u jasličkom programu od 2013. godine te se postavlja i nacionalni cilj od 35% obuhvaćenosti djece jasličkim programima do 2013. godine (Der Bundesregierung, 2017).

Kako napredak prema zadanom cilju nije bio dovoljno brz, uslijedila su još tri investicijska paketa ("*Kinderbetreuungsfinanzierung*" 2013. - 2014., 2015. - 2018., 2017. - 2020.) putem kojih je središnja država nastavila aktivno financijski pomagati širenje i djelovanje jasličkih programa, koji su inače u nadležnosti saveznih država. Dok su prva tri programa bila isključivo usmjerena na širenje jasličkih kapaciteta, posljednji (2017. - 2020.) se može koristiti i za širenje vrtičkih kapaciteta.⁵⁶ Slijedom provedenih istraživanja o stvarnim roditeljskim potrebama za jasličkim kapacitetima, postavljen je i novi državni cilj - 39% djece jasličke dobi uključene u predškolske programe. U razdoblju 2009. - 2018. središnja je država u investicijske troškove na taj način sveukupno uložila 3,28 milijardi eura, a u operacijske troškove 6,26 milijardi eura (Der Bundesregierung, 2017.; Bundesministerium für Familie..., 2017). Sredstva iz fonda se prema saveznom državama raspodjeljuju proporcionalno broju djece jasličke dobi na njihovu području. Pritom savezne države sklapaju administrativni ugovor s ministarstvima nadležnima za obitelj i financije, a koji jasno definira svrhu u koju će se utrošiti sredstva te broj novih jasličkih kapaciteta koji će se kreirati, ali i udio vlastitog sufinanciranja širenja i djelovanja novonastalih kapaciteta. Sredstva se mogu ulagati u razvoj novih kapaciteta ili zadržavanje starih kapaciteta koji bi se zatvorili bez dodatnih ulaganja.⁵⁷

Slijedom toga izdvajanja su Njemačke za sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja porasla s 0,37% BDP-a 2008. godine na 0,58% BDP-a 2013. godine (OECD, 2017.), a broj djece obuhvaćene jasličkim programima sa 17,6% 2008. godine na 32,7% 2016. godine (Der Bundesregierung, 2017.), ali uz još uvijek velike regionalne razlike između istočne i zapadne Njemačke. Primjerice, dok je u istočnoj Njemačkoj 52% djece jasličke dobi uključeno u predškolske programe, taj je obuhvat samo 27,4% u zapadnoj Njemačkoj. Nadalje ostaju problemi vezani uz dostatne kapacitete,⁵⁸ kvalitetu predškolskih programa te nedovoljno kvalificirano osoblje zaposleno u predškolskim programima, zbog čega se dodatno radi i na izradi zajedničkih standarda kvalitete (European Commission, 2015.a). Također ostaju i problemi povezani s radnim vremenom programa. Naime, zakonski propisano pravo djeteta na predškolsku uslugu nigdje ne definira trajanje programa i velik broj predškolskih programa u zapadnoj Njemačkoj još ne nudi programe s takvim radnim vremenom koji bi omogućili zaposlenost s punim radnim vremenom svim roditeljima (Reimer i sur., 2017).

Kao što je već spomenuto, sličan pristup primjenjuje i **Austrija**, s time da je Austrija istodobno ulagala i u širenje novih jasličkih i vrtičkih programa, i u prilagodbu radnog vremena potreba roditelja te kvalitetu programa. Počevši od 2008. godine sredstava su se saveznom državama također davala putem nekoliko investicijskih paketa u skladu s brojem djece predškolske dobi na njihovu području, ali uz veći udio regionalnog sufinanciranja (od strane saveznih država) negoli što je to bio slučaj u Njemačkoj: 1) sveukupno 45 milijuna eura za razdoblje 2008. - 2010. za širenje kapaciteta te još 5 milijuna eura godišnje (sveukupno 15) za rane programe stranih jezika (usto su savezne države morale uložiti još 20 milijuna eura godišnje, sveukupno 60); 2) sveukupno 55 milijuna eura od strane središnje države za razdoblje 2011. - 2014. godine za širenje programa te isto

⁵⁶ To se opravdava i velikim priljevom migranata te se procjenjuje kako će se potrebe za vrtičkim programima također povećati.

⁵⁷ Više na: <https://www.gesetze-im-internet.de/kitaFinhg/KitaFinHG.pdf>. Dosadašnje je iskustvo pokazalo kako je kreiranje novog mjesta prosječno stajalo 25.000 eura, a zadržavanje starog koje bi se bez dodatne financijske pomoći zatvorilo 3.500 eura (Der Bundesregierung, 2017).

⁵⁸ Primjerice, analize pokazuju da 43,2% roditelja djece jasličke dobi iskazuje potrebu za jasličkim programima (Der Bundesregierung, 2017).

toliko od strane saveznih država (25% sredstava moglo se utrošiti i na vrtičke kapacitete); 3) sveukupno 205 milijuna eura od strane središnje države za razdoblje 2014. - 2017. godine uz sufinanciranje saveznih država od 134 milijuna eura (35 - 40% sredstava moglo je ići prema vrtičkim programima; Blum, 2015.; Austria Federal Chancellery, 2016.).

U austrijskom su slučaju savezne države stoga morale u većem udjelu sudjelovati u sufinanciranju širenja programa, ali i osigurati održivost programa u budućnosti. Iznosi subvencija koji su se mogli dobiti od strane središnje države u početku su se kretali od 1.500 do 4.000 eura godišnje po novokreiranom mjestu, ovisno o vrsti programa. Također, ako je došlo do prilagodbe radnog vremena potrebama roditelja, mogla se ostvariti uvećana subvencija: 20% 2011. i 2012. godine, 10% 2013. godine i 5% 2014. godine. Uvećana se subvencija mogla rabiti za financiranje prilagodbe radnog vremena dječjih vrtića potrebama zaposlenih roditelja, i to na sljedeći način: 1) predškolski program trebao je biti otvoren najmanje 47 tjedana unutar pedagoške godine, i to četiri tjedana duže u odnosu na prethodnu situaciju; 2) predškolski program trebao je raditi najmanje 30 sati tjedno, i to pet sati tjedno duže u odnosu na prethodnu situaciju. U manjem omjeru sredstva su se ulagala i u alternativne programe, posebice u stručno osposobljavanje pružatelja tih programa (Republik Österreich Parlament, 2011.). U okviru posljednjega investicijskog paketa podignut je iznos subvencija na 2.000 - 4.500 eura godišnje po novokreiranom mjestu, a omogućeno je i dodjeljivanje jednokratnih potpora od 30.000 do 125.000 eura za namjene poput izgradnje novoga dječjeg vrtića, unaprjeđenja prostornih uvjeta, zapošljavanje dodatnog stručnjaka i administrativnih troškova radi produljenja radnog vremena (moguće je trogodišnje financiranje ovom potporom), javne kampanje podizanja svijesti kako bi se što veći broj ljudi odlučio na profesiju odgojitelja i sl. (Republik Österreich Parlament, 2014.).

U austrijskom je slučaju posebice zanimljiv i informativan izračun sindikata, koji su procijenili kako se dodatnim ulaganjem od 200 milijuna eura godišnje tijekom četverogodišnjeg razdoblja može kreirati 35.000 novih mjesta za djecu jasličke dobi i osigurati radni sati prilagođeniji potrebama zaposlenih roditelja za 70.000 postojećih mjesta, a i svaka mala odgojna skupina može dobiti dodatnog odgojitelja te da će se takvo ulaganje višestruko isplatiti i u najmanje optimističnom scenariju, odnosno preplatiti unutar petogodišnjeg razdoblja. Takvo bi ulaganje kreiralo 14.000 novih radnih mjesta u samom predškolskom sustavu te 2.300 novih radnih mjesta u drugim sektorima zbog povećane potrebe. Također, 14 do 28 tisuća roditelja koji nisu mogli raditi zbog nedostatka usluga moći će se zaposliti, čime će se utjecati i na dodatnu potrošnju, ali i uštedjeti na naknada za nezaposlenost te će se u proračune uplatiti više poreza i doprinosa. Slijedom tih parametara procijenjeno je kako će ovo ulaganje kreirati javne prihode koji će već u petoj godini od početnog ulaganja nadmašiti sam trošak ulaganja, i to za 14 do 168 milijuna eura, ovisno o općim ekonomskim trendovima i pokazateljima u zemlji (AK Europa, 2013.).

Slično kao i u njemačkom slučaju, i u Austriji je došlo do vidljivijeg rasta izdvajanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, i to s 0,29% BDP-a 2007. godine na 0,49% BDP-a 2013. godine (OECD, 2017). Izvješća govore kako je u Austriji u razdoblju 2008. - 2017. središnja država sveukupno uložila 390 milijuna eura u širenje predškolskih programa, a savezne države još 250 milijuna eura, čime je kreirano više od 47.000 novih predškolskih mjesta do 2014. godine (European Commission, 2015.b). Jaslički su kapaciteti porasli s 11,8% pedagoške godine 2007./2008. na 20,8% pedagoške godine 2012./2013. Valja istaknuti kako su se unatoč rastu kapaciteta i nadalje zadržale velike regionalne razlike u obuhvaćenosti djece jasličkim programima među saveznim državama i unutar njih (Blum, 2015.). Također, povećali su se i operativni sati predškolskih programa te trenutno 62% djece jasličke dobi i 42% djece vrtičke dobi ide u dječje vrtiće koji rade više od 45 sati tjedno i 47 tjedana godišnje (European Commission, 2015.b). Porast udjela djece obuhvaćene vrtić-

kim programima bio je manjeg intenziteta, s 80% 2009. godine na 83% 2014. godine (Rille-Pfeiffer, 2011.; International Network on Leave Policies & Research, 2017). Pritome je obuhvat petogodišnjaka dosegao razinu od 95,8% (OECD, 2017.) s obzirom na to da je od pedagoške godine 2009./2010. za petogodišnjake uvedena obveza pohađanja vrtičkog programa od minimalno 20 sati tjedno (4 dana tjedno po pet sati) (Rille-Pfeiffer, 2011.). Regionalne su razlike prisutne i kod priuštivosti programa, pa su tako predškolski programi u potpunosti besplatni primjerice u Beču, dok je tome tako od 2,5 godine djetetova života u Gornjoj Austriji, treće godine djetetova života u Donjoj Austriji te četvrte godine djetetova života u Tirolu (Blum, 2015.).

U oba je slučaja, austrijskom i njemačkom, bila riječ o vidljivijem širenju mreže predškolskih programa. Iako je taj rast u Austriji malo sporijeg intenziteta negoli u Njemačkoj, valja imati na umu kako je Austrija s jedne strane uložila manje izdašna sredstava sa središnje razine, a s druge je strane istodobno ulagala i u kvalitetu predškolskih programa te prilagodbu radnog vremena predškolskih programa potrebama zaposlenih roditelja. Njihovo iskustvo jasno pokazuje kako je i unutar visokodecentraliziranih sustava moguća jača intervencija središnje države, a i kako se dodatnim preusmjeravanjem sredstava s državne razine može znatnije ubrzati rast predškolskih kapaciteta. No, ono što je također vidljivo iz prikazanih slučajeva jest da se bez određenih mehanizama uteženja pri raspodjeli sredstava prema sredinama slabije razvijenosti bitno ne smanjuju regionalne razlike. Također, veće širenje kapaciteta zahtijeva popriličan broj novih odgojitelja, što kratkoročno može biti prepreka intenzivnijem širenju programa. Naposljetku, austrijske projekcije jasno pokazuju kako je riječ o izdacima koji sa sobom nose višestruku dobit i da na njih ne treba gledati kao na trošak, odnosno da se svako ulaganje u predškolske programe višestruko isplati te vraća već na kraći rok i u najmanje optimističnom scenariju.

15. REFORME USMJERENE NA UNAPRJEĐENJE DOSTUPNOSTI I PRIUŠTIVOSTI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA

Brojne europske zemlje pribjele su manjim reformama i prilagodbama unutar već postojećih sustava, a kako bi djelovale na dostupnost i priuštivost predškolskih programa. Na dostupnost programa djeluje se mjerama poput uvođenja prava djeteta na mjesto u predškolskom programu, čime se lokalnim sredinama uvodi obveza da se svakom djetetu osigura mjesto u predškolskom programu (npr. Slovenija, Njemačka), ili, pak, prilagođavanja standarda kvalitete te omogućavanja (Eurydice i Eurostat, 2014.). Kada govorimo o standardima kvalitete, može se vidjeti kako zemlje poput Češke, Grčke, Francuske i Slovenije mijenjaju zakonodavni okvir, a kako bi predškolskim ustanovama omogućile da pišu veći broj djece no što je to bilo dozvoljeno prije.⁵⁹ U Francuskoj su se na taj način kapaciteti u već postojećim ustanovama povećali za 28%. Također, pojednostavnjeni su standardi glede sanitarnih prostorija ili veličine prostora potrebnog za igru, zahtjevi povezani s korištenjem objekata u kojima će se odvijati novonastali predškolski programi i sl. (npr. Portugal, Litva, Slovačka, Slovenija). Primjerice, u Litvi se uspostavljaju tzv. multifunkcionalni centri u ruralnim područjima koji, među ostalim, pružaju i predškolske programe,⁶⁰ dok je u Slovačkoj dio

⁵⁹ Ovdje je važno podsjetiti na već iznesene podatke kako Hrvatska već sada nadilazi pedagoškim standardom propisanu veličinu odgojno-obrazovnih skupina te takav pristup nije nešto čime bi se buduće reforme trebale rukovoditi.

⁶⁰ Sličnu inicijativu nalazimo i u Latviji, gdje se između 2009. i 2013. godine provodi program „Change Opportunities for Schools“, unutar kojega se male škole pretvaraju u multifunkcionalne obrazovne, kulturne i socijalne centre podrške, posebice kako bi se podržale i revitalizirale male škole u ruralnim područjima i na rubovima gradova. Dok je jedna od glavnih zadaća bilo širenje predškolskih programa, naglasak je stavljen i na podršku roditeljstvu (OECD, 2016.).

prostorija u već postojećim objektima prenamijenjen u prostore potrebne za rad odgojno-obrazovnih skupina (Eurydice i Eurostat, 2014.).

Među zemljama koje su reformama uz nedostatne kapacitete naslovljavale i priuštivost predškolskih programa izdvajamo **Sloveniju**. Predškolski su programi roditeljima postali još skuplji nakon usklađivanja s novim standardima kvalitete koji su povisili samu cijenu programa početkom 2000-ih godina (posebice su bili pogođeni roditelji koji su zarađivali 0,7 - 1,1 prosječne plaće po članu obitelji). Usto, nije bilo jedinstvene metodologije za izračun cijene i subvencija na cijelom području Slovenije te su roditelji u nekim dijelovima Slovenije istu uslugu plaćali i do 50% više. Stoga se početkom 2000-ih godina najprije uvodi jedinstvena metodologija za izračun cijene predškolskih programa, ali i iznosa subvencija, pri čemu su one ovisile o primanjima obitelji. Uz to se 2003. godine dozvoljava da se u odgojno-obrazovnu skupinu upiše dvoje djece više nego što je to propisano pedagoškim standardom. Zatim se 2008. godine uvode nove prilagodbe unutar postojećeg sustava kako bi programi postali priuštiviji te dostupniji većem broju djece - roditelji koji imaju dvoje ili više djece uključene u predškolske programe plaćaju subvenciju za samo jedno dijete (i to dodatno umanjenu za jedan dohodovni razred u odnosu na onaj kojemu pripadaju). Iste se godine donosi i odredba u skladu s kojom je država trebala dodatno subvencionirati pohađanje vrtičkih programa, s obzirom na to da Slovenija nije dosegla barcelonske ciljeve za vrtičku djecu, i to s 50% cijene koju su roditelji bili dužni platiti nakon što su već ostvarili pravo na lokalnu subvenciju. Reforma se trebala postupno implementirati do 2014. godine, no kriznim je mjerama nakon nekoliko odgoda ukinuta. Štoviše, s kriznim mjerama ukinuta je i odredba kojom je drugo i svako dijete iz iste obitelji u programu besplatno te se za njega od 2012. godine ipak treba platiti 30% pripadajućega roditeljskog sudjelovanja u cijeni programa. Također, bilo je planirano i da se od siječnja 2012. godine plaće stručnim radnicima, koje čine 80% sveukupne cijene predškolskih programa, isplaćuju iz državnog proračuna kako bi se ujednačile regionalne razlike u dostupnosti i priuštivosti programa. No, i od te se reforme odustalo u kriznim godinama (vidi Stropnik, 2011.; Dobrotić, 2012.; Blum i sur., 2014.).

Unatoč činjenici da dio planiranih reformi nije proveden, već su sama mogućnost blagog porasta odgojno-obrazovnih skupina za dvoje djece po skupini (mogućnost uključivanja dvoje djece po skupini više implementirana je u 78% skupina; Eurydice i Eurostat, 2014.)⁶¹ te ponajprije niža cijena programa za obitelji s više djece bitno utjecali na dostupnost programa. Dok je pedagoške godine 2000./2001. u jasličke programe bilo uključeno 29,2% djece, a u vrtiče 69,5% djece, ta je brojka pedagoške godine 2007./2008. porasla na 43,7% djece jasličke dobi i 82,1% djece vrtičke dobi. Rast je posebice intenzivan nakon reforme provedene 2008. godine, pa je 2012. godine u jaslicama bilo 55,3% djece i u vrtićima 89,3% djece. Posljednji dostupni podaci govore o obuhvaćenosti djece jasličkim programima od 57,3% 2015. godine i vrtičkim programima od 90,5% (SURS, 2009., 2017.). Iako Slovenija trenutno doseže barcelonske ciljeve, ne doseže cilj Europa 2020 te su daljnje reforme usmjerene na daljnje širenje predškolskih kapaciteta, ali i prilagodbu radnog vremena potrebama zaposlenih roditelja (smjenski rad, noćni sati i vikendi) (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2017).⁶²

⁶¹ Tu je bitno istaknuti kako unatoč tome na jednog odgojitelja dolazi osmero djece (oko šestero u jasličkim programima i devetero u vrtičkim programima) (SURS, 2011., 2017.), što je povoljnija situacija od one u Hrvatskoj.

⁶² Reforme glede prilagodbe radnog vremena provode se i u drugim zemljama. Već je izneseno austrijsko iskustvo, dok je, primjerice, Češka omogućila da se programi ranog odgoja i obrazovanja odvijaju u smjenama s različitim djecom u jutarnjim i popodnevnim satima u skupini, a moguće je da se program uz nepuno radno vrijeme pohađa i u različitim danima u tjednu (Eurydice i Eurostat, 2014.).

16. ŠIRENJE MREŽE PREDŠKOLSKIH PROGRAMA KORIŠTENJEM FONDOVA EU-a

Neke od zemalja iskoristile su sredstva europskih fondova (npr. Latvija, Portugal, Poljska) za izgradnju novih te širenje postojećih dječjih vrtića.⁶³ Tako je, primjerice, Latvija 2009. godine sagradila ili proširila 17 dječjih vrtića, a do lipnja 2014. godine renovirala 61 postojeći dječji vrtić korištenjem programa EU-a *Infrastructure and Services Program* (Eurydice i Eurostat, 2014.). To je ponajprije pridonijelo širenju jasličkih kapaciteta – obuhvaćenost je djece jasličkim programima porasla sa 16% 2008. godine na 25,8% 2014. godine; a vrtičkim programima s 85,5% na 91,8% (TransMonEE, 2017.). Također, **Portugal** je korištenjem fondova EU-a sagradio/otvorio 500 dodatnih odgojnih skupina (Eurydice i Eurostat, 2014.) te je obuhvaćenost djece jasličkim programima porasla s 36% 2009. godine na 48% 2014. godine, a vrtičkim programima s 81% na 88% (Moss, 2011.; Blum i sur., 2017.).

Iako **Poljsku** još obilježava izrazito nizak udio djece uključene u predškolske programe (posebice jaslice), zanimljivo je osvrnuti se na njihovo iskustvo koje upućuje na to kako može doći do promjene prioriteta u lokalnim sredinama posredstvom fondova EU-a, ali i promjene u percepciji roditelja o važnosti uključivanja djece u predškolske programe. Za razliku od drugih zemalja, Poljska je sredstva fondova EU-a iskoristila isključivo za širenje vrtičkih kapaciteta,⁶⁴ posebice u ruralnim sredinama. Naime, uz nisku obuhvaćenost djece vrtičkim programima, Poljsku obilježavaju i velike regionalne razlike u dostupnosti predškolskih programa te je samo trećina djece u ruralnim područjima polazila vrtiće. To nije bila samo posljedica nepostojanja vrtića u pojedinim sredinama, već i nedovoljnog interesa roditelja za programe vrtića, zbog čega nije bilo niti pritiska na lokalne vlasti za širenje predškolskih kapaciteta.⁶⁵ Iako, to se mijenja te interes roditelja za uključivanje djece u vrtiće sve više raste, posebice zbog utjecaja medija koji sve više ističu pozitivne učinke pohađanja predškolskih programa na kognitivni i socijalni razvoj djeteta i njegove obrazovne ishode. Također, istraživanja su jasno uputila na to kako je samo rješavanje nedostatnih predškolskih kapaciteta bilo jako nisko na listi prioriteta lokalnih vlasti. Primjerice, istraživanje provedeno 2011. godine pokazalo je da je djelovanje dječjih vrtića dobilo drugu najmanju ocjenu (odmah nakon djelovanja kulturnih institucija) na listi lokalnih prioriteta (2,73 na skali od 1 do 4), dok su prvo mjesto među prioritetima lokalnih vlasti zauzimale teme poput popravaka i održavanja lokalnih prometnica (3,8) ili naplaćivanja komunalnih usluga (3,04). Štoviše, rasprave su o dječjim vrtićima u lokalnim sredinama bile vrlo slabog intenziteta (vidi Swianiewicz, 2013., 2014.).

⁶³ Zanimljivo je i kako je Estonija dobila financijsku pomoć Norveške za širenje predškolskih kapaciteta.

⁶⁴ U Poljskoj su jaslički programi slabo razvijeni i interes za njihovo širenje je bitno manji. U novije vrijeme, točnije 2011. godine Ministarstvo rada i socijalne politike implementira program 'Toddler' (*Maluch*) na osnovi kojeg se pokušavaju proširiti jaslički kapaciteti – kroz ciljane državne subvencije koje mogu iznositi maksimalno 50% troškova širenja programa. Također, uvode se porezne olakšice poslodavcima kako bi ih se potaknulo da sami otvore jasličke programe (Szelewa, 2012.; Eurydice i Eurostat, 2014.). Do sada to nije rezultiralo većim širenjem jasličkih kapaciteta, iako ovdje valja voditi računa i o dominantnim kulturnim normama vezanima uz roditeljstvo gdje se još uvijek smatra da je za djecu jasličke dobi najprimjerenija obiteljska briga i skrb. Tako je udio djece uključene u jaslice porastao tek s 8% 2008. godine na 11% 2014. godine (Moss, 2011.; Blum i sur., 2017.).

⁶⁵ Štoviše, još prije 10 do 15 godina programi su se zatvarali u ruralnim predjelima, jer nije bilo interesa za iste. Ipak, u novije vrijeme i nezaposleni roditelji su zainteresiraniji za predškolske programe te sve više upisuju djecu u vrtiće (Swianiewicz, 2014.). Ovdje je važno istaknuti i kako je veliki broj predškolskih programa (posebice jaslica) zatvoren nakon 1990-ih godina kada ih je država prestala financirati, odnosno kada je došlo do financijske decentralizacije te ih neke lokalne sredine više nisu mogle samostalno financirati i zadržati. Također, uz nedostatak kapaciteta te interesa roditelja važnu ulogu pri odluci roditelja da djeca pohađaju vrtiće svakako ima njihova priuštivost, a upravo su zbog takve reforme programi postali manje priuštivi budući da su lokalne sredine smanjile razinu subvencija te su u pojedinim slučajevima roditelji morali izdvajati za predškolski program trećinu do polovinu prosječne mjesečne plaće po djetetu (Szelewa, 2012.).

Slijedom toga Poljska je iskoristila fondove EU-a kako bi ujednačila regionalne razlike u dostupnosti vrtićkih programa te je unutar programa *Operating Programme Human Capital* do kraja 2011. godine financirano 800 projekata povezanih s razvojem dječjih vrtića sveukupne vrijednosti 125 milijuna eura. Dostupnost tih sredstava, ali i pritisak roditelja koji su vidjeli kako su takva sredstva dostupna u susjednim općinama, vodili su rastućem broju projektnih prijava, pri čemu je više od 80% projekata implementirano upravo u ruralnim sredinama (Swianiewicz, 2014.). Obuhvaćenost je djece vrtićkim programima porasla s 47% 2008. godine na 74% 2012. godine, gdje se i zadržala do 2014. godine (Moss, 2012.; Blum i sur., 2017.). Kako je riječ bila o dvogodišnjim programima, lokalne su se sredine suočile s problemom održivosti novonastalih kapaciteta. Također, dio je kapaciteta bio organiziran samo u obliku poludnevnih programa ili poslijepodnevnih programa, a po prestanku financiranja neki su od programa prestali djelovati (Szelewa, 2012.). Analize upućuju i na određene pozitivne promjene, posebice glede promjene prioriteta na lokalnim razinama te tako pitanje djelovanja vrtićkih programa postaje važnom „lokalnom“ temom i većina je lokalnih sredina planirala pronaći sredstva za zadržavanje barem dijela novonastalih kapaciteta (Swianiewicz, 2014.).⁶⁶ Kako brojne sredine ipak nisu bile u mogućnosti zadržati novonastale kapacitete isključivo vlastitim sredstvima, država ih je odlučila financijski poduprti u toj namjeri, a kako bi se izbjeglo zatvaranje dječjih vrtića nakon što završe financirani programi EU-a (Szelewa, 2012.). Iz programskih prioriteta za europske strukturne fondove za tekuće programsko razdoblje vidljivo je kako je širenje vrtićkih kapaciteta i dalje jedan od ključnih prioriteta te kako se u razdoblju 2014. – 2020. planira uložiti u još 600.000 (pred)školskih mjesta (European Commission, 2015.b).

Možemo vidjeti kako europski fondovi također mogu biti važan izvor sufinanciranja inicijalnog pokretanja novih programa, posebice u uvjetima velikih regionalnih razlika i podrazvijenih predškolskih kapaciteta, ali i da pri planiranju takvih programa ponajprije treba voditi računa o mehanizmima financijske održivosti novonastalih programa po isteku projektnih sredstava.

⁶⁶ Istraživanje u lokalnim sredinama je pokazalo kako su suočeni s pritiskom roditelja lokalni čelnici morali pronaći načine da zadrže postojeće kapacitete, ali i da je bilo onih koji se nisu niti odlučili za apliciranje na taj program pravdajući takvu odluku upravo činjenicom kako će se roditelji naviknuti na takvu uslugu, a onda će se oni suočiti s problemom njezine održivosti u budućnosti (Swianiewicz, 2014.).

IV. PREPORUKE ZA DALJNI RAZVOJ SUSTAVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Iznesena analiza uputila je na brojne izazove koji se stavljaju pred sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj. Postoji nedovoljno razvijena i regionalno izrazito neujednačena mreža dječjih vrtića koja je daleko od toga da se svakom djetetu osigura mjesto u predškolskom programu, a posebice ne djeci iz obitelji nižega socioekonomskog statusa. Pokazatelji kvalitete i priuštivosti programa nepovoljni su, a organizacija rada dječjih vrtića ne odgovara potrebama zaposlenih roditelja. Funkcionalna decentralizacija koju nije pratila adekvatna fiskalna podrška posljedično je dovela do izrazito neujednačenih ulaganja u sustav, gdje su izdvajanja u pravilu manja u slabije razvijenim sredinama. U nastavku se ističu glavni izazovi te smjernice za njihovo nadilaženje.

Pred sustavom se nalaze brojni izazovi čije prevladavanje nadilazi mandat jedne vlade te je nužno da potreba unaprjeđenja i daljnjeg razvoja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja postane trajnim, prioritarnim javnim pitanjem kojim će se baviti svi dionici. Na implementacijskoj bi razini obveza sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, srednjoročno gledano, bila svakom djetetu osigurati ravnopravan pristup predškolskim programima. To primarno traži otvaranje novih programa te izdašnije subvencije kako bi ti programi postali priuštiviji roditeljima (dugoročno i besplatni za svu djecu). Pritom treba voditi računa i o tome da je jedna od ključnih funkcija sustava, uz odgojno-obrazovnu, usklađivanje obiteljskih obveza i plaćenog rada. Stoga bi predškolski sustav u svojoj svakodnevnoj organizaciji trebao pratiti promjene na tržištu rada, odnosno promijenjene obrasce sudjelovanja roditelja na tržištu rada. Identificirana su *dva ključna rizika* koja imaju potencijal usporiti daljnji razvoj sustava – ograničeni fiskalni kapaciteti pojedinih, slabije razvijenih sredina te nedostatak odgojitelja. Stoga u ovoj analizi identificirane velike i sve dublje regionalne nejednakosti u pristupu te pokazateljima funkcioniranja sustava traže opsežniju *regulatornu i financijsku intervenciju ponajprije središnje države*. Također, trebat će nasloviti *potrebu obrazovanja većeg broja odgojitelja*. Važno je napomenuti kako, pri razmatranju svake predložene intervencije, treba voditi računa o tome kakav je njezin učinak na druge aspekte unaprjeđenja sustava (npr. paziti da rast obuhvaćenosti djece predškolskim programima ne dovede do smanjivanja kvalitete postojećih programa ili povećanja nejednakosti u pristupu predškolskim programima). Naposljetku, ovdje iznesene preporuke najčešće predstavljaju krajnji cilj kojemu bi sustav trebao težiti te su neke od njih dugoročnijega karaktera i podrazumijevaju *postupna, ali trajna ulaganja*, posebice zbog kadrovskih i fiskalnih ograničenja.

PRAVO SVAKOG DJETETA NA RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

Gledamo li pristupačnost predškolskih programa u RH, iznesena analiza jasno upućuje na četiri ključna izazova koja je potrebno nasloviti u budućim reformama. **Prvo**, trenutna *obuhvaćenost djece predškolskim programima u RH izuzetno je niska* i znatno ispod barcelonskih ciljeva, kao i ciljeva na području obrazovanja unutar Europe 2020. **Drugo**, sustav obilježavaju *izrazite i rastuće regionalne nejednakosti* glede obuhvaćenosti djece predškolskim programima te prostorne dostupnosti predškolskih programa, pri čemu slabije razvijene lokalne sredine pokazuju mnogo manje

mogućnosti unaprjeđenja postojećih predškolskih kapaciteta. Pritom jednako zabrinjava odsustvo i jasličkih i vrtićkih programa – 311 JLS-ova uopće nema jasličkih, a 146 JLS-ova vrtićkih programa na svom području. **Treće**, trenutni je sustav *nepriuštiv velikom broju roditelja*, ponovo uz izrazite regionalne razlike, odnosno slabiju priuštivost programa roditeljima u manje razvijenim sredinama. **Četvrto**, postojeći je sustav posebice *nepriступачan djeci nezaposlenih roditelja te djeci iz obitelji nižega socioekonomskog statusa* – i zbog postojećih kriterija upisa i nedostatnih kapaciteta, i zbog njihove nepriuštivosti. Stoga je nužno raditi na daljnjem razvoju novih, priuštivih, predškolskih programa, kako bi se svakom djetetu u RH osigurao pristup kvalitetnom predškolskom odgoju i obrazovanju, i to neovisno o mjestu njegova stanovanja ili socioekonomskom statusu njegove obitelji.

Jamstvo mjesta u predškolskom programu za svako dijete. Primarni bi cilj sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja trebao biti da svako dijete ima mogućnost pohađanja predškolskog programa u svojoj lokalnoj sredini. Mnogobrojna istraživanja jasno pokazuju kako je pohađanje predškolskih programa ključno za kasnije obrazovne ishode djece, ali i za kognitivni i socijalni razvoj svakog djeteta (za pregled vidi Baran, 2013.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). Štoviše, ulaganje u programe u najranijoj dobi ima i važnu preventivnu funkciju te pokazuje najveći povrat ulaganja u ljudski kapital (vidi npr. Cunha i sur., 2005.; Hackman i La-Fontaine, 2007.), kao i višestruke društvene koristi.⁶⁷ Iako je riječ o ključnoj fazi razvoja djeteta, to je jedina razina odgojno-obrazovnog procesa u RH koja ne jamči pristup svakom djetetu i koja za većinu djece nije besplatna. S obzirom na važnost sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja za dobrobit svakog djeteta bilo bi nužno da RH, po uzoru na druge europske zemlje, *jamči pravo na mjesto u predškolskom programu svakom djetetu*. Štoviše, Europski stup socijalnih prava ističe kako svako dijete ima pravo na kvalitetne i priuštive programe predškolskog odgoja i obrazovanja, pri čemu se poseban naglasak stavlja na djecu koja odrastaju u otežanim okolnostima, a kako bi im se omogućile jednake mogućnosti (European Commission, 2017). To iziskuje *širenje predškolskih kapaciteta na području cijele RH* te unaprjeđenje njihove prostorne dostupnosti i priuštivosti.

Regionalno ujednačeno širenje mreže dječjih vrtića i poboljšana prostorna dostupnost predškolskih programa. Ulaganje dodatnih sredstava u širenje predškolskih programa ponajprije će biti nužno u manje razvijenim sredinama, a kako bi se osigurala regionalno ujednačena mreža dječjih vrtića koja će omogućiti jednak pristup sustavu i djeci koja žive u manje razvijenim dijelovima RH. Pri planiranju razvoja mreže dječjih vrtića treba voditi računa o tri stvari. **Prvo**, ponajprije treba voditi računa o budućoj veličini populacije djece predškolske dobi, a ne o trenutnom broju djece. Trenutno je broj rođenih za oko desetinu manji nego unazad desetak godina, a generacije brojnije od 40 tisuća za nekoliko će godina izaći iz predškolske dobi. Prema trenutnim Eurostatovim projekcijama stanovništva u sljedećem će se desetljeću ovaj pad nastaviti relativno blago, što doduše može intenzivirati pojačana emigracija fertilnoga kontingenta koja je u tijeku. Zbog smanjenja populacije djece predškolske dobi, obuhvaćenost djece predškolskim programima donekle bi se povećala i bez povećanja upisnih kapaciteta, ali ne bi mogla dosegnuti barcelonske ciljeve. Također, migracije unutar zemlje prema krajevima veće razine razvijenosti mogle bi utjecati na smanjivanje regionalnih razlika u obuhvaćenosti djece predškolskim programima. Ova je pojava bila prisutna i u prošlom desetljeću, ali ipak nije vodila smanjivanju razlika. **Drugo**, Strate-

⁶⁷ Ilustracije radi, izračun Esping-Andersena (2009.) pokazuje kako će majka koja na pet godina prekine karijeru radi brige o djetetu zaraditi 40% manje za svojega životnog vijeka; dok majke kojima su na raspolaganju predškolski programi te mogu sudjelovati na tržištu rada, ne samo da ne gube osobni dohodak već će zapravo i preplatiti ulaganje države u rani i predškolski odgoj i obrazovanje svojim višim dohotkom i posljedično višim uplaćenim porezima (procijenjena dobit za proračun iznosi 43%). Također, ulaganje u predškolske programe pridonosi i potrebi za manjim državnim izdacima povezanim s programima (dječjeg) siromaštva.

gijom obrazovanja znanosti i tehnologije (NN, br. 124/2014.) predviđa se uvođenje devetogodišnjega osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja (u akcijskom planu iz 2015. godine predviđeno za školsku godinu 2021./2022.). Ako dođe do produljenja osnovnoškolskog obrazovanja odozdo, odnosno do ranijeg ulaska u osnovne škole, prelazak šestogodišnjaka iz dječjih vrtića u školski sustav mogao bi riješiti velik dio problema nedostatka predškolskih kapaciteta i premalene obuhvaćenosti djece predškolskim programima. **Treće**, u rjeđe naseljenim, ruralnim i prometno izoliranim krajevima pristup je predškolskim programima otežan i stoga što je fizička udaljenost do dječjih vrtića nerijetko velika, a broj dječjih vrtića malen. Ovdje su ponovo manje razvijene sredine daleko od ispunjavanja zahtjeva koji proizlazi iz državnoga pedagoškog standarda (NN, br. 63/2008., 90/2010.), a traži udaljenost dječjeg vrtića od mjesta stanovanja djeteta od najviše jednog kilometra. Ovdje može pomoći koordinacija planova mreže dječjih vrtića u suradnji sa susjednim JLS-ovima. Također valja razmotriti korištenje (uz eventualne preinake, a kako bi se prostor prilagodio potrebama djece jasličke i vrtićke dobi) mnogo raširenije postojeće mreže objekata osnovnih škola (2.049 aktivnih škola u školskoj godini 2016./17. u odnosu na 1.111 jedinica predškolskog odgoja i obrazovanja; pri čemu vrtićki programi postoje u 22 osnovne škole) (DZS, 2017.). Bez obzira na sve napore, pružanje usluga za djecu na takvim područjima tražit će malo više izdatke u odnosu na urbanije sredine, ali to je nužno za ekonomski i demografski razvoj tih sredina.

Razvijanje dodatnih mehanizama/programa podrške koji će unaprijediti pristup predškolskim programima za djecu iz obitelji nižega socioekonomskog statusa i djecu nezaposlenih roditelja. Evidentno je kako izvan sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja ponajprije ostaju djeca iz obitelji nižega socioekonomskog statusa te djeca nezaposlenih roditelja. Istodobno, upravo ta djeca od polaska u kvalitetne predškolske programe imaju najveće razvojne koristi (vidi Baran, 2013.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). Iako je riječ o trendu prisutnom i u drugim europskim zemljama, činitelji njihova otežana pristupa predškolskim programima nedovoljno su istraženi, a spoznaje koje imamo ponajprije upućuju na problem **priuštvosti predškolskih programa** (npr. Abrassart i Bonoli, 2015.; za Hrvatsku npr. Dobrotić, 2013.; Šućur i sur., 2015.; Stubbs i sur., 2017.). Pritom istraživanja upućuju i na to kako sam rast izdvajanja za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja ili veća dostupnost predškolskih programa ne vode neminovno manjim nejednakostima u pristupu predškolskim programima (usp. Abrassart i Bonoli, 2015.; Van Lancker, 2017.). Opća ulaganja u sustav moraju pratiti dodatni, ciljani, mehanizmi koji će olakšati pristup programima upravo djeci iz obitelji nižega socioekonomskog statusa. Dakle, neovisno o raspoloživim upisnim mjestima, djeca iz obitelji nižega socioekonomskog statusa često ne mogu sudjelovati u programima jer im oni nisu priuštvivi. Stoga je uz širenje predškolskih kapaciteta nužno raditi i na njihovoj priuštvivosti. Hrvatski kontekst dodatno obilježavaju velike regionalne razlike u priuštvivosti programa te nedostatak jasnoga nacionalnoga regulatornog okvira u tom smislu. Kratkoročno ova situacija ponajprije zahtijeva uvođenje **jasne i ujednačene metodologije za izračun subvencija** predškolskih programa, a koja će voditi računa o socioekonomskom statusu obitelji pri određivanju same visine subvencija.⁶⁸ Na taj bi se način ujedno definirao minimalan iznos subvencija koje se moraju osigurati svakom djetetu⁶⁹ te bi se osiguralo da sve sredine kriterij socioekonomskog statusa, koji je ključan u pristupu predškolskom programu, uzimaju u razmatranje pri određivanju visine subvencija. Naime,

⁶⁸ Tu nije riječ samo o visini dohotka roditelja, već i o načinu na koji se računa raspoloživi obiteljski dohodak (npr. neke sredine poput Grada Zagreba ne uzimaju u obzir troškove stanovanja obitelji, što im osigurava povoljniju subvenciju).

⁶⁹ To uključuje i maksimalan iznos s kojim roditelji smiju sudjelovati u cijeni predškolskog programa. Ranije su iznošeni prijedlozi kako najviši iznos roditeljskog sudjelovanja u cijeni predškolskog programa ne bi trebao prelaziti 10% neto prosječne mjesečne plaće u državi za jedno dijete, odnosno 15% za dvoje i više djece u programu (Radna skupina za izradu obiteljske politike, 2015.).

istraživanja pokazuju kako je veća vjerojatnost da će djeca nižega (i srednjeg) socioekonomskog statusa pohađati programe u onim sredinama gdje su subvencije izdašnije, a i da manjim socijalnim razlikama u pristupu programima pridonosi upravo progresivna skala pri određivanju visine subvencija (Abrassart i Bonoli, 2015.). Dugoročno gledano, tendencija bi ipak trebala biti prema predškolskim programima koji su **potpuno besplatni za svu djecu**, što je kod vrtićkih programa i praksa u velikom broju europskih zemalja. Kako je to ostvarivo u RH jasno pokazuje nedavno uvedena praksa besplatnih predškolskih programa za svu djecu u Umagu. Ponavljamo, sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja koji je ključan za razvoj djeteta ujedno je jedina razina odgojno-obrazovnog procesa u RH koja ne jamči pristup svakom djetetu i koja za većinu djece nije besplatna. Kako bi to bilo ostvarivo, središnja će se država trebati aktivnije uključiti u financiranje rada dječjih vrtića (vidi preporuku *Povećati ulaganja središnje države*).

Naposljetku, treba naglasiti da davanje posebne pozornosti upravo djeci iz obitelji nižega socioekonomskog statusa nikako ne smije voditi isključivo ciljanim mjerama prema skupinama u riziku. Adekvatni pristup je kroz njihovo uključivanje u postojeće programe,⁷⁰ uz primjenu instrumenata koji će voditi računa o poteškoćama i preprekama s kojima se te skupine suočavaju u pristupu predškolskim programima (Esping Andersen, 2009.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.). Kod uvođenja instrumenata potpore kriterij ili prag može biti i ostvarivanje već postojećih prava – bilo vrlo restriktivnih unutar sustava socijalne skrbi (3,1% djece prima zajamčenu minimalnu naknadu – oko 8 tisuća djece predškolske dobi) ili onih šire obuhvaćenosti (44,3% djece prima dječji doplatnik, što bi činilo oko 128 tisuća djece predškolske dobi) (UNICEF, 2017.).

Ako sumiramo, kako bi svako dijete imalo pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju potrebno je:

- otvoriti dodatne jasličke i predškolske programe na području cijele RH – u svakoj sredini doći minimalno barcelonske ciljeve (33% djece u jasličkim i 90% djece u vrtićkim programima) te cilj unutar Europe 2020 (95% djece 4+ obuhvaćene vrtićima)
- napraviti analizu postojećih mreža dječjih vrtića u svakoj sredini te razviti regionalno ujednačenu mrežu predškolskih programa kako bi svako dijete imalo pristup prostorno dostupnom programu
- prilagoditi zakonski okvir kako bi se za otvaranje novih jasličkih i vrtićkih programa mogla adekvatnije iskoristiti mreža postojećih osnovnih škola ili drugih objekata, posebice u manje razvijenim sredinama koje bilježe kronični nedostatak usluga
- u manjim sredinama težiti razvijanju integriranih usluga koje su u takvim sredinama djelotvornije rješenje s obzirom na brojnost djece (npr. multifunkcionalnih odgojno-obrazovnih, kulturnih i socijalnih centara podrške ranom razvoju i roditeljstvu)
- provesti reformu produljenja osnovnoškolskog obrazovanja odozdo, odnosno ranijim ulaskom djece u osnovne škole (što je praksa u većini zemalja EU-a)
- unaprijediti priuštivost predškolskih programa u dvije faze:
 - kratkoročno propisati ujednačenu metodologiju za definiranje ekonomskih cijena i visine subvencija predškolskih programa, koja će posebice voditi računa o socioekonomskom statusu kućanstva pri određivanju same visine subvencija
 - dugoročno uvesti besplatne predškolske programe, po uzoru na osnovne škole te pristup ranom i predškolskom programu regulirati kao **pravo djeteta** (uvesti jamstvo mjesta u predškolskom programu za svako dijete).

⁷⁰ Pokazalo se da univerzalni programi ponajprije pridonose izjednačavanju životnih šansi (Esping-Andersen, 2009.).

PRAVO SVAKOG DJETETA NA KVALITETAN RANI I PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE

O temi kvalitete je važno istaknuti tri stvari. **Prvo**, RH posjeduje znatnu komparativnu prednost, a to je činjenica da su odgojitelji visokoobrazovani. Gotovo svi imaju završen stručni studij, a proteklih godina obrazovanje odgojitelja odvija se u okviru sveučilišnih programa i na tržište rada upravo izlaze prve generacije drugostupnika. S takvom praksom treba nastaviti jer je to jedan od ključnih činitelja kvalitete predškolskih programa. **Drugo**, pokazatelji kvalitete koji se odnose na veličinu odgojno-obrazovnih skupina i omjer broja djece i odgojitelja još su nepovoljni. Stoga, pri traženju rješenja za rast obuhvaćenosti djece predškolskim programima u RH treba izbjegavati praksu da se dostupnost povećava dodavanjem većeg broja djece u postojeće odgojno-obrazovne skupine, mimo definiranoga državnoga pedagoškog standarda. **Treće**, valja izbjegavati praksu otvaranja dječjih vrtića koji provode isključivo kratke ili poludnevne programe. Naime, uz odgojno-obrazovnu, predškolski programi u RH (posebice jaslice) imaju i važnu funkciju s aspekta usklađivanja obiteljskih obveza i plaćenog rada. Stoga su bitni za doseganje ciljeva EU-a na području zapošljavanja, ali i ključni pri odluci o roditeljstvu (npr. OECD, 2011.).

Ovdje se ponajprije osvrćemo na preporuke povezane s veličinom odgojno-obrazovnih skupina i brojem odgojitelja te rasprostranjenošću dodatnih kraćih programa, s obzirom na to da su to rijetki pokazatelji kvalitete koji se u RH sustavno prate. No, kvalitetu čine i brojni drugi elementi čije će praćenje trebati unaprijediti, a kako bi se mogle identificirati i druge „kritične točke“ vezane uz samu kvalitetu ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Manje odgojno-obrazovne skupine. Izneseni podaci jasno upućuju na to da, promatrano s aspekta veličine odgojno-obrazovnih skupina i potrebnog broja odgojitelja, propisani državni pedagoški standard u većini dječjih vrtića i za većinu djece nije implementiran (NN, br. 63/2008., 90/2010.). To se direktno odražava na kvalitetu programa i naposljetku na dobrobit djece. Također, raspoloživa istraživanja (npr. Dobrotić, 2013.) pokazuju kako roditelji u RH čija djeca polaze predškolske programe ponajprije iskazuju nezadovoljstvo upravo veličinom odgojno-obrazovnih skupina. Prekapacitiranost odgojno-obrazovnih skupina vodi i pogoršanju uvjeta rada odgojitelja. Slijedom toga bilo kakva intervencija usmjerena na širenje mreže dječjih vrtića i porast predškolskih kapaciteta mora istodobno voditi računa o unaprjeđenju standarda kvalitete odgojno-obrazovnog procesa te uvjeta rada zaposlenih u sustavu. Nužno je ulaganje u nove kapacitete koji će se rukovoditi postojećim državnim pedagoškim standardom, ali i u podizanje standarda kvalitete već postojećih programa - odnosno njihovu prilagodbu postojećem državnom pedagoškom standardu u smislu veličine odgojno-obrazovnih skupina. Istraživanja na ovom području jasno upućuju na to da isključivo pohađanje visokokvalitetnih predškolskih programa vodi pozitivnim ishodima kod djece (za pregled vidi Baran, 2013.; Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.), pri čemu je jedan od ključnih pokazatelja kvalitete programa upravo povoljan broj djece na odgojitelja u odgojno-obrazovnoj skupini.

Regionalno ujednačeno razvijanje besplatnih dodatnih kraćih programa. Analiza je pokazala da samo petina djece uz redovan pohađa i neki od kratkih programa. Kako ne raspolažemo podacima o stvarnom interesu roditelja za kratke programe, teško je reći kolika bi trebala biti stvarna ponuda. No, činjenica jest da je riječ o programima koji su prilagođeni interesima pojedinog djeteta te bi bilo preporučljivo da na svako dijete dolazi jedan takav program. Razvijanje je kraćih programa posebice bitno u manje razvijenim sredinama, gdje su mogućnosti djece za uključivanje u programe organiziranog provođenja slobodnog vremena ionako ograničene. Usto, činjenica jest da se kraći programi dodatno naplaćuju roditeljima (npr. oko 200 – 250 kuna mjesečno

u Gradu Zagrebu). Naplaćivanje dodatnih sadržaja ponovo vodi društvenim nejednakostima, jer je izglednije da će izvan programa ostati upravo djeca iz obitelji nižega socioekonomskog statusa kojima su predškolski programi ionako teško prihvativi. Stoga bi trebalo kraće programe pružati u okviru redovnog programa, bez dodatnog naplaćivanja ovakve usluge.

Ako sumiramo, kako bi se dodatno unaprijedila kvaliteta predškolskih programa, potrebno je:

- implementirati postojeći državni pedagoški standard u smislu veličine odgojno-obrazovnih skupina i potrebnog broja odgojitelja
- uspostaviti adekvatne mehanizme osiguranja kvalitete
- omogućiti svakom djetetu starijem od tri godine da pohađa najmanje jedan *besplatni* kraći program (prioritet dati sportskim programima i programima ranog učenja stranog jezika).

ORGANIZACIJA RADA DJEČJIH VRTIĆA KOJA PRATI POTREBE ZAPOSLENIH RODITELJA

Analiza je pokazala kako pojedine lokalne sredine imaju organizirane samo poludnevne programe, dok određeni oblik “dežurstva”, kako bi radno vrijeme predškolskih programa odgovorilo na potrebe zaposlenih roditelja, organizira manji broj, i to uglavnom razvijenijih i mnogoljudnijih JLS-ova. Također, postoje i određene poteškoće vezane uz organizaciju i kontinuitet rada predškolskih programa tijekom ljetnih mjeseci (npr. pojedini se objekti zatvaraju, čime se za djecu uvelike mijenja okruženje u kojemu se provodi odgojno-obrazovni proces, skupine se spajaju uz učestalu fluktuaciju odgojitelja te dužu odsutnost “matičnih” odgojitelja i sl.). Stabilnost okruženja u kojemu se odgojno-obrazovni proces provodi, kao i osobe koja ga provodi, iznimno je bitna upravo kod predškolske djece. Naime, kod djece predškolske dobi bitno je stvaranje odnosa privrženosti i povjerenja, dok interakcija s djetetom mora uključivati dobro poznavanje svakoga pojedinog djeteta te njegova jedinstvena karaktera od strane odgojitelja (za pregled vidi Melhuish, 2015.). Stoga bi trebalo voditi računa da se *minimalno kroz bazično, desetosatno, radno vrijeme u svim odgojno-obrazovnim skupinama organizira kontinuirani odgojno-obrazovni rad*, a kako bi se izbjegao boravak djece u “dežurstvu” koje primarno ima funkciju čuvanja djeteta. Također, nužno je da se *tijekom ljetnih mjeseci zadrži kontinuitet rada programa koji djeci osigurava stabilnost okruženja u kojem se odvija odgojno-obrazovni proces*. Ovo podrazumijeva i stabilnost mjesta odvijanja programa i stabilnost osoba koje provode program (npr. izbjegavanje zatvaranja područnih objekata, planiranje naizmjeničnog odlazanja odgojitelja iz jedine odgojne skupine na godišnji odmor, izbjegavanje prakse otpuštanja dijela odgojitelja tijekom ljetnih mjeseci). U tom se smislu kvaliteta usluge može vrlo brzo vidno unaprijediti uz minimalne intervencije unutar već postojećih kapaciteta, odnosno uz malo drugačiju organizaciju rada te bolje planiranje godišnjih odmora.

Za dio roditelja koji rade popodne, navečer, smjenski ili vikendom (posebice ako je riječ o jednoroditeljskim obiteljima ili obiteljima gdje oba partnera imaju atipičan radni raspored), trebat će *osigurati i usluge ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u atipičnim radnim satima*, odnosno kasno poslijepodne ili vikendom. Pritom treba ponajprije voditi računa o tome da se takvi programi ne pretvore u “produženo dežurstvo”, odnosno u programima koji rade u atipičnom radnom vremenu treba organizirati redovni odgojno-obrazovni rad te posebno voditi računa o dobrobiti djeteta kako djeca u takvom programu ne bi provodila više od devet do deset sati dnevno.⁷¹ U ovoj studiji iznesene procjene zasnovane na Anketi o radnoj snazi govore kako bi osiguravanje takvih usluga

⁷¹ Istraživanja pokazuju kako je rizik pojavnosti problema u ponašanju posebice prisutan u djece koja u predškolskom programu provode više od 45 sati tjedno (Bradley i Vandell, 2007).

tražilo oko 10% dodatnih odgojitelja. No, valja istaknuti kako su stvarne roditeljske potrebe u tom smislu još uvijek nedovoljno istražene.

Naposljetku, roditeljske potrebe uvjetovane su i načinom organizacije radnog vremena roditelja. Ako postoji mogućnost, primjerice, kliznoga radnog vremena, onda i roditelji mogu *dijeliti zadaću odvođenja i dovođenja djeteta u predškolski program*, čime se smanjuje vrijeme boravka djeteta u vrtiću. To bi svakako trebalo zagovarati kao najbolju praksu, ako radno okruženje roditeljima to omogućuje te raditi na promociji takvih radnih okruženja. Također, treba voditi računa da uz tržište rada važan doprinos "kreiranju" takvih, dijeljenih roditeljskih praksi daju i roditeljski dopusti koji potiču aktivno roditeljstvo obaju roditelja (npr. istraživanja jasno pokazuju kako očevi koji su išli na roditeljske/očeve dopuste kasnije aktivnije sudjeluju u brizi za dijete; za pregled vidi Dobrotić, 2015.).

Ako sumiramo, kako bi se organizacija radnog vremena dodatno unaprijedila, odnosno uskladila sa zahtjevima tržišta rada, potrebno je:

- unaprijediti organizaciju rada postojećih dječjih vrtića propisivanjem jasnih smjernica kojih se sve ustanove moraju pridržavati, posebice
 - unutar bazičnog, desetosatnog radnog vremena u svim odgojno-obrazovnim skupinama organizirati kontinuirani odgojno-obrazovni rad i tako izbjeći boravak djece u "dežurstvu"
 - tijekom ljetnih mjeseci zadržati kontinuitet rada programa koji djeci osigurava stabilnost okruženja u kojemu se odvija odgojno-obrazovni proces (npr. izbjegavanjem zatvaranja područnih objekata, planiranjem naizmjeničnog odlaženja odgojitelja iz jedine odgojne skupine na godišnji odmor, izbjegavanjem prakse otpuštanja djela odgojitelja tijekom ljetnih mjeseci i sl.)
- napraviti procjenu potreba za organiziranjem usluga koje će raditi u atipičnim radnim satima te osigurati potrebne kapacitete u svakoj sredini
- promovirati praksu kliznoga radnog vremena i organizaciju rada koja podupire roditeljstvo
- unaprijediti sustav roditeljskih dopusta tako da potiče aktivno roditeljstvo obaju roditelja.

AKTIVNIJA ULOGA DRŽAVE U ŠIRENJU MREŽE TE PODIZANJU KVALITETE I PRIUŠTIVOSTI PREDŠKOLSKIH PROGRAMA

U području financiranja analiza je uputila na dvije ključne stvari. **Prvo**, financiranje je sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja gotovo *isključivo u nadležnosti JLS-ova* koji snose više od 99% javnih izdataka. **Drugo**, vidljive su *velike regionalne razlike u izdacima* - manje razvijene sredine redovito izdvajaju manje sredstava za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Na te dvije stvari blisko se nadovezuje i nisko mjesto ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja na listi političkih prioriteta, a na što upućuju ranija istraživanja (npr. Zrinščak, 2008., Dobrotić 2012., 2013.). Štoviše, niti recentni strateški dokumenti na području obrazovanja ne problematiziraju nedovoljno razvijen, nedostupan i nepriuštiv sustav ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (Ajduković, Dobrotić i Matančević, 2017.). Za daljnji je razvoj sustava stoga nužno *prioritiziranje tog područja te veće ulaganje sredstava* ponajprije središnje države.

Povećati ulaganja središnje države. Uloga središnje države u financiranju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH iznimno je mala, ponajprije povezana s djecom s teškoćama u razvoju i pripadnicima nacionalnih manjina te programom predškole. Prikazana analiza jasno upućuje na to kako funkcionalna decentralizacija u situaciji nedostatnih fiskalnih kapaciteta velikog broja JLS-ova i nepostojanja mehanizama poravnania ima pogubne posljedice po dostupnost i priuštvost

ovog, prvog i temeljnog stupnja obrazovanja. Dok središnja država poravnanjima i troškovima plaća sudjeluje u provođenju osnovnoga te srednjeg obrazovanja (koji su također djelomice u nadležnosti JLS-ova), još od uspostave sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja njegova organizacija i financiranje gotovo su isključivo u nadležnosti JLS-ova. Posljedično, obuhvaćenost je djece osnovnim i srednjim obrazovanjem na cijelom teritoriju RH gotovo potpuna, a regionalne razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima izrazito su visoke i ne pokazuju naznake smanjivanja. Stoga bi središnja država trebala zauzeti *aktivniju ulogu u financiranju predškolskih programa* (usp. Dobrotić, Matković i Baran, 2010.; Dobrotić i Zrinščak, 2014.) te *uspostaviti instrument transfera sredstava JLS-ovima za tu funkciju* uz poseban naglasak na JLS-ove niskog stupnja razvijenosti. Ova studija prikazuje kako su praksi usmjeravanja dodatnih sredstava s razine središnje države za potrebe razvoja mreže predškolskih ustanova posljednjih godina pribjegle i druge europske zemlje s decentraliziranim sustavima (npr. Austrija i Njemačka formiranjem zasebnih fondova za tu svrhu na državnoj razini). Neke su zemlje osnaživale sustav i povlačenjem sredstava iz fondova EU-a (npr. Poljska na račun velikih regionalnih razlika u obuhvaćenosti djece predškolskim programima). To je bitno unaprijedilo predškolske kapacitete u spomenutim zemljama i interes roditelja za njih (Dobrotić, 2012.; Swianiewicz, 2013.; Blum, Formánková i Dobrotić, 2014.; Blum i Kuhlmann, 2016.). No, vidjeli smo da su te prakse pokazale i određene slabosti o kojima treba voditi računa. Prvo, praksa Austrije i Njemačke, koje su svim regijama naznačile jednak iznos sredstava po djetetu predškolske dobi, neovisno o stupnju razvijenosti pojedine regije, unatoč velikom porastu uključene djece nije uspjela znatnije ujednačiti regionalne razlike u dostupnosti programa ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Stoga bi bilo preporučljivo *više sredstava usmjeravati prema JLS-ovima niže razine razvijenosti*, što ima bolji učinak s aspekta izjednačavanja regionalnih nejednakosti, a što je vidljivo i iz ovdje iznesenih simulacija (vidi Poglavlje 6.1.). Drugo, važno je *osigurati mehanizam održivosti predškolskih programa*. Dok su Njemačka i Austrija to riješile planiranjem sredstava s državne razine kojima će se na duži rok financirati i operativni troškovi sustava, na veće poteškoće nailazi npr. Poljska, koja se suočava s održivošću programa koji su nastali financiranjem iz fondova EU-a. Stoga, pri planiranju takvih aktivnosti treba voditi računa o dugoročnoj održivosti programa.

Kada govorimo o fondovima EU-a, valja istaknuti i kako unatoč tome što je niska obuhvaćenost djece predškolskim programima identificirana kao jedan od *Key employment challenges* odbora za zapošljavanje (EMCO) (The Employment Committee, 2016.), ulaganje u predškolsko obrazovanje nije uključeno kao investicijski prioritet u operativni program Učinkoviti ljudski potencijali (OP ULJP). Stoga bi se ovi resursi trebali pronaći na drugim izvorima ili u okviru revizije operativnog programa. Naime, već bi ulaganje od 0,14% BDP-a sa središnje razine (postupno dosegnuto tijekom nekoliko godina) omogućilo velike pomake u priuštivosti i dostupnosti ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH. To bi značilo i smanjivanje regionalnih razlika u obuhvaćenosti djece predškolskim programima. Ovdje valja imati na umu kako svako dodatno ulaganje u predškolske programe danas ne možemo smatrati troškom, već socijalnim ulaganjem. Postoje brojne studije koje jasno pokazuju kako ono nosi višestruku financijsku i društvenu dobit (vidi Esping-Andersen, 2009.).⁷²

Povećati ulaganja JLS-ova iz vlastitih proračuna. U 2015. godini 108 JLS-ova izdvajalo je manje od 1% svog proračuna za predškolske programe, a još njih 308 manje od 10% (u tim je JLS-ovima živjelo 44,2% djece predškolske dobi). Kada bi ovi JLS-ovi dosegnuli razinu izdvajanja od 10% proračuna za predškolski odgoj i obrazovanje, javna sredstva namijenjena sustavu povećala bi se za oko

⁷² Npr. kroz nova (in)direktna zapošljavanja, zaposlenost oba roditelja te veće uplaćene poreze i potrošnju, manji rizik te trošak (dječjeg) siromaštva, doprinos razvoju kognitivnih i socijalnih vještina, bolje obrazovne ishode i kvalitetniju (buduću) radnu snagu i sl. Primjerice, kada govorimo samo o zaposlenosti drugog roditelja, već najjednostavnije procjene na primjeru Danske govore o dobiti od 43% za javni proračun (Esping-Andersen, 2009.).

13% odnosno za 270 milijuna kuna. No, ovdje valja imati na umu kako je fiskalni kapacitet JLS-ova izrazito raznorodan te da 10% proračuna siromašnog JLS-a znači mnogo manje sredstava negoli što je to slučaj kod bogatoga grada ili općine. Također, svako slabljenje proračuna JLS-ova otvara rizik smanjenja izdataka za predškolske programe (npr. smanjenje prihoda JLS-ova u 2015. godini smanjilo je njihov predškolski proračun za 110 milijuna kuna). To dodatno upućuje na potrebu za snažnijom ulogom središnje države.

Definiranje jasnoga i ujednačenoga nacionalnog okvira djelovanja na području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Osvrnemo li se na samo upravljanje sustavom ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, komparativna je prednost RH u činjenici da je sustav u nadležnosti jednog ministarstva, i to ministarstva nadležnog za područje obrazovanja.⁷³ No, s druge strane, činjenica jest i da decentralizirani sustav nije pratio čvrsti nacionalni okvir djelovanja (npr. u smislu osiguravanja prava svakom djetetu na mjesto u predškolskom programu, jasnog okvira definiranja visine subvencija i roditeljskog sudjelovanja u cijeni programa, osiguranja kvalitete i sl.), što je dovelo do velikih regionalnih razlika u dostupnosti, priuštivosti i kvaliteti programa. Unutar takvog okvira vidljive su prednosti centralizacije nekih elemenata sustava kako bi se osigurala dostupnost i priuštivost usluge, umanjile velike regionalne razlike unutar sustava te osigurao jednaki tretman za svu djecu i umanjile društvene nejednakosti. To posebice vrijedi za zemlje visokih regionalnih nejednakosti, gdje su predškolski sustavi i prava radnika unutar sustava nejednako razvijeni te koje karakterizira dugotrajna nezainteresiranost za razvoj sustava i slabo ulaganje u sustav (Moss, 2007.). Međutim, brojna europska iskustva upućuju na to kako i decentralizirani sustavi mogu biti uspješni (Eurydice i Eurostat, 2014.). Za predškolske je programe primjerenije da su decentralizirani i fleksibilniji u odgovaranju na potrebe lokalne sredine. No i uspješan decentralizirani sustav traži određene preduvjete. To je ponajprije jasan nacionalni okvir djelovanja koji će vrijediti za područje cijele države te **osigurati ravnopravan pristup** jednako kvalitetnom sustavu svakom djetetu unutar integriranog sustava ranoga odgoja i obrazovanja (odnosno univerzalan pristup unutar obrazovnog sustava). No uz taj okvir moraju biti osigurani *materijalni i financijski preduvjeti* kako bi on postao i realnost, odnosno kako bi se implementirao u svim lokalnim sredinama neovisno o njihovom stupnju razvijenosti (Moss, 2007.). Dakle, regionalne se razlike mogu ublažiti i unutar decentraliziranog sustava, no samo uz **jasan zakonodavni i fiskalni okvir djelovanja** koji će definirati jednak pristup uslugama na području cijele RH (ponajprije cijena programa te kriteriji upisa koji su vrlo raznoliki) te osigurati mehanizme uspješne implementacije tog okvira na području cijele RH. Za to je nužna već spomenuta *aktivnija uloga središnje države u financiranju i organiziranju predškolskih programa*, ali i jači i *djelotvorniji mehanizmi kontrole provođenja* tog okvira te već postojećega državnoga pedagoškog standarda, koji je glavni instrument osiguranja kvalitete.

Ako sumiramo, sve ranije spomenute aktivnosti traže dodatno financiranje od strane središnje države te JLS-ova, konkretnije:

- potrebno je uspostaviti instrument transfera sredstava JLS-ovima za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (ponajprije u širenje priuštivih programa, pa u prilagodbu radnog vremena i ulaganje u kvalitetu te održivost novonastalih programa)
 - pritom je potrebno više sredstava usmjeriti prema slabije razvijenim JLS-ovima
 - državna sredstva potrebno je distribuirati putem jasno definiranih kriterija (npr. broj djece na području JLS-a, indeks razvijenosti)

⁷³ Naime, postoje tzv. dualni sustavi gdje se nadležnost dijeli između jasličkih i vrtičkih programa, pri čemu jaslice najčešće potpadaju u nadležnost ministarstava nadležnih za zdravstvo, što je praksa koja se ne preporučuje budući da se time oslabljuje obrazovna funkcija jasličkih programa i uloga kurikuluma (vidi npr. Moss, 2007.).

- nužan je unaprijed razrađeni plan ulaganja u svakoj sredini (npr. definirati jasan administrativni ugovor koji će definirati u što će se uložiti dodatna sredstva u pojedinoj sredini i pokazatelj praećenja unaprjećenja postojećeg sustava)⁷⁴
- ojačati lokalne proračune i osigurati razinu izdvajanja od najmanje 10% proračuna za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u svakom JLS-u
- veća državna intervencija primarno traži donošenje jasnoga zakonodavnoga i fiskalnog okvira (kriteriji upisa, cijena programa i visina subvencija) te kontrolne mehanizme njegova provođenja
- razmotriti promjenu modela nadležnosti za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u skladu s onim koji se primjenjuje za osnovne škole.

POTREBA OBRAZOVANJA VEĆEG BROJA ODGOJITELJA ZA RAD U SUSTAVU RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

Analiza je jasno uputila na *manjak raspoloživog broja odgojitelja* u sustavu. Za intenzivnije širenje predškolskih programa te unaprjećenje njihove kvalitete potreban je velik broj dodatnih odgojitelja. Problem će se dodatno intenzivirati u sljedećem desetljeću zbog odlaska većih kohorti odgojitelja u mirovine. Uzme li se u obzir i intenzivirana emigracija, postoji ozbiljan rizik da nedostatak odgojitelja bude ključni činitelj koji će ograničavati povećanje obuhvaćenosti djece ranim i predškolskim odgojem i obrazovanjem. Manje razvijene regije mogu biti pogođene manjkom kadrova i zbog „unutarnje migracije“ odgojitelja u gradove i općine, gdje su plaće više. Kako je jedan od ključnih činitelja kvalitete predškolskih programa koji bitno određuje i ishode djece upravo visokoobrazovana radna snaga koja treba biti pod stalnim osposobljavanjem unutar programa cjeloživotnog obrazovanja, ali i koja radi u podupirućim radnim uvjetima (Working Group on Early Childhood Education and Care, 2014.), nužno je voditi računa i o toj dimenziji budućeg razvoja sustava.

Povećanje upisnih kvota za preddiplomski studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Sva razmatranja o povećanju obuhvaćenosti djece predškolskim programima i postizanju državnoga pedagoškog standarda tretiraju manjak financijskih ulaganja kao glavni ograničavajući resurs. Međutim, povećanje razine obuhvaćenosti djece predškolskim programima te unaprjećenje standarda kvalitete traži i *postojanje dostatnog broja odgojitelja na tržištu rada*. Za potrebe takvog sustava treba postojati brojem i geografskom distribucijom adekvatan skup mladih ljudi koji pohađaju i završavaju studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Posljednjih godina broj upisnih mjesta malo je veći od šest stotina, a broj diplomiranih prvostupnika malo manji od pet stotina, što ne pruža mogućnost bržeg rasta sustava. Nužno je postupno, ali trajno povećavanje kapaciteta i broja upisnih mjesta u studijskim programima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u skladu s teritorijalnim rasporedom djece. Iako je interes donekle povećan uvođenjem sveučilišnog studija, nužno je unaprijediti atraktivnost obrazovanja za odgojitelje i odgojiteljskog zanimanja osiguravanjem dostatnog broja upisnih mjesta za redovni studij (koje upisuju kandidati s bitno boljim školskim uspjehom), program stipendija za studente te ulaganja u kvalitetu uvjeta rada i usavršavanja odgojitelja (što je posebno relevantno u kontekstu starenja radne snage). Ovdje valja uzeti u obzir i mjere kojima bi se zastupljenost muškaraca u odgojiteljskoj profesiji povećala s trenutnih 0,9%, ponajprije jer se na taj način diže status profesije te jer odgojitelji mogu imati različite kompetencije, vrijednosti, interese i aktivnosti od odgojiteljica, a kojima bi mogli pridonijeti kvaliteti programa, kao i radnom okruženju (Brownhill i sur., 2016.).

⁷⁴ Preduvjet za ovakvu intervenciju je donošenje jasne metodologije izračuna cijene predškolskih programa i visine subvencija.

Uključivanje dodatno osposobljenih nastavnika razredne nastave u rad dječjih vrtića. S obzirom na to da od bilo kakvog povećanja kapaciteta studija do ulaska na tržište rada trebaju proći najmanje četiri godine, kratkoročno treba razmisliti o uključivanju nastavnika razredne nastave u rad dječjih vrtića (uz dodatno osposobljavanje za rad s djecom predškolske dobi), koji trenutno zakonski izrijekom imaju mogućnost vođenja programa predškole.⁷⁵

Ako sumiramo, sve ranije spomenute aktivnosti traže:

- povećanje redovnih upisnih kvota za studijske programe ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, uključujući osiguravanje dostatnoga nastavnoga kadra
- uvođenje stipendija za studijske programe ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja
- razvoj sustava prekvalifikacije za osobe srodnih zvanja za stjecanje kvalifikacije odgojitelja
- osiguravanje podupirućih radnih uvjeta za odgojitelje kvalitetnim upravljanjem, usavršavanjem i kolektivnim pregovaranjem.

NUŽNOST PRAĆENJA I EVALUACIJE

Važno je istaknuti kako smo se u ovoj studiji bavili ponajprije gorućim pitanjima pristupa i priuštivosti predškolskih programa te visine javnih izdataka i osnovnim skupom pokazatelja kvalitete, u mjeri u kojoj su to omogućavali dostupni podaci. Međutim, razvoj odgovarajućih i djelotvornih predškolskih programa te kvalitetnog sustava podrazumijeva niz drugih elementa koje treba sustavno pratiti, istražiti i ugraditi u njegov daljnji razvoj – od implementacije kurikulumuma i državnoga pedagoškog standarda preko radnih uvjeta do potrebe boljeg razumijevanja iskustava i potreba iz roditeljske perspektive. To treba dodatno istražiti i redefinirati.

Naime, u RH ne postoji jednostavan i sustavan način uvida u populaciju, potrebe, stanje i kapacitete kada je u pitanju rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Na različitim mjestima mogu se pronaći podaci o populaciji djece predškolske dobi (uključujući skupinu djece koja odrastaju u otežanim okolnostima), informacije o troškovima i cijenama te agregatne statistike o polaznicima, programima i zaposlenicima u sustavu. Nažalost, od 2016. godine se niti iznosi koje JLS-ovi prenose obrazovnim ustanovama na svojem području više ne prikazuju u izvještavanju o izvršenju proračuna po funkcionalnoj klasifikaciji. Ovo otežava praćenje napretka sustava, ali isto tako i upravljanje njime, i JLS-ovima i nadležnom ministarstvu.

Postojeći zajednički elektronički upisnik ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja trebalo bi unaprijediti do razine integriranog sustava „e-malice“ za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Uspostavljanje takvog sustava omogućilo bi svim dionicima i građanima-korisnicima jednostavan uvid u ove podatke u stvarnom vremenu te učinkovitije planiranje intervencija i kapaciteta (UNICEF, 2017). Također, nužna su kontinuirana istraživanja usmjerena na unaprjeđenje sustava.

To se ponajprije odnosi na:

- istraživanje percepcije ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja od strane roditelja, čime bi se zahvatile stvarne potrebe za razvijanjem novih programa, ali i potencijalne prepreke uključivanja djece u predškolske programe te pokazatelji kvalitete programa
- mapiranje postojećih planova mreža vrtića (izvor: JLS-ovi, prikupljanje, kodiranje i analiza dokumentacije) – analiza dostupnosti

⁷⁵ „Poslove odgojitelja koji ostvaruju program predškole pri osnovnim školama... mogu obavljati i osobe koje ispunjavaju uvjete za obavljanje poslova učitelja razredne nastave u osnovnoj školi u skladu s posebnim propisom“ (Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju, NN, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013., čl. 24.).

- mapiranje važećih odluka o (su)financiranju, razini sudjelovanja djece, dinamici i prioritetima prijma u vrtiće i jaslice (izvor: JLS-ovi, prikupljanje, kodiranje i analiza dokumentacije) – analiza priuštivosti i dostupnosti
- mapiranje kolektivnih ugovora, prava iz radnog odnosa, razine plaća – analiza kvalitete
- pridruživanje ECES istraživanju koje provodi *International Association for the Evaluation of Educational Achievement* (IEA) – analiza kvalitete – podaci kojima raspolažemo ne omogućuju detaljnije analize na pokazateljima kvalitete te bi ih valjalo dodatno istražiti, a posebice u kontekstu poteškoća do kojih dolazi zbog neprovođenja pedagoškog standarda
- pridruživanje *International ECEC Staff Survey* (OECD) – analiza procesne kvalitete
- anketa odgojitelja (uparena s anketom vrtića i JLS-ova) – o potrebama, izazovima, uvjetima rada – analiza kvalitete, priuštivosti, dostupnosti
- vrednovanje implementacije Nacionalnoga kurikuluma ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja
- primjena i daljnji razvoj alata samovrednovanja vrtića (nastavak NCVVO) – izgradnja sustava osiguranja kvalitete.

LITERATURA

1. Abrassart, A., & Bonoli, G. (2015). Availability, Cost or Culture? Obstacles to Childcare Services for Low-Income Families. *Journal of Social Policy*, 44(4), 787-806.
2. Ajduković, M., Dobrotić, I., & Matančević, J. (2017). Mogućnosti unapređenja socijalne politike u smanjivanju siromaštva djece: perspektiva ključnih dionika, *Ljetopis socijalnog rada*, 24(3).
3. AK Europa (2013). *Social Investment: Growth, Employment and Financial Sustainability. Economic and Fiscal Effects of Improving Childcare in Austria*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici AK Europe: http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/main_report_en_304.pdf
4. Austria Federal Chancellery (2016). *National Reform Programme*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2016_austria_en.pdf
5. Baran, J. (2013). Predškolski odgoj i obrazovanje kao socijalna investicija. *Revija za socijalnu politiku*, 20(1), 43-63.
6. Baran, J., Dobrotić, I., & Matković, T. (2011). Razvoj institucionaliziranog predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijednom putu? *Napredak: časopis za pedagoški teoriju i praksu*, 152(3-4), 521-539.
7. Blum, S. (2015). Early Childhood Education or Care? Local Childcare Expansion in Austria and the Role of Policy Ideas. In M. Freise, F. Paulsen & A. Walter (Eds.), *Civil Society and Innovative Public Administration* (pp. 265-284). Baden-Baden: Nomos.
8. Blum, S., & Erler, D. (2011). Germany. In P. Moss (Ed.) *International Review of Leave Policies and Research 2011*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici International Review of Leave Policies & Research: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2011_annual_review.pdf
9. Blum, S., Erler, D., & Reimer, T. (2016). Germany. In A. Koslowski, S. Blum & P. Moss (Eds.), *International Review of Leave Policies and Research 2016*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici International Review of Leave Policies & Research: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2016_Full_draft_20_Jul_y.pdf.
10. Blum, S., Formánková, L., & Dobrotić, I. (2014). Family Policies in 'Hybrid' Welfare States after the Crisis: Pathways between Policy Expansion and Retrenchment. *Social Policy and Administration*, 48(4), 468-491.
11. Blum, S., & Kuhlmann, J. (2016). Crisis? What Crisis? Restructuring the German welfare system in times of unexpected prosperity. In K. Schubert, P. Villota Gil-Escuinand & J. Kuhlmann (Eds.), *Current Challenges to European Welfare Systems* (pp. 133-158). New York: Springer Publishing.
12. Blum, S., Koslowski, A., & Moss, P. (2017). *International Review on Leave Policies and Related Research 2017*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici International Network on Leave Policies & Research http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2017_Leave_Review_2017_final.pdf
13. Bradley, R. H., & Vandell, D. L. (2007). Child care and the well-being of children. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 161(7), 669-676.

14. Brownhill, S., Warin, J., & Wernersson, I. (2016). *Men, Masculinities and Teaching in Early Childhood Education: International perspectives on gender and care*. New York: Routledge.
15. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2007). *Einigung zur Finanzierung des Betreuungsausbaus erzielt*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/alle-meldungen/einigung-zur-finanzierung-des-betreuungsausbau-erzielt/86704?view=DEFAULT>
16. Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend (2017). *Gesetzliche Grundlagen für den Ausbauder Kinderbetreuung*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežoj stranici Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/kinderbetreuung/gesetzliche-grundlagen-fuer-den-ausbau-der-kinderbetreuung/86386>
17. Cunha, F., Heckman, J. J., Lochner, L. & Masterov, D. V. (2006). Interpreting the evidence on life cycle skill formation. *Handbook of the Economics of Education*, 1, 697-812.
18. Der Bundesregierung (2017). *Entwurfeines Gesetzes zum weiteren quantitativen und qualitativen Ausbau der Kindertagesbetreuung*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici Der Bundesregierunga: <https://www.bmfsfj.de/blob/113284/42e4d5481d4c5240afcea9cd86e3011a/gesetzesentwurf-kita-ausbau-data.pdf>
19. Dobrotić, I. (2012). *Dejavniki politik usklajevanja plačanega dela in družinskih obveznosti v posocialističnih državah* (doktorska disertacija). Sveučilište u Ljubljani.
20. Dobrotić, I. (2013). Dostupnost i korištenje usluga predškolskog odgoja i obrazovanja te drugih oblika skrbi. U N. Pečnik (ur.), *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj* (str. 166-179). Zagreb: UNICEF.
21. Dobrotić, I. (2015). Politike usklađivanja obiteljskih obaveza i plaćenog rada i položaj roditelja na tržištu rada. *Revija za socijalnu politiku*, 22(3), 353-374.
22. Dobrotić, I., Matković, T., & Baran, J. (2010). Zaposlenost žena i pristup sustavu predškolske skrbi za djecu u Hrvatskoj: postoji li veza? *Revija za socijalnu politiku*, 17(3), 363–385.
23. Dobrotić, I. & Zrinščak, S. (2014). Obiteljska politika Hrvatske: stanje i perspektive, Ministarstvo socijalne politike i mladih (studija).
24. Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i obrazovanja. *Narodne novine*, br. 63/2008, 90/2010.
25. Državni zavod za statistiku (2003-2017). Osnovne škole i dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. *Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
26. Državni zavod za statistiku (2002-2012). Prirodno kretanje stanovništva. *Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
27. Državni zavod za statistiku (2016). *Procjene stanovništva Republike Hrvatske u 2015. Statistička izvješća Državnog zavoda za statistiku*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
28. Esping-Andersen, G. (2009). *The incomplete revolution: adapting to women's new roles*. Cambridge in Malden: Polity Press.
29. European Commission (2011). *Communication from the commission. Early childhood education and care: providing all our children with the best start for the world tomorrow*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/childhoodcom_en.pdf

30. European Commission (2013). *Barcelona objectives*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/130531_barcelona_en.pdf
31. European Commission (2014). *Use of Child care in the EU Member States and progress towards the Barcelona targets*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/140502_gender_equality_workforce_ssrl_en.pdf
32. European Commission (2015a). *Generous support for families*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1248&intPageId=3632&langId=en>
33. European Commission (2015b). *European Structural and Investment Funds*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/what/investment-policy/esif-country-factsheet/esi_funds_country_factsheet_pl_en.pdf
34. European Commission (2017). *The European Pillar of Social Rights in 20 principles*. Posjećeno 31. 8. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en#chapter-iii-social-protection-and-inclusion
35. European Council (2002). *Presidency Conclusions: Barcelona European Council, 15-16 March 2002*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europskog vijeća http://europa.eu/european-council/index_en.htm
36. Eurostat (2017a). *Formal childcare by age group and duration - % over the population of each age group - EU-SILC survey (ilc_caindformal)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Eurostata: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_caindformal&lang=en
37. Eurostat (2017b). *Distribution of population by work intensity of the household (population aged 0 to 59 years) - EU-SILC survey (ilc_lvps03)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Eurostata: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvps03&lang=en
38. Eurostat (2017c). *Percentage of part-time employment of adults by sex, age groups, number of children and age of youngest child (lfst_hhptechi)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Eurostata: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=lfst_hhptechi&lang=en
39. Eurostat (2017d). *Distribution of population by work intensity of the household (population aged 0 to 59 years) (ilc_lvps03)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Eurostata: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvps03&lang=en
40. Eurostat (2017e). *Population in employment working during unsocial hours - LFS series (lfsa_empasoc)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Eurostata: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu>
41. Eurydice i Eurostat (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*. Posjećeno 27.9.2016. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/166EN.pdf
42. Heckman, J. J. & LaFontaine, P. A. (2006). Bias-corrected estimates of GED returns. *Journal of Labor Economics*, 24 (3), 661-700.

43. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2017). *Statistika on-line (pregled po pojedinačnim zanimanjima)* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: <https://statistika.hzz.hr/Default.aspx>
44. Institute of Education (2003). *Research on Ratios, Group Size and Staff Qualifications and Training in Early Years and Childcare Settings*. Posjećeno 27.9.2016. na mrežnoj stranici Institute of Education: <http://dera.ioe.ac.uk/4642/1/RR320.pdf>.
45. Kekez Koštro, A., Dobrotić, I., Munta, M., Henjak, A., & Varga, M. (2016.) *Žene na tržištu rada - baza podataka o ulozi gradova i općina u mjerama usklađivanja profesionalnog i obiteljskog života u Hrvatskoj*. Zagreb: Centar za empirijska politološka istraživanja, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.
46. Ljubešić, M. (2013). Roditelji djece s teškoćama u razvoju i usluge za podršku roditeljstvu. U N. Pečnik (ur.), *Kako roditelji i zajednice brinu o djeci najmlađe dobi u Hrvatskoj* (str. 205-212). Zagreb: UNICEF.
47. Matković, T. (2007). Obuhvat sustavom predškolske skrbi u Hrvatskoj, 1989-2005. *Revija za socijalnu politiku*, 14(1), 123-125.
48. Matković, T., & Dobrotić, I. (2013). Promjene u obuhvatu programima predškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj na nacionalnoj i županijskoj razini između 1990. i 2012. godine. *Revija za socijalnu politiku*, 20(1), 65-73.
49. Melhuish, E. (2015). *Provision of quality early child care services. Discussion paper: Peer Review in Social Protection and Social Inclusion programme*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1024&langId=en&ewsId=2335&moreDocuments=yes&tableName=news>
50. Ministarstvo financija (2016). *Ostvarenje proračuna JLP(R)S za period 2014. - 2016*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Ministarstva financije: <http://www.mfin.hr/hr/search>
51. Ministarstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2017). *Resolucija o družinski politiki 2018 - 2028 "Vsem družinam prijazna družba"*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Ministarstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti: http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/druzina/RDP_-_predlog_za_JR.pdf
52. Moss, P. (2007). Bringing politics into the nursery: early childhood education as a democratic practice. *European Early Childhood Education Research Journal*, 15(1), 5-20
53. Moss, P. (2011). *International Review of Leave Policies and Related Research 2011*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici International Network on Leave Policies & Research: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2011_annual_review.pdf
54. Moss, P (2012.). *International Review of Leave Policies and Related Research 2012*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici International Network on Leave & Research: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2012_annual_review_oct_ober.pdf
55. OECD (2011). *Doing better for families*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnim stranicama OECD-a: <http://www.oecd.org/social/soc/doingbetterforfamilies.htm>
56. OECD (2016). *Education in Latvia: Reviews of National Policies for Education*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Organisation for Economic Co-operation and Development: http://www.oecd-ilibrary.org/education/education-in-latvia_9789264250628-en;jsessionid=dxt1q9dxqxuu.x-oecd-live-02
57. OECD (2017). *OECD family database* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama

- OECD-a: <http://www.oecd.org/social/family/database.htm>
58. Plan mreže dječjih vrtića na području Grada Zagreba. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, br. 23/2016.
 59. Pravilnik o načinu raspolaganja sredstvima državnog proračuna i mjerilima sufinanciranja programa predškolskog odgoja. *Narodne novine*, br. 10/1997.
 60. Pravilnik o posebnim uvjetima i mjerilima ostvarivanja programa predškolskog odgoja. *Narodne novine*, br. 133/1997.
 61. Pravilnik o trajanju i sadržaju programa predškole. *Narodne novine*, br. 107/2014.
 62. Radna skupina za izradu obiteljske politike (2015). Obiteljska politika – prijedlog mjera, lipanj 2016.
 63. Reimer, T., Erler, D., & Blum, S. (2017). 'Germany country note'. U S. Blum, A. Koslowski & P. Moss (Eds.) *International Review of Leave Policies and Research 2017*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici International Network on Leave & Research: http://www.leavenetwork.org/lp_and_r_reports/
 64. Republik Österreich Parlament (2011). *Vereinbarung gem. Art. 15a B-VG über den Ausbau des institutionellen Kinderbetreuungsangebots*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Republik Österreich Parlament: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01406/index.shtml
 65. Republik Österreich Parlament (2011). *Vereinbarung gem. Art. 15a B-VG über den Ausbau des institutionellen Kinderbetreuungsangebots (1406 d.B.)*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Republik Österreich Parlament: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXIV/I/I_01406/index.shtml
 66. Republik Österreich Parlament (2014). *Vereinbarung gem. Art. 15a B-VG über den Ausbau des institutionellen Kinderbetreuungsangebots, Änderung (187 d.B.)*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Republik Österreich Parlament: https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXVI/I/I_00187/index.shtml
 67. Rille-Pfeiffer, C. (2011). Austria. U P. Moss (Eds.), *International Review of Leave Policies and Related Research 2011*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici International Network on Leave & Research: http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2011_annual_review.pdf
 68. Seeleib-Kaiser, M. (2010). Socio-Economic Change, Party Competition and Intra-Party Conflict: The Family Policy of the Grand Coalition. *German Politics*, 19(3-4), 416-428.
 69. Seeleib-Kaiser, M., & Toivonen, T. (2011). Between Reforms and Birth Rates: Germany, Japan, and Family Policy Discourse. *Social Politics*, 18(3), 1-30.
 70. Swianiewicz, P. (2013, travanj). *Thin and Thick Europeanization of Polish Regional and Local Policies*. Rad izložen na konferenciji: IPSA (RC 32) 2013 Conference: Europeanization of public administration and policy: sharing values, norms and practices, Dubrovnik.
 71. Swianiewicz, P. (2014). Thin and Thick Europeanization of Polish Local Politics and Policy Making. *Hrvatska komparativna javna uprava*, 14(1), 5-30.
 72. Strategija obrazovanja znanosti i tehnologije. *Narodne novine*, br. 124/2014.
 73. Stropnik, N. (2011, rujan). *The interplay between leave policies & early childhoods services Case study – Slovenia*. Rad izložen na seminaru: 8th International Leave Policy & Research Network Seminar "High North-Extremely Different?", Reykjavik.

74. Szelewa, D. (2012). *Child care policies and gender relations in Eastern Europe: Hungary and Poland compared*. Discussion Paper. Hochschule fur Wirtschaft und Recht Berlin.
75. Statistični ured Republike Slovenije (2009). *Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2008/09*. Posjećeno 27.9.2017. na mrežnoj stranici Statističnog ureda Republike Slovenije: http://www.stat.si/StatWeb/Arhiv/glavnanavigacija/podatki/prikazista_ronovico?IdNovice=2327
76. Statistični ured Republike Slovenije (2011). *Predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2010/11*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Statističnog ureda Republike Slovenije: http://www.stat.si/StatWeb/Arhiv/glavnanavigacija/podatki/prikazista_ronovico?IdNovice=3813
77. Statistični ured Republike Slovenije (2017). *Vrtci – izbrani kazalniki*. Posjećeno 27. 9. 2017. na mrežnoj stranici Statističnog ureda Republike Slovenije: http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/09_izobrazevanje/03_predsol_vzgoja/03_09714_vrtci_kazalniki/03_09714_vrtci_kazalniki.asp
78. Stubbs, P., Ledić, M., Rubil, I., & Zrinščak, S. (2017). *Dječje siromaštvo i strategije nošenja sa siromaštvom kućanstava u Hrvatskoj*. Zagreb: Ekonomski institut Zagreb i Zaklada Adris.
79. Šučur, Z., Kletečki Radović, M., Družić Ljubotina, O., & Babić, Z. (2015). *Siromaštvo i dobrobit djece predškolske dobi u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: UNICEF.
80. The Employment Committee (2016). 2016 Europe 2020: Employment Performance Monitor.
81. TransMonEE (2017). *TransMonEE 2016 Database* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnoj stranici TransMonEE: <http://www.transmonee.org/databases.php>
82. UNICEF (2017). *S one strane inkluzije predškolske djece: analiza pristupačnosti kvalitetnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece u ranjivim situacijama u Hrvatskoj*. Zagreb: UNICEF
83. Van Lancker, W. (2017). Reducing Inequality in Childcare Service Use across European Countries: What (if any) Is the role of Social Spending, *Social Policy & Administration*, early view.
84. Working Group on Early Childhood Education and Care (2014). *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care*. Pristupljeno 27. 9. 2017. na mrežnim stranicama Europske komisije: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf
85. Zakon o društvenoj brizi o djeci predškolskog uzrasta. *Narodne novine*, br. 20/1990.
86. Zakon o društvenoj brizi za djecu predškolske dobi. *Narodne novine*, br. 27/1993.
87. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju. *Narodne novine*, br. 10/1997., 107/2007., 94/2013.
88. Zakon o radu. *Narodne novine*, br. 93/2014.
89. Zrinščak, S. (2008). Obiteljska politika. U: V. Puljiz i sur. *Socijalna politika Hrvatske* (str. 279-336). Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.

PRILOZI

PRILOG 1.

SINTETSKI PREGLED POKAZATELJA DOSTUPNOSTI, KVALITETE I IZDATAKA SUSTAVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, PREMA ŽUPANIJAMA, 2016.

	Skupina razvijenosti 2013.	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići)	Udio djece u privatnim dječjim vrtićima	Ukupan broj dječ. vrtića (uključuje područne)	Broj osnovnih škola (uključuje područne)
Grad Zagreb	IV.	40,4%	82,8%	12,4%	314	131
Istarska	IV.	29,5%	76,9%	19,3%	142	103
Primorsko-goranska	IV.	20,8%	70,8%	13,8%	121	113
Zagrebačka	III.	24,5%	55,5%	19,8%	94	125
Dubrovačko-neretvanska	III.	26,4%	66,8%	7,7%	51	68
Zadarska	III.	12,5%	57,6%	29,0%	84	114
Splitsko-dalmatinska	II.	11,7%	68,9%	22,6%	235	196
Varaždinska	II.	17,0%	47,6%	54,0%	49	71
Šibensko-kninska	II.	18,2%	64,5%	27,8%	51	53
Krapinsko-zagorska	I.	15,3%	32,1%	7,9%	23	86
Međimurska	I.	13,4%	54,0%	38,7%	53	58
Ličko-senjska	I.	13,8%	40,5%	0,0%	11	46
Koprivničko-križevačka	I.	14,0%	43,6%	26,8%	35	89
Karlovačka	I.	13,2%	44,3%	7,9%	21	76
Osječko-baranjska	I.	8,0%	41,4%	14,7%	79	178
Sisačko-moslavačka	I.	25,3%	43,4%	0,0%	33	89
Požeško-slavonska	I.	12,0%	29,5%	24,0%	18	60
Bjelovarsko-bilogorska	I.	15,1%	34,7%	29,9%	28	103
Vukovarsko-srijemska	I.	10,0%	29,0%	24,4%	42	90
Brodsko-posavska	I.	5,6%	24,4%	12,9%	20	113
Virovitičko-podravska	I.	8,4%	29,7%	2,4%	10	77
Ukupno RH		21,2%	58,0%	17,9%	1.514	2.039
<i>Izvor (tablica)</i>		T6	T6	T1	T1	T4

Neupisani kao udio generacije	Broj djece po odgojitelju	Udio odgojitelja starijih od 50 godina	Udio predškolskih izdataka u proračunu JLS-ova (%) 2015.	Izdaci po uključenom djetetu 2015. (kn)	Prosječno osnovno sudjelovanje roditelja u cijeni programa	Udio sudjelovanja roditelja u prosječnoj neto plaći
12,0%	9,9	28,8%	12,9%	21.551	600	9,1%
11,0%	8,8	30,9%	10,0%	17.456	624	11,1%
34,2%	9,3	28,0%	8,5%	17.257	555	9,9%
12,2%	10,4	25,2%	14,1%	17.579	551	9,8%
9,4%	11,5	24,5%	7,9%	11.858	479	9,0%
17,9%	10,6	15,3%	7,8%	14.404	581	10,6%
8,3%	12,6	33,4%	11,5%	13.511	563	10,8%
20,2%	10,6	24,6%	8,1%	9.552	511	9,7%
19,9%	10,6	31,4%	10,4%	16.206	621	13,7%
24,4%	9,7	31,7%	9,6%	11.474	517	11,1%
14,9%	10,8	21,6%	11,0%	8.917	408	7,9%
7,2%	9,1	46,6%	6,9%	23.171	517	10,0%
6,7%	10,3	25,6%	10,3%	17.388	599	11,7%
15,8%	12,0	32,1%	11,3%	19.131	688	13,1%
3,8%	11,9	45,9%	6,3%	9.543	551	10,6%
5,2%	10,5	33,0%	8,8%	16.162	563	11,9%
2,2%	9,2	27,6%	8,2%	12.941	760	15,6%
2,7%	11,4	28,0%	8,7%	13.320	567	11,5%
2,4%	10,8	34,3%	5,9%	10.474	500	10,2%
5,3%	13,0	39,3%	5,7%	9.969	530	10,7%
6,0%	11,4	35,4%	5,7%	12.093	468	10,0%
12,1%	10,4	29,4%	10,6%	16.634	556	9,8%
T12	T18	T25	T32	T32	T41	T41

PRILOG 2.**SINTETSKI PREGLED KADROVSKIH POTREBA I SIMULACIJE UČINKA POVEĆANIH IZDAVANJA ZA FUNKCIJU RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, PREMA ŽUPANIJAMA**

	Trenutni i potrebni broj odgojitelja za barcelonske ciljeve uz pedagoški standard			Trenutna ponuda i potražnja rada	
	Trenutni broj (2016./2017.)	Procjena potrebnog broja (populacija 2030.)	Potreban dodatni broj	Broj nezaposlenih odgojitelja (HZZ) svibanj 2017.	Prijavljene potrebe HZZ-a 2016.
<i>Grad Zagreb</i>	3.884	4.064	180	43	1.414
<i>Istarska</i>	831	968	137	36	222
<i>Primorsko-goranska</i>	923	1.270	347	20	363
<i>Zagrebačka</i>	918	1.594	676	9	323
<i>Dubrovačko-neretvanska</i>	400	676	276	14	102
<i>Zadarska</i>	437	900	463	74	166
<i>Splitsko-dalmatinska</i>	1.174	2.328	1.154	135	388
<i>Varaždinska</i>	382	826	444	7	159
<i>Šibensko-kninska</i>	271	486	215	9	96
<i>Krapinsko-zagorska</i>	208	630	422	7	97
<i>Međimurska</i>	301	644	343	14	147
<i>Ličko-senjska</i>	88	210	122	2	23
<i>Koprivničko-križevačka</i>	234	584	350	13	93
<i>Karlovačka</i>	193	546	353	7	68
<i>Osječko-baranjska</i>	464	1.442	978	47	140
<i>Sisačko-moslavačka</i>	333	746	413	22	102
<i>Požeško-slavonska</i>	123	374	251	2	45
<i>Bjelovarsko-bilogorska</i>	175	580	405	8	57
<i>Vukovarsko-srijemska</i>	239	886	647	22	78
<i>Brodsko-posavska</i>	145	802	657	14	109
<i>Virovitičko-podravska</i>	99	414	315	5	25
Ukupno RH	11.822	20.970	9.148	510	4.217
<i>Izvor (tablica)</i>	T23	T23	T23	T29	T29

Napomena: Kurzivom su označene županije u kojima postoji obrazovanje za odgojitelje predškolske djece.

Simulacija učinka povećanih izdvajanja			
Dodatna ulaganja od minimalno 10% proračuna JLS	Iznos nacionalnog sufinanciranja (model B)	Projekcija broja novouključenih (model B)	Povećanje obuhvaćenosti 0 - 6 (p. b.) (model B)
0	25.015.000	1.108	1,9
19.260.808	9.371.000	1.098	8,5
37.201.608	13.966.000	2.812	16,3
9.015.301	22.220.000	2.158	9,9
18.106.087	8.266.000	1.917	20,9
22.811.380	13.213.000	2.815	23,7
23.073.720	33.953.000	4.461	14,0
10.922.292	13.229.000	2.614	23,5
9.755.552	7.712.000	1.364	21,3
4.098.667	10.629.000	1.137	13,8
1.694.935	10.969.000	1.417	16,5
9.445.835	3.706.000	674	24,6
5.678.997	10.096.000	958	12,4
6.813.856	10.423.000	1.100	15,1
30.731.579	26.595.000	5.625	28,6
8.660.613	14.928.000	1.310	12,9
4.783.036	7.815.000	727	14,4
7.664.932	12.206.000	1.582	20,5
19.796.252	19.033.000	3.639	30,7
13.214.197	16.602.000	2.211	20,6
10.085.658	8.949.000	1.479	26,7
272.815.304	298.896.000	42.206	14,7
T34	T34	T35	T35

PRILOG 3.**SINTETSKI PREGLED POKAZATELJA DOSTUPNOSTI, KVALITETE I IZDATAKA SUSTAVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, PREMA STATUSU I INDEKSU RAZVIJENOSTI JLS-a, 2016.**

	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići)	Udio djece u privatnim dječjim vrtićima	Broj km ² teritorija po dječjem vrtiću	Ukupan broj dječjih vrtića (uključuje područne)	Broj osnovnih škola (uključuje područne)
Status JLS-a						
- Grad	20,4%	62,5%	19,8%	25,0	826	862
- Općina	8,2%	32,5%	22,5%	92,7	374	1.046
- Grad Zagreb	40,4%	82,8%	12,4%	2,0	314	131
Indeks razvijenosti 2013.						
- I. skupina	0,5%	7,5%	36,4%	427,5	14	133
- II. skupina	6,2%	25,4%	14,8%	127,1	185	713
- III. skupina	16,0%	49,3%	22,7%	48,2	342	597
- IV. skupina	22,2%	73,0%	22,0%	13,6	580	404
- V. skupina	38,8%	82,2%	11,8%	5,4	393	192
Ukupno RH	21,2%	58,0%	17,9%	37,0	1.514	2.039
Izvor (tablica)	T7	T7	T2	T5	T2	T5

Neupisani kao udio generacije	Veličina prosječne jasličke skupine	Veličina prosječne vrtičke skupine	Broj djece po odgojitelju	Udio djece koja su uz redovan program uključena i u kraći program	Udio odgojitelja starijih od 50 godina	Udio predškolskih izdataka u proračunu JLS-ova (%) 2015.	Izdaci po uključenom djetetu 2015. (kn)
13,1%	15,3	22,5	10,7	20,9%	32,5%	10,5%	14.521
10,0%	14,4	21,8	10,7	18,2%	19,8%	6,9%	13.638
12,0%	18,3	23,2	9,9	25,1%	28,8%	12,9%	21.551
2,1%	-	20,1	12,5	8,8%	20,0%	2,0%	13.502
7,3%	13,4	22,3	11,2	15,5%	30,8%	6,2%	12.313
11,2%	15,7	23,1	11,4	26,3%	28,9%	10,0%	13.010
15,7%	15,3	22,2	10,4	18,2%	30,4%	11,0%	15.124
12,3%	17,8	22,9	9,8	24,0%	28,5%	11,9%	21.002
12,2%	16,3	22,6	10,4	21,8%	29,4%	10,6%	16.634
T13	T19	T19	T19	T22	T26	T42	T42

PRILOG 4.**SINTETSKI PREGLED KADROVSKIH POTREBA I SIMULACIJE UČINKA POVEĆANIH IZDAVANJA ZA FUNKCIJU RANOGA PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA, STATUSU I INDEKSU RAZVIJENOSTI JLS-a**

	Populacija 0 – 6 (2016.)	Trenutni i potrebni broj odgojitelja za barcelonske ciljeve uz pedagoški standard		
		Trenutni broj (2016./2017.).	Procjena potrebnog broja (populacija 2030.)	Potreban dodatni broj
Status JLS-a				
- Grad	145.878	6.191	10.384	4.193
- Općina	81.893	1.747	6.522	4.775
- Grad Zagreb	58.859	3.884	4.064	180
Indeks razvijenosti 2013.				
- I. skupina	7.596	30	604	574
- II. skupina	54.861	876	4.250	3.374
- III. skupina	74.372	2.325	5.512	3.187
- IV. skupina	80.535	4.063	5.780	1.717
- V. skupina	69.266	4.528	4.824	296
Ukupno RH		11.822	20.970	9.148
<i>Izvor (tablica)</i>	T35	T24	T24	T24

Simulacija učinka povećanih izdvajanja			
Dodatna ulaganja od minimalno 10% proračuna JLS-a	Iznos nacionalnog sufinanciranja (modus B)	Projekcija broja novouključenih (modus B)	Povećanje obuhvaćenosti 0 - 6 (p. b.) (modus B)
113.373.188	156.815.000	19.250	13,2
159.442.116	117.066.000	21.848	26,7
0	25.015.000	1.108	-
20.305.209	16.310.000	2.903	38,2
90.719.059	91.796.000	15.004	27,3
59.501.071	93.336.000	12.308	16,5
59.802.926	68.024.000	8.893	11,0
42.487.038	29.430.000	3.098	4,5
272.815.304	298.896.000	42.206	14,7%
T34	T34	T35	T35

PRILOG 5.**SINTETSKI PREGLED BROJA UPISNIH PRIORITETA I KRITERIJA
POTPORE, CIJENA I SUBVENCIJA TE FLEKSIBILNIH ORGANIZACIJSKIH
ARANŽMANA, PREMA STATUSU I INDEKSU RAZVIJENOSTI JLS-a**

	Prioriteti i kriteriji		Cijena i subvencije				Organizacijski aranžmani		
	Prosječan broj prioriteta za upis	Prosječan broj kriterija za uvećanu subvenciju	Prosječna ekonomska cijena	Prosječna osnovna subvencija	Prosječan osnovni iznos sudjelovanja roditelja	Udio JLS-ova u kojima postoji razlika u cijeni jasličkih i vrtićkih programa	Nemaju dječji vrtić na svom području, sufinanciraju boravak na području obližnjeg JLS-a	Nemaju dječji vrtić na svom području, ne sufinanciraju boravak na području obližnjeg JLS-a	JLS-ovi koji organiziraju dežurstvo
Status JLS-a									
- Grad	6,7	3,8	1.667	1.075	580	30%	18%	19%	32%
- Općina	3,7	1,5	1.501	990	536	23%	0%	0%	5%
Indeks razvijenosti 2013.									
- I. skupina	3,3	0,9	1.301	1.007	439	-	21%	50%	0%
- II. skupina	3,9	1,5	1.434	957	511	22%	19%	21%	6%
- III. skupina	5,1	2,5	1.520	934	581	25%	9%	0%	17%
- IV. skupina	6,2	2,4	1.809	1.198	588	31%	0%	3%	16%
- V. skupina	8,5	3,7	2.137	1.528	587	50%	13%	0%	15%
JLS ukupno	4,9	2,0	1.578	1.030	556	27%	13%	14%	11%
Izvor (tablica)	T39	T40	T40	T40	T40	T45	T48	T48	T49

Izvor: Kekez Koštro i sur. (2016.)

PRILOG 6.

PREGLED SUSTAVA RANOGA I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA PREMA ŽUPANIJAMA, UKLJUČUJUĆI KLJUČNE POKAZATELJE DOSTUPNOSTI I KVALITETE PREDŠKOLSKIH PROGRAMA TE IZDATAKA PO JLS-ovima

U Prilogu 6. iznosi se kraći opisni pregled stanja dostupnosti, priuštivosti i kvalitete predškolskih programa za svaku županiju zasebno. Iznose se i podaci o javnim izdacima za predškolske programe te rezultati simulacije učinka predloženih dodatnih ulaganja iz državnog proračuna te proračuna JLS-ova. Uz svaku se županiju daje i pregled ključnih pokazatelja obilježja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja te javnih izdataka za svaku općinu i grad zasebno. Kako RH karakteriziraju izrazito velike regionalne razlike unutar sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja te je situacija od županije do županije vrlo različita, ovako izneseni podaci dat će na jednom mjestu pregledniju sliku stanja za pojedinu županiju te njezina položaja u odnosu na prosjek RH.

Metodološke napomene o tabličnom prikazu podataka na razini gradova i općina (tablice su priložene iza opisa stanja svake pojedine županije):

Radi stabilnosti procjena, zbog male veličine populacije u većini JLS-ova, svi podaci koji prikazuju usporedive relativne vrijednosti prikazani su kao prosjek posljednje tri dostupne godine (2014. – 2016., odnosno 2013. – 2015. za pokazatelje o financiranju). S druge strane, ovakav prikaz je malo inertniji u prikazu recentnih promjena poput širenja ili gašenja kapaciteta (tako da za devet JLS-ova koji u 2016. godini više nisu imali dječje vrtiće još prikazuje određenu razinu obuhvaćenosti djece programima te pokazatelje kvalitete).

Apsolutne vrijednosti (broj djece predškolske dobi, broj dječjih vrtića i osnovnih škola te odgojitelja) prikazane su za posljednju dostupnu godinu, a potreban broj odgojitelja kojim bi bio zadovoljen trenutni državni pedagoški standard i dosegnuti barcelonski ciljevi prikazan je u odnosu na procjenu populacije u 2030. godini. Pritom broj dječjih vrtića i osnovnih škola uključuje i područne objekte na različitim lokacijama.

Radi mogućnosti usporedbe, u ovoj su tablici prikazani na isti način izračunati i pokazatelji za referentne županije i RH te se stoga njihove vrijednosti donekle razlikuju u odnosu na vrijednosti u drugim tablicama (odnose se na prosjek trogodišnjeg razdoblja, a ne na vrijednost u posljednjoj promatranoj godini kao u ostatku studije).

Unutar tablica gradovi i općine poredani su prema razini indeksa razvijenosti.

Veličina populacije predškolske dobi zasniva se na broju rođenih prethodnih godina, umanjenom za mortalitet dojenčadi te ne uključuje eventualne migracije. Stoga je veličina populacije (a posebno projekcija na kojoj se temelje procjene populacije za 2030. godinu) precijenjena za JLS-ove s negativnim migracijskim saldom, a podcijenjena za one s pozitivnim migracijskim saldom.

Procjena obuhvaćenosti djece kao nazivnik koristi se brojem djece na području JLS-a, a kao brojnikom brojem djece koja pohađaju vrtiće ili jaslice na području JLS-a tako da precjenjuje obuhvaćenost (može i nadilaziti 100%) u JLS-ovima gdje programe pohađa velik broj djece iz susjednih JLS-ova, a u slučaju JLS-ova koji na svom području nemaju vlastitih dječjih vrtića iznosi 0% bez obzira na to pohađaju li neka djeca programe u susjednim gradovima ili općinama (to je često slučaj kad JLS iskazuje znatne izdatke za predškolske programe, ali nema dječjeg vrtića).

GRAD ZAGREB

Pokazatelji dostupnosti. S obzirom na visoku razinu razvijenosti, zaposlenosti i prihoda te teritorijalnu kompaktnost, nije iznenađujuće da su pokazatelji dostupnosti dječjih vrtića u Gradu Zagrebu najpovoljniji u RH. U razdoblju 2005. – 2016. zabilježen je iznadprosječan porast obuhvaćenosti djece jasličkim programima (za 9,9 postotnih bodova), dok je zbog vrlo visoke početne obuhvaćenosti porast obuhvaćenosti djece vrtićkim programima bio ispodprosječan (11,7 postotnih bodova). Tako je Grad Zagreb 2016. godine s 40,4% djece obuhvaćene jaslicama jedini u RH prestigao barcelonski cilj od 33%, dok je obuhvaćenost djece vrtićkim programima od 82,8% bila malo niža od barcelonskog cilja od 90%. Na području Grada Zagreba 2016. godine djeluje 314 dječjih vrtića koji pružaju redovne predškolske programe. Od toga je 27,7% dječjih vrtića privatnih osnivača ili osnivača vjerskih zajednica, a koje pohađa 12,4% djece uključene u redovne programe (prosjeck RH je 17,9%). Jedan dječji vrtić dolazi na 2,0 km², čime je gustoća mreže dječjih vrtića bitno povoljnija od prosjeka RH (37,0 km²). U razdoblju 2013. – 2016. udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis te koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta zbog povećanja obuhvaćenosti djece predškolskim programima smanjio se s 20,4 na 12,0% te je u okvirima prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine izrazito je nepovoljna (18,3) te je bitno iznad prosjeka RH (16,3), i u razdoblju 2005. – 2016. smanjila se za samo 0,4 djece po skupini. Veličina prosječne vrtićke skupine nije se mijenjala u odnosu na 2005. godinu te je s 23,2 djece po skupini Grad Zagreb i na ovom pokazatelju ostao iznad prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju smanjio se s 11,3 na 9,9 te je malo povoljniji od prosjeka RH (10,4). S obzirom na smanjivanje generacije djece predškolske dobi i mogućnosti optimizacije mreže, procjenjuje se da je potrebno 180 dodatnih odgojitelja kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz postojeći državni pedagoški standard, što je u odnosu na trenutna 3.884 zaposlena odgojitelja izrazito malo. No, treba voditi računa o tome kako će se 28,8% trenutno zaposlenih odgojitelja starijih od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Gradu Zagrebu provodi se preddiplomski i diplomski studij ranoga i predškolskog odgoja s godišnjom upisnom kvotom od 80 studenata. Unatoč tome u svibnju 2017. godine evidentirana su samo 43 nezaposlena odgojitelja, a tijekom 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je čak 1.414 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. Grad Zagreb je u 2015. godini izdvajao 12,9% proračuna za predškolske programe, odnosno 821,4 milijuna kuna, što čini gotovo 40% izdataka za funkciju ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u RH. Godišnji izdaci po uklučenom djetetu drugi su najviši u RH te iznose 21.551 kunu (prosjeck RH je 16.634 kune). Iako je osnovni iznos sudjelovanja roditelja u cijeni redovnih jasličkih i vrtićkih programa 600 kuna mjesečno po djetetu, odnosno 10% prosječne neto plaće na razini Grada Zagreba, zbog primjenjivanja dohodovnog cenzusa te brojnih kriterija na temelju kojih roditelji mogu ostvariti uvećanu subvenciju velik udio roditelja sudjeluje u cijeni programa s manjim mjesečnim iznosom.

Simulacija dodatnih ulaganja. Budući da Grad Zagreb već izdvaja više od 10% proračuna na predškolske programe, prema simulaciji alokacije dodatnih proračunskih sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganje bi se stavilo još 25,0 milijuna kuna godišnje iz državnog proračuna. Na taj bi se način u redovne predškolske programe moglo uključiti do 1.108 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima porasla bi do 1,9 postotnih bodova.

ISTARSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. Istarska županija ubraja se među županije s najvećim porastom obuhvaćenosti djece jasličkim programima. U istom je razdoblju rast obuhvaćenosti djece vrtićkim programima bio bitno niži u odnosu na druge županije, ponajprije zbog već visoke razine obuhvaćenosti djece vrtićima početkom razdoblja. U 2016. godini Istarska županija, nakon Grada Zagreba, ima najveću obuhvaćenost djece jasličkim (29,5%) te vrtićkim programima (76,9%), što je još uvijek malo niže od barcelonskih ciljeva (33% djece jasličke i 90% djece vrtićke dobi). Od toga gotovo petina djece (19,3%) pohađa dječje vrtiće privatnih osnivača ili vjerskih zajednica. Na području Istarske županije u 2016. godini djeluju 142 dječja vrtića te je gustoća mreže općenito povoljnija nego u drugim županijama (20,4 km²). Međutim, primjećuju se velike razlike unutar same županije. Jaslički programi nisu organizirani u 19 JLS-ova, a vrtićki u tri JLS-a, većinom u unutrašnjosti Istre. Unatoč za hrvatske prilike visokoj obuhvaćenosti djece predškolskim programima, u 2016. godini za 11% generacije roditelji su iskazali interes za upis, koji nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta.

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke (13,1) i vrtićke odgojno-obrazovne skupine (20,8) te broj djece po odgojitelju (8,8) povoljniji su nego u ostalim županijama te se uz rast obuhvaćenosti u promatranom razdoblju primjećuje i bitno poboljšanje ovih strukturnih pokazatelja kvalitete programa. U skladu s time, za postizanje barcelonskih ciljeva te istodobno pedagoškog standarda do 2030. godine u Istarskoj županiji potreban je manji broj dodatnih odgojitelja (137). Međutim, valja naglasiti da je od postojećeg 831 odgojitelja njih 30,9% starije od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Istarskoj županiji provodi se stručni studij predškolskog odgoja na talijanskom i hrvatskom jeziku s ukupnom godišnjom upisnom kvotom od 110 studenata. Unatoč tome u svibnju 2017. godine evidentirano je samo 20 nezaposlenih odgojitelja, dok su tijekom 2016. godine pri HZZ-u bile prijavljene 222 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Istarskoj županiji u 2015. godini izdvajali su prosječno 10,0% proračuna za predškolske programe, što je malo niže od prosjeka RH od 10,6%. No, s obzirom na fiskalnu snagu županije riječ je o sveukupnom iznosu od 129,6 milijuna kuna, a izdaci po uključenom djetetu iznose 17.456 kuna godišnje (prosjeak RH je 16.634 kune). Anketno istraživanje provedeno na razini JLS-ova pokazalo je kako roditelji u Istarskoj županiji u sufinanciranju predškolskih programa prosječno sudjeluju sa 624 kune mjesečno po djetetu.¹ Riječ je o jednom od najvećih iznosa na razini županije u RH, pa je unatoč višim plaćama udio sudjelovanja roditelja u cijeni predškolskih programa gledan kao udio prosječne neto plaće u županiji (11,1%) malo iznad prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Istarske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 19,3 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 9,4 milijuna kuna godišnje. Na taj bi se način u redovne predškolske programe moglo uključiti do 1.098 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 8,5 postotnih bodova.

¹ Podaci o subvencijama prikupljeni su prije nego što je Umag uveo besplatne programe za svu djecu.

TABLICA - ISTARSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jasilice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
ISTARSKA	Ž	IV.	12.850	28,6%	74,4%	142
NOVIGRAD - CITTANOVA	GR	V.	228	48%	102%	2
UMAG - UMAGO	GR	V.	822	48%	89%	15
POREČ - PARENZO	GR	V.	1.182	30%	81%	11
ROVINJ - ROVIGNO	GR	V.	881	34%	88%	6
PULA - POLA	GR	IV.	3.414	38%	81%	53
LABIN	GR	IV.	577	45%	110%	6
BUZET	GR	IV.	376	20%	71%	1
VODNJAN- DIGNANO	GR	IV.	430	25%	68%	4
PAZIN	GR	IV.	540	15%	78%	1
BUJE	GR	IV.	266	58%	94%	5
FUNTANA	OP	V.	62	27%	66%	1
MEDULIN	OP	V.	429	27%	67%	5
FAŽANA	OP	V.	237	32%	57%	2
VRSAR	OP	V.	133	62%	97%	1
BALE	OP	V.	91	0%	78%	2
TAR	OP	V.	155	0%	0%	0
KANFANAR	OP	IV.	100	0%	58%	1
LIŽNJAN	OP	IV.	242	0%	36%	2
KRŠAN	OP	IV.	166	21%	50%	1
MARČANA	OP	IV.	254	2%	57%	3
BRTONIGLA	OP	IV.	81	35%	108%	1
KAŠTELIR - LABINCI	OP	IV.	111	0%	71%	1
SVETA NEDELJA	OP	IV.	174	35%	31%	0
BARBAN	OP	IV.	162	0%	68%	2
ŽMINJ	OP	IV.	253	14%	51%	1
VIŠNJAN	OP	IV.	163	15%	47%	1
SVETI LOVREČ	OP	IV.	58	0%	59%	1
SVETVINČENAT	OP	IV.	151	19%	61%	1
RAŠA	OP	IV.	196	18%	27%	1
SVETI PETAR U ŠUMI	OP	IV.	86	0%	60%	1
PIČAN	OP	IV.	112	17%	71%	2
LUPOGLAV	OP	IV.	59	0%	42%	1
VIŽINADA	OP	III.	87	0%	65%	1
TINJAN	OP	III.	117	0%	62%	1
GROŽNJAN	OP	III.	35	0%	0%	0
LANIŠĆE	OP	III.	19	0%	0%	0
GRAČIŠĆE	OP	III.	100	0%	35%	1
OPRTALJ	OP	III.	51	0%	87%	1
KAROJBA	OP	III.	106	0%	56%	1
MOTOVUN	OP	III.	55	0%	80%	1
CEROVLJE	OP	III.	89	0%	48%	1

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. djec. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
103	19,9%	12,1%	9,0	831	968	10,3%	131.774.173
2	0%	13%	9,8	18	18	10,4%	4.048.216
9	0%	0%	8,4	70	58	11,7%	12.565.241
5	36%	12%	8,7	86	82	12,8%	15.518.122
4	0%	16%	9,1	69	62	1,0%	1.235.649
11	40%	1%	8,8	269	240	11,7%	32.858.695
5	10%	79%	10,7	44	42	11,9%	7.513.669
3	0%	33%	10,7	18	28	8,7%	3.286.229
3	13%	0%	8,5	25	32	10,5%	4.404.237
3	0%	6%	10,7	28	38	12,3%	7.214.942
5	0%	0%	8,1	24	20	16,5%	3.942.507
0	0%	0%	7,4	7	6	24,2%	3.862.895
2	19%	0%	8,4	27	32	7,7%	4.743.110
1	20%	4%	7,6	17	18	8,8%	2.756.724
1	0%	0%	7,3	14	12	16,4%	3.137.295
2	0%	0%	10,0	4	8	6,4%	648.576
1	-	-	-	0	12	7,4%	1.554.279
2	0%	10%	10,8	4	10	9,0%	719.454
5	0%	0%	7,4	7	18	13,3%	2.573.670
5	0%	51%	9,9	6	12	4,5%	887.575
5	31%	14%	8,7	12	20	13,8%	2.173.601
2	0%	0%	7,8	7	8	8,9%	1.163.092
1	0%	0%	10,7	4	10	10,2%	685.169
2	100%	0%	11,5	0	14	9,3%	985.400
2	0%	0%	10,2	8	12	10,0%	967.377
2	0%	121%	10,1	9	20	13,5%	1.235.192
1	0%	0%	10,8	8	14	23,6%	1.945.790
1	0%	0%	10,0	2	6	8,2%	352.026
2	0%	7%	9,8	6	12	9,0%	733.186
1	0%	26%	10,1	6	14	7,7%	1.026.924
1	0%	0%	10,1	3	8	14,1%	518.956
3	100%	0%	7,2	9	10	19,6%	1.804.823
1	0%	0%	9,2	2	6	7,5%	461.611
1	0%	0%	10,4	3	8	9,1%	476.425
1	0%	4%	13,1	3	10	7,3%	501.865
0	-	-	-	0	4	6,6%	479.475
1	-	-	-	0	4	0,3%	5.243
1	0%	0%	10,0	2	10	7,1%	411.147
2	0%	4%	10,5	2	6	8,9%	487.153
1	0%	13%	12,4	3	10	14,9%	433.764
1	0%	0%	12,0	2	6	6,6%	435.645
2	0%	0%	10,2	3	8	16,9%	1.019.225

PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Primorsko-goranska županija treća je županija u RH po indeksu razvijenosti te iznenađuje podatak da samo petina djece (20,8%) pohađa jasličke programe (prosjeak RH je 21,2%). Štoviše, u razdoblju 2005. - 2016. porast je obuhvaćenosti djece jasličkim programima bio bitno niži nego u drugim županijama. Obuhvaćenost je djece vrtičkim programima 70,8% i tijekom cijeloga je razdoblja znatno viša od prosjeka RH (58,0%). Obuhvaćenost i jasličkim i vrtičkim programima još je bitno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Dječje vrtiće privatnih osnivača ili vjerskih zajednica pohađa 13,8% djece, što je znatno manji udio od prosjeka RH (17,9%). U 2016. godini u Primorsko-goranskoj županiji djelovao je 121 dječji vrtić, a povećanje njihova broja u promatranom razdoblju bilo je niže nego u ostalim županijama (18,2%). Gustoća mreže dječjih vrtića prosječno je bitno povoljnija od prosjeka RH (29,2 km²), ali 14 JLS-ova uopće nema jaslice i jedan JLS nema vrtić. Unatoč visokoj obuhvaćenosti djece vrtićima Primorsko-goranska županija ističe se najvećim udjelom neupisane generacije u 2016. godini. Naime, za čak 34,2% generacije roditelji su iskazali interes za upis i on nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta, što je znatno iznad prosjeka RH od 12,1%.

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke (13,8) i vrtičke odgojno-obrazovne skupine (20,6) te broj djece po odgojitelju (9,3) bitno su povoljniji nego u ostalim županijama te se u promatranom razdoblju primjećuje bitno poboljšanje ovih strukturnih pokazatelja kvalitete sustava. No, za postizanje barcelonskih ciljeva, a uz istodobno poštivanje državnoga pedagoškog standarda potrebno je 347 dodatnih odgojitelja do 2030. godine. Također, valja naglasiti da je više od četvrtine (28%) trenutno zaposlena 923 odgojitelja starije od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. Iako se u Primorsko-goranskoj županiji provodi preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, ukupna godišnja kvota iznosi samo 40 studenata. Budući da je u svibnju 2017. godine evidentirano samo 20 nezaposlenih odgojitelja, a 2016. godine pri HZZ-u prijavljene su 363 potrebe za zapošljavanjem, trebalo bi razmotriti mogućnost povećanja kapaciteta studijskog programa.

Financiranje. JLS-ovi u Primorsko-goranskoj županiji u 2015. godini prosječno su izdvajali 8,5% proračuna na predškolske programe, što je ispod prosjeka RH od 10,6%. No, s obzirom na fiskalnu snagu županije riječ je o 145,3 milijuna kuna, jednom od najviših iznosa u RH, pri čemu izdaci po uključenom djetetu iznose 17.257 kuna godišnje (prosjeak RH je 16.634 kune). Anketno istraživanje provedeno na razini JLS-ova pokazalo je kako roditelji u Primorsko-goranskoj županiji u sufinanciranju predškolskih programa sudjeluju prosječno s 555 kuna mjesečno po djetetu, što čini 9,9% prosječne neto plaće u županiji (prosjeak RH je 9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Primorsko-goranske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 37,2 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 14,0 milijuna kuna. Na taj bi se način u redovne predškolske programe moglo uključiti do 2.812 dodatne djece, odnosno povećati obuhvaćenost djece predškolskim programima do 16,3 postotna boda.

ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost djece jasličkim (24,5%) i vrtićkim programima (55,5%) u Zagrebačkoj županiji u okvirima je prosjeka RH (21,2% odnosno 58,0%), no mnogo ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Međutim, u razdoblju 2005. - 2016. zabilježen je rast obuhvaćenosti povoljniji nego u ostalim županijama i, zadrži li se i sljedećih godina, Zagrebačka bi županija mogla biti među županijama s najvišom obuhvaćenošću djece predškolskim programima. U istom je razdoblju zabilježen i iznadprosječan rast dječjih vrtića privatnih osnivača ili vjerskih zajednica te je gotovo trećina svih dječjih vrtića u njihovu vlasništvu (31,9%), a pohađa ih petina djece uključene u redovne programe (19,8%). U promatranom se razdoblju zbog bitnog povećanja broja dječjih vrtića (s 53 na 94) površina područja koje pokriva jedan dječji vrtić smanjila sa 62,6 na 35,3 km². Međutim, 10 od 34 JLS-a nema jaslice, a 9 JLS-ova nema niti vrtić. Udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta iznosi 12,2% u 2016. godini, što je u okvirima prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke (18,2) i vrtićke odgojno-obrazovne skupine (24,0) bitno je iznad prosjeka RH (16,3 odnosno 22,6) te među najvišima u RH unatoč iznadprosječnom padu veličine skupina u promatranom razdoblju (za 1,3 odnosno 2,5 djece po skupini). Broj djece po odgojitelju jednak je prosjeku RH te iznosi 10,4. Budući da je obuhvaćenost djece predškolskim programima bitno niža od barcelonskih ciljeva i da su pokazatelji kvalitete relativno nepovoljni, kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard potrebno je dodatnih 676 odgojitelja. Pritom treba voditi računa o tome da je četvrtina (25,2%) trenutno zaposlenih 918 odgojitelja starija od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. Također, u Zagrebačkoj županiji se ne provodi obrazovanje za odgojitelje (najbliži studij nalazi se u Gradu Zagrebu). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo 9 nezaposlenih odgojitelja, a tijekom 2016. godine pri HZZ-u bile su prijavljene 323 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Zagrebačkoj županiji su u razdoblju 2005. - 2015. ostvarili najveće povećanje u izdacima za predškolske programe, sa 6,0 na 14,1% proračuna, što je uvjerljivo najviši udio u RH (prosjeck 10,6%). Iznosili su 165,8 milijuna kuna 2015. godine. Prosječni izdaci po uključenom djetetu iznosili su 17.257 kuna godišnje, što je iznad prosjeka RH (16.634 kune). Prema podacima dobivenima anketnim istraživanjem na JLS-ovima roditelji u Zagrebačkoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa u prosjeku s 581 kunom mjesečno po djetetu, što čini udio od 10,6% prosječne neto plaće na razini županije (malo iznad prosjeka RH od 9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Kada bi svi JLS-ovi na području Zagrebačke županije izdvajali 10% proračuna na predškolske programe, godišnje bi ulaganja porasla za 9,0 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 22,2 milijuna kuna. Na taj bi se način u redovne predškolske programe moglo uključiti do 2.158 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 9,9 postotnih bodova.

TABLICA – PRIMORSKO-GORANSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
PRIMORSKO-GORANSKA	Ž	IV.	17.246	19,5%	69,7%	121
KRK	GR	V.	462	25%	84%	2
OPATIJA	GR	V.	624	9%	60%	4
CRES	GR	V.	145	31%	85%	1
MALI LOŠINJ	GR	IV.	491	27%	82%	5
BAKAR	GR	IV.	465	36%	74%	5
CRIKVENICA	GR	IV.	496	24%	67%	4
NOVI VINODOLSKI	GR	IV.	251	7%	56%	1
RIJEKA	GR	IV.	7.012	24%	75%	45
KASTAV	GR	IV.	686	10%	58%	5
RAB	GR	IV.	483	22%	64%	3
KRALJEVICA	GR	IV.	237	12%	70%	1
DELNICE	GR	IV.	349	7%	44%	1
ČABAR	GR	III.	173	0%	99%	6
VRBOVSKO	GR	III.	223	0%	27%	2
KOSTRENA	OP	V.	300	23%	88%	1
MALINSKA-DUBAŠNICA	OP	V.	223	0%	58%	1
OMIŠALJ	OP	V.	225	23%	70%	2
BAŠKA	OP	V.	104	29%	88%	1
DOBRINJ	OP	V.	93	0%	55%	1
PUNAT	OP	V.	130	26%	107%	2
VIŠKOVO	OP	IV.	1.319	12%	59%	5
VRBNIK	OP	IV.	86	0%	49%	1
LOVRAN	OP	IV.	200	55%	128%	1
LOPAR	OP	IV.	85	0%	0%	0
MOŠČENIČKA DRAGA	OP	IV.	101	0%	58%	1
MATULJI	OP	IV.	726	22%	85%	7
FUŽINE	OP	IV.	67	0%	62%	1
LOKVE	OP	IV.	51	0%	47%	1
VINODOLSKA OPĆINA	OP	IV.	184	13%	60%	2
SKRAD	OP	IV.	42	0%	67%	1
KLANA	OP	IV.	105	0%	65%	1
ČAVLE	OP	IV.	495	21%	69%	4
JELENJE	OP	III.	378	8%	35%	0
MRKOPALJ	OP	III.	62	0%	50%	1
RAVNA GORA	OP	III.	125	0%	27%	1
BROD MORAVICE	OP	III.	48	0%	20%	1

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
113	13,0%	32,7%	9,6	923	1.270	8,5%	145.652.793
2	0%	51%	10,0	26	34	13,2%	8.230.538
4	0%	23%	10,9	22	44	6,2%	6.805.884
1	0%	0%	7,3	14	12	11,8%	2.830.857
6	0%	21%	9,6	32	36	7,6%	5.607.965
7	38%	0%	9,3	29	34	9,1%	4.342.702
5	0%	4%	10,2	26	38	7,1%	4.882.057
1	0%	1%	8,7	11	20	7,1%	2.057.632
27	12%	39%	9,7	407	488	8,0%	55.348.377
1	20%	32%	10,4	27	50	9,6%	3.607.062
6	0%	45%	8,2	29	36	6,3%	3.048.436
3	0%	28%	8,6	14	18	9,9%	1.513.690
3	0%	0%	9,3	10	26	5,4%	1.643.609
5	0%	0%	12,2	12	14	3,3%	526.740
8	0%	0%	7,3	5	18	5,4%	886.162
1	0%	45%	9,5	18	24	7,6%	3.242.367
1	0%	59%	9,0	8	16	4,0%	1.356.918
1	0%	43%	9,0	14	16	6,4%	1.872.713
1	0%	0%	9,6	6	10	8,0%	1.676.078
1	0%	15%	9,3	5	8	5,9%	819.567
1	16%	4%	8,7	8	10	8,1%	1.377.225
1	51%	69%	9,3	67	92	20,7%	11.964.262
1	0%	0%	11,5	2	8	5,8%	444.323
1	0%	74%	11,4	16	16	8,2%	1.996.558
1	-	-	-	0	8	4,2%	386.875
3	100%	59%	11,4	2	10	5,0%	566.401
6	0%	10%	9,7	44	52	10,2%	6.087.510
2	0%	0%	11,7	2	6	3,5%	398.185
1	0%	3%	21,3	1	6	3,1%	159.300
2	0%	6%	7,3	11	16	11,0%	1.797.456
1	0%	5%	8,5	3	6	8,7%	382.322
1	67%	38%	10,4	12	10	11,4%	819.102
2	11%	10%	10,4	36	36	22,9%	7.033.242
1	100%	31%	10,6	0	28	9,0%	1.427.615
1	0%	16%	20,0	1	6	1,1%	61.237
3	0%	49%	11,0	2	12	3,2%	343.158
1	0%	0%	5,0	1	6	4,2%	108.667

TABLICA - ZAGREBAČKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
ZAGREBAČKA	Ž	III.	21.903	23,2%	53,5%	94
ZAPREŠIĆ	GR	IV.	1.827	30%	69%	8
SAMOBOR	GR	IV.	2.527	34%	74%	17
SVETA NEDJELJA	GR	IV.	1.394	21%	61%	7
VELIKA GORICA	GR	IV.	4.629	27%	64%	20
DUGO SELO	GR	IV.	1.543	20%	50%	4
JASTREBARSKO	GR	IV.	992	29%	70%	5
IVANIĆ-GRAD	GR	III.	980	23%	57%	6
SVETI IVAN ZELINA	GR	III.	999	18%	51%	4
VRBOVEC	GR	III.	883	20%	52%	2
STUPNIK	OP	IV.	293	14%	23%	0
BRDOVEC	OP	IV.	773	30%	54%	3
PUŠČA	OP	III.	201	26%	61%	2
MARIJA GORICA	OP	III.	142	28%	35%	1
BISTRA	OP	III.	375	27%	53%	1
KLINČA SELA	OP	III.	318	27%	34%	2
PISAROVINA	OP	III.	218	14%	17%	1
JAKOVLJE	OP	III.	287	15%	29%	1
DUBRAVICA	OP	III.	91	0%	57%	1
KRAVARSKO	OP	III.	134	0%	0%	0
LUKA	OP	III.	116	28%	57%	1
KRIŽ	OP	III.	424	18%	38%	2
KLOŠTAR IVANIĆ	OP	III.	425	16%	36%	2
RUGVICA	OP	III.	556	12%	18%	1
BEDENICA	OP	III.	117	0%	0%	0
BRCKOVLJANI	OP	III.	517	11%	17%	1
KRAŠIĆ	OP	III.	134	15%	27%	1
GRADEC	OP	II.	214	0%	0%	0
ORLE	OP	II.	130	0%	0%	0
POKUPSKO	OP	II.	116	0%	0%	0
DUBRAVA	OP	II.	273	13%	28%	1
ŽUMBERAK	OP	II.	37	0%	0%	0
PRESEKA	OP	II.	74	0%	0%	0
FARKAŠEVAC	OP	II.	88	0%	0%	0
RAKOVEC	OP	II.	76	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
125	20,0%	14,7%	10,4	918	1.594	15,2%	162.674.780
6	12%	7%	10,4	99	130	12,3%	14.314.807
17	23%	34%	10,6	146	178	13,7%	22.993.482
4	36%	27%	10,7	68	100	15,7%	11.483.025
19	7%	14%	9,0	265	326	20,2%	53.329.141
2	26%	31%	13,3	42	108	26,3%	10.720.247
10	0%	4%	11,2	53	70	21,3%	11.942.736
4	5%	15%	10,3	43	70	14,4%	7.675.732
6	29%	6%	11,6	40	72	18,2%	5.539.606
9	22%	18%	13,6	27	64	14,7%	4.932.688
1	100%	0%	9,8	0	22	9,5%	1.564.224
5	15%	18%	11,6	26	56	13,1%	4.088.368
2	95%	14%	11,2	11	16	15,7%	1.251.955
1	100%	6%	11,3	4	12	5,2%	399.556
2	0%	3%	11,3	14	28	11,4%	2.495.634
3	100%	0%	10,6	8	26	0,0%	0
3	0%	0%	9,3	10	18	9,0%	1.494.209
3	100%	0%	11,4	6	22	9,1%	568.320
0	0%	0%	12,5	2	10	8,4%	279.370
3	-	-	-	0	10	0,7%	27.552
1	100%	0%	11,3	4	10	10,2%	378.592
2	0%	0%	10,2	13	32	13,6%	2.783.380
1	0%	0%	9,2	13	30	15,5%	2.074.678
1	100%	0%	11,5	8	40	0,5%	91.167
1	-	-	-	0	10	0,3%	7.054
2	100%	0%	11,7	6	38	8,0%	944.562
1	100%	0%	9,4	4	12	9,8%	349.750
5	-	-	-	0	18	3,5%	170.552
2	-	-	-	0	12	1,5%	40.918
2	-	-	-	0	10	1,2%	52.459
2	0%	0%	8,9	6	20	10,3%	622.992
1	-	-	-	0	4	0,0%	0
1	-	-	-	0	6	1,0%	14.413
2	-	-	-	0	8	0,8%	19.222
1	-	-	-	0	6	1,3%	24.390

DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Među županijama III. skupine razvijenosti Dubrovačko-neretvanska županija ima najveći udio djece uključene u predškolske programe, no to je još znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U razdoblju 2005. - 2016. postignut je najveći porast obuhvaćenosti djece predškolskim programima u RH - obuhvaćenost djece jasličkim programima porasla je s 11,6 na 26,4%, a vrtičkim s 46,8 na 66,8%. S druge strane, zabilježen je ispodprosječan porast broja dječjih vrtića s 42 na 51. Na području županije djeluje 15,7% dječjih vrtića osnovanih od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica i njih pohađa 7,7% djece uključene u redovne programe. Mreža dječjih vrtića još je slabo raširena te 11 od 22 JLS-a nema organizirane jaslice, a četiri JLS-a nema vrtić. Broj se kvadratnih kilometara teritorija po dječjem vrtiću smanjio s 37,0 na 30,5 km². U razdoblju 2013. - 2016. udio je generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog potpunosti kapaciteta porastao s 3,6 na 9,4% (prosjeck RH je 12,1%), što upućuje na porast interesa roditelja za upis djece u dječje vrtiće.

Pokazatelji kvalitete. U promatranom razdoblju velikog porasta broja polaznika predškolskih programa veličina je prosječne jasličke skupine porasla sa 16,6 na 19,3 te je znatno iznad prosjeka RH (16,3), dok se veličina prosječne vrtičke skupine smanjila s 23,0 na 22,0 djece po skupini, što je ispod prosjeka RH (22,6). Iako se smanjio broj djece po odgojitelju s 14,2 na 11,5, još je iznad prosjeka RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno dodatnih 276 odgojitelja. Pritom treba voditi računa i o tome da je četvrtina (24,5%) trenutno zaposlenih 400 odgojitelja starija od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. Također, u Dubrovačko-neretvanskoj županiji ne postoji obrazovanje za odgojitelje (najbliži studij provodi se u Splitu). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo 14 nezaposlenih odgojitelja, a 2016. godine pri HZZ-u prijavljene su 102 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Dubrovačko-neretvanskoj županiji u 2015. godini na predškolske programe prosječno su izdvajali 7,9% proračuna (prosjeck RH je 10,6%), odnosno 54,6 milijuna kuna. Unatoč tome što je u razdoblju 2005. - 2015. došlo do povećanja izdvajanja, ona su i nadalje niska te su izdaci po uključenom djetetu od 11.858 kuna godišnje mnogo niži nego u ostalim županijama (prosjeck RH je 16.634 kune). Prema podacima dobivenima anketnim istraživanjem na JLS-ovima, roditelji u Dubrovačko-neretvanskoj županiji sudjeluju u financiranju predškolskih programa prosječno s 551 kunom mjesečno po djetetu, što čini 9,8% prosječne neto plaće na razini županije te je jednako prosjeku RH.

Simulacija dodatnih ulaganja. S obzirom na to da je prosječno ulaganje JLS-ova u predškolske programe na području Dubrovačko-neretvanske županije bitno ispod 10% proračuna, ulaganje od strane svih JLS-ova od najmanje 10% proračuna godišnje osiguralo bi dodatni 18,1 milijun kuna za predškolske programe. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 8,3 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1,917 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi do 20,9 postotnih bodova.

ZADARSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Unatoč povećanju obuhvaćenosti djece jasličkim programima s 4,9 na 12,5% u razdoblju 2005. - 2016. Zadarska županija i nadalje ima jednu od najnižih razina obuhvaćenosti djece jasličkim programima u RH (prosjeck RH je 21,2%). U promatranom je razdoblju obuhvaćenost djece vrtičkim programima porasla s 39,5 na 57,6%, čime se doseže prosjeck RH (58,0%). Ipak, s ovom je razinom obuhvaćenosti djece predškolskim programima Zadarska županija znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Pritom 29,0% djece pohađa redovne predškolske programe pri dječjim vrtićima privatnih osnivača ili osnivača vjerskih zajednica, što je među višim udjelima u RH (prosjeck RH je 17,9%). Iako u razdoblju 2005. - 2016. nije došlo do većeg porasta obuhvaćenosti djece programima, broj se dječjih vrtića gotovo udvostručio (s 45 na 84). Zbog porasta broja dječjih vrtića broj se kvadratnih kilometara teritorija po dječjem vrtiću smanjio sa 79,1 na 42,4 km² po dječjem vrtiću, no čak 23 od 34 JLS-a nema jaslice, dok pet JLS-ova nema vrtić. U razdoblju 2013. - 2016. udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog potpunosti kapaciteta porastao je sa 7,4 na 17,9% (prosjeck RH je 12,1%), što upućuje na porast interesa roditelja za upis djece u dječje vrtiće.

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke (13,5) i vrtičke (20,4) odgojno-obrazovne skupine vidljivo je ispod prosjeka RH (16,3 odnosno 22,6), dok je broj djece po odgojitelju (10,6) neznatno iznad prosjeka RH (10,4). Međutim, u promatranom je razdoblju zabilježeno najveće poboljšanje indikatora broja djece po odgojitelju na razini RH od čak 5,1 djeteta po odgojitelju. Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da su potrebna još 463 odgojitelja, broj koji nadmašuje trenutni broj zaposlenih odgojitelja (437). Iako je Zadarska županija jedina koja je u razdoblju 2005. - 2016. zabilježila pad udjela odgojitelja starijih od 50 godina, s 23,5% na 15,3%, što je bitno ispod prosjeka RH (29,4%), treba voditi računa o tome da će se i oni umiroviti do 2030. godine. U Zadarskoj županiji provodi se preddiplomski i diplomski sveučilišni studij za rani i predškolski odgoj i obrazovanje i stručni studij za odgojitelje s ukupnom godišnjom upisnom kvotom od 64 studenta. U svibnju 2017. godine evidentirana su 74 nezaposlena odgojitelja, a tijekom 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je 166 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Zadarskoj županiji u 2015. godini na predškolske programe prosječno su izdvajali bitno niži udio proračuna (7,8%) od prosjeka RH (10,6%), odnosno 61,6 milijuna kuna. Izdaci po uključenom djetetu iznosili su 14.404 kuna godišnje te su također ispod prosjeka RH (16.634). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Zadarskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 479 kuna mjesečno po djetetu, što čini 9,0% prosječne neto plaće na razini županije (prosjeck RH je 9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. S obzirom na to da je prosječno ulaganje JLS-ova u predškolske programe na području Zadarske županije znatno ispod 10% proračuna, ulaganje od strane svih JLS-ova od najmanje 10% proračuna godišnje osiguralo bi još 22,8 milijuna kuna za predškolske programe. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 13,2 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 2,815 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 23,7 postotnih bodova.

TABLICA – DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	Ž	III.	9.192	23,7%	65,5%	51
DUBROVNIK	GR	V.	3.203	33%	80%	15
KORČULA	GR	III.	346	53%	101%	5
PLOČE	GR	III.	633	10%	54%	4
OPUZEN	GR	III.	251	0%	81%	1
METKOVIĆ	GR	III.	1.374	7%	45%	5
KONAVLE	OP	IV.	761	35%	69%	4
LASTOVO	OP	IV.	53	0%	41%	1
ŽUPA DUBROVAČKA	OP	IV.	903	30%	66%	1
MLJET	OP	III.	60	0%	0%	0
BLATO	OP	III.	244	19%	71%	2
TRPANJ	OP	III.	29	0%	73%	1
DUBROVAČKO PRIMORJE	OP	III.	152	19%	41%	2
JANJINA	OP	III.	14	0%	120%	1
OREBIĆ	OP	III.	250	36%	79%	3
LUMBARDA	OP	III.	94	0%	32%	1
VELA LUKA	OP	III.	217	18%	55%	1
POJEZERJE	OP	III.	80	0%	38%	1
SMOKVICA	OP	III.	53	0%	66%	1
STON	OP	II.	175	18%	84%	2
KULA NORINSKA	OP	II.	145	0%	0%	0
SLIVNO	OP	II.	92	0%	0%	0
ZAŽABLJE	OP	II.	63	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
68	7,7%	7,4%	12,1	400	676	7,6%	52.484.975
13	5%	5%	11,6	182	222	6,4%	24.138.715
5	42%	40%	13,6	23	26	11,5%	2.852.244
4	0%	2%	12,7	17	46	11,1%	2.827.662
1	0%	0%	15,8	8	18	9,5%	828.395
4	13%	10%	13,9	32	98	13,3%	3.471.177
12	0%	0%	10,3	44	54	11,8%	7.643.173
1	0%	0%	9,3	2	6	7,9%	377.193
2	0%	18%	10,6	47	64	10,0%	5.113.932
2	-	-	-	0	6	1,0%	74.823
1	45%	13%	19,8	7	18	4,3%	607.591
1	0%	0%	14,0	1	4	4,6%	133.355
2	0%	0%	10,8	6	14	4,2%	654.515
1	0%	0%	14,3	1	4	3,0%	143.921
5	0%	0%	12,0	14	18	12,7%	1.834.342
1	0%	0%	17,7	1	8	8,0%	272.405
1	0%	0%	13,7	7	18	7,9%	714.611
1	0%	0%	19,3	1	6	2,3%	45.440
1	100%	0%	21,7	1	6	1,6%	77.931
4	0%	0%	16,5	6	14	3,1%	425.517
3	-	-	-	0	12	3,5%	94.981
1	-	-	-	0	8	4,6%	153.051
2	-	-	-	0	6	0,0%	0

TABLICA - ZADARSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
ZADARSKA	Ž	III.	11.894	11,2%	54,9%	84
BIOGRAD NA MORU	GR	IV.	416	11%	68%	2
NIN	GR	IV.	185	0%	71%	3
ZADAR	GR	IV.	5.496	18%	70%	45
PAG	GR	IV.	157	26%	82%	1
BENKOVAC	GR	II.	766	3%	30%	2
OBROVAC	GR	II.	211	14%	26%	1
VIR	OP	V.	178	0%	61%	1
KOLAN	OP	V.	53	0%	0%	0
KUKLJICA	OP	IV.	35	0%	39%	1
POVLJANA	OP	IV.	39	0%	78%	1
KALI	OP	IV.	112	10%	60%	1
SALI	OP	IV.	87	0%	51%	2
PREKO	OP	IV.	204	0%	57%	3
TKON	OP	III.	61	0%	68%	1
STARIGRAD	OP	III.	122	0%	58%	1
PAŠMAN	OP	III.	105	0%	57%	1
PRIVLAKA	OP	III.	115	0%	64%	1
SVETI FILIP I JAKOV	OP	III.	327	8%	51%	2
SUKOŠAN	OP	III.	372	0%	59%	2
PAKOŠTANE	OP	III.	339	0%	27%	1
GALOVAC	OP	III.	91	0%	0%	0
JASENICE	OP	III.	116	0%	0%	0
BIBINJE	OP	III.	334	0%	36%	2
RAŽANAC	OP	III.	199	0%	11%	1
POLAČA	OP	II.	101	0%	47%	1
VRSI	OP	II.	117	0%	48%	1
POSEDARJE	OP	II.	283	20%	44%	1
POLIČNIK	OP	II.	364	17%	43%	2
ŠKABRNJA	OP	II.	144	0%	60%	1
STANKOVCI	OP	II.	128	0%	52%	1
NOVIGRAD	OP	II.	156	0%	0%	0
LIŠANJE OSTROVIČKE	OP	II.	66	0%	0%	0
GRAČAC	OP	II.	277	4%	14%	1

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
114	27,3%	14,3%	10,8	437	900	7,8%	58.110.380
1	0%	5%	11,7	18	30	7,5%	2.830.415
5	32%	61%	11,1	6	16	1,2%	206.695
18	42%	19%	10,2	277	382	11,2%	37.647.159
3	0%	14%	11,4	8	14	10,3%	1.969.676
16	0%	6%	10,0	16	56	8,6%	2.068.751
4	0%	16%	7,8	7	18	5,7%	1.036.663
1	0%	0%	9,1	7	14	5,1%	2.289.968
1	-	-	-	0	6	0,0%	0
1	0%	0%	11,0	1	4	5,7%	197.482
2	0%	0%	9,8	2	6	0,0%	0
1	0%	18%	17,8	4	10	7,7%	574.615
2	0%	0%	16,3	4	8	4,1%	296.869
4	0%	0%	14,1	4	16	3,5%	561.125
1	0%	0%	10,7	3	6	4,7%	187.389
2	0%	0%	13,3	3	10	6,1%	602.280
1	0%	0%	16,0	2	10	0,5%	70.916
1	0%	0%	16,7	3	10	3,7%	317.593
6	0%	12%	11,6	11	26	8,0%	1.176.775
3	0%	0%	14,2	10	28	5,8%	744.180
4	0%	8%	10,0	6	26	0,0%	0
1	-	-	-	0	10	1,2%	21.333
2	-	-	-	0	10	0,1%	7.304
1	15%	17%	25,1	5	24	2,5%	345.495
6	0%	0%	9,8	4	16	0,2%	16.214
1	100%	0%	19,8	2	10	0,0%	0
1	0%	0%	17,0	2	12	3,4%	233.942
6	31%	31%	11,7	6	22	6,6%	711.557
8	0%	26%	12,6	10	28	7,4%	1.320.342
2	0%	0%	17,9	3	12	7,8%	288.830
3	0%	0%	20,5	2	10	7,5%	380.632
3	-	-	-	0	12	0,6%	62.328
0	-	-	-	0	6	1,1%	26.195
2	0%	0%	5,8	5	20	11,0%	1.319.893

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. obuhvaćenost je djece jasličkim programima u Splitsko-dalmatinskoj županiji unatoč porastu sa 6,7 na 11,7% i nadalje znatno ispod prosjeka RH (21,2%). Inicijalno za hrvatske prilike visoka obuhvaćenost djece vrtičkim programima porasla je s 55,0 na 68,9% te je još iznad prosjeka RH (58,0%), ali znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% djece jasličke i 90% djece vrtičke dobi). U 2016. godini na području Splitsko-dalmatinske županije djelovalo je 235 dječjih vrtića. Malo manje od četvrtine (23,4%) svih dječjih vrtića osnovano je od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica, a pohađa ih 22,6% djece uključene u redovne programe, što je iznad prosjeka RH (17,9%). Gustoća mreže dječjih vrtića povoljnija je nego u ostalim županijama te jedan dječji vrtić pokriva područje od 18,9 km². Međutim, čak 38 od 55 JLS-ova uopće nema jaslice, a pet JLS-ova nema vrtić. U 2016. godini za 8,3% generacije roditelji su iskazali interes za upis koji nije ostvaren zbog potpunosti kapaciteta, što je ispod prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. sva tri pokazatelja kvalitete - veličina prosječne jasličke i vrtičke odgojno-obrazovne skupine te broj djece po odgojitelju - iznadprosječno su se poboljšali. Veličina jasličke (15,0) i vrtičke (22,2) odgojno-obrazovne skupine pala je ispod prosjeka RH (16,3 i 22,6), dok je broj djece po odgojitelju (12,6) unatoč smanjenju od troje djece po odgojitelju ostao bitno iznad prosjeka RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da su potrebna još 1.154 odgojitelja (trenutni je broj zaposlenih odgojitelja 1.174). Pritom treba voditi računa i o trećini (33,4%) odgojitelja koji su stariji od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Splitsko-dalmatinskoj županiji provodi se preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja s ukupnom godišnjom kvotom od samo 40 studenata. U svibnju 2017. godine evidentiran je relativno velik broj od 135 nezaposlenih odgojitelja. Unatoč tome projekcije su srednjoročnih potreba velike, a i tijekom 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je 388 potreba za zapošljavanje odgojitelja.

Financiranje. JLS-ovi u Splitskoj-dalmatinskoj županiji u 2015. godini za predškolske programe prosječno su izdvajali 11,5% proračuna (prosjeck RH je 10,6%), što je treći po redu najviši udio u RH (poslije Zagrebačke županije i Grada Zagreba). Riječ je o 197,1 milijun kuna, što je drugi najviši iznos u RH. Unatoč tome, izdaci po uključenom djetetu iznosili su ispodprosječnih 13.511 kuna godišnje (prosjeck RH je 16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Splitsko-dalmatinskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 511 kuna mjesečno po djetetu, što čini 9,7% prosječne neto plaće na razini županije te je oko prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Splitsko-dalmatinske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 23,1 milijun kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 34,0 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 4.461 dodatno dijete, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 14,0 postotnih bodova.

VARAŽDINSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. obuhvaćenost djece jasličkim programima u Varaždinskoj županiji imala je ispodprosječan rast, s 12,0 na 17,0% te je ostala ispod prosjeka RH (21,2%). S druge strane, obuhvaćenost djece vrtičkim programima imala je iznadprosječno povećanje s 29,0 na 47,6%, što je još ispod prosjeka RH (58,0%). Obuhvaćenost djece jasličkim i vrtičkim programima znatno je ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Broj se dječjih vrtića iznadprosječno povećao (s 30 na 49), pri čemu je bilo posebno izraženo povećanje broja dječjih vrtića privatnih osnivača ili vjerskih zajednica. Varaždinska županija ima daleko najveći udio dječjih vrtića privatnih osnivača ili vjerskih zajednica u RH (59,2%) i njih pohađa više od polovine (54,0%) djece uključene u redovne programe (prosjeak RH je 17,9%). Gustoća mreže dječjih vrtića je povoljnija nego u većini ostalih županija te jedan dječji vrtić pokriva područje od 25,3 km². Međutim, čak 11 od 28 JLS-ova uopće nema jaslice, a šest JLS-ova nema vrtić. U razdoblju 2013. - 2016. udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta porastao je s 9,4 na 20,2% (prosjeak RH je 12,1%), što upućuje na porast interesa roditelja za upis djece u dječje vrtiće.

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine smanjila se sa 16,5 na 13,9, što je bitno povoljnije od prosjeka RH (16,3). S druge strane, veličina prosječne vrtičke skupine od 23,0 i broj djece po odgojitelju od 10,6 kreću se oko prosjeka RH (22,6 i 10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da su potrebna još 444 odgojitelja. Također, četvrtina (24,6%) trenutno zaposlena 382 odgojitelja umirovit će se do 2030. godine. U Varaždinskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja te se najbliži program izvodi u susjednom Čakovcu. U svibnju 2017. godine evidentirano je samo sedam nezaposlenih odgojitelja, dok je pri HZZ-u 2016. godine prijavljeno 159 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Varaždinskoj županiji u 2015. godini na predškolske programe prosječno su izdvajali 8,1% proračuna, što je bitno ispod prosjeka RH (10,6%), odnosno 37,0 milijuna kuna. Javni su izdaci po uključenom djetetu u 2015. godine iznosili 9.552 kune godišnje te su treći po redu najniži izdaci u RH (prosjeak iznosi 16.634 kune). U skladu s tim, prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Varaždinskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa s jednim od najviših iznosa u RH - prosječno sa 621 kunom mjesečno po djetetu, što čini 13,7% prosječne neto plaće na razini županije (prosjeak RH iznosi 9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da kada bi svi JLS-ovi na području Varaždinske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja bi porasla za 10,9 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 13,2 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 2.614 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 23,5 postotnih bodova.

TABLICA – SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključujući područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
SPLITSKO-DALMATINSKA	Ž	II.	31.828	11,7%	66,6%	235
HVAR	GR	IV.	279	35%	86%	1
MAKARSKA	GR	IV.	1.073	12%	58%	6
SUPETAR	GR	IV.	283	32%	84%	1
SPLIT	GR	IV.	11.700	15%	81%	102
SOLIN	GR	IV.	2.110	23%	83%	20
STARI GRAD	GR	IV.	182	28%	79%	2
VIS	GR	IV.	113	24%	78%	1
TROGIR	GR	IV.	945	7%	64%	5
KAŠTELA	GR	III.	2.996	13%	68%	18
OMIŠ	GR	III.	1.088	5%	63%	11
KOMIŽA	GR	III.	71	28%	86%	1
SINJ	GR	III.	1.679	9%	65%	7
VRGORAC	GR	III.	535	13%	45%	2
IMOTSKI	GR	II.	947	20%	42%	3
VRLIKA	GR	II.	80	0%	43%	1
TRILJ	GR	II.	645	0%	42%	2
SUTIVAN	OP	V.	57	0%	94%	1
BOL	OP	V.	148	48%	95%	1
ŠOLTA	OP	IV.	71	0%	46%	1
BAŠKA VODA	OP	IV.	181	0%	63%	1
DUGOPOLJE	OP	IV.	323	0%	61%	1
BRELA	OP	IV.	98	0%	64%	2
ZADVARJE	OP	IV.	13	0%	500%	1
MILNA	OP	IV.	63	0%	85%	1
TUČEPI	OP	IV.	118	0%	69%	1
POSTIRA	OP	IV.	94	0%	103%	1
PODGORA	OP	IV.	115	0%	69%	2
OKRUG	OP	III.	214	0%	28%	1
JELSA	OP	III.	213	0%	75%	3
PODSTRANA	OP	III.	736	4%	73%	6
NEREŽIŠĆA	OP	III.	71	0%	59%	1
SUČURAJ	OP	III.	21	0%	0%	0
PUČIŠĆA	OP	III.	154	0%	67%	3
GRADAC	OP	III.	149	0%	36%	2
DUGI RAT	OP	III.	502	16%	69%	3
SELCA	OP	III.	98	0%	76%	1
KLIS	OP	III.	342	0%	43%	2
SEGET	OP	III.	294	0%	0%	0
MARINA	OP	III.	274	0%	69%	5
PRIMORSKI DOLAC	OP	III.	63	0%	29%	1
DICMO	OP	III.	195	0%	48%	1
LEČEVICA	OP	III.	62	0%	0%	0
PRGOMET	OP	II.	31	0%	0%	0
MUĆ	OP	II.	281	0%	13%	1
HRVACE	OP	II.	242	0%	38%	1
ZMIJAVCI	OP	II.	161	0%	32%	1
OTOK	OP	II.	409	0%	35%	1
ŠESTANOVAC	OP	II.	99	0%	17%	1
ZAGVOZD	OP	II.	55	0%	58%	1
PODBABLJE	OP	II.	380	0%	12%	1
RUNOVIĆI	OP	II.	162	0%	32%	1
LOVREĆ	OP	II.	86	0%	0%	0
CISTA PROVO	OP	II.	146	0%	42%	1
PROLOŽAC	OP	II.	323	0%	14%	1
LOKVIĆIĆI	OP	I.	58	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. djec. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg za dosezanje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
196	21,6%	7,6%	13,2	1.174	2.328	11,1%	192.788.111
2	0%	13%	12,7	15	22	9,4%	2.901.827
2	0%	12%	12,1	36	76	7,2%	4.763.323
1	0%	26%	12,4	14	22	11,0%	3.180.181
29	24%	2%	12,8	543	816	11,5%	83.223.760
8	28%	6%	13,9	99	150	16,8%	15.238.283
3	0%	0%	12,6	8	14	8,0%	1.071.788
1	0%	0%	9,7	7	10	27,3%	4.950.641
2	0%	5%	15,9	26	68	13,0%	6.347.668
5	37%	28%	13,9	98	210	22,4%	23.629.946
9	16%	35%	14,8	33	76	11,8%	6.014.215
1	0%	0%	14,7	3	6	7,0%	558.407
14	22%	5%	14,4	51	118	15,9%	8.427.219
10	0%	0%	8,5	21	40	18,5%	3.172.496
6	14%	9%	12,8	24	70	13,7%	4.054.488
1	0%	0%	13,5	2	8	1,9%	270.594
11	14%	7%	16,8	12	48	7,9%	1.356.679
1	0%	0%	16,8	2	6	5,2%	451.503
1	0%	11%	11,0	10	12	7,6%	1.318.034
1	0%	0%	18,0	1	6	1,2%	193.694
2	0%	0%	16,2	4	14	0,0%	0
2	0%	0%	20,0	7	24	3,1%	841.210
1	0%	0%	12,9	3	10	3,8%	349.782
0	100%	0%	13,0	1	4	7,8%	175.667
1	0%	0%	7,8	3	6	5,8%	366.000
1	0%	0%	15,9	3	10	5,8%	623.781
1	0%	0%	12,3	5	8	8,3%	696.310
4	0%	0%	10,8	4	10	4,5%	645.621
1	0%	11%	12,3	3	18	4,7%	852.307
4	0%	0%	15,6	9	16	8,4%	1.320.888
1	100%	7%	13,4	28	54	7,8%	3.193.538
1	0%	0%	21,7	1	6	4,2%	244.100
1	-	-	-	0	4	0,0%	0
3	0%	0%	9,7	6	14	8,1%	670.769
4	0%	0%	13,6	3	12	4,5%	442.681
1	0%	4%	11,6	44	38	12,6%	1.887.661
2	0%	0%	14,9	3	10	6,0%	367.635
5	0%	3%	14,1	6	26	5,9%	1.000.181
2	-	-	-	0	22	10,8%	1.364.674
6	0%	0%	14,0	9	22	9,2%	1.417.836
1	0%	0%	18,5	1	6	1,2%	72.504
1	0%	26%	21,3	3	16	4,1%	352.025
1	-	-	-	0	6	4,4%	161.865
1	-	-	-	0	4	0,9%	22.207
6	0%	0%	11,6	3	22	8,1%	682.178
3	0%	0%	21,9	3	20	4,1%	535.811
3	0%	0%	23,3	1	12	0,0%	0
4	0%	10%	23,3	4	32	7,5%	825.847
1	100%	0%	14,0	2	10	14,3%	810.249
2	0%	0%	23,0	1	6	3,7%	139.624
8	0%	12%	11,9	3	28	5,2%	382.647
3	0%	4%	18,5	2	12	8,6%	301.000
3	-	-	-	0	8	4,1%	127.729
4	100%	0%	16,8	2	10	5,5%	274.783
3	0%	0%	22,0	2	24	5,7%	514.255
1	-	-	-	0	6	0,0%	0

TABLICA - VARAŽDINSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
VARAŽDINSKA	Ž	II.	11.142	14,7%	45,6%	49
VARAŽDIN	GR	IV.	2.912	26%	75%	18
LUDBREG	GR	III.	595	25%	69%	3
IVANEC	GR	III.	891	10%	42%	3
VARAŽDINSKE TOPLICE	GR	III.	402	6%	48%	2
NOVI MAROF	GR	III.	841	21%	46%	4
LEPOGLAVA	GR	III.	445	6%	31%	2
GORNJI KNEGINEC	OP	III.	330	23%	61%	2
TRNOVEC BARTOLOV.	OP	III.	409	15%	43%	2
SRAČINEC	OP	III.	372	10%	24%	1
SVETI ILIJA	OP	III.	229	0%	18%	1
LJUBEŠĆICA	OP	III.	116	28%	44%	1
BERETINEC	OP	III.	137	3%	31%	1
VELIKI BUKOVEC	OP	III.	72	0%	33%	0
VINICA	OP	III.	244	13%	46%	1
MARUŠEVEC	OP	III.	376	9%	25%	1
VIDOVEC	OP	III.	334	0%	23%	1
BREZNIČKI HUM	OP	III.	71	0%	0%	0
JALŽABET	OP	III.	174	22%	51%	1
KLENOVNIK	OP	III.	129	0%	36%	1
PETRIJANEC	OP	III.	481	9%	20%	1
BREZNICA	OP	II.	157	0%	0%	0
MARTIJANEC	OP	II.	211	0%	0%	0
MALI BUKOVAC	OP	II.	142	0%	39%	1
SVETI ĐURĐ	OP	II.	265	3%	35%	1
BEDNJA	OP	II.	202	0%	0%	0
CESTICA	OP	II.	370	14%	35%	1
VISOKO	OP	II.	105	0%	0%	0
DONJA VOĆA	OP	II.	130	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
71	51,6%	15,2%	10,8	382	826	7,6%	34.631.250
8	54%	35%	10,1	172	204	6,7%	14.989.769
1	60%	16%	12,8	27	44	11,0%	2.446.630
7	4%	0%	11,1	29	66	10,1%	2.571.123
5	9%	0%	10,2	17	30	9,6%	1.021.165
7	46%	19%	11,2	26	60	14,5%	2.520.260
4	15%	0%	8,7	16	32	6,8%	1.293.771
2	0%	0%	10,9	16	24	10,7%	951.236
2	93%	0%	9,7	16	30	15,1%	1.687.115
2	100%	38%	12,8	6	28	9,7%	662.998
2	100%	24%	7,6	4	18	9,2%	678.696
1	100%	0%	9,9	4	12	6,0%	418.695
1	100%	0%	9,4	3	12	7,3%	209.872
1	50%	0%	22,5	0	6	7,3%	142.467
2	100%	0%	12,7	6	18	7,5%	373.535
3	100%	0%	10,4	7	28	4,8%	338.382
3	0%	30%	11,8	4	26	11,4%	757.318
2	-	-	-	0	6	0,6%	13.696
2	0%	0%	11,8	6	14	3,8%	682.056
1	0%	4%	8,7	4	10	8,9%	300.000
3	100%	0%	14,9	6	34	9,5%	575.817
1	-	-	-	0	14	0,9%	22.850
1	-	-	-	0	18	2,4%	104.519
0	0%	0%	15,2	3	12	25,4%	844.283
1	100%	0%	25,1	2	20	5,0%	245.876
3	-	-	-	0	16	0,0%	0
3	100%	0%	13,0	8	26	5,0%	707.805
1	-	0%	-	0	8	0,7%	8.418
2	-	-	-	0	10	2,8%	62.899

ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. obuhvaćenost je djece jasličkim programima u Šibensko-kninskoj županiji imala ispodprosječan rast, s 11,8 na 18,2%, te je još ispod prosjeka RH (21,2%). Obuhvaćenost je djece vrtičkim programima porasla s 48,5 na 64,5% te je iznad prosjeka RH (58,0%), čime se Šibensko-kninska županija svrstava među županije s višom obuhvaćenošću djece vrtićima. Međutim, obuhvaćenost jasličkim i vrtičkim programima znatno je ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Također, zabilježen je blagi porast broja dječjih vrtića (s 41 na 51). Malo manje od trećine (29,4%) dječjih vrtića osnovano je od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica i u njih je uključeno 27,8% djece uključene u redovne programe, što je znatno iznad prosjeka RH (17,9%). Gustoća mreže dječjih vrtića od 54,6 km² po dječjem vrtiću najnepovoljnija je među županijama IV., III. i II. skupine razvijenosti. Tako 12 od 20 JLS-ova uopće nema jaslice, a šest JLS-ova nema vrtiće. U razdoblju 2013. - 2016. udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta porastao je s 11,1 na 19,9% (prosjeck RH je 12,1%), što upućuje na porast interesa roditelja za upis djece u dječje vrtiće.

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine smanjila se sa 16,4 na 13,2 djece po skupini te je bitno povoljnija od prosjeka RH (16,3). Veličina prosječne vrtičke skupine je unatoč povećanju s 21,2 na 21,9 djece po skupini još povoljnija od prosjeka RH (22,6). Prosječan broj djece po odgojitelju smanjio se s 12,9 na 10,6, čime se kreće oko prosjeka RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno još 215 odgojitelja. No, treba uzeti u obzir da je gotovo trećina (31,4%) trenutno zaposlenogbroja od 271 odgojitelja starija od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Šibensko-kninskoj županiji ne provodi se obrazovanje za odgojitelje i najbliže je ono u susjednim županijama, odnosno Zadru i Splitu. U svibnju 2017. godine evidentirano je samo devet nezaposlenih odgojitelja, a 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je 96 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Šibensko-kninskoj županiji u razdoblju 2005. - 2015. povećali su izdvajanja za predškolske programe sa 7,9 na 10,4% proračuna, čime gotovo dosežu prosjeck RH (10,6%). Riječ je o iznosu od 46,8 milijuna kuna. Izdaci po uključenom djetetu iznosili su 16.206 kuna godišnje, malo ispod prosjeka RH od 16.634 kune. Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Šibensko-kninskoj županiji u sufinanciranju predškolskih programa sudjeluju prosječno s 563 kune mjesečno po djetetu, što čini 10,8% prosječne neto plaće na razini županije te je malo iznad prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Šibensko-kninske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 9,8 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 7,7 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.364 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 21,3 postotna boda.

KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost djece jasličkim programima (15,3%) bitno je ispod prosjeka RH (21,2%), no u usporedbi s ostalim županijama I. skupine razvijenosti Krapinsko-zagorska županija ima jedan od najviših udjela djece obuhvaćene jaslicama. Obuhvaćenost je djece vrtićkim programima (32,1%) među najnižima u RH te bitno ispod prosjeka RH (58,0%). Obuhvaćenost jasličkim i vrtićkim programima znatno je ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Dječje vrtiće privatnih osnivača polazi 7,9% djece uključene u redovne programe, što je niže od prosjeka RH (17,9%). Na području Krapinsko-zagorske županije 2016. godine djelovala su samo 23 dječja vrtića koja provode redovne programe te je mreža dječjih vrtića vrlo slabo raširena. Jedan dječji vrtić pokriva područje od 54,3 km², dok 16 od 32 JLS-a nemaju jaslice, a 13 JLS-ova nema vrtić. Međutim, postoji potencijal korištenja mreže osnovnih škola, kojih je ukupno 86 u županiji, a samo jedna općina bez dječjeg vrtića nema osnovnu školu na svom području. Udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenosti kapaciteta 2016. godine iznosi čak 24,4%, što je dvostruko više od prosjeka RH (12,1%) te upućuje na velik nezadovoljeni interes roditelja za upis djece u dječje vrtiće.

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke (17,0) i vrtićke (24,0) odgojno-obrazovne skupine malo je nepovoljnija od prosjeka RH (16,3 odnosno 22,6), a broj djece po odgojitelju malo povoljniji (9,7) od prosjeka RH (10,4). Dok se veličina prosječne vrtićke skupine u razdoblju 2005. - 2016. nije bitno promijenila (za -0,1), veličina prosječne jasličke skupine povećala se za čak 2,1 dijete po skupini. Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da su potrebna još 422 odgojitelja, što jako nadilazi broj trenutno zaposlenih 208 odgojitelja. Osim toga, gotovo trećina (31,7%) trenutno zaposlenih odgojitelja starija je od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Krapinsko-zagorskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži se program provodi u Gradu Zagrebu). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo sedam nezaposlenih odgojitelja, a pri HZZ-u 2016. godine prijavljeno je 97 potreba za zapošljavanjem odgojitelja.

Financiranje. JLS-ovi u Krapinsko-zagorskoj županiji u razdoblju 2005. - 2015. bitno su povećali udio predškolskih izdataka u proračunu, s 5,9% na 9,6% (prosjeck RH je 10,6%), što iznosi 26,6 milijuna kuna. Izdaci po uključenom djetetu 2015. godine iznosili su 11.474 kuna godišnje te su još bitno ispod prosjeka RH (16.634). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Krapinsko-zagorskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno sa 760 kuna mjesečno po djetetu, što čini 15,6% prosječne neto plaće na razini županije. Riječ je o najvišem prosječnom iznosu u RH, koji znatno nadilazi prosjeck RH i u apsolutnom (556 kuna) i u relativnom iznosu (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Krapinsko-zagorske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 4,1 milijun kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 10,6 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.137 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 13,8 postotnih bodova.

TABLICA – ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
ŠIBENSKO-KNINSKA	Ž	II.	6.415	17,9%	63,1%	51
ŠIBENIK	GR	IV.	2.725	29%	83%	25
VODICE	GR	III.	611	8%	72%	4
DRNIŠ	GR	II.	398	26%	70%	3
SKRADIN	GR	II.	240	10%	34%	2
KNIN	GR	II.	961	9%	34%	4
ROGOZNICA	OP	IV.	118	0%	69%	1
PRIMOŠTEN	OP	IV.	158	21%	87%	2
MURTER-KORNATI	OP	IV.	121	0%	72%	1
TISNO	OP	IV.	210	11%	73%	3
TRIBUNJ	OP	III.	99	54%	72%	2
BILICE	OP	III.	169	0%	0%	0
PIROVAC	OP	III.	106	0%	58%	1
PROMINA	OP	II.	50	0%	63%	1
KIJEVO	OP	II.	9	0%	0%	0
UNEŠIĆ	OP	II.	76	0%	22%	1
RUŽIĆ	OP	II.	121	0%	27%	1
ERVENIK	OP	II.	15	0%	0%	0
CIVLJANE	OP	I.	2	0%	0%	0
BISKUPIJA	OP	I.	49	0%	0%	0
KISTANJE	OP	I.	177	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
53	28,8%	17,6%	10,8	271	486	9,9%	42.267.723
21	39%	13%	10,0	162	190	14,9%	27.067.102
3	0%	54%	13,0	22	44	5,1%	2.235.879
6	0%	0%	9,8	23	30	9,3%	2.601.064
4	100%	6%	13,0	5	18	3,6%	440.836
3	0%	30%	12,8	19	70	8,8%	3.018.633
1	67%	0%	12,0	4	10	2,6%	450.158
1	27%	19%	8,8	12	12	4,9%	1.142.888
1	0%	5%	23,1	3	12	5,0%	516.613
3	0%	8%	15,2	10	16	7,5%	2.344.163
1	100%	0%	10,0	6	8	10,7%	907.378
1	-	-	-	0	12	14,7%	747.713
1	67%	0%	17,2	2	10	2,0%	171.977
1	0%	0%	18,7	1	6	3,4%	110.000
1	-	-	-	0	4	0,0%	0
2	0%	0%	12,7	1	8	9,0%	335.298
2	0%	0%	18,7	1	10	4,8%	159.182
0	-	-	-	0	4	0,0%	0
0	-	-	-	0	2	0,0%	0
0	-	-	-	0	6	0,0%	0
1	-	-	-	0	14	0,3%	18.838

TABLICA - KRAPINSKO-ZAGORSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
KRAPINSKO-ZAGORSKA	Ž	I.	8.229	14,3%	30,0%	23
ZABOK	GR	IV.	587	38%	56%	1
KRAPINA	GR	III.	775	21%	49%	3
OROSLAVJE	GR	III.	378	23%	36%	2
DONJA STUBICA	GR	III.	382	19%	39%	1
KLANJEC	GR	III.	175	20%	34%	1
ZLATAR	GR	III.	412	9%	31%	1
PREGRADA	GR	III.	442	18%	29%	1
STUBIČKE TOPLICE	OP	IV.	146	35%	66%	1
KRAPINSKE TOPLICE	OP	III.	313	23%	40%	2
ZLATAR-BISTRICA	OP	III.	180	18%	55%	1
HUM NA SUTLI	OP	III.	281	48%	52%	1
KONJŠČINA	OP	III.	215	16%	38%	1
MARIJA BISTRICA	OP	III.	353	9%	26%	1
VELIKO TRGOVIŠĆE	OP	III.	288	13%	37%	1
NOVI GOLUBOVEC	OP	III.	63	0%	0%	0
TUHELJ	OP	III.	133	0%	0%	0
SVETI KRIŽ ZAČRETJE	OP	III.	393	0%	20%	1
RADOBOJ	OP	III.	216	0%	0%	0
BEDEKOVČINA	OP	III.	555	6%	23%	1
KUMROVEC	OP	III.	82	71%	68%	1
ĐURMANEC	OP	III.	251	0%	0%	0
MAČE	OP	III.	148	0%	0%	0
KRANJEVEC NA SUTLI	OP	III.	96	0%	0%	0
HRAŠČINA	OP	III.	86	0%	0%	0
JESENJE	OP	III.	93	0%	0%	0
MIHOVLJAN	OP	II.	105	0%	0%	0
GORNJA STUBICA	OP	II.	334	0%	0%	0
ZAGORSKA SELA	OP	II.	71	0%	0%	0
LOBOR	OP	II.	196	0%	0%	0
BUDINIŠČINA	OP	II.	154	0%	29%	1
PETROVSKO	OP	II.	172	0%	0%	0
DESINIĆ	OP	II.	154	0%	54%	1

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
86	9,7%	13,5%	9,9	208	630	9,5%	27.324.030
3	0%	4%	11,5	25	44	7,9%	3.050.610
6	43%	39%	8,7	30	56	10,6%	3.180.393
2	43%	24%	10,4	12	28	11,4%	1.416.492
3	0%	0%	10,6	12	30	8,7%	1.041.035
2	0%	25%	9,5	5	14	8,9%	601.041
4	0%	28%	10,6	9	30	14,9%	1.272.190
7	0%	16%	10,4	11	32	10,9%	1.331.616
1	0%	0%	7,2	14	12	6,9%	748.936
3	0%	25%	11,4	13	24	26,8%	3.505.982
1	0%	0%	10,3	9	14	5,6%	334.133
6	0%	0%	11,7	12	22	13,3%	1.642.668
3	0%	20%	9,0	9	16	9,4%	762.241
4	0%	0%	8,3	9	26	9,0%	1.162.773
3	0%	17%	10,3	9	22	11,1%	1.074.075
1	-	-	-	0	6	1,6%	27.614
1	-	-	-	0	12	6,6%	300.157
4	0%	0%	10,1	5	30	11,7%	1.163.945
3	-	-	-	0	18	5,5%	533.276
4	0%	5%	8,5	12	40	9,1%	951.473
1	16%	0%	10,9	4	8	7,4%	253.529
4	-	-	-	0	20	5,0%	464.887
2	-	-	-	0	12	7,4%	164.564
2	-	-	-	0	8	7,2%	250.959
1	-	-	-	0	6	6,2%	117.702
1	-	-	-	0	8	4,4%	205.537
2	-	-	-	0	8	2,1%	51.458
5	-	-	-	0	26	5,8%	532.736
0	-	-	-	0	6	8,9%	255.583
2	-	-	-	0	14	6,1%	285.896
1	0%	0%	10,2	3	12	4,5%	183.650
2	-	-	-	0	14	7,5%	230.127
2	0%	0%	15,8	5	12	6,9%	226.752

MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. obuhvaćenost djece jasličkim programima u Međimurskoj županiji porasla je sa 6,0 na 13,4%, što je i nadalje bitno ispod prosjeka RH (21,2%). Nakon što je u promatranom razdoblju zabilježen iznadprosječan rast obuhvaćenosti djece vrtičkim programima s 37,8 na 54,0%, obuhvaćenost je djece vrtičkim programima najpovoljnija među županijama I. skupine razvijenosti. Ipak, još nije dosegnut prosjek RH (58,0%). Obuhvaćenost je djece jasličkim i vrtičkim programima još znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U 2016. godini djelovala su 53 dječja vrtića, od čega su čak polovinu (49,1%) osnovali privatni osnivač ili vjerska zajednica. Udio je djece koja pohađaju dječje vrtiće privatnog osnivača ili vjerske zajednice bio već inicijalno visok (30,6%), a do 2016. godine porastao je na 38,7%, bitno iznad prosjeka RH (17,9%). Međimurska županija ima drugu po redu najpovoljniju gustoću mreže dječjih vrtića u RH te na područje od 13,6 km² dolazi jedan dječji vrtić. Štoviše, samo šest JLS-ova nema jaslice, što je za hrvatske prilike iznimno povoljno te je jedina županija u RH u kojoj svaki JLS ima vrtić na svom području. S obzirom na raširenu mrežu, udio djece čiji su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koja su zbog potpunjenih kapaciteta ostala neupisana 2016. godine iznosi 14,9% generacije, što je više od prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine u razdoblju 2005. - 2016. povećala se s izrazito niskih 10,3 na 12,2 djece po skupini, no još je najpovoljnija u RH (prosjek 16,3). Veličina se prosječne vrtičke skupine unatoč povećanju obuhvaćenosti djece nije bitno promijenila te je u 2016. godini iznosila 23,9, što je malo nepovoljnije od prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju (10,8) kreće se oko prosjeka RH (10,4). Trenutno je zaposlen 301 odgojitelj i procjenjuje se da su potrebna još 343 odgojitelja kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard. Također, treba voditi računa o tome da je malo više od petine (21,6%) trenutno zaposlenih odgojitelja starije od 50 godina i oni će se do 2030. godine umiroviti. Iako se u Međimurskoj županiji provodi preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja s ukupnom godišnjom kvotom od 80 studenata, u svibnju 2017. godine evidentirano je samo 14 nezaposlenih odgojitelja, a tijekom 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je 147 potreba za zapošljavanjem.

Financiranje. JLS-ovi u Međimurskoj županiji iznadprosječno su povećali ulaganja u predškolske programe u razdoblju 2005. - 2015. - s 5,9 na 9,6% proračuna (prosjek RH je 10,6%) te 2015. godine ona iznose 28,3 milijuna kuna. Unatoč povećanju izdataka prosjek po uključenom djetetu iznosio je samo 8.917 kuna godišnje, što je najniže u RH te gotovo dvostruko manje od prosjeka RH (16.634). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Međimurskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 517 kuna mjesečno po djetetu, što iznosi 11,1% prosječne neto plaće u županiji i iznad je prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Međimurske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za samo 1,7 milijuna kuna. No, ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganje bi bilo još 11,0 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.417 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 16,5 postotnih bodova.

LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost je djece jasličkim (13,8%) i vrtićkim (40,5%) programima u Ličko-senjskoj županiji u cijelom promatranom razdoblju 2005. - 2016. ispod prosjeka RH (21,2% i 58,0%) te znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Ličko-senjska županija, poslije Virovitičko-podravске županije, ima najmanji broj dječjih vrtića, njih samo 11 i sve su osnovali JLS-ovi. Zbog malog broja dječjih vrtića te velike površine županije, gustoća je mreže dječjih vrtića izrazito nepovoljna te jedan dječji vrtić dolazi na čak 487,5 km² (pedagoški standard preporučuje vrtić unutar jednog kilometra od doma). Osim toga, šest od ukupno 13 JLS-ova nema jaslice, a tri JLS-a nemaju vrtić. Na području županije djeluje 46 osnovnih škola na području svih JLS-ova te one čine važan resurs za jačanje dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na slabu raširenost mreže dječjih vrtića, udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta 2016. godine bio je 7,2% i bitno je niži od prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Sva su tri pokazatelja kvalitete, veličina prosječne jasličke (13,3 u odnosu na 16,3 u RH) i vrtićke (20,7 u odnosu na 22,6 u RH) odgojno-obrazovne skupine te broj djece po odgojitelju (9,1 u odnosu na 10,4 u RH) među najpovoljnijima u RH. Kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da su potrebna još 122 odgojitelja. No, treba uzeti u obzir i da je gotovo polovina (46,6%) trenutno zaposlenih 88 odgojitelja starija od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti, što je uvjerljivo najviši udio u RH (prosjeck RH je 29,4%). U Ličko-senjskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži programi provode se u Zadru i Rijeci). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo dvoje nezaposlenih odgojitelja, a pri HZZ-u u 2016. godini prijavljene su 23 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Ličko-senjskoj županiji u 2015. godini na predškolske programe prosječno su izdvajali samo 6,9% proračuna, što je bitno niže od prosjeka RH (10,6%). Riječ je o 6,8 milijuna kuna. Međutim, izdaci po uključenom djetetu iznosili su 23.171 kunu godišnje po djetetu, što je najviši iznos u RH (prosjeck RH je 16.634). Unatoč tome, prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima roditelji u Ličko-senjskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 599 kuna mjesečno po djetetu, što čini 11,7% prosječne neto plaće na razini županije te je iznad prosjeka RH (9,8%)

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Ličko-senjske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 9,4 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 3,7 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 674 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 24,6 postotnih bodova.

TABLICA - MEĐIMURSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
MEĐIMURSKA	Ž	I.	8.603	11,9%	53,2%	53
ČAKOVEC	GR	IV.	2.168	18%	76%	14
PRELOG	GR	III.	462	9%	70%	3
MURSKO SREDIŠĆE	GR	II.	509	16%	54%	4
ŠENKOVEC	OP	IV.	163	20%	76%	1
STRAHONINEC	OP	III.	176	19%	51%	1
NEDELIŠĆE	OP	III.	1.070	6%	34%	3
DONJI KRALJEVAC	OP	III.	261	0%	53%	2
SVETA MARIJA	OP	III.	119	0%	48%	1
GORIČAN	OP	III.	169	18%	60%	1
DEKANOVEC	OP	III.	58	30%	46%	1
DONJA DUBRAVA	OP	III.	87	19%	79%	1
SVETI JURAJ NA BREGU	OP	III.	371	11%	45%	2
VRATIŠINEC	OP	III.	130	0%	46%	1
SVETI MARTIN NA MURI	OP	III.	176	22%	77%	2
DONJI VIDOVEC	OP	III.	87	0%	55%	1
KOTORIBA	OP	II.	261	0%	30%	1
BELICA	OP	II.	180	45%	66%	3
PRIBISLAVEC	OP	II.	394	4%	22%	1
MALA SUBOTICA	OP	II.	551	0%	25%	1
GORNJI MIHALJEVEC	OP	II.	122	20%	33%	0
SELNICA	OP	II.	203	22%	64%	3
ŠTRIGOVA	OP	II.	150	12%	40%	2
DOMAŠINEC	OP	II.	141	19%	47%	0
PODTUREN	OP	II.	304	6%	37%	2
OREHOVICA	OP	II.	291	8%	46%	2

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
58	38,4%	12,2%	11,0	301	644	12,2%	28.751.325
9	19%	9%	10,8	106	152	14,0%	13.759.909
3	0%	0%	11,3	21	34	9,2%	2.007.816
3	31%	12%	10,9	19	38	16,0%	1.563.628
1	0%	0%	7,9	10	12	14,2%	871.875
1	100%	44%	9,2	8	14	11,5%	380.533
5	24%	31%	12,7	29	76	10,0%	2.040.692
4	0%	0%	13,2	6	20	10,8%	618.189
2	0%	0%	9,5	4	10	6,7%	228.304
1	100%	0%	13,0	6	14	17,0%	678.823
1	100%	0%	11,8	6	6	4,5%	92.394
1	33%	0%	11,1	4	8	16,3%	491.536
2	100%	47%	9,7	12	28	18,2%	1.446.920
2	100%	0%	9,8	4	12	12,3%	257.279
1	100%	0%	15,6	8	14	14,5%	537.686
1	0%	0%	12,3	2	6	11,8%	262.001
1	0%	0%	10,6	5	18	7,8%	369.873
2	42%	0%	11,0	10	16	13,8%	546.430
1	100%	7%	10,7	6	30	14,6%	598.292
2	0%	2%	11,3	8	40	0,0%	0
1	100%	0%	9,1	0	12	18,0%	358.068
2	100%	65%	11,6	9	16	15,5%	527.795
4	100%	0%	8,4	6	12	10,8%	354.374
2	100%	0%	10,6	0	10	5,9%	135.220
4	100%	17%	10,1	7	24	10,9%	537.427
2	52%	0%	18,7	5	22	1,9%	86.259

TABLICA – LIČKO-SENJSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
LIČKO-SENJSKA	Ž	I.	2.745	11,8%	37,6%	11
NOVALJA	GR	V.	242	13%	65%	1
SENJ	GR	III.	326	16%	48%	1
GOSPIĆ	GR	III.	824	17%	46%	2
OTOČAC	GR	II.	510	9%	24%	1
KARLOBAG	OP	IV.	44	0%	70%	1
LOVINAC	OP	III.	48	0%	0%	0
PERUŠIĆ	OP	III.	133	4%	21%	1
PLITVIČKA JEZERA	OP	III.	283	18%	35%	2
UDBINA	OP	II.	80	0%	31%	1
BRINJE	OP	II.	151	0%	22%	1
VRHOVINE	OP	I.	27	0%	0%	0
DONJILAPAC	OP	I.	77	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
46	0,0%	8,9%	8,8	88	210	6,1%	14.126.850
4	0%	39%	10,0	10	18	3,8%	1.418.163
4	0%	0%	9,1	12	24	4,5%	1.437.652
11	0%	0%	9,5	30	60	8,7%	5.380.174
10	0%	8%	8,8	10	36	8,5%	1.735.514
1	0%	0%	9,0	2	6	0,0%	0
1	-	-	-	0	4	0,3%	27.662
4	0%	0%	7,2	4	10	0,0%	0
4	0%	41%	6,6	14	22	10,8%	3.133.119
1	0%	0%	6,0	4	8	7,0%	479.300
4	0%	0%	10,7	2	12	6,7%	515.265
1	-	-	-	0	4	0,0%	0
1	-	-	-	0	6	0,0%	0

KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. U razdoblju 2005. - 2016. Koprivničko-križevačka županija imala je najmanji porast obuhvaćenosti djece jasličkim programima (s 12,7 na 14,0%), dok je obuhvaćenost djece vrtičkim programima ipak zabilježila veći porast (s 28,8 na 43,6%). Međutim, obuhvaćenost i jaslicama i vrtićima još je bitno ispod prosjeka RH od 21,2% odnosno 58,0% te znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Malo više od četvrtine (26,8%) djece uključene u redovne programe pohađa dječje vrtiće koje su osnovali privatni osnivači ili vjerske zajednice, što je iznad prosjeka RH (17,9%). Na području Koprivničko-križevačke županije 2016. godine djelovalo je 35 dječjih vrtića. U odnosu na ostale županije I. skupine razvijenosti mreža dječjih vrtića dobro je razvijena te jedan dječji vrtić pokriva područje od 49,9 km². Međutim, čak 14 od ukupno 25 JLS-ova nema jaslice, a devet JLS-ova nema vrtić. S druge strane, u svim JLS-ovima djeluje 89 osnovnih škola, koje čine važan resurs za jačanje dostupnosti predškolskih programa. Udio je generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (6,7%) ispod prosjeka RH (12,1%) kao i kod većine ostalih županija I. skupine razvijenosti.

Pokazatelji kvalitete. Koprivničko-križevačka županija u razdoblju 2005. - 2016. zabilježila je najveće poboljšanje na sva tri pokazatelja kvalitete, ponajprije zbog vrlo nepovoljnoga inicijalnog stanja. Veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine smanjila se s 18,5 na 15,2 djece po skupini (prosjeak RH je 16,3), vrtičke s 25,2 na 22,3 djece (prosjeak RH je 22,6) po skupini, a broj djece po odgojitelju s 13,3 na 10,3 (prosjeak RH je 10,4). Stoga su sada sva tri pokazatelja ili malo povoljnija ili se kreću oko prosjeka RH. Kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno još 350 odgojitelja. Treba voditi računa i o tome da će se četvrtina (25,6%) trenutno zaposlena 234 odgojitelja starija od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Koprivničko-križevačkoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži se program provodi u Čakovcu). U svibnju 2017. godine evidentirano je 13 nezaposlenih odgojitelja, a 2016. godine pri HZZ-u prijavljene su 93 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Koprivničko-križevačkoj županiji u 2015. godini prosječno su izdvajali 10,3% proračuna na predškolske programe, što je blisko prosjeku RH (10,6%). Riječ je o iznosu od 37,3 milijuna kuna, što izraženo po uključenom djetetu iznosi 17.388 kuna godišnje (prosjeak RH je 16.634). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Koprivničko-križevačkoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 408 kuna mjesečno po djetetu, što čini 7,9% prosječne neto plaće u županiji i bitno je ispod prosjeka RH i u apsolutnom (556 kuna) i u relativnom iznosu (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da kada bi svi JLS-ovi na području Koprivničko-križevačke županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 5,7 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 10,1 milijun kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 958 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 12,4 postotna boda.

KARLOVAČKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Kao i kod većine županija I. skupine razvijenosti obuhvaćenost je djece jasličkim (13,2%) i vrtičkim (44,3%) programima u Karlovačkoj županiji znatno ispod prosjeka RH (21,2% odnosno 58,0%) te znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Međutim, u razdoblju 2005. - 2016. zabilježen je drugi po redu najveći porast obuhvaćenosti djece vrtičkim programima u RH (za 19,2 postotna boda), što nije bio slučaj kod jasličkih programa (5,5 postotnih bodova). Privatne dječje vrtiće pohađa 7,9% djece uključene u redovne programe, što je jedan od najnižih udjela u RH (17,9%). U 2016. godini djelovao je samo 21 dječji vrtić, zbog čega je gustoća mreže dječjih vrtića u Karlovačkoj županiji izrazito nepovoljna te jedan dječji vrtić pokriva područje od 173,5 km². Osim toga, 12 od sveukupno 22 JLS-a nema niti jaslice niti dječji vrtić. Mreža od ukupno 76 funkcionalnih osnovnih škola koje djeluju u svim JLS-ovima mogla bi stoga itekako pridonijeti povećanju dostupnosti predškolskih programa. Za razliku od većine ostalih županija I. skupine razvijenosti, Karlovačka županija ima iznadprosječno visok udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog potpunosti kapaciteta (15,8% u odnosu na 12,1% u RH).

Pokazatelji kvalitete. Iako je većina županija u razdoblju 2005. - 2016. zabilježila pad veličine prosječne jasličke skupine, u Karlovačkoj se županiji ovaj pokazatelj pogoršao s 13,3 na 17,1 djece po skupini te je sada slabiji od prosjeka RH (16,3). Iako se veličina prosječne vrtičke skupine smanjila s 24,9 na 23,9 djece po skupini, još je iznad prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju također se smanjio s 12,6 na 12,0 djece po odgojitelju, što je i nadalje nepovoljnije od prosjeka RH (10,4). S obzirom na postojeće nepovoljno stanje procjenjuje se kako su za postizanje barcelonskih ciljeva uz poštivanje trenutnoga državnoga pedagoškog standarda potrebna 353 dodatna odgojitelja do 2030. godine, znatno više od trenutnog broja zaposlenih - 193 odgojitelja. Štoviše, valja naglasiti kako je i gotovo trećina (32,1%) trenutno zaposlenih odgojitelja starija od 50 godina te će se umiroviti do 2030. godine. Karlovačka županija ne provodi obrazovanje za odgojitelje (studij postoji u Petrinji, Zagrebu i Rijeci). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo sedam nezaposlenih odgojitelja, dok je 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno 68 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Karlovačkoj županiji u razdoblju 2005. - 2015. bitno su povećali izdvajanja za predškolske programe s prosječno izrazito niskih 4,4 na 11,3% proračuna, što nadilazi prosjek RH od 10,6%. Uz ukupan iznos od 43,6 milijuna kuna izdaci su po uključenom djetetu od 19.131 kune godišnje treći najviši u RH (prosječna RH je 16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Karlovačkoj županiji u sufinanciranju predškolskih programa prosječno sudjeluju sa 688 kuna mjesečno po djetetu, što čini 13,1% prosječne neto plaće na razini županije te bitno nadilazi prosjek RH i u apsolutnom (556 kuna) i u relativnom iznosu (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Karlovačke županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 6,8 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 10,4 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.100 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima mogla bi se povećati do 15,1 postotni bod.

TABLICA – KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	Ž	I.	7.703	12,1%	39,5%	35
KOPRIVNICA	GR	IV.	2.141	19%	65%	15
KRIŽEVCI	GR	III.	1.386	13%	43%	5
ĐURĐEVAC	GR	III.	604	26%	48%	1
KALINOVAC	OP	III.	110	33%	67%	1
MOLVE	OP	III.	151	18%	47%	1
KOPRIVNIČKI IVANEC	OP	III.	111	31%	53%	1
NOVIGRAD PODRAVSKI	OP	III.	168	14%	36%	1
PODRAVSKE SESVETE	OP	III.	119	0%	0%	0
ĐELEKOVEC	OP	III.	72	0%	63%	1
DRNJE	OP	II.	129	0%	39%	1
GOLA	OP	II.	150	0%	50%	2
KOPRIVNIČKI BREGI	OP	II.	135	0%	28%	1
LEGRAD	OP	II.	113	0%	23%	1
VIRJE	OP	II.	268	6%	38%	1
PETERANEC	OP	II.	220	5%	43%	2
SVETI IVAN ŽABNO	OP	II.	364	0%	0%	0
HLEBINE	OP	II.	93	0%	0%	0
RASINJA	OP	II.	200	0%	0%	0
FERDINANDOVAC	OP	II.	94	28%	48%	1
SOKOLOVAC	OP	II.	220	0%	0%	0
KALNIK	OP	II.	91	0%	0%	0
GORNJA RIJEKA	OP	II.	124	0%	0%	0
NOVO VIRJE	OP	II.	85	19%	25%	0
SVETI PETAR OREHOVEC	OP	II.	314	0%	0%	0
KLOŠTAR PODRAVSKI	OP	I.	241	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
89	18,2%	6,0%	10,2	234	584	10,7%	38.746.645
8	19%	7%	10,0	110	152	10,6%	14.730.602
15	46%	1%	10,6	47	98	11,5%	6.896.123
6	0%	0%	12,0	20	42	9,8%	2.542.607
1	0%	13%	8,3	7	10	9,4%	1.082.927
2	0%	0%	8,4	8	12	9,0%	1.283.514
2	0%	7%	11,2	4	10	7,0%	535.333
3	0%	0%	7,8	6	14	7,3%	479.476
1	-	-	-	0	10	0,9%	60.628
2	0%	21%	11,5	2	6	13,7%	264.894
2	0%	19%	11,4	3	12	46,0%	2.792.123
5	0%	27%	10,2	5	12	12,3%	1.301.868
2	0%	7%	13,8	2	12	18,1%	677.817
4	0%	0%	9,0	2	10	6,2%	350.789
4	0%	20%	10,1	9	22	21,4%	3.457.078
2	0%	11%	10,6	5	16	13,2%	551.169
4	-	-	-	0	28	5,6%	252.974
1	-	-	-	0	8	1,6%	47.284
4	-	-	-	0	16	1,6%	54.377
1	0%	7%	8,4	4	8	14,5%	576.962
5	-	-	-	0	18	4,5%	151.026
1	-	-	-	0	8	0,4%	9.942
2	-	-	-	0	10	1,4%	37.144
3	0%	0%	6,3	0	8	20,3%	517.530
6	-	-	-	0	24	2,5%	92.458
3	-	-	-	0	18	0,0%	0

TABLICA – KARLOVAČKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
KARLOVAČKA	Ž	I.	7.298	12,7%	41,4%	21
KARLOVAC	GR	III.	3.127	14%	61%	10
OGULIN	GR	III.	816	5%	24%	1
DUGA RESA	GR	III.	662	33%	55%	3
OZALJ	GR	III.	406	20%	43%	1
SLUNJ	GR	II.	220	30%	51%	1
DRAGANIĆ	OP	III.	177	15%	16%	1
GENERALSKI STOL	OP	II.	129	0%	0%	0
NETRETIĆ	OP	II.	160	11%	17%	0
BARILOVIĆ	OP	II.	215	0%	0%	0
KAMANJE	OP	II.	50	0%	0%	0
RAKOVICA	OP	II.	131	6%	7%	1
JOSIPDOL	OP	II.	237	14%	34%	1
LASINJA	OP	II.	87	0%	0%	0
BOSILJEVO	OP	II.	63	0%	0%	0
ŽAKANJE	OP	II.	124	5%	56%	1
TOUNJ	OP	II.	57	0%	0%	0
RIBNIK	OP	II.	18	0%	0%	0
SABORSKO	OP	II.	22	0%	0%	0
PLAŠKI	OP	I.	127	0%	0%	0
KRNJAK	OP	I.	80	0%	0%	0
VOJNIĆ	OP	I.	244	0%	12%	1
CETINGRAD	OP	I.	146	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
76	6,4%	13,6%	12,5	193	546	11,3%	44.634.962
21	3%	14%	14,1	104	218	14,1%	30.778.710
9	0%	12%	11,5	13	58	6,0%	2.344.578
4	0%	0%	10,6	31	48	17,4%	4.149.428
7	0%	17%	10,4	15	30	15,7%	2.458.059
1	0%	5%	9,5	10	16	9,3%	1.446.054
1	100%	0%	11,7	4	14	8,1%	362.513
4	-	-	-	0	12	9,2%	501.327
5	100%	0%	10,0	0	12	3,9%	186.354
4	-	-	-	0	18	0,3%	28.771
1	-	-	-	0	4	7,5%	213.788
2	100%	0%	8,7	3	10	4,0%	365.780
5	0%	45%	10,6	6	18	11,8%	976.138
1	-	-	-	0	8	0,9%	42.119
2	-	-	-	0	6	0,8%	16.400
1	100%	53%	12,3	5	12	10,3%	319.200
1	-	-	-	0	6	0,0%	0
1	-	-	-	0	4	0,3%	6.200
1	-	-	-	0	4	0,0%	0
1	-	-	-	0	10	0,2%	6.319
1	-	-	-	0	8	0,6%	21.027
1	0%	8%	9,8	2	18	4,0%	394.539
2	-	-	-	0	12	0,5%	17.658

OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Osječko-baranjska županija ima drugu po redu najnižu obuhvaćenost djece jasličkim programima u RH (8,0% naspram 21,2% u RH). Obuhvaćenost djece vrtičkim programima malo je povoljnija (41,4%), no i ona je znatno ispod prosjeka RH (58,0%). Iako je u razdoblju 2005. – 2016. vidljiv porast obuhvaćenosti djece jasličkim programima od 2,7 i vrtičkim programima od 11,4 postotna boda, taj je porast bio sporiji negoli u RH. Stoga Osječko-baranjska županija još više zaostaje na pokazateljima dostupnosti od prosjeka RH, a obuhvaćenost je djece jasličkim i vrtičkim programima znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U Osječko-baranjskoj županiji 2016. godine djelovalo je 79 dječjih vrtića, od čega je malo više od četvrtine (26,6%) osnovano od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica i njih pohada 14,7% djece uključene u redovne programe. Mreža dječjih vrtića danas je malo povoljnija (broj km² po jednom dječjem vrtiću smanjio se sa 65,2 2005. godine na 53,6 2016. godine), no čak 30 od ukupno 42 JLS-a nema jaslice, a 15 JLS-ova niti jaslice niti vrtić. S druge strane, postoji mreža od 178 osnovnih škola koje djeluju u svim općinama te mogu bitno pridonijeti dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na nepovoljnu ekonomsku situaciju i činjenicu da dječji vrtići ne postoje u mnogim JLS-ovima, ne iznenađuju relativno male iskazane nezadovoljene potrebe: udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta iznosi 3,8% (u RH 12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine (15,9) kreće se oko prosjeka RH (16,3). Prosječna vrtička skupina (23,4) nepovoljnija je, odnosno nadilazi prosjek RH (22,6), kao i broj djece po odgojitelju (11,9 naspram 10,4 u RH). Kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno 978 dodatnih odgojitelja, znatno više od 464 trenutno zaposlena odgojitelja. Štoviše, treba voditi računa i o tome da je čak polovina trenutno zaposlenih odgojitelja (45,9%) starija od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Osječko-baranjskoj županiji provodi se preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja s ukupnom godišnjom upisnom kvotom od 90 studenata. Unatoč tome, u svibnju 2017. godine evidentirano je 47 nezaposlenih odgojitelja, a u 2016. godini pri HZZ-u prijavljeno je 140 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Osječko-baranjskoj županiji su u 2015. godini za predškolske programe prosječno izdvajali samo 6,3% proračuna, što je među najnižim iznosima u RH (prosjek RH je 10,6%). Riječ je o iznosu od 51,5 milijuna kuna te izdaci po uključenom djetetu iznose samo 9.543 kune godišnje, što je bitno ispod prosjeka RH (16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima roditelji u Osječko-baranjskoj županiji u sufinanciranju predškolskih programa sudjeluju prosječno s 517 kuna mjesečno po djetetu, što čini 10,0% prosječne neto plaće u županiji (prosjek RH je 9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Osječko-baranjske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 30,7 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 26,6 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 5.625 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 28,6 postotnih bodova.

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Sisačko-moslavačka županija jedina je županija I. skupine razvijenosti koja u razdoblju 2005. - 2016. bilježi iznadprosječni rast obuhvaćenosti djece jasličkim programima (s 12,3 na 25,3%), čime nadilazi prosjek RH (21,2%). Iako je iznadprosječno porasla i obuhvaćenost djece vrtičkim programima (s 25,9 na 43,4%), nadalje je znatno ispod prosjeka RH (58,0%). Također, obuhvaćenost je djece jasličkim i vrtičkim programima znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U 2016. godini djelovala su 33 dječja vrtića, svi osnovani od strane JLS-ova. Gustoća mreže dječjih vrtića jedna je od najnepovoljnijih u RH - jedan dječji vrtić pokriva područje od 125,7 km², dok 13 od ukupno 19 JLS-ova nema jaslice, a osam JLS-ova nema vrtiće. Mreža osnovnih škola puno je raširenija i obuhvaća 89 osnovnih škola prisutnih u svim JLS-ovima županije te kao takva čini potencijal za povećavanje dostupnosti predškolskih programa. Udio je generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (5,2%) ispod prosjeka RH (12,1%) kao i kod većine ostalih županija I. skupine razvijenosti.

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. veličina je prosječne jasličke skupine porasla sa 16,1 na 17,1 djece po skupini te je nepovoljnija od prosjeka RH (16,3). Prosječna se veličina vrtičke skupine smanjuje (s 23,9 na 23,4 djece po skupini), ali je i dalje nepovoljnija od prosjeka RH (22,6). Broj je djece po odgojitelju također u padu (s 11,1 na 10,5 djece po odgojitelju), čime doseže prosjek RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno još 413 odgojitelja. Treba voditi računa i o tome da će se trećina (33,0%) trenutno zaposlena 333 odgojitelja starija od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Sisačko-moslavačkoj županiji provodi se preddiplomski i diplomski studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja (u Petrini) s ukupnom godišnjom upisnom kvotom od 80 studenata. Unatoč tome, u svibnju 2017. godine evidentirana su samo 22 nezaposlena odgojitelja, a tijekom 2016. godine pri HZZ-u prijavljene su 102 potrebe za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Sisačko-moslavačkoj županiji u 2015. godini za predškolske programe prosječno su izdvajali 8,8% proračuna, što je ispod prosjeka RH (10,6%). Javni izdaci iznosili su 45,3 milijuna kuna, što je iznosilo 16.162 kune godišnje po uključenom djetetu i u okviru je prosjeka RH (16.634). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Sisačko-moslavačkoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 551 kunom mjesečno po djetetu, što čini 10,6% prosječne neto plaće u županiji te je malo iznad prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Sisačko-moslavačke županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja bi ulaganja porasla za 8,7 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 14,9 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.310 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 12,9 postotnih bodova.

TABLICA – OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
OSJEČKO-BARANJSKA	Ž	I.	19.649	7,0%	39,5%	79
OSIJEK	GR	IV.	6.953	12%	63%	34
NAŠICE	GR	III.	1.195	7%	37%	3
VALPOVO	GR	III.	714	4%	31%	2
DONJI MIHOLJAC	GR	III.	636	4%	36%	2
BELI MANASTIR	GR	II.	575	0%	42%	3
ĐAKOVO	GR	II.	1.937	10%	30%	5
BELIŠĆE	GR	II.	703	8%	30%	1
ČEPIN	OP	III.	687	5%	23%	1
BILJE	OP	II.	339	16%	69%	4
PETRIJEVCI	OP	II.	138	0%	29%	1
BIZOVAC	OP	II.	242	0%	27%	1
ČEMINAC	OP	II.	182	13%	40%	2
VUKA	OP	II.	89	0%	8%	0
ANTUNOVAC	OP	II.	257	0%	25%	2
ERNESTINOVO	OP	II.	151	0%	55%	2
MAGADENOVAC	OP	II.	132	4%	24%	1
FERIČANCI	OP	II.	142	0%	18%	0
DARDA	OP	II.	461	13%	36%	1
ERDUT	OP	II.	363	0%	31%	2
SEMELJCI	OP	II.	330	0%	0%	0
DRAŽ	OP	II.	135	0%	23%	1
KNEŽEVI VINOGRADI	OP	II.	243	0%	52%	4
MARIJANCI	OP	II.	165	0%	34%	2
PETLOVAC	OP	II.	143	0%	0%	0
KOŠKA	OP	II.	241	0%	20%	1
PUNITOVCI	OP	II.	124	0%	0%	0
VLADISLAVCI	OP	II.	112	0%	0%	0
STRIZIVOJNA	OP	II.	199	0%	0%	0
SATNICA ĐAKOVAČKA	OP	II.	162	0%	0%	0
VIŠKOVCI	OP	II.	110	0%	0%	0
ĐURĐENOVAC	OP	II.	406	0%	31%	1
GORJANI	OP	II.	95	0%	0%	0
POPOVAC	OP	II.	117	0%	0%	0
DONJA MOTIČINA	OP	II.	118	0%	26%	1
VILJEVO	OP	II.	123	0%	0%	0
PODRAVSKA MOSLAVINA	OP	I.	68	0%	0%	0
ŠODOLOVCI	OP	I.	97	0%	0%	0
TRNAVA	OP	I.	107	0%	0%	0
PODGORAČ	OP	I.	245	0%	14%	1
DRENJE	OP	I.	192	0%	0%	0
JAGODNJAK	OP	I.	160	0%	27%	1
LEVANJSKA VAROŠ	OP	I.	61	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključujući područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za dozezanje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
178	13,0%	3,0%	12,0	464	1.442	6,5%	54.338.955
22	8%	2%	11,8	256	482	7,2%	28.332.760
8	14%	11%	13,5	22	86	8,1%	3.319.485
6	20%	3%	12,5	15	52	8,3%	1.703.167
6	0%	6%	12,1	12	44	8,7%	1.736.275
3	0%	0%	11,9	13	42	8,1%	2.584.165
12	38%	0%	11,7	36	138	7,2%	2.945.931
4	0%	8%	10,8	18	50	4,8%	1.831.531
4	0%	0%	11,4	11	50	4,3%	633.875
4	0%	0%	15,1	12	26	15,9%	3.059.273
2	0%	0%	11,1	4	12	17,4%	807.025
5	0%	0%	11,5	4	20	6,5%	508.101
3	0%	0%	7,9	7	14	11,4%	821.425
1	0%	0%	16,0	0	8	3,5%	92.916
2	100%	0%	11,2	6	20	5,8%	687.836
2	100%	0%	13,3	4	12	4,4%	199.311
5	100%	0%	8,5	4	12	5,8%	551.814
1	0%	7%	23,5	0	12	3,9%	130.300
3	0%	31%	11,4	11	32	2,8%	477.818
4	100%	0%	12,5	6	26	2,8%	475.168
5	-	-	-	0	24	1,9%	235.729
4	100%	0%	9,3	2	12	2,4%	199.500
5	0%	0%	12,7	6	18	4,6%	898.552
3	0%	9%	19,2	2	14	5,8%	257.830
6	-	-	-	0	12	2,0%	130.856
6	0%	0%	24,8	2	18	4,9%	264.607
3	-	-	-	0	10	0,9%	32.309
1	-	-	-	0	10	0,1%	3.520
2	-	-	-	0	16	2,4%	38.736
2	-	-	-	0	12	0,8%	37.847
3	-	-	-	0	10	1,9%	45.836
7	0%	3%	14,8	6	30	6,7%	611.182
2	-	-	-	0	10	2,0%	51.696
3	-	-	-	0	10	0,3%	17.771
2	0%	0%	20,3	1	10	5,3%	111.805
3	-	-	-	0	12	0,0%	0
2	-	-	-	0	6	0,0%	0
2	-	-	-	0	8	2,0%	74.367
5	-	-	-	0	10	0,6%	18.621
5	0%	0%	20,3	1	18	3,3%	177.449
8	-	-	-	0	16	1,3%	31.679
1	85%	0%	9,5	3	12	2,3%	183.031
1	-	-	-	0	6	0,9%	17.858

TABLICA – SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
SISAČKO-MOSLAVAČKA	Ž	I.	10.180	18,9%	36,5%	33
SISAK	GR	III.	2.774	41%	59%	10
KUTINA	GR	III.	1.536	15%	46%	7
POPOVAČA	GR	III.	822	10%	25%	2
PETRINJA	GR	II.	1.458	14%	28%	4
HRVATSKA KOSTAJNICA	GR	II.	149	22%	29%	1
NOVSKA	GR	II.	981	10%	23%	1
GLINA	GR	II.	483	13%	18%	1
VELIKA LUDINA	OP	III.	178	0%	29%	1
LIPOVLJANI	OP	III.	248	0%	51%	1
LEKENIK	OP	III.	341	10%	28%	1
TOPUSKO	OP	II.	151	20%	40%	1
JASENOVAC	OP	II.	98	0%	0%	0
MARTINSKA VES	OP	II.	180	0%	0%	0
MAJUR	OP	II.	57	0%	0%	0
HRVATSKA DUBICA	OP	I.	93	0%	0%	0
SUNJA	OP	I.	294	6%	19%	1
DVOR	OP	I.	155	0%	26%	1
GVOZD	OP	I.	98	0%	16%	1
DONJI KUKURUZARI	OP	I.	84	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
89	0,0%	4,8%	10,2	333	746	10,2%	51.508.361
19	0%	3%	9,4	179	194	13,2%	22.762.500
15	0%	1%	12,8	42	110	12,8%	9.864.950
8	0%	0%	10,8	16	60	9,5%	3.207.968
9	0%	12%	10,8	30	104	7,9%	5.632.118
1	0%	0%	9,0	4	12	2,3%	203.615
8	0%	16%	9,2	20	70	7,7%	3.040.518
3	0%	0%	8,3	9	36	8,3%	1.850.899
5	0%	0%	7,5	5	14	9,1%	725.742
3	0%	2%	15,6	5	20	7,0%	621.036
5	0%	0%	12,1	6	28	9,2%	1.148.996
1	0%	0%	8,3	6	12	12,4%	826.900
2	-	-	-	0	8	0,1%	8.994
3	-	-	-	0	14	1,2%	44.207
1	-	-	-	0	6	0,3%	9.751
1	-	-	-	0	8	0,0%	0
1	0%	6%	8,2	7	22	6,7%	636.576
2	0%	0%	11,4	2	12	8,7%	664.388
1	0%	0%	5,0	2	8	5,9%	259.202
1	-	-	-	0	8	0,0%	0

POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost djece jasličkim (12,0%) i vrtičkim (29,5%) programima u Požeško-slavonskoj županiji gotovo je upola niža od prosjeka RH (21,2% odnosno 58,0%) te znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Štoviše, Požeško-slavonska županija u razdoblju 2005. - 2016. bilježi ispodprosječno povećanje obuhvaćenosti djece jasličkim (za sedam postotnih bodova) i vrtičkim programima (za 9,2 postotna boda), što dodatno produbljuje zaostajanje na pokazateljima dostupnosti. Malo manje od četvrtine (24,0%) djece uključene u redovne programe pohađalo je dječje vrtiće osnovane od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica, što je iznad prosjeka RH (17,9%). U 2016. godini djelovalo je samo 18 dječjih vrtića te je gustoća mreže dječjih vrtića izrazito nepovoljna: jedan dječji vrtić pokriva područje od 106,4 km², četiri od sveukupno deset JLS-ova nema jaslice, a tri JLS-a nemaju vrtić. Mreža od ukupno 60 osnovnih škola, od čega najmanje tri u svakom JLS-u, bitno je raširenija i čini potencijal za povećanje dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na slabu razvijenost mreže dječjih vrtića, ne iznenađuje podatak da je udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (2,2%) najniži u RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Sva tri strukturna pokazatelja kvalitete, veličina prosječne jasličke (12,7 u odnosu na 16,3 u RH) i vrtičke (21,3 u odnosu na 22,6 u RH) odgojno-obrazovne skupine te broj djece po odgojitelju (9,2 u odnosu na 10,4 u RH) među najpovoljnijima su u RH. Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potreban još 251 odgojitelj. Treba voditi računa i o tome da će se više od četvrtine (27,6%) trenutno zaposlena 123 odgojitelja starija od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Požeško-slavonskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži studiji su u Petrinji i Slavonskom Brodu). U svibnju 2017. godine evidentirana su samo dva nezaposlena odgojitelja, a 2016. godine pri HZZ-u prijavljeno je 45 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Požeško-slavonskoj županiji u 2015. godini za predškolske programe prosječno su izdvajali 8,2% proračuna, što je bitno ispod prosjeka RH od 10,6%. Riječ je o ulaganju od 15,1 milijun kuna, čime su i izdaci po uključenom djetetu od 12.941 kune godišnje također bitno ispod prosjeka RH (16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Požeško-slavonskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 500 kuna mjesečno po djetetu, što je među najnižim iznosima na razini RH. Međutim, taj je iznos 10,2% prosječne neto plaće na razini županije, što je iznad prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Požeško-slavonske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 4,8 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 7,8 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 727 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 14,4 postotna boda.

BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost je djece jasličkim (15,1%) i vrtičkim (34,7%) programima u Bjelovarskoj-bilogorskoj županiji znatno ispod prosjeka RH (21,2%, odnosno 58,0%) te barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U razdoblju 2005. - 2016. bilježi se ispodprosječno povećanje obuhvaćenosti djece jasličkim (za 3,3 postotnih bodova) i vrtičkim programima (za 9,9 postotnih bodova), što dodatno produbljuje zaostajanje za pokazateljima dostupnosti. Dječje vrtiće privatnih osnivača pohađa 29,9% djece uključene u redovne programe, što je znatno iznad prosjeka RH (17,9%). Iako je zabilježen iznadprosječan rast broja dječjih vrtića (s 20 na 28), mreža je dječjih vrtića izrazito slabo raširena. Jedan dječji vrtić prosječno pokriva područje od 95,6 km², s time da 16 od 23 JLS-a nema jaslice, a 11 JLS-ova nema ni vrtić. U usporedbi s dječjim vrtićima, mreža od čak 103 osnovne škole dostupne u svim JLS-ovima u županiji bitno je raširenija i čini potencijal za povećanje dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na slabu razvijenost mreže dječjih vrtića ne iznenađuje podatak kako je udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (2,7%) jedan od najnižih u RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. zabilježen je mali porast veličine prosječne jasličke skupine (s 14,9 na 15,1 djece), što je još uvijek povoljnije od prosjeka RH (16,3). Veličina prosječne vrtičke skupine bila je inicijalno izrazito velika te je unatoč smanjenju s 26,9 na 24,1 djece po skupini i nadalje nepovoljnija od prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju također se smanjio (s 11,7 na 11,4), što je i nadalje nepovoljnije od prosjeka RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno još 405 odgojitelja, što znatno nadilazi brojku od trenutno zaposlenih 175 odgojitelja. Treba voditi računa i o tome da će se 28,0% trenutno zaposlenih odgojitelja starijih od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži studiji su u Zagrebu i Petrinji). U svibnju 2017. godine evidentirano je samo osam nezaposlenih odgojitelja, a pri HZZ-u 2016. godine prijavljeno je 57 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji za predškolske programe u 2015. godini prosječno su izdvajali 8,7% proračuna, što je ispod prosjeka RH (10,6%). Izdaci su iznosili 25,5 milijuna kuna, što je iznosilo 13.320 kuna godišnje po uključenom djetetu, znatno manje od prosjeka RH (16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima roditelji u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 563 kune mjesečno po djetetu, što je s obzirom na nisku razinu plaća u županiji visokih 11,9% prosječne neto plaće, znatno iznad prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Bjelovarsko-bilogorske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 7,7 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bila još 12,2 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.582 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 20,5 postotnih bodova.

TABLICA – POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
POŽEŠKO-SLAVONSKA	Ž	I.	5.056	11,6%	27,2%	18
POŽEGA	GR	III.	1.601	26%	46%	6
LIPIK	GR	II.	396	11%	52%	2
PAKRAC	GR	II.	538	11%	47%	5
KUTJEVO	GR	II.	402	0%	9%	1
PLETERNICA	GR	II.	781	5%	11%	1
JAKŠIĆ	OP	II.	316	3%	8%	1
VELIKA	OP	II.	400	3%	13%	2
BRESTOVAC	OP	II.	233	0%	0%	0
KAPTOL	OP	II.	248	0%	0%	0
ČAGLIN	OP	II.	141	0%	0%	0

TABLICA – BJELOVARSKO-BILOGORSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	Ž	I.	7.735	13,9%	32,6%	28
BJELOVAR	GR	III.	2.648	19%	48%	13
DARUVAR	GR	III.	715	33%	67%	2
ČAZMA	GR	II.	519	9%	30%	1
GAREŠNICA	GR	II.	616	23%	30%	2
GRUBIŠNO POLJE	GR	II.	432	19%	35%	2
SIRAČ	OP	II.	140	0%	29%	1
HERCEGOVAC	OP	II.	108	32%	30%	1
VELIKO TROJSTVO	OP	II.	147	0%	0%	0
ŠANDROVAC	OP	II.	137	0%	0%	0
SEVERIN	OP	II.	56	0%	0%	0
KONČANICA	OP	II.	106	0%	24%	1
BEREK	OP	II.	103	0%	0%	0
VELIKI GRĐEVAC	OP	II.	180	0%	17%	1
VELIKA TRNOVITICA	OP	II.	75	0%	0%	0
IVANSKA	OP	II.	171	13%	15%	1
VELIKA PISANICA	OP	II.	103	0%	0%	0
KAPELA	OP	I.	196	0%	0%	0
DEŽANOVAC	OP	I.	147	0%	0%	0
ROVIŠĆE	OP	I.	387	0%	26%	2
NOVA RAČA	OP	I.	203	0%	0%	0
ŠTEFANJE	OP	I.	148	0%	0%	0
ĐULOVAC	OP	I.	301	0%	12%	1
ZRINSKI TOPOLOVAC	OP	I.	97	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. djec. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
60	25,0%	4,8%	9,6	123	374	8,9%	18.324.289
7	46%	4%	9,7	60	114	10,5%	7.756.145
3	0%	0%	10,0	17	30	8,3%	2.046.404
4	0%	0%	8,1	24	40	10,2%	2.860.502
10	0%	2%	9,7	3	30	2,8%	345.781
14	0%	14%	13,4	8	56	9,8%	2.158.886
5	0%	0%	11,0	5	24	19,4%	1.204.948
5	0%	4%	9,1	6	30	11,9%	1.274.838
5	-	-	-	0	20	0,0%	0
3	-	-	-	0	18	1,2%	77.339
4	-	-	-	0	12	13,8%	599.447

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. djec. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
103	28,2%	6,8%	11,1	175	580	9,0%	24.646.861
16	49%	7%	11,2	85	186	10,5%	11.921.732
8	0%	0%	11,9	32	52	16,4%	4.422.826
6	0%	0%	11,3	13	38	7,6%	1.236.181
10	0%	31%	10,5	16	44	16,3%	2.955.904
3	0%	0%	10,3	11	32	6,9%	1.356.813
3	0%	24%	13,0	2	12	4,5%	344.181
3	0%	0%	8,3	4	10	14,5%	486.677
3	-	-	-	0	14	2,1%	125.620
2	-	-	-	0	12	0,6%	32.402
1	-	-	-	0	6	3,1%	61.552
4	0%	0%	8,5	2	8	10,3%	286.952
1	-	-	-	0	8	0,1%	2.759
4	0%	0%	6,7	3	14	4,0%	319.393
2	-	-	-	0	6	0,6%	12.179
2	0%	0%	8,1	3	14	7,5%	407.667
3	-	-	-	0	10	0,1%	3.458
5	-	-	-	0	14	0,4%	23.272
7	-	-	-	0	12	0,7%	28.894
4	100%	0%	16,4	3	28	6,6%	316.310
7	-	-	-	0	16	0,0%	0
3	-	-	-	0	12	0,7%	15.117
4	50%	0%	34,0	1	22	5,8%	278.870
2	-	-	-	0	10	0,6%	8.102

VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Obuhvaćenost djece jasličkim (6,1%) i vrtičkim (29,0%) programima u Vukovarsko-srijemskoj županiji znatno je ispod prosjeka RH (21,2%, odnosno 58,0%) te barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U razdoblju 2005. - 2016. bilježi se ispodprosječno povećanje obuhvaćenosti djece jasličkim (za 3,9 postotnih bodova) i vrtičkim programima (za 11,8 postotnih bodova), što dodatno produbljuje zaostajanje na pokazateljima dostupnosti. Četvrtina (24,2%) djece uključene u redovne programe pohađa dječje vrtiće osnovane od strane privatnih osnivača ili vjerskih zajednica, što je više od prosjeka RH (17,9%). Iako je tijekom promatranog razdoblja zabilježeno iznadprosječno povećanje broja dječjih vrtića koji pružaju redovne predškolske programe (s 29 na 42), gustoća mreže dječjih vrtića i nadalje je ispodprosječna. Jedan dječji vrtić dolazi na 59,2 km², dok 24 od 31 JLS-a nema jaslice, a deset JLS-ova nema niti vrtić. Međutim, postoji mreža od 90 osnovnih škola koje djeluju u svim JLS-ovima u županiji te mogu bitno pridonijeti dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na slabu razvijenost mreže dječjih vrtića te nepovoljnu ekonomsku situaciju, ne iznenađuje podatak da je udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (2,4%) jedan od najnižih u RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. poboljšala se veličina prosječne jasličke skupine s 13,6 na 13,3 djece po skupini te je znatno povoljnija od prosjeka RH (16,3). S druge strane, veličina je prosječne vrtičke skupine unatoč smanjenju s 25,2 na 23,2 djece po skupini i nadalje nepovoljnija od prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju također se smanjio s 12,4 na 10,8, što znači da se kreće oko prosjeka RH (10,4). Kako bi se do 2030. godine postigli barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno još 647 odgojitelja, što znatno nadilazi brojku od trenutno zaposlenih 239 odgojitelja. Treba voditi računa i o tome da će se 34,3% trenutno zaposlenih odgojitelja starijih od 50 godina do 2030. godine umiroviti. U Vukovarsko-srijemskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži programi su u Osijeku i Slavonskom Brodu). U svibnju 2017. godine evidentirana su 22 nezposlena odgojitelja, a pri HZZ-u 2016. godine prijavljeno je 78 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Vukovarsko-srijemskoj županiji u 2015. godini prosječno su izdvajali samo 5,9% proračuna na predškolske programe, što je drugi najmanji udio u RH i gotovo upola manje u odnosu na prosjek RH (10,6%). Izdaci su iznosili 27,2 milijuna kuna, što je iznosilo 10.474 kune godišnje po uključenom djetetu, znatno niže od prosjeka RH (16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Vukovarsko-srijemskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 567 kuna mjesečno po djetetu, što čini 11,5% prosječne neto plaće na razini županije te je iznad prosjeka RH od 9,8%.

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Vukovarsko-srijemske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 19,8 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 19,0 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 3.639 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 30,7 postotnih bodova.

BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Brodsko-posavska županija druga je po redu najslabije razvijena županija u RH te ne iznenađuje podatak da ima najnižu obuhvaćenost djece jasličkim (5,6%) i vrtićkim programima (24,4%) i da je znatno ispod barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). U razdoblju 2005. - 2016. bilježi se ispodprosječno povećanje obuhvaćenosti djece jasličkim (za 2,5 postotna boda) i vrtićkim programima (za 10,4 postotna boda), što dodatno produbljuje zaostajanje na pokazateljima dostupnosti. Dječje vrtiće privatnih osnivača ili vjerskih zajednica pohađa 12,9% djece uključene u redovne programe, što je ispod prosjeka RH (17,9%). U 2016. godini djelovalo je samo 20 dječjih vrtića te jedan dječji vrtić prosječno pokriva područje od 96,2 km². Osim toga, čak 24 od 28 JLS-ova nema jaslice, a 19 JLS-ova nema ni vrtić. U usporedbi s mrežom dječjih vrtića, mreža osnovnih škola mnogo je raširenija te obuhvaća 113 osnovnih škola prisutnih u svim JLS-ovima županije i kao takva čini potencijal za povećanje dostupnosti predškolskih programa. S obzirom na slabu razvijenost mreže dječjih vrtića te nepovoljnu ekonomsku situaciju ne iznenađuje podatak da je udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (5,3%) nizak i ispod prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. U razdoblju 2005. - 2016. veličina prosječne jasličke skupine povećala se s 14,2 na 18,1 djece po skupini te postala bitno nepovoljnija od prosjeka RH (16,3). Veličina prosječne vrtićke skupine također se povećala s 22,0 na 23,9 djece po skupini te je nepovoljnija od prosjeka RH (22,6). Iako se broj djece po odgojitelju smanjio s 14,1 na 13,0, i nadalje je znatno nepovoljniji od prosjeka RH (10,4). Uz nepovoljne strukturne pokazatelje kvalitete i vrlo nisku obuhvaćenost, kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno upeterostručiti broj odgojitelja, odnosno osigurati čak 657 dodatnih odgojitelja. Štoviše, treba voditi računa o tome kako je 39,3% od trenutno 145 zaposlenih odgojitelja starije od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Brodsko-posavskoj županiji od 2015. godine provodi se preddiplomski sveučilišni studij ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja s godišnjom upisnom kvotom od 55 studenata. Unatoč tome u svibnju 2017. godine evidentirano je samo 14 nezaposlenih odgojitelja, a pri HZZ-u tijekom 2016. godine bilo je prijavljeno 109 potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Brodsko-posavskoj županiji u 2015. godini (uz Virovitičko-podravsku županiju) izdvajali su najmanji udio proračuna na predškolske programe u RH, samo 5,7%, što je gotovo upola niže od prosjeka RH (10,6%). Izdaci su iznosili 17,2 milijuna kuna, što je iznosilo 9.969 kuna godišnje po uključenom djetetu. Riječ je o znatno nižem iznosu od prosjeka RH (16.634 kune) te jednom od najnižih iznosa u RH. Prema rezultatima anketnog istraživanja na JLS-ovima, roditelji u Brodsko-posavskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 530 kuna mjesečno po djetetu, što čini 10,7% prosječne neto plaće na razini županije i iznad je prosjeka RH (9,8%).

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da, kada bi svi JLS-ovi na području Brodsko-posavske županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 13,2 milijuna kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 16,6 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 2.211 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 20,6 postotnih bodova.

TABLICA - VUKOVARSKO-SRIJEMSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	Ž	I.	11.863	9,1%	26,6%	42
VINKOVCI	GR	III.	2.600	21%	47%	14
ŽUPANJA	GR	III.	752	11%	31%	2
ILOK	GR	II.	369	15%	33%	2
VUKOVAR	GR	II.	1.630	20%	45%	7
OTOK (VINKOVCI)	GR	II.	453	0%	15%	1
TOVARNIK	OP	II.	213	0%	8%	1
NUŠTAR	OP	II.	399	0%	17%	1
ANDRIJAŠEVCI	OP	II.	313	0%	0%	0
JARMINA	OP	II.	163	0%	0%	0
TORDINCI	OP	II.	150	0%	0%	0
LOVAS	OP	II.	103	0%	20%	1
IVANKOVO	OP	II.	624	0%	16%	1
VODINCI	OP	II.	182	0%	7%	1
NIJEMCI	OP	II.	296	0%	0%	0
STARI JANKOVCI	OP	II.	316	0%	20%	1
CERNA	OP	II.	351	0%	11%	1
PRIVLAKA (VUKOVAR)	OP	II.	178	1%	14%	1
NEGOSLAVCI	OP	II.	58	0%	68%	1
TOMPOJEVCI	OP	II.	63	0%	0%	0
BOGDANOVCI	OP	II.	110	0%	22%	1
STARI MIKANOVCI	OP	II.	208	0%	26%	1
GRADIŠTE	OP	II.	196	0%	0%	0
BOROVO	OP	II.	257	25%	76%	1
VRBANJA	OP	II.	232	0%	5%	0
TRPINJA	OP	II.	293	0%	41%	3
BOŠNJACI	OP	II.	273	0%	6%	0
MARKUŠICA	OP	I.	134	0%	0%	0
ŠTITAR	OP	I.	168	0%	0%	0
BABINA GREDA	OP	I.	305	0%	0%	0
DRENOVCI	OP	I.	290	1%	7%	1
GUNJA	OP	I.	184	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
90	24,1%	1,3%	10,5	239	886	6,3%	27.527.821
7	57%	1%	10,1	100	182	8,2%	7.415.750
2	0%	0%	9,5	19	54	11,9%	3.459.975
5	0%	0%	7,5	12	28	11,3%	1.935.478
9	0%	0%	10,8	58	116	7,9%	9.225.937
2	0%	3%	9,6	5	34	4,5%	561.852
2	0%	0%	30,0	1	18	2,1%	132.840
3	0%	9%	14,8	4	30	4,8%	453.785
1	-	-	-	0	24	0,0%	1.986
1	-	-	-	0	12	0,0%	0
3	-	-	-	0	12	0,2%	10.050
2	0%	0%	39,0	1	10	0,6%	24.306
3	0%	4%	10,0	7	44	10,1%	906.800
1	0%	0%	8,3	3	14	8,3%	250.033
8	-	-	-	0	22	1,0%	145.005
5	0%	0%	9,9	5	26	4,7%	420.561
2	100%	0%	8,6	2	26	0,1%	8.024
1	100%	0%	12,5	1	14	2,2%	134.962
1	0%	0%	23,7	1	6	5,2%	72.817
4	-	-	-	0	6	1,9%	69.849
3	0%	0%	12,7	1	10	3,5%	125.547
2	0%	0%	9,6	4	18	1,1%	45.705
1	-	-	-	0	16	0,3%	20.000
1	0%	0%	11,5	9	20	10,9%	577.319
3	0%	0%	21,0	0	18	5,5%	535.641
6	0%	4%	19,1	4	22	5,9%	480.400
1	0%	0%	33,0	0	20	2,1%	124.469
3	-	-	-	0	12	2,2%	67.433
1	-	-	-	0	14	0,0%	0
1	-	-	-	0	22	0,0%	0
5	50%	0%	10,8	2	22	2,0%	291.599
1	-	-	-	0	14	0,3%	29.698

TABLICA – BRODSKO-POSAVSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 – 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 – 2 (jaslice) (2014. – 2016.)	Obuhvaćenost 3 – 6 (vrtići) (2014. – 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
BRODSKO-POSAVSKA	Ž	I.	10.708	4,6%	22,0%	20
SLAVONSKI BROT	GR	III.	3.984	11%	44%	11
NOVA GRADIŠKA	GR	II.	898	4%	34%	2
KLAKAR	OP	II.	176	0%	0%	0
BUKOVLJE	OP	II.	229	0%	0%	0
BRODSKI STUPNIK	OP	II.	196	0%	0%	0
ORIOVAC	OP	II.	402	4%	15%	1
SIBINJ	OP	II.	463	0%	0%	0
DONJI ANDRIJEVCI	OP	II.	264	0%	0%	0
GORNJA VRBA	OP	II.	166	0%	0%	0
GARČIN	OP	II.	316	0%	0%	0
OPRISAVCI	OP	II.	137	0%	0%	0
VRPOLJE	OP	II.	242	0%	27%	1
NOVA KAPELA	OP	II.	250	0%	20%	1
DRAGALIĆ	OP	II.	80	0%	0%	0
PODCRKAVLJE	OP	II.	216	0%	0%	0
SIKIREVCI	OP	II.	227	0%	0%	0
CERNIK	OP	II.	226	0%	21%	1
REŠETARI	OP	II.	297	5%	6%	1
VELIKA KOPANICA	OP	II.	267	0%	0%	0
DAVOR	OP	II.	213	0%	0%	0
SLAVONSKI ŠAMAC	OP	II.	144	0%	0%	0
BEBRINA	OP	II.	265	0%	0%	0
STARA GRADIŠKA	OP	II.	58	0%	0%	0
GUNDINCI	OP	I.	157	0%	0%	0
STARO PETROVO SELO	OP	I.	336	0%	9%	1
GORNJI BOGIČEVCI	OP	I.	146	0%	0%	0
OKUČANI	OP	I.	218	0%	11%	1
VRBJE	OP	I.	135	0%	0%	0

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neписani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
113	9,9%	2,8%	12,9	145	802	5,9%	16.792.321
12	9%	4%	14,2	98	280	8,9%	11.634.225
3	0%	0%	9,9	22	64	8,5%	3.052.422
4	-	-	-	0	14	0,0%	0
2	-	-	-	0	18	0,0%	0
2	-	-	-	0	14	0,7%	33.678
5	0%	4%	7,6	6	30	0,1%	13.312
7	-	-	-	0	34	0,2%	10.651
3	-	-	-	0	20	0,4%	18.399
2	-	-	-	0	14	0,4%	11.466
6	-	-	-	0	26	0,0%	0
6	-	-	-	0	12	0,3%	10.394
3	100%	5%	12,9	4	18	0,0%	0
8	0%	0%	12,2	3	20	8,8%	467.493
2	-	-	-	0	6	0,7%	16.670
1	-	-	-	0	16	0,0%	0
2	-	-	-	0	20	0,9%	22.875
6	0%	0%	14,0	3	18	7,4%	375.371
4	0%	0%	7,4	5	24	4,5%	228.764
4	-	-	-	0	22	0,7%	34.302
2	-	-	-	0	18	1,4%	65.020
1	-	-	-	0	12	0,2%	6.500
7	-	-	-	0	20	0,0%	0
1	-	-	-	0	6	0,7%	21.369
1	-	-	-	0	12	4,6%	102.156
8	0%	0%	9,5	2	24	5,4%	322.881
2	-	-	-	0	12	0,6%	19.638
3	0%	0%	7,7	2	18	5,3%	281.225
6	-	-	-	0	10	1,7%	43.509

VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA

Pokazatelji dostupnosti. Virovitičko-podravska županija najslabije je razvijena županija u RH te ima izrazito nepovoljne sve pokazatelje dostupnosti predškolskih programa. Obuhvaćenost djece jasličkim (8,4%) i vrtičkim (29,7%) programima znatno je ispod prosjeka RH (21,2% odnosno 58,0%) te barcelonskih ciljeva (33% za jaslice i 90% za vrtiće). Štoviše, u razdoblju 2005. - 2016. bilježi se najniže povećanje obuhvaćenosti djece jasličkim (za 1,3 postotna boda) i vrtičkim programima (za 8,4 postotna boda) u RH, što dodatno produbljuje zaostajanje na pokazateljima dostupnosti. Broj dječjih vrtića najniži je u RH - riječ je o deset dječjih vrtića, među kojima je jedan osnovan od strane privatnog osnivača te uključuje 2,4% djece koja pohađaju redovne programe. Gustoća mreže dječjih vrtića među najnepovoljnijima je u RH: jedan dječji vrtić pokriva područje od 190,9 km², dok 12 od 16 JLS-ova nema jaslice, a sedam JLS-ova nema vrtić. U usporedbi s mrežom dječjih vrtića, mreža osnovnih škola mnogo je raširenija te obuhvaća 77 osnovnih škola prisutnih u svim JLS-ovima županije te kao takva predstavlja potencijal za povećanje dostupnosti. S obzirom na slabu razvijenost mreže dječjih vrtića te nepovoljnu ekonomsku situaciju ne iznenađuje podatak da je udio generacije za koju su roditelji iskazali interes za upis u dječji vrtić i koji nije ostvaren zbog popunjenih kapaciteta (6,0%) nizak i ispod prosjeka RH (12,1%).

Pokazatelji kvalitete. Iako je u razdoblju 2005. -2016. veličina prosječne jasličke odgojno-obrazovne skupine porasla s 13,8 na 14,3, to je i nadalje bitno povoljnije od prosjeka RH (16,3). S druge strane, veličina se prosječne vrtičke skupine smanjila s 26,6 na 24,8, ali je i nadalje nepovoljnija od prosjeka RH (22,6). Broj djece po odgojitelju je također iznad prosjeka RH (10,4), unatoč smanjenju s 12,4 na 11,4 u promatranom razdoblju. Uz ovakvu nisku obuhvaćenost i nepovoljne pokazatelje

TABLICA – VIROVITIČKO-PODRAVSKA ŽUPANIJA

	Status	Skupina razvijenosti 2013.	Populacija 0 - 6 (2016.)	Obuhvaćenost 0 - 2 (jaslice) (2014. - 2016.)	Obuhvaćenost 3 - 6 (vrtići) (2014. - 2016.)	Broj dječjih vrtića (uključuje područne) (2016.)
REPUBLIKA HRVATSKA	-	-	286.630	19,7%	56,2%	1.514
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	Ž	I.	5.532	7,6%	28,2%	10
VIROVITICA	GR	III.	1.504	14%	45%	1
ORAHOVICA	GR	III.	347	9%	51%	1
SLATINA	GR	II.	851	10%	34%	2
ČAČINCI	OP	II.	181	0%	41%	1
ZDENCI	OP	II.	103	0%	33%	1
CRNAC	OP	II.	89	0%	0%	0
PITOMAČA	OP	II.	664	13%	30%	1
LUKAČ	OP	II.	229	0%	0%	0
SUHOPOLJE	OP	II.	402	0%	25%	1
ŠPIŠIĆ BUKOVICA	OP	I.	267	0%	0%	0
ČAĐAVICA	OP	I.	101	0%	0%	0
NOVA BUKOVICA	OP	I.	94	0%	17%	1
MIKLEUŠ	OP	I.	89	0%	0%	0
GRADINA	OP	I.	213	0%	0%	0
SOPJE	OP	I.	130	0%	0%	0
VOĆIN	OP	I.	268	0%	13%	1

kvalitete, kako bi se do 2030. godine ostvarili barcelonski ciljevi uz trenutni državni pedagoški standard, procjenjuje se da je potrebno četverostručiti postojeći broj odgojitelja, odnosno osigurati još 315 odgojitelja. Štoviše, treba voditi računa o tome kako je 35,4% od trenutno zaposlenih 99 odgojitelja starije od 50 godina te će se do 2030. godine umiroviti. U Virovitičko-podravskoj županiji ne provodi se obrazovanje odgojitelja (najbliži studiji su u Slavenskom Brodu, Petrinji i Zagrebu) te je u svibnju 2017. godine evidentirano samo pet nezaposlenih odgojitelja, a pri HZZ-u tijekom 2016. godine prijavljeno je pet potreba za zapošljavanje.

Financiranje. JLS-ovi u Virovitičko-podravskoj županiji u 2015. godini (uz Brodsko-posavsku županiju) izdvajali su najmanji udio proračuna na predškolske programe u RH, samo 5,7%, što je gotovo upola manje u odnosu na prosjek RH od 10,6%. Izdaci su bili 13,5 milijuna kuna, što je iznosilo 12.093 kune godišnje po uključenom djetetu, znatno manje od prosjeka RH (16.634 kune). Prema rezultatima anketnog istraživanja provedenog na JLS-ovima, roditelji u Brodsko-posavskoj županiji sudjeluju u sufinanciranju predškolskih programa prosječno s 468 kuna mjesečno po djetetu, što čini 10,0% prosječne neto plaće u županiji i nalazi se u okvirima prosjeka RH od 9,8%.

Simulacija dodatnih ulaganja. Simulacija upućuje na to da kada bi svi JLS-ovi na području Virovitičko-podravške županije izdvajali najmanje 10% proračuna za predškolske programe, godišnja ulaganja porasla bi za 10,1 milijun kuna. Ako bi se u skladu s predloženim modelom s razine središnje države prenijela dodatna godišnja sredstva s obzirom na broj predškolske djece i razinu razvijenosti, na raspolaganju bi bilo još 8,9 milijuna kuna. Na taj bi se način u predškolske programe moglo uključiti do 1.479 dodatne djece, odnosno obuhvaćenost djece predškolskim programima povećala bi se do 26,7 postotnih bodova.

Broj osnovnih škola (uključuje područne) (2016.)	Udio djece u privat. dječ. vrt. (2014. - 2016.)	Neupisani kao udio generacije (2014. - 2016.)	Broj djece po odgojitelju (2014. - 2016.)	Trenutni broj odgojitelja (2016.)	Broj potrebnih odg. za doseganje barc. ciljeva i ped. standarda	Udio predšk. izdataka u prorač. JLS-ova (%) (2013. - 2015.)	Proračun (u kunama; prosjek 2013. - 2015.)
2.039	16,6%	17,1%	10,7	11.822	20.970	10,6%	2.043.278.213
77	16,0%	9,2%	11,0	99	414	6,6%	14.380.231
11	33%	20%	9,6	45	106	7,9%	6.208.686
2	0%	32%	17,1	8	26	4,9%	801.826
8	12%	0%	11,9	19	60	10,3%	3.165.697
2	0%	0%	14,8	3	14	8,4%	429.399
1	0%	0%	21,7	1	10	6,7%	247.236
2	-	-	-	0	8	0,0%	0
11	0%	0%	10,3	14	48	9,2%	1.834.182
6	-	-	-	0	20	0,4%	26.968
6	0%	0%	10,7	6	30	7,3%	938.429
6	-	-	-	0	20	0,7%	38.338
3	-	-	-	0	10	2,4%	119.062
2	0%	0%	16,0	1	8	0,3%	14.534
2	-	-	-	0	8	1,6%	34.897
8	-	-	-	0	16	0,6%	36.641
4	-	-	-	0	10	0,1%	6.159
3	0%	1%	12,0	2	20	7,0%	478.177

Naslov:

Analiza pristupačnosti, kvalitete, kapaciteta i financiranja sustava ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Autori:

Ivana Dobrotić

Teo Matković

Valentina Menger

Nakladnik:

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Za nakladnika:

Nada Murganić, ministrica

Uredništvo:

Goran Blagus, dr. sc. Domagoj Novosel, Ivana Udovičić

Lektura i korektura:

Antonija Vidović

Oblikovanje i elektronička priprema za tisak:

Renata Kovačić

Tisak:

Printera, Sveta Nedjelja

Naklada:

300 kom

Zagreb, 2018.

Zagreb : Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2018.

Materijalni opis

200 str. : graf. prikazi ; 24 cm.

ISBN 9789535708537

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem 000991533

ISBN 978-953-57085-3-7

9 789535 708537